

Jeremia 1 - 29

Toegelicht & toegepast

Jeremia 1 - 29

Toegelicht & toegepast

De HEERE is verheven

Ger de Koning

Uitgeverij: Johannes Multimedia
e-mail: info@johannes-multimedia.nl
website: www.johannes-multimedia.nl

ISBN: 978-90-5798-501-0 (Paperback)
ISBN: 978-90-5798-503-4 (E-book)
© 2014 Uitgeverij Johannes Multimedia
Omslagontwerp: Eva de Vlaming / Theis-Jan Goudswaard
Lay-out: Jan Noordhoek

Niets uit deze uitgave mag – anders dan voor eigen gebruik – worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van ‘Stichting Johannes Multimedia’ of de auteur.

Het gebruik van de Herziene Statenvertaling is in dit commentaar toegestaan onder voorwaarde van de volgende duidelijke copyrightvermelding: De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © Stichting HSV 2010. Alle rechten voorbehouden, © Stichting HSV en Uitgeverij Jongbloed - Heerenveen.

Inhoud

Vooraf		11
Tekstgebruik		13
	Afkortingen	13
	Vertalingen	13
	Verwijzingen	13
	Haakjes	14
Het boek Jeremia		17
Jeremia 1		20
verzen 1-3	Jeremia en zijn tijd	20
verzen 4-10	Roeping van Jeremia	21
verzen 11-12	Visioen van de amandeltak	26
verzen 13-16	Visioen van de kokende pot	27
verzen 17-19	Opdracht van de HEERE	29
Jeremia 2		32
verzen 1-3	Herinnering van de HEERE	32
verzen 4-8	Israëls ondankbaarheid	34
verzen 9-19	Israëls afgoderij	37
verzen 20-25	Israëls zedeloosheid	41
verzen 26-28	Laat Israëls afgoden hen maar verlossen	45
verzen 29-37	Israëls onverstand	46
Jeremia 3		50
verzen 1-5	Juda, de trouweloze vrouw	50
verzen 6-11	Juda erger dan Israël	52
verzen 12-14a	Oproep tot bekering	55
verzen 14b-18	Toekomstige zegen	56
verzen 19-20	Israëls ongehoorzaamheid	58
verzen 21-25	Vermaning tot berouw	59

Jeremia 4		61
verzen 1-4	Oproep tot waarachtig berouw	61
verzen 5-18	De vijand is op weg	63
verzen 19-22	De zielenstrijd van Jeremia	68
verzen 23-26	De kosmische ramp	70
verzen 27-31	De woestheid van het land	71
Jeremia 5		74
verzen 1-9	Er is niemand die recht doet	74
verzen 10-13	Ontkenning van het werk van de HEERE	78
verzen 14-19	Beschrijving van het oordeel	79
verzen 20-31	Bewuste opstand van Israël	81
Jeremia 6		87
verzen 1-5	De naderende invasie	87
verzen 6-8	De belegering van Jeruzalem	88
verzen 9-15	De val van de stad	90
verzen 16-21	De oorzaak van het oordeel	93
verzen 22-30	De verschrikking van de vijand	96
Jeremia 7		99
verzen 1-7	Misplaatst vertrouwen	99
verzen 8-11	Onverschillig om Godvrezend te leven	102
verzen 12-15	Het voorbeeld van Silo	104
verzen 16-20	Aanbidding van de koningin van de hemel	105
verzen 21-26	Gehoorzaamheid beter dan offerande	107
verzen 27-28	Ontvangst van de boodschap van Jeremia	109
verzen 28-34	Klaagzang over de verlatenheid van Juda	109
Jeremia 8		112
verzen 1-3	Ontwijding van de graven	112
verzen 4-7	Verharding van Israël in afgoderij	113
verzen 8-13	Straf voor Juda's valsheid	115
verzen 14-17	Het binnendringende leger	118
verzen 18-22	Het verdriet van Jeremia	119

Jeremia 9		122
verzen 1-2	De klacht van de profeet	122
verzen 3-9	Het bedrog van de tong	123
verzen 10-16	Het dreigende oordeel	126
verzen 17-22	De algemene rouwklacht	127
verzen 23-24	Het slechte en het goede beroemen	129
verzen 25-26	Israël is onbesneden van hart	131
Jeremia 10		133
verzen 1-5	De dwaasheid van afgoderij	133
verzen 6-16	De majesteit van God	135
verzen 17-22	Verbanning voor het zondige Israël	139
verzen 23-25	Gebed voor het volk	141
Jeremia 11		143
verzen 1-14	De verbreking van het verbond	143
verzen 15-17	Ontoereikendheid van de offers	147
verzen 18-23	Samenzwering tegen Jeremia	149
Jeremia 12		152
verzen 1-6	De voorspoed van de goddelozen	152
verzen 7-13	Straf van de goddelozen	155
verzen 14-17	Beloften voor boetvaardige volken	157
Jeremia 13		160
verzen 1-11	De verdorven linnen gordel	160
verzen 12-14	De wijn van Gods toorn	163
verzen 15-17	Waarschuwing tegen trots	164
verzen 18-19	Rampspoed in het koninklijk huis	166
verzen 20-27	Gevangenschap en schande van Juda	167
Jeremia 14		170
verzen 1-6	De grote droogte	170
verzen 7-9	De belijdenis van het volk	172
verzen 10-12	Het antwoord van de HEERE in oordeel	173
verzen 13-16	Het oordeel over de valse profeten	174

Inhoud

verzen 17-18	De smart van Jeremia	176
verzen 19-22	Belijdenis en gebed om hulp	177
Jeremia 15		180
vers 1	Geen gebed voor Juda	180
verzen 2-9	De straf vastgesteld	180
verzen 10-11	De klacht van Jeremia	183
verzen 12-14	Het onvermijdelijke oordeel	185
verzen 15-18	Jeremia beschuldigt de HEERE	185
verzen 19-21	Berisping van God en bemoediging	187
Jeremia 16		190
verzen 1-9	De eenzaamheid van Jeremia	190
verzen 10-13	De oorzaak van het oordeel	194
verzen 14-15	Herstel van het land	195
verzen 16-18	Volledige vergelding	196
verzen 19-21	De volken in de zegen	197
Jeremia 17		199
verzen 1-4	Israëls onuitwisbare zonde	199
verzen 5-8	De weg van vloek en zegen	201
verzen 9-13	De wanhopige toestand van het menselijk hart	203
verzen 14-18	Jeremia's pleidooi voor rechtvaardiging	205
verzen 19-27	Het houden van de sabbat	207
Jeremia 18		211
verzen 1-12	De boodschap van de pottenbakker	211
verzen 13-17	De wispelturigheid van Juda	215
vers 18	De samenzwering tegen Jeremia	217
verzen 19-23	Het pleidooi van Jeremia	218
Jeremia 19		221
verzen 1-5	De aarden kruik	221
verzen 6-9	De onafwendbare ramp	223
verzen 10-13	De verwoesting van Juda	224
verzen 14-15	De boodschap van Tofet ook in de voorhof	225

Jeremia 20		226
verzen 1-6	Tegenstand van Pashur	226
verzen 7-10	Jeremia's onontkoombare roeping	228
verzen 11-13	Jeremia klemt zich aan de HEERE vast	231
verzen 14-18	Jeremia vervloekt zijn geboortedag	232
Jeremia 21		234
verzen 1-7	Het gezantschap van Zedekia	234
verzen 8-10	De keus	236
verzen 11-14	Vermaning aan het huis van David	237
Jeremia 22		239
verzen 1-9	Vermaning tot gerechtigheid	239
verzen 10-12	Het lot van Sallum (Joahaz)	241
verzen 13-23	De veroordeling van Jojakim	242
verzen 24-30	De verwerping van Chonia (Jojachin)	247
Jeremia 23		251
verzen 1-4	De valse herders	251
verzen 5-8	De rechtvaardige SPRUIT	252
verzen 9-12	Veroordeling van de valse profeten	254
verzen 13-15	Valse profetie in Samaria en Jeruzalem	256
verzen 16-22	De woorden van de leugenprofeten	258
verzen 23-32	Gods oordeel over de leugenprofeten	260
verzen 33-40	De last van de HEERE	264
Jeremia 24		267
verzen 1-3	Het visioen van de manden met vijgen	267
verzen 4-7	Verklaring van de goede vijgen	268
verzen 8-10	Betekenis van de slechte vijgen	269
Jeremia 25		271
verzen 1-7	Israël verwerpt de profetische dienst	271
verzen 8-11	Voorzegging van de ballingschap	272
verzen 12-14	Oordeel over Babylon	274
verzen 15-29	De beker van Gods toorn	274
verzen 30-38	De hele wereld geoordeeld	277

Inhoud

Jeremia 26		280
verzen 1-6	De tempeltoespraak	280
verzen 7-11	Arrestatie en veroordeling van Jeremia	281
verzen 12-15	Verdediging van Jeremia	283
verzen 16-19	Vrijlating van Jeremia	284
verzen 20-24	De moord op Uria	285
Jeremia 27		288
verzen 1-11	De boodschap voor de gezanten	288
verzen 12-15	Toespraak tot Zedekia	290
verzen 16-22	Waarschuwing voor priesters en volk	291
Jeremia 28		294
verzen 1-4	Hananja spreekt Jeremia tegen	294
verzen 5-9	Jeremia's beroep op het verleden	295
verzen 10-11	Het antwoord van Hananja	296
verzen 12-14	Jeremia's krachtiger verklaring	297
verzen 15-17	Dood van de profeet Hananja	298
Jeremia 29		300
verzen 1-3	De brief van Jeremia	300
verzen 4-9	Voorschriften voor het leven in Babel	301
verzen 10-14	Zeventigjarige ballingschap	302
verzen 15-19	Zij die in Jeruzalem gebleven zijn	303
verzen 20-23	Aanklacht van twee valse profeten	304
verzen 24-32	Veroordeling van Semaja	306

Vooraf

Deze toelichting op *Jeremia 1-29* is bedoeld als een hulp bij persoonlijke studie van dit bijbelboek. Ieder die er gebruik van maakt, wordt aangeraden dat te doen op dezelfde wijze als de Joden in Beréa naar de uitleg van het Woord luisterden: *“Zij ontvingen het woord met alle bereidwilligheid, terwijl zij dagelijks de Schriften onderzochten of deze dingen zo waren” (Hd 17:11).*

Het is mijn verlangen en gebed dat het lezen van deze toelichting de liefde voor Gods Woord groter maakt. Als dat het geval is, zal dat zichtbaar worden in de toepassing van Gods Woord in het dagelijks leven. Dat wil zeggen dat er meer trouw en toewijding in het navolgen van de Heer Jezus zal zijn. Dat zal zijn tot verheerlijking van de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, *“aan Wie de heerlijkheid en de kracht is tot in alle eeuwigheid! Amen” (1Pt 4:11b).*

Vanuit het verlangen dat de lezer zich met het Woord van God bezighoudt, zijn tekstverwijzingen zoveel mogelijk geciteerd. Dat betreft dan de tekstverwijzingen die direct bij het onderwerp horen. De citaten zijn in tekstvakken geplaatst. Andere verwijzingen (voorafgegaan door ‘zie’) kan de lezer zelf in de Bijbel lezen. Ik raad aan dat ook te doen, want het is belangrijk vertrouwd te worden met de eigen Bijbel.

Ik ben dankbaar dat uitgeverij Jongbloed toestemming heeft gegeven gebruik te maken van de Herziene Statenvertaling (HSV), die in december 2010 is verschenen. De bijbeltekst van *Jeremia 1-29* is in deze vertaling in de toelichting opgenomen.

Ger de Koning

Middelburg, januari 2014

Reageren op de inhoud kan door

te bellen: 0118 638458 of

te mailen: ger.de.koning@gmail.com

Tekstgebruik

Afkortingen

Gn	Genesis	Js	Jesaja	Rm	Romeinen
Ex	Exodus	Jr	Jeremia	1Ko	1 Korinthiërs
Lv	Leviticus	Kl	Klaagliederen	2Ko	2 Korinthiërs
Nm	Numeri	Ez	Ezechiël	Gl	Galaten
Dt	Deuteronomium	Dn	Daniël	Ef	Efeziërs
Jz	Jozua	Hs	Hosea	Fp	Filippiërs
Ri	Richteren	Jl	Joël	Ko	Kolossers
Ru	Ruth	Am	Amos	1Th	1 Thessalonicers
1Sm	1 Samuel	Ob	Obadja	2Th	2 Thessalonicers
2Sm	2 Samuel	Jn	Jona	1Tm	1 Timotheüs
1Kn	1 Koningen	Mi	Micha	2Tm	2 Timotheüs
2Kn	2 Koningen	Na	Nahum	Tt	Titus
1Kr	1 Kronieken	Hk	Habakuk	Fm	Filemon
2Kr	2 Kronieken	Zf	Zefanja	Hb	Hebreeën
Ea	Ezra	Hg	Haggäi	Jk	Jakobus
Ne	Nehemia	Zc	Zacharia	1Pt	1 Petrus
Es	Esther	Ml	Maleachi	2Pt	2 Petrus
Jb	Job	Mt	Mattheüs	1Jh	1 Johannes
Ps	Psalmen	Mk	Markus	2Jh	2 Johannes
Sp	Spreuken	Lk	Lukas	3Jh	3 Johannes
Pr	Prediker	Jh	Johannes	Jd	Judas
Hl	Hooglied	Hd	Handelingen	Op	Openbaring

Vertalingen

Alle tekstaanhalingen uit het Oude Testament komen uit de Herziene Statenvertaling (HSV). Als er gebruik wordt gemaakt van de oorspronkelijke Statenvertaling, wordt dat aangegeven door de afkorting SV. De tekstaanhalingen uit het Nieuwe Testament komen uit de herziene Voorhoeve-uitgave, ook wel Telosvertaling genoemd.

Verwijzingen

Nog een opmerking over de tekstverwijzingen. Tekstverwijzingen worden zoveel mogelijk voluit in tekstblokken geciteerd. In die gevallen is heen en weer bladeren in de Bijbel niet nodig. Dat geldt ook voor de verwijzing naar teksten in *Jeremia 1-29*. De tekst van *Jeremia 1-29* staat in dit commentaar. Als in een bepaald gedeelte van het commentaar

naar meerdere teksten wordt verwezen, is het vanwege de beperkte ruimte niet altijd mogelijk al die teksten te citeren. In die gevallen worden tekstverwijzingen voorafgegaan door 'zie'. De lezer kan de aangegeven teksten zelf in de Bijbel opzoeken.

Haakjes

In de bijbelgedeelten van het Oude Testament worden twee soorten haakjes gebruikt:

Ronde haakjes ()

Deze dienen uitsluitend om het lezen en begrijpen van de tekst te vergemakkelijken; zij geven aan dat een bepaald gedeelte een soort tussenzin vormt die de eigenlijke loop van het verhaal of het betoog enigszins onderbreekt.

Vierkante haakjes []

Deze haakjes staan om woorden die in de gedrukte uitgave van de Herziene Statenvertaling cursief staan. Omdat ik in dit boek de hele tekst cursief weergeef, maak ik gebruik van deze haakjes om de woorden te markeren die cursief in de gedrukte uitgave staan. Deze haakjes geven aan dat de ingesloten woorden niet in de grondtekst voorkomen, maar in het Nederlands zijn ingevoegd om de tekst begrijpelijk te maken.

In de bijbelgedeelten van het Nieuwe Testament worden drie soorten haakjes gebruikt. Ik citeer wat hierover in het 'Voorwoord' van de Telosvertaling wordt gezegd:

Ronde haakjes ()

Deze dienen uitsluitend om het lezen en begrijpen van de tekst te vergemakkelijken; zij geven aan dat een bepaald gedeelte een soort tussenzin vormt die de eigenlijke loop van het verhaal of het betoog enigszins onderbreekt.

Vierkante haakjes []

Deze geven aan dat de ingesloten woorden niet in de grondtekst voorkomen, maar in het Nederlands moeten worden ingevoegd om de tekst begrijpelijk te maken; deze woorden moeten dus altijd gelezen worden. Met name het (bepaalde) lidwoord ontbreekt nogal eens in het Grieks, waar dat in het Nederlands wel noodzakelijk is; aangezien verschillende uitleggers van mening zijn dat het al of niet voorkomen van het lidwoord vaak van grote betekenis is, is ernaar gestreefd dit overal in de vertaling tussen haakjes te plaatsen waar het in de grondtekst ontbreekt.

Scherpe haakjes < >

Deze geven aan dat de ingesloten woorden in sommige handschriften wel en in andere niet voorkomen.

Het boek Jeremia

Het boek *Jeremia* is een profetisch boek dat zich vooral tot het geweten van het volk Israël en dan in het bijzonder tot dat van Jeruzalem en Juda richt. Dat is nodig, omdat het volk zich van God heeft afgekeerd met als gevolg de dreiging van het oordeel. De opleving onder koning Josia die het volk in diezelfde tijd beleeft, zal blijken slechts tijdelijk en oppervlakkig te zijn. Jeremia weet dat het volk innerlijk niet is veranderd.

De periode waarin Jeremia heeft geprofeteerd, is lang. Hij begint met profeteren na het jaar waarin Josia Jeruzalem en het land reinigde en eindigt met profeteren nadat de stad Jeruzalem door Nebukadnezar is verwoest. De hele periode beslaat een tijd van ruim veertig jaar. Jeremia is rond 646 v. Chr. geboren, wordt rond 626 v. Chr. tot profeet geroepen en sterft waarschijnlijk niet lang na 586 v. Chr., het jaar van de val van Jeruzalem. Die hele periode was voor Jeremia een tijd van ellende en nood. Zijn leven kan worden gekarakteriseerd als één lang martelaarschap.

Jeremia, de profeet

Jeremia vertelt meer dan enige andere profeet over zichzelf. We horen veel uitingen van zijn emoties. Het hart van de profeet is vol pijn en verdriet, omdat hij het volk liefheeft en tegelijk een diep gevoel heeft van de betrekking waarin het volk tot de HEERE (Jahweh) staat. Dat veroorzaakt een voortdurende innerlijke strijd. Enerzijds ziet hij de waarde die het volk voor de HEERE heeft en anderzijds wordt hij gedrongen door een heilige jaloersheid voor de heerlijkheid en de rechten van God.

De omstandigheden waarin Jeremia zich bevindt en de ervaringen die hij daarin beleeft, tonen duidelijker dan waar ook aan wat het is om 'profeet' te zijn. Hij heeft als een eenzame gediend, zonder familie (hij was niet getrouwd, *Jr 16:2*) en nagenoeg zonder vrienden en verworpen door zijn volk. Zijn dienst was, menselijk gesproken, zonder resultaat.

In veel van zijn dienst herinnert hij meer dan enige andere profeet aan de Heer Jezus. Jeremia leek in veel opzichten op Hem. Hij is verworpen,

net als de Heer Jezus. De Heer Jezus heeft gehuild over Jeruzalem, Jeremia ook. Jeremia is de eenzame profeet, evenals de Heer Jezus. Hij is gevangengenomen zonder oorzaak en veroordeeld zonder schuldig te zijn, evenals de Heer Jezus.

De overeenkomsten zijn echter ook ten dele, want de Heer Jezus is in alles volmaakt en dat was Jeremia niet. Bovenal heeft de Heer Jezus Zijn leven gegeven tot een losprijs voor velen, wat onmogelijk van Jeremia gezegd kan worden.

Jeremia heeft voor het volk gepleit bij God, maar ziet dat het niets uitwerkt bij het volk. Het volk verwerpt God en het getuigenis dat Hij zendt. Het resultaat is dat de HEERE Zelf niet meer naar de gebeden voor Israël wil luisteren en zelfs niet meer naar de gebeden van Jeremia. Dit alles maakt van de profeet een ware man van smarten.

Twee dingen houden hem staande. In de eerste plaats de kracht van de Geest van God Die zijn hart vervult en door Wie hij het oordeel aankondigt, ondanks de tegenspraak en de vervolging die zijn deel zijn. In de tweede plaats de openbaring van de eindzegen waarmee het volk naar de onveranderlijke raadsbesluiten van God gezegend zal worden.

Indeling

Hoofdstuk 1 verhaalt de roeping van Jeremia door de HEERE om Zijn profeet te zijn.

De *hoofdstukken 2-20* van zijn profetie zijn niet voorzien van een datering. Het lijkt erop dat de meeste profetieën in die hoofdstukken zijn ontstaan tijdens de regering van Josia. De onderwerpen ervan zijn krachtige getuigenissen tegen het volk over hun ontrouw, doorweven met uitingen van de zielensmart van de profeet. Ook zijn er ernstige waarschuwingen voor de inval van een vijand die uit het noorden zal komen.

De *hoofdstukken 21-45* volgen niet overal een chronologische volgorde. Ze bestaan uit profetieën die waarschijnlijk in verschillende tijdvakken zijn gedaan. Ze bevatten het oordeel dat achtereenvolgens zal komen over de verschillende geslachten van het huis van David, maar ook over de valse profeten die het volk misleiden. We vinden daarbij gebeurtenissen die Jeremia zelf betreffen.

De hoofdstukken 46-51 bevatten profetieën over tien heidense volken.

De profetieën eindigen in hoofdstuk 52 met de mededelingen van het verschillende lot van hen die als gevangenen naar Babel zijn weggevoerd en van hen die met Zedekia in Jeruzalem achterbleven.

Een suggestie voor een historische volgorde in verbinding met de koningen die tijdens het profeteren van Jeremia hebben geregeerd, is als volgt:

Overzicht van de koningen die hebben geregeerd gedurende de tijd dat Jeremia profeteerde:

De regering van Josia (639-609 v. Chr.)	<i>Jr 1-6</i>
De regering van Joahaz (609 v. Chr., 3 maanden)	geen verwijzing (<i>zie Jr 22:10-12</i>)
De regering van Jojakim (609-597 v. Chr.)	<i>Jr 7:1-13:17; 13:20-20:18; 25-26; 35-36; 45:1-46:12; 47-48 (?); 49</i>
De regering van Jojachin (597 v. Chr., 3 maanden)	<i>Jr 13:18-19; 22-23 (?)</i>
De regering van Zedekia (597-586 v. Chr.)	<i>Jr 21; 24; 27-34; 37-44; 46:13-28; 50-52</i>

Jeremia 1

Jeremia en zijn tijd | *verzen 1-3*

1 De woorden van Jeremia, de zoon van Hilkia, uit de priesters die in Anathoth waren, in het land van Benjamin. 2 Tot hem kwam het woord van de HEERE in de dagen van Josia, de zoon van Amon, de koning van Juda, in het dertiende jaar van zijn regering. 3 Ook kwam het [tot hem] in de dagen van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, totdat het elfde jaar van Zedekia, de zoon van Josia, de koning van Juda, voorbij was [en] totdat Jeruzalem in de vijfde maand in ballingschap ging.

Wat we in dit boek krijgen, zijn “de woorden van Jeremia”. Er zijn woorden die hij spreekt in de Naam van de HEERE, woorden die van de HEERE komen en die hij tot het volk moet spreken. Er zijn ook woorden die zijn persoonlijke gevoelens weergeven. In al zijn woorden horen we een man die leeft in nauwe gemeenschap met de HEERE.

De naam Jeremia (*vers 1*) betekent o.a. ‘de HEERE is verheven’ en dat laat hij zeker zien in de twee boeken die we van hem in de Bijbel hebben. De Heilige Geest leidt hem om de Naam ‘HEERE’ of ‘Heere’ zeventienhonderd tweeëntwintig keer in zijn profetie te gebruiken en nog tweeëntwintig keer in *Klaagliederen*.

Jeremia is “de zoon van Hilkia, uit de priesters die in Anathoth waren”. Hij is zeer waarschijnlijk een afstammeling van Eli en daarna van Abjathar, die ook in Anathoth woonde, maar die van het priesterschap was uitgesloten (*zie 1Kn 1:7; 2:26*). Anathoth is een van de priestersteden (*zie Jz 21:18-19*).

Hij heeft gesproken in de dagen van Josia (*vers 2*), die in 639 v. Chr. koning is geworden. Josia is dan pas acht jaar. Hij is een Godvrezende koning. In het twaalfde jaar van zijn regering (627 v. Chr.), hij is dan twintig, begint hij zijn opruimingswerkzaamheden in Israël (*zie 2Kr 34:3*). Een jaar later, in 626 v. Chr., Josia is dan dus eenentwintig, begint Jeremia zijn dienst. Hij is dan een jongeman van ongeveer twintig jaar en zal profeteren tot het elfde jaar van Zedekia, dat is ruim veertig jaar lang.

In het jaar dat Jeremia met profeteren begint, is Assyrië nog wel de heersende wereldmacht, maar begint dit rijk toch al te vervallen. Babel is de opkomende wereldmacht. Babel is de vijand uit het noorden. Over hem profeteert Jeremia als vijand van Gods volk, terwijl er in Gods volk een grote opwekking onder Josia aan de gang is. Over de opwekking onder Josia lezen we in de boeken *Koningen* en *Kronieken*. De profetie van Jeremia maakt duidelijk dat voor het merendeel van Gods volk de opwekking slechts een uiterlijke zaak is. De harten blijven ver van God verwijderd.

Jeremia profeteert niet alleen tijdens de regering van de Godvrezende Josia, op wiens sympathie en bescherming hij kon rekenen. Hij profeteert "ook" tijdens de regering van de goddeloze koningen Jojakim, Joahaz, Jojachin en Zedekia (*vers 3*). Zedekia is de laatste koning van Israël. In het elfde jaar van zijn regering (586 v. Chr.) wordt hij door de koning van Babel gevangengenomen en wordt Jeruzalem met vuur verbrand.

Jeremia heeft geprofeteerd "*totdat Jeruzalem in de vijfde maand in ballingschap ging*", dus totdat de grote gebeurtenis plaatsvond die hij zo vaak had aangekondigd. Ook daarna heeft hij nog wel geprofeteerd (*zie Jr 40:1*), maar het hoofdonderwerp van zijn profetie was het waarschuwen voor de ballingschap. Als die heeft plaatsgevonden, zit zijn profetische dienst ten aanzien van het volk erop.

Vanaf het dertiende jaar van Josia (626 v. Chr.), toen hij begon met profeteren, tot het elfde jaar van Zedekia (586 v. Chr.), toen Jeruzalem in ballingschap ging, zijn precies veertig jaren. Er is op gewezen dat Mozes even lang als leraar bij het volk in de woestijn was om het volk in het land te brengen als Jeremia als profeet bij het volk was om hen te waarschuwen voordat zij gedwongen werden het land uit te gaan om de woestijn van de volken in te gaan.

Roeping van Jeremia | *verzen 4-10*

4 Het woord van de HEERE kwam tot mij:

5 Voordat Ik u in de [moeder]schoot vormde, heb Ik u gekend; voordat u uit de baarmoeder naar buiten kwam, heb Ik u geheiligd.

Ik heb u aangesteld tot een profeet voor de volken.

6 Toen zei ik: Ach Heere HEERE, zie, ik kan niet spreken, want ik ben [nog maar] een jongen.

7 Maar de HEERE zei tegen mij:

Zeg niet: Ik ben [nog maar] een jongen,
want overal waarheen Ik u zenden zal, zult u gaan,
en alles wat Ik u gebieden zal, zult u spreken.

8 Wees niet bevreesd voor hen,
want Ik ben met u om u te redden,

spreekt de HEERE.

9 Toen stak de HEERE Zijn hand uit en raakte mijn mond aan. En de HEERE zei tegen mij:

Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond.

10 Zie, Ik stel u op deze dag aan
over de volken en over de koninkrijken,
om weg te rukken en af te breken,
om te vernielen en omver te halen,
[maar ook] om te bouwen en te planten.

Hoewel *vers 4* een kort vers is, is wat erin staat het hart van de profetische ervaring. Jeremia's roeping komt niet in een visioen, maar door het horen van het Goddelijke woord. Het is leerzaam om Jeremia's roeping te vergelijken met die van Amos (*zie Am 7:10-17*), Jesaja (*zie Js 6*) en Ezechiël (*zie Ez 1:1-2:8*).

We kunnen in *vers 5* vier acties van God opmerken in de richting van Zijn profeet. God heeft hem

- gekend,
- gevormd,
- geheiligd en
- aangesteld.

Het is inderdaad bemoedigend voor Jeremia om te weten dat God specifiek hem heeft toegerust voor het uitvoeren van zijn opdracht. Het besef daarvan is niet louter kennis, maar het ervaren van een relatie (*Am 3:2a*). Gods aanspraak op zijn leven gaat

*Alleen u heb Ik gekend
uit alle geslachten op de aarde.
(Am 3:2a)*

vóór alle andere relaties, zoals we dat ook zien bij de volmaakte Knecht van de HEERE, de Heer Jezus (zie Js 49:1-5).

Jeremia's wijding is dat hij apart is gezet zijn voor een bepaald geestelijk doel. Dat is heiliging. Hier zien we een bijbelse koppeling van Gods voorkennis en Zijn heiliging van de dienaar. Het is belangrijk ook de volgorde te zien:

- Eerst door God gekend.
- Daarna door Hem gevormd in de moederschoot (zie en vgl. Ps 139:13-16). De HEERE is dus zijn rechtmatige Eigenaar Die hem kan gebruiken zoals het Hem goeddunkt.
- Vervolgens heiligt Hij Jeremia, dat wil zeggen dat Hij hem apart stelt van alle andere Israëlieten.
- Ten slotte het doel van Zijn voornemen en handelen en dat is hem aanstellen als profeet.

De nadruk ligt op het initiatief van God en de soevereiniteit van Zijn keus (zie en vgl. Rm 9:21). Waartoe God iemand heeft bestemd, daartoe roept Hij hem ook. We zien bij Johannes de doper hetzelfde als bij Jeremia. Ook Johannes is al vóór zijn geboorte geheiligd (zie Lk 1:13-17).

Jeremia is aangesteld "tot een profeet voor de volken". Hij wordt benoemd tot een profeet met een wereldwijde bediening, zoals Paulus later de apostel van de volken zal zijn (Gl 1:15-16a). Het houdt tevens in dat Israël in zekere zin ook tot de volken wordt gerekend. Dat is omdat het zich zozeer van de HEERE heeft afgekeerd dat het zich is gaan gedragen als de volken. Als ze zich daarvan naar Gods bedoeling afgezonderd hadden gehouden, zouden ze er niet onder gerekend worden (Nm 23:9b).

Maar toen het God, die mij vanaf [de] schoot van mijn moeder afgezonderd en door zijn genade geroepen heeft, behaagde zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Hem onder de volken verkondigde, ... (Gl 1:15-16a)

Want vanaf de top van de rotsen zie ik hem, vanaf de heuvels neem ik hem waar; zie, dat volk woont afgezonderd, onder de heidenvolken rekent het zich niet. (Nm 23:9)

Wat God hier van Jeremia zegt, geldt in beginsel voor iedere gelovige. Ieder kind van God is door Hem gekend (zie Gl 4:9a) en wordt door Hem gevormd, geheiligd en ook aangesteld in een specifieke dienst. Kinderen van God gaan niet in de massa op, maar ieder kind van God mag

zich realiseren dat de aandacht van God ook naar hem of haar persoonlijk uitgaat.

Jeremia kijkt naar zichzelf en beoordeelt zichzelf als niet geschikt voor die taak (*vers 6*). Eenzelfde reactie zien we bij Mozes (*Ex 4:10*) en Gideon (*Ri 6:15*) als zij door de HEERE worden geroepen (*zie en vgl. ook 1Sm 3:15b*). Mozes zei ook dat hij niet kon spreken, maar de achtergrond bij hem was ongehoorzaam. De HEERE zegt ook tegen Mozes dat Hij Zijn woorden in zijn mond zal leggen. Jeremia zegt dat hij te jong is. Het woord dat Jeremia gebruikt als hij zegt dat hij 'jong' is, is hetzelfde woord dat van Zacharia wordt gezegd (*zie Zc 2:4*).

Toen zei Mozes tegen de HEERE: Och Heere, ik ben geen man van [veel] woorden. [Dat ben ik] sinds jaar en dag [al] niet, zelfs niet vanaf het ogenblik dat U tot Uw dienaar gesproken hebt, want ik spreek onduidelijk en moeizaam. (Ex 4:10)

Maar hij zei tegen Hem: Och, mijn heer! Waarmee zal ik Israël verlossen? Zie, mijn geslacht is het armste in Manasse en ik ben de jongste in mijn familie. (Ri 6:15)

De overeenkomst tussen Mozes, Gideon en Jeremia is dat zij zichzelf niet in staat achtten om aan de opdracht te voldoen. De reden daarvan is dat ze naar zichzelf keken en niet naar Hem Die hun de opdracht gaf. Het gaat niet om hem die wordt gezonden, maar om Hem Die zendt.

Jeremia is met zijn grote gevoeligheid de aangewezen persoon om profeet te zijn. Niemand kon beter dan hij in Gods gevoelens delen. Hij heeft een hart dat kan meevoelen met de veroordeelden. Weinig kon de jonge profeet op dit moment vermoeden hoe moeilijk, hopeloos en hartverscheurend zijn taak zou zijn.

Het antwoord van de HEERE betekent in feite dat Jeremia helemaal niet aan zichzelf moet denken (*verzen 7-8*). Wat hij wel of niet kan, is van geen enkel belang. Belangrijk is alleen wat God kan en doet (*zie en vgl. 1Ko 3:7*). De dienaar moet slechts gehoorzamen.

God vergist Zich nooit in het kiezen van Zijn dienaren (*vers 7*). Hij voorziet allen die Hij roept van de kracht, de moed en de hulp die ze nodig hebben. Bovendien zou Gods belofte van Zijn aanwezigheid Jeremia's angst verdrijven (*zie ook Hg 1:13*). Het is niet de gewoonte van aardse vorsten om met hun gezanten mee te gaan. Maar God gaat mee met hen die Hij zendt en is bij hen (*Hd 18:9-10a*).

De Heer nu zei 's nachts door een gezicht tot Paulus: Wees niet bang, maar spreek en zwijg niet, want Ik ben met je, en niemand zal [de hand] aan je slaan om je kwaad te doen, ... (Hd 18:9-10a)

Jeremia's vrees is een andere oorzaak van zijn aarzeling (*vers 8; zie en vgl. Ez 3:9*). Hij zal genadeloos worden bestreden en vervolgd, maar de HEERE zal hem beschermen tegen de aanvallen van zijn vijanden en hem de geestelijke moed geven die hij zo bijzonder nodig zal hebben. God voorziet in alle behoeften van hen die Hij in Zijn dienst roept (*Fp 4:19*).

Maar mijn God zal in al uw behoefte voorzien naar zijn rijkdom in heerlijkheid in Christus Jezus. (Fp 4:19)

Als een tastbaar bewijs dat de HEERE Jeremia de bevoegdheid geeft, raakt Hij zijn mond aan (*vers 9; vgl. Js 6:7*). De vraag is niet of iemand goed of slecht kan spreken, maar of hij door God aangeraakte, dat wil zeggen geheiligde, lippen heeft. Die heeft hij nu. Op deze manier wordt hij geïnspireerd om Gods waarheid te spreken en wordt hem de Goddelijke boodschap te kennen gegeven. Vanaf dat moment zullen de woorden van Jeremia echt Gods woorden zijn en zal hij feitelijk de spreekbuis van God zijn (*zie ook Js 51:16; Ez 2:8; 3:4; Ex 4:12; Mt 10: 19; Lk 21:15*).

[Daarmee] raakte hij mijn mond aan en zei:

Zie, deze heeft uw lippen aangeraakt.

Zo is uw misdaad [van u] geweken en uw zonde verzoend. (Js 6:7)

Later maakt God Zijn woorden tot vuur in de mond van Jeremia (*Jr 5:14*). Dat God Jeremia Zijn woorden in de mond zal leggen, is iets wat Mozes zegt van de Profeet Die God in de toekomst zal zenden (*Dt 18:18*), dat is de Heer Jezus. Dit is opnieuw een bewijs dat Jeremia een beeld is van de Heer Jezus als de grote Profeet (*zie en vgl. Jh 12:49*).

Ik zal een Profeet voor hen doen opstaan uit het midden van hun broeders, zoals u. Ik zal Mijn woorden in Zijn mond geven, en alles wat Ik Hem gebied, zal Hij tot hen spreken. (Dt 18:18)

Het *wegrukken* en *afbreken* is niet door een daad, met een zwaard, maar door Zijn woord (*vers 10*). Zijn woord is echter een woord dat werkt, dat iets doet, iets bewerkt. Zijn woord, Zijn spreken, is krachtig. Jeremia dacht van zichzelf dat hij maar een jongen was, maar God plaatst hem hier boven de koningen van de volken. Hij zal de opkomst en ondergang van wereldrijken en andere rijken aankondigen, niet door enig eigen gezag, maar als iemand die namens God spreekt.

De inhoud van de boodschap van Jeremia is een van de belangrijkste passages in het boek. Hij moet spreken over oordeel en verlatenheid, over omverwerping en verwoesting. Maar hoe groot en vreselijk Gods oordelen ook zijn, het zijn geen oordelen zonder barmhartigheid, want

ze hebben als doel herstel, zegen en vernieuwing. Daarom moet Jeremia ook daarover spreken.

De doeleinden van God in de bediening van Jeremia zijn dus tweeledig: destructief (verwoestend) en constructief (opbouwend). Gods woord gaat gepaard met macht, zodat de profeet deze doelstellingen zal bereiken (zie Js 55:10-11). In de bediening van Jeremia ligt de nadruk ongetwijfeld op het destructieve element. Vier werkwoorden worden gebruikt om dit uit te drukken:

- *“Om weg te rukken en*
- *af te breken,*
- *om te vernielen en*
- *omver te halen.”*

Twee werkwoorden geven het constructieve en herstellende element aan:

- *“Om te bouwen en*
- *te planten.”*

In deze bezigheden zien we de profeet bezig als bouwer en als boer (zie en vgl. 1Ko 3:6-10).

Visioen van de amandeltak | verzen 11-12

11 Het woord van de HEERE kwam tot mij: Wat ziet u, Jeremia? Ik zei: Ik zie een amandeltak. 12 Toen zei de HEERE tegen mij: Dat hebt u goed gezien, want Ik waak over Mijn woord om dat te doen.

Dan geeft de HEERE in twee beelden twee bevestigingen van zijn roeping (verzen 11-16). Het zijn de eerste twee beelden van de vele beelden die we in dit boek hebben. Waarschijnlijk zijn ze hem getoond kort na zijn roeping. Beide visioenen zijn ongecompliceerd en worden toegelicht, beide hebben betrekking op oordeel. Een profeet moet om te spreken behalve kunnen luisteren, ook kunnen zien. Een profeet moet ook een ‘ziener’ zijn.

Het eerste beeld is dat van een amandeltak (vers 11). Jeremia ziet in een visioen het beeld van een amandeltak. Iemand als Jeremia, die Hebreuws kent, begrijpt direct wat de betekenis is. Het is een woordspeling met het woord ‘waakzaam’, want het woord ‘amandel’ is in het

Hebreeuws nagenoeg hetzelfde als 'waakzaam'. Een amandeltak is ook een waakzame. Als het nog winter is, begint de amandeltak al te bloeien en geeft als het ware de boodschap dat de lente snel zal komen. De boom wordt in het Hebreeuws ook wel *shekedh* genoemd, dat 'de haastige boom' betekent.

Zoals de amandeltak de boodschap inhoudt van de komende lente, houdt Gods Woord de boodschap van het komende oordeel in. De HEERE waakt over Zijn woord om het oordeel over Israël's zonden te brengen. Ook waakt Hij over Zijn woord om hen na het oordeel te zegenen (zie Jr 31:28).

Wat de vroegere profeten hebben gezegd, zal komen, het staat op het punt te gebeuren. Het oordeel staat voor de deur. God staat klaar om te handelen, omdat Hij de toestand in de wereld kent. De "tak" (*maqql*) symboliseert hier oordeel dat spoedig over Israël zal komen (vgl. Hk 2:3). Dit oordeel zal komen door de Heer Jezus (vgl. Hb 10:37).

Voorzeker, het visioen wacht nog op de vastgestelde tijd, aan het einde zal Hij het werkelijkheid maken. Hij liegt niet. Als Hij uitblijft, verwacht Hem, want Hij komt zeker, Hij zal niet wegblijven. (Hk 2:3)

Want nog een zeer korte tijd [en] Hij die komt, zal komen en niet uitblijven. (Hb 10:37)

De HEERE prijst Jeremia omdat hij goed heeft gekeken en een juist antwoord geeft. Hij heeft een 'haastige boom' gezien. God verklaart daarop dat Hij wakker is om Zijn woord spoedig te vervullen en daarvoor direct aan werk gaat (vers 12). Jeremia zal profeteren en de vervulling ervan zelf meemaken.

Visioen van de kokende pot | verzen 13-16

13 Het woord van de HEERE kwam voor de tweede keer tot mij: Wat ziet u daar? Ik zei: Ik zie een kokende pot en zijn open kant verschijnt vanuit het noorden. 14 Toen zei de HEERE tegen mij:

*Vanuit het noorden zal het onheil losbreken
over al de inwoners van het land.*

*15 Want zie, Ik ga
alle geslachten van de koninkrijken uit het noorden roepen,
spreekt de HEERE.*

*Zij zullen komen en eenieder zal zijn troon neerzetten
[bij] de ingang van de poorten van Jeruzalem,*

- tegen al haar muren rondom,
en tegen alle steden van Juda.
- 16 Ik zal Mijn oordelen over hen uitspreken
vanwege al hun kwaad: dat zij Mij verlaten hebben
en reukoffers gebracht hebben aan andere goden,
en zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen.

Het woord van de HEERE komt “voor de tweede keer” tot Jeremia (vers 13). Dat er sprake is van een ‘tweede keer’, toont aan dat het eerste en het tweede visioen nauw met elkaar verbonden zijn. Het eerste gaat over de tijd van het vonnis, het tweede over de richting en de aard van de komende ramp. Weer vraagt de HEERE wat Jeremia ziet. Zijn antwoord is: “Een kokende pot.”

Dat kan alleen maar ramspoed betekenen (vgl. Ez 11:3; zie en vgl. ook Mi 3:3). Het gaat hier om Babel, de grote vijand uit het noorden. Hoewel Babel ten oosten van Juda ligt, zullen haar legers – zoals alle legers uit Azië – Palestina vanuit het noorden binnenvallen vanwege de onbegaanbare Arabische woestijn. Hier wordt deze grote vijand uit het noorden voor de eerste keer genoemd.

..., zij die zeggen: Voorlopig [moeten wij] geen huizen bouwen. Deze [stad] is de pot en wij zijn het vlees. (Ez 11:3)

In de kokende pot zullen de ongehoorzamen van Gods volk worden geworpen. De pot is te vergelijken met de vurige oven van Egypte (zie Gn 15:17), waar Israël zo hevig en zo lang verdrukt is geweest. Nebukadnezar, de koning van Babel, zal de nieuwe verdrukker zijn. Het ziet ook op de verre toekomst, wanneer de volken tegen Jeruzalem ten strijde trekken (zie Zc 14).

De HEERE verklaart het visioen (vers 14). De kokende pot, die met zijn open kant vanuit het noorden verschijnt, stelt het onheil voor dat over het hele land van Juda zal worden uitgegoten. In kokende toorn zullen de legers van de koning van Babel over het land komen. Die invasie zal uitmonden in een overwinning voor de vijand. Jeremia ziet het hier in een visioen gebeuren.

In werkelijkheid wordt van de macht van Babel nog niets gezien en zal het nog veertig jaar duren voordat de vervulling van dit visioen zal plaatsvinden. Maar gebeuren zal het, want de HEERE zal Babel Zelf uit het noorden roepen om tegen Zijn volk op te trekken (vers 15). De legers

van Nebukadnezar zullen komen en Jeruzalem overweldigen. Zijn vorsten zullen hun tronen neerzetten voor de poorten van de stad (zie Jr 39:3). De poort is de plaats van de publieke zaken, waar recht wordt gesproken. Als de vijand daar heerst, betekent dat de volledige onderwerping van de stad. De muren zullen geen enkele bescherming bieden. Wat voor Jeruzalem geldt, geldt voor alle steden van Juda.

Vanaf het begin van zijn bediening is Jeremia een prediker van oordeel. Zoals Jesaja spreekt over de *verlossing* van de HEERE, Ezechiël over de *heerlijkheid* van de HEERE en Daniël over het *koninkrijk* van de HEERE, zo verkondigt Jeremia onophoudelijk het *oordeel* van de HEERE (vers 16). De oorzaak van de oordelen ("*al hun kwaad*") die de HEERE over Juda uitspreekt – en Jeremia moet die aan heel het land doorgeven –, kent drie onderdelen, namelijk

- *"dat zij Mij verlaten hebben en*
- *reukoffers gebracht hebben aan andere goden, en*
- *zich hebben neergebogen voor de werken van hun handen."*

Het verlaten van de HEERE opent de deur naar elke vorm van afgoderij, dat is de aanbidding van iets of iemand anders dan van Hem. Het brengen van reukoffers aan andere goden is in wezen eerbetoon brengen aan demonen (zie 1Ko 10:20). De afgoden zelf zijn niet anders dan werken van hun handen, stukken goud of zilver of hout of steen. De dwaasheid van het neerknielen voor een stukje materie zal door Jeremia nog sarcastisch onder de aandacht van het volk worden gebracht (Jr 10:1-16).

Opdracht van de HEERE | verzen 17-19

- 17 *U dan, omgord uw middel,
sta op en spreek tot hen
alles wat Ík u gebieden zal.
Wees niet ontsteld vanwege hen, anders zal Ík u ontsteld doen
zijn voor hen.*
- 18 *Want zie, Ík stel u
heden aan tot een versterkte stad,
tot een ijzeren pilaar en tot bronzen muren,
tegen heel het land,*

- tegen de koningen van Juda, tegen zijn vorsten,
tegen zijn priesters en tegen de bevolking van het land.*
- 19 *Zij zullen tegen u strijden, maar zij zullen niet tegen u op kunnen,
want Ik ben met u, spreekt de HEERE, om u te redden.*

In de laatste verzen van het hoofdstuk wordt Jeremia sterk bemoedigd voor zijn zware taak (verzen 17-19). Hij heeft dat nodig omdat zijn boodschap niet welkom en ook niet populair voor zijn volk zal zijn. Om zijn plichten te vervullen zal niets minder voldoen dan absolute toewijding aan God en volkomen vertrouwen op Zijn kracht (vers 17). Hij moet zijn middel omgorden. Dat betekent dat hij tot dienst bereid moet zijn en dat niets hem daarbij mag hinderen.

Vervolgens moet hij opstaan, dat is de positie van dienstbaarheid innemen. Zo moet hij tot het volk spreken. Daarbij mag hij niets achterhouden, maar hij moet "alles" zeggen (zie en vgl. Hd 20:27). Elk woord van God is belangrijk. Hij mag er ook niets aan veranderen, er geen eigen woorden voor gebruiken, woorden die misschien wat aangenaamer klinken, maar moet spreken wat de HEERE hem "gebieden zal".

Hij mag ook geen enkele angst hebben voor hen tot wie hij moet spreken. Dat zou betekenen dat hij zich door mensenvrees zou laten weerhouden om aan Gods opdracht te voldoen. Als dat het geval zou zijn, zou hij met God Zelf te maken krijgen, Die Zich dan tegen hem zou keren. Dat zou een afgang voor hem betekenen tegenover het volk tot wie hij gezonden was. De vreze van de HEERE is het beste middel tegen mensenvrees.

De HEERE bemoedigt hem vervolgens met de toezegging dat Hij hem "heden", dus met onmiddellijke ingang, tot drievoudige sterkte zal maken: "Een versterkte stad", "een ijzeren pilaar" en een "bronzen muur" (vers 18). Dat zal hij nodig hebben om zijn boodschap aan "heel het land" te brengen. De HEERE wijst hem op de vier bevolkingsgroepen van 'heel het land': "koningen", "vorsten", "priesters" en "de bevolking van het land".

Zoals hij geen woord mag achterhouden van wat de HEERE hem gebiedt te spreken, zo mag hij ook geen bevolkingsgroep vergeten of ontzien die de HEERE hier opnoemt. Zijn boodschap zal hem geen vrienden opleveren. Ze zullen allemaal op het ene of het andere mo-

ment tegen hem zijn. Wie houdt er nu van een prediker van het oordeel (vgl. 2Tm 4:3-4)?

Toch is deze ene man sterker dan al zijn vijanden samen. Het geheim van geestelijke overwinning wordt in *vers 19* gegeven. Hij mag erop vertrouwen dat de HEERE

met hem is en dat hij met Hem onoverwinnelijk zal zijn. In zijn donkerste uren zullen deze woorden hem mentaal, emotioneel en geestelijk ondersteunen. De woorden: *“Om u te redden”* houden in dat Jeremia een zware dienst zal hebben. De Heer Jezus zegt ook tot ons om ons te bemoedigen in de dienst die wij hebben: *“En zie, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding van de eeuw”* (Mt 28:20).

Jeremia moet vanaf het begin leren op de HEERE te vertrouwen. Hij mag verzekerd zijn van onoverwinnelijkheid op voorwaarde van geloof in de HEERE, Die groter en sterker is dan welke macht ook. Hij heeft uiteindelijk de overhand over al zijn vijanden. De profetieën die Jeremia zal uitspreken, zullen ook allemaal uitkomen. Dan zal hij ook in andere zin 'gered' worden, namelijk van valse aanklachten. Het zal blijken dat hij een ware profeet van de HEERE is.

Want er zal een tijd zijn dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar naar hun eigen begeerten voor zichzelf leraars zullen verzamelen, om zich het gehoor te laten strelen; en zij zullen het oor van de waarheid afkeren en zich tot de fabels wenden. (2Tm 4:3-4)

Jeremia 2

In dit hoofdstuk zien we Jeremia in zijn openbare dienst. Hij heeft in het vorige hoofdstuk met God te doen gehad in het verborgene. Nu is hij er klaar voor om het volk openlijk tegemoet te treden. Zijn eerste – opgetekende – betoog tot zijn volk is zeker een zeer opmerkelijk betoog voor iemand die zei: ‘Ik kan niet spreken, ik ben maar een kind.’ (Jr 1:6). Het is moeilijk om een gedeelte in de Schrift te vinden dat dit betoog in oprechte vurigheid en tegelijk fijngevoeligheid en welsprekendheid overtreft.

Zijn eerste boodschap voor het volk is dat verbondsbreuk echtbreuk is. We beluisteren hierin het ernstige pleidooi van de beledigde en vergeeten HEERE. We horen Zijn genade voor en medelijden met een schuldige natie, vermengd met ernstige waarschuwingen voor de vreselijke dag die zal komen als ze niet van harte naar Hem terugkeren. Alles samen maakt het tot een toespraak die zelfs de stenen in beweging zou zetten. Maar helaas, we lezen niet van een reactie van de kant van het verharde, onwillige Juda.

Herinnering van de HEERE | *verzen 1-3*

1 Het woord van de HEERE kwam tot mij: 2 Ga ten aanhoren van Jeruzalem prediken: Zo zegt de HEERE:

*Ik denk aan u, aan de genegenheid van uw jeugd,
aan de liefde van uw bruidsdagen,
toen u achter Mij aan ging in de woestijn,
in een land [waarin] niet wordt gezaaid.*

*3 Israël was heilig voor de HEERE,
de eersteling van Zijn opbrengst.
Allen die deze opaten, werden schuldig,
onheil kwam over hen,
spreekt de HEERE.*

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia (*vers 1*). Hij krijgt de opdracht om naar Jeruzalem te gaan en ten aanhoren van haar inwoners te prediken (*vers 2*). Wat hij moet zeggen, moet duidelijk uitgesproken worden en niet binnensmonds, zodat iedereen zal horen wat hij zegt.

Hij moet beginnen met de indringende woorden: *“Zo zegt de HEERE.”* De woorden die hij predikt, komen van Hem, het zijn niet zijn eigen woorden. Het is niet alleen van belang te weten gezonden te zijn, maar ook te weten wat er gezegd moet worden. God bepaalt zowel de zending als de inhoud van de boodschap.

De HEERE begint niet met verwijten. Hij begint met Zijn volk eraan te herinneren dat ze in het begin van hun bestaan als volk Hem liefhadden. Ze hadden dat laten zien door in de woestijn, na hun verlossing uit Egypte, achter Hem aan te gaan. De HEERE noemt die periode dat ze Hem volgden hun *“bruidsdagen”*.

Het waren dagen dat alles nog zo Toen Israël een kind was, had Ik hem lief, en uit Egypte heb Ik Mijn zoon geroepen. (Hs 11:1) nieuw en fris was (vgl. Hs 11:1; zie ook Ez 16:8a). Ze volgden Hem op weg naar het beloofde land. Het doet ook denken aan Rebekka, die de knecht van Abraham achterna ging door de woestijn op weg naar Izak, haar bruidegom (zie Gn 24:61).

De HEERE gaat hier voorbij aan de ontrouw die zij ook tijdens hun reis door de woestijn hebben getoond. Het is ermee als met de woorden van de Heer Jezus tot Zijn discipelen, als Hij tot hen zegt: *“En u bent het die steeds bij Mij bent gebleven in mijn verzoeking(en)”* (Lk 22:28). Hij zegt dat, ondanks het feit dat zij ook hun falen hadden getoond en Hij hen meerdere keren heeft moeten terechtwijzen.

Het was *“een land [waarin] niet wordt gezaaid”*. Het tekent de dorheid van het land, dat niets opbracht om van te leven. In de geestelijke toepassing zien we dat, als iemand tot bekering is gekomen, de wereld voor hem als een woestijn is geworden waar geen geestelijk voedsel voor het geloof te vinden is. Voor het volk betekende het dat ze volledig afhankelijk waren van de HEERE en door Hem werden onderhouden. Ze hoefden niet te zaaien en ook niet te wachten tot het zaad zou opkomen. Hij zorgde elke dag voor hun eten, want Hij liet elke dag het manna van de hemel in het kamp regenen (zie Ex 16).

Zo denkt de HEERE eerst aan hen terug en stelt hun dat voor ogen. Hij kan Zijn volk op die wijze zien, omdat Hij van hen een *“heilig”* volk had gemaakt, dat wil zeggen dat Hij hen apart had gesteld van de andere volken, om voor Hem tot een eigen volk te zijn (vers 3). Dat is bijzonder tot uiting gekomen door de dienst in de tabernakel die in het midden

van hun kamp was. Jeremia herinnert het volk hier als het ware eraan dat ze in de Geest begonnen waren, terwijl ze bezig waren in het vlees te eindigen (zie Gl 3:3).

Dit volk was “de eersteling van Zijn opbrengst”, wat betekent dat zij Zijn bijzonder eigendom waren boven de andere volken die ook allemaal Zijn eigendom zijn. Zij waren het eerste volk dat de ware God aanbad (vgl. Ex 19:5-6a). Zij waren “de voornaamste van de volken” (Am 6:1b). In het vrederijk zal Hij ook met alle volken in verbinding staan – en wel via Israël – die Hem ook alle zullen aanbidden.

Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij. U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. (Ex 19:5-6a)

Met Israël stond Hij in een speciale relatie. Als andere volken zich aan Zijn volk te goed wilden doen, nam Hij het voor Zijn volk op en bracht onheil over die volken. We zien dat bijvoorbeeld als Jozua Amalek verslaat, terwijl Mozes op de berg voorbede doet (zie Ex 17:8-16). De eerstelingen zijn het speciale deel voor de HEERE, daar mogen anderen niet van eten. Wie dat toch doen, doen hun ziel geweld aan. Onheil treft hen.

Wij, gelovigen van de gemeente, worden “eerstelingen van Zijn schepse-len” (Jk 1:18) genoemd. Dat is omdat wij al deel hebben aan het nieuwe leven, dat allen zullen bezitten die deel hebben aan de herschepping van de hemel en de aarde (zie Js 65:17a), dat is het vrederijk.

De herinnering aan hun verleden, toen ze met de HEERE in die prille liefdesrelatie stonden en Hij op indrukwekkende wijze voor hen zorgde, is het uitgangspunt. Dat moet het hart van Jeruzalem week en ontvankelijk maken voor de komende vermaningen en dreigementen (zie en vgl. Jd :5). Ook ons moet de Heer herhaaldelijk herinneren aan onze eerste liefde, omdat onze liefde voor Hem regelmatig verflauwt of zelfs verdwijnt (2Ko 11:2-3; zie ook Op 2:4-5).

Want ik ben naijverig over u met een naijoer van God; want ik heb u aan één man verloofd om u als een reine maagd voor Christus te stellen. Maar ik vrees dat wellicht, zoals de slang Eva verleidde door haar sluwheid, uw gedachten bedorven [en afgeweken] zijn van de eenvoudigheid <en de reinheid> jegens Christus. (2Ko 11:2-3)

Israëls ondankbaarheid | verzen 4-8

- 4 Hoor het woord van de HEERE, huis van Jakob
en alle geslachten van het huis van Israël:

5 Zo zegt de HEERE:

- Wat voor onrecht hebben uw vaders in Mij gevonden,
dat zij zich ver van Mij hebben gehouden,
dat zij achter nietige [dingen] zijn aan gegaan
– en [zelf] nietig zijn geworden –
- 6 dat zij niet zeiden: Waar is de HEERE,
Die ons uit het land Egypte geleid heeft,
Die ons in de woestijn deed gaan,
in een land van wildernis en kuilen,
in een land van dorheid en schaduw van de dood,
in een land waar niemand doorheen trok
en waar geen mens woonde?
- 7 Ik bracht u in een vruchtbaar land,
om de vrucht daarvan en het goede ervan te eten.
Maar toen u daarin kwam, verontreinigde u Mijn land
en hebt u Mijn eigendom tot een gruwel gemaakt.
- 8 De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE?
en zij die de wet hanteerden, kenden Mij niet;
de herders kwamen in opstand tegen Mij,
en de profeten profeteerden namens de Baäl.
Ze gingen achter [dingen] aan die niet van nut zijn.

Jeremia spreekt het woord van de HEERE tot het “huis van Jakob en alle geslachten van het huis van Israël” (vers 4). Daarmee wordt het hele volk aangesproken. Tevens zien we in deze vorm van aanspreken dat ook de families worden aangesproken. Families of gezinnen zijn de basis van het hele volksbestaan en bepalen de geestelijke toestand van het volk als geheel.

De aanklacht begint met het stellen van vragen die het geweten moeten wakker schudden. De herinnering aan de geschiedenis, aan wat hun vaders hebben gedaan, moet hen aanspreken (vers 5). Zij zijn niet beter dan hun vaders, maar net zoals zij. Er moet herkenning komen. Het is aangrijpend om te moeten lezen dat de HEERE hun de vraag voorhoudt welk onrecht hun vaders in Hem hebben gevonden. De verbaasde reactie zou kunnen zijn dat dit helemaal niet zo was.

Maar dan maakt de HEERE duidelijk dat hun hele houding laat zien dat zij Hem van ontrouw beschuldigen. Anders zouden ze Hem toch

niet ver van zich hebben gehouden? Dat geeft toch aan dat ze Hem wantrouwen? Anders zouden ze in plaats van Hem te volgen toch niet achter nietigheden, afgoden, aan zijn gegaan, waardoor ze nota bene ook nog eens aan die nietigheden gelijk zijn geworden? Wat zij aanbidden, bestaat voor de HEERE niet (vgl. 1Ko 8:4b). Wat is het dwaas om je te richten tot en iets te verwachten van iets wat niets is.

..., wij weten dat een afgod niets is in [de] wereld, en dat er geen God is dan Eén. (1Ko 8:4b)

In vers 5 staat wat het volk *wel* heeft gedaan. In vers 6 staat wat het *niet* heeft gedaan. Ze hebben niet gedacht aan wat de HEERE heeft gedaan in hun bevrijding uit de slavernij in Egypte en hun bewaring tijdens de woestijnreis. Hij leidde hen “met uitgestrekte arm en met grote ontzagwekkende daden” (Dt 4:34) uit Egypte en voerde hen met zachte hand door de woestijn. Dat ze dit allemaal zijn vergeten, getuigt van de grootst mogelijke ondankbaarheid. Het is een verwijtbaar vergeten.

De verschrikkingen van de woestijn worden breed uitgemeten. De woestijn waar ze doorheen zijn getrokken was een land van wildernis en kuilen, van dorheid en schaduw van de dood, een uiterst eenzaam, onbewoonbaar oord. Er was geen begaanbare weg en geen rustplaats. Het enige waarvoor de woestijn kon dienen, was als begraafplaats.

Deze voorstelling van zaken gebeurt om het volk duidelijk te maken dat ze er op eigen kracht nooit doorheen zouden zijn gekomen. Het is alleen aan de trouwe zorg en leiding van de HEERE te danken dat ze het beloofde land hebben bereikt waarin ze nu wonen. Ook wij moeten ons bewust zijn van het onherbergzame van de wereld en dat de dood er heerst. Dat zal ons helpen om ons helemaal toe te vertrouwen aan de zorg en leiding van de Heer om er veilig doorheen te komen.

Na de woestijnreis heeft Hij hen, zoals Hij had beloofd, in Zijn land gebracht. Jeremia spreekt over “een vruchtbaar land”, vol van vrucht en “het goede” om dat te eten (vers 7; zie Dt 8:7-9). Het contrast met het gebied dat hij in het vorige vers beschrijft, is enorm. Maar in plaats van Hem dankbaar te zijn voor de buitengewone vruchtbaarheid na zoveel doodsheid hebben zij Zijn land verontreinigd en Zijn eigendom tot een gruwel, tot iets afschuwelijks gemaakt. Dat hebben ze gedaan door de afgodendienst in te voeren.

De vier klassen die in vers 8 worden genoemd (priesters, Levieten, herders en profeten), zouden als pilaren in het volk hebben moeten zijn,

om hun Gods geboden te onderwijzen en te leren houden. Zij hebben het volk echter van de HEERE weggevoerd:

- *“De priesters zeiden niet: Waar is de HEERE?”* Zij, die geroepen waren om met offers ten behoeve van het volk in Zijn tegenwoordigheid te zijn, vroegen helemaal niet naar Hem. Het verwijt aan de priesters is dat ze deze vraag niet stellen. Het stellen daarvan zou het volk geleid hebben op de weg naar de plaats die de HEERE uitgekozen heeft om zijn Naam te doen wonen.
- *“Zij die de wet hanteerden [de Leviëten], kenden Mij niet”.* Zij die de wet aan het volk moesten uitleggen *(Dt 33:10a; zie ook Mt 2:7)*, ontbrak het aan *Zij zullen Jakob Uw bepalingen leren en Israël Uw wet, ... (Dt 33:10a)* de kennis van Hem Die in de wet centraal staat.
- *“De herders”,* die namens de HEERE zorg voor de kudde hadden moeten hebben, eigenden zich die kudde toe en *“kwamen in opstand”* tegen de HEERE *(zie en vgl. Ez 34)*.
- *“De profeten”,* die namens de HEERE Gods volk hadden moeten oproepen naar Hem terug te keren, *“profeteerden namens de Baäl”*.

De afsluitende opmerking van *vers 8* verwoordt het resultaat. Ze gingen niet achter de HEERE aan, maar: *“Ze gingen achter [dingen] aan die niet van nut zijn.”* De leiders, die misleiders zijn, hebben het volk op de weg van de afgoderij gevoerd. Afgoden geven geen enkele zegen, geen tijdelijke en nog minder geestelijke. Wat een schokkende en ontluisterende situatie bij de leiders van Gods volk en wat voor een ontstellende afwijking van de HEERE hebben zij bij het volk bewerkt!

Israëls afgoderij | *verzen 9-19*

- 9 *Daarom zal Ik u nog ter verantwoording roepen,
spreekt de HEERE, ja, uw kleinkinderen zal Ik ter
verantwoording roepen.*
- 10 *Voorzeker, steek over naar de eilanden van de Kittiers,
en zie,
stuur [boden naar] Kedar en let aandachtig op,
en kijk of iets dergelijks gebeurd is.*

- 11 *Heeft een volk [ooit] goden ingeruild?
– en het zijn niet eens goden! –
Toch heeft Mijn volk zijn Eer ingeruild
voor [wat] niet van nut is.*
- 12 *Ontzet u hierover, hemel,
huiver, wees zeer ontsteld,
spreekt de HEERE.*
- 13 *Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan:
Mij, de bron van levend water,
hebben zij verlaten,
om zich bakken uit te hakken,
lekkende bakken,
die geen water houden.*
- 14 *Is Israël dan een slaaf? Of is hij een in huis geboren [slaaf]?
Waarom is hij [dan] een prooi geworden?*
- 15 *Jonge leeuwen brullen tegen hem,
zij hebben hun stem laten klinken.
Zij hebben van zijn land een woestenij gemaakt.
Zijn steden zijn vernietigd, zodat niemand er [meer] woont.*
- 16 *Ook de mensen van Nof en Tachpanhes
graasden u de schedel af.*
- 17 *Doet u dit niet uzelf aan
doordat u de HEERE, uw God, verlaat
op het moment dat Hij u op de weg leidt?*
- 18 *Welnu, wat hebt u met de weg naar Egypte
om het water van Sichor te drinken?
En wat hebt u met de weg naar Assyrië
om het water van de rivier [de Eufraat] te drinken?*
- 19 *Uw [eigen] kwaad straft u
en uw [eigen] afdwalingen bestraffen u.
Erken en zie in, dat het kwaad en bitter is
de HEERE, uw God, te verlaten,
en dat er geen vreze voor Mij bij u is,
spreekt de Heere, de HEERE van de legermachten.*

De HEERE zal hen voor hun gedrag van ongeëvenaarde afvalligheid voor het gerecht dagen en ter verantwoording roepen (*vers 9*). Dat geldt niet alleen voor de generatie tot wie Jeremia het woord richt, maar zelfs

voor hun kleinkinderen. Gods normen veranderen niet en blijven voor elke generatie gelijk. In Zijn beoordeling van het kwaad is Hij volstrekt rechtvaardig.

Wat hun afgodendienst betreft, kunnen ze leren van de heidenvolken (*vers 10*). Laten ze maar eens de moeite nemen om te gaan kijken bij de Kittiers (dat is Cyprus) in het westen en laten ze eens gaan informeren bij Kedar (een Arabische woestijnstam) in het oosten. Het volk wordt als het ware verplicht van west naar oost, dat wil zeggen overal, te kijken. Dan moeten ze er eens goed op letten hoe die volken met hun afgoden omgaan. Ze zullen opmerken dat die volken hun goden niet inruilen voor andere goden, maar er trouw aan blijven, hoewel dat natuurlijk niet meer dan houten en stenen goden zijn (*vers 11*). Afgodendieners zijn vaak meer toegewijd aan wat nutteloos is, dan Gods volk aan de waarheid. Gods volk geeft de waarheid prijs, de afgodendieners houden de leugen vast. Dat geldt ook voor onze tijd.

Tegen die achtergrond moeten ze nu hun eigen gedrag eens bezien. Hoe bestaat het dan dat zij hun “Eer” niet alleen ontrouw worden, maar Hem inruilen voor wat geen goden zijn (*Ps 106:20*). Zij vervangen de heerlijkheid van de onvergankelijke God door afbeeldingen uit de schepping (*zie Rm 1:23*). Het is vreselijk als een vrouw echtbreuk pleegt, maar ze doet dat (in de meeste gevallen) met één man. Maar Israël pleegt echtbreuk met vele, vele afgoden. Dat het volk echtbreuk heeft gepleegd, is al erg genoeg, maar ze doet ook nog eens met zoveel en zulke afschuwelijke afgoden.

Zij ruilden hun Eer in voor het evenbeeld van een rund, dat gras eet. (Ps 106:20)

Ze hebben de levende God ingeruild voor verschrikkelijke afgoden. Goden inruilen of vervangen is iets wat zelfs in de heidenwereld niet voorkomt. Als Gods volk zondigt, is dat meestal in ergere mate dan wanneer mensen van de wereld dat doen (*vgl. 1Ko 5:1*). Gods volk verruilt zijn Eer, dat is de HEE-RE Zelf, voor wat geen nut doet, dat zijn de afgoden.

Men hoort algemeen van hoererij onder u, en zo'n hoererij als zelfs onder de volken niet [bestaat], dat iemand [de] vrouw van zijn vader heeft. (1Ko 5:1)

Hoe dwaas kan Gods volk zijn! Jeremia roept namens de HEERE de hemel – waarbij we kunnen denken aan de engelen – op, om zich

hierover te ontzetten, te huiveren en hierover zeer ontsteld te zijn (vers 12). Op aarde wordt met de HEERE geen rekening gehouden door Zijn volk. De hemel ziet de ontrouw en dat kan haar niet onbewogen laten (zie en vgl. Dt 32:1; zie ook Js 1:2).

De HEERE houdt Juda zijn tweeledige zonde voor, “*een dubbel kwaad*” (vers 13). Ze hebben

1. Hem, de bron van levend water, verlaten, dat wil zeggen dat ze de waarheid hebben verworpen en
2. zich bakken uitgehakt, “*lekkende bakken die geen water houden*”, dat wil zeggen dat ze de leugen hebben aangenomen.

De HEERE noemt Zichzelf “*de bron van levend water*”, de bron van het leven (vgl. Ps 36:10a). Wie de bron van levend water, de

*Want bij U is de bron van het leven;
... (Ps 36:10a)*

Heer Jezus Zelf (zie Jh 4:10-14; 7:37-39), verlaat, gaat eigen bronnen aanbooren. Wie zelf bronnen aanboort om de ware zin van het leven te leren kennen, komt om van dorst. Alleen de HEERE kan de dorst van Zijn volk lessen. “*Lekkende bakken*”, bakken die geen water houden, middelen die geen dorst lessen, zijn Egypte en Assyrië (zie vers 18). Als toepassing voor ons kunnen we bijvoorbeeld denken aan wetenschap, filosofie en het streven naar bezit en macht. Alles wat daarvan wordt verwacht, lekt weg.

Zonde brengt onvermijdelijk zijn eigen straf mee. Door twee krachtige vragen benadrukt de HEERE de gevolgen van hun ongehoorzaamheid (vers 14). Israël was van oorsprong geen slaaf en geen prooi (zie vers 3), maar is door zijn ontrouw slaaf en prooi geworden. De HEERE noemde Israël “*Mijn Zoon, Mijn eerstgeborene*” (Ex 4:22). Ze waren niet bestemd om in slavernij te dienen, maar om in vrijheid te heersen. Israël heeft zich echter van de HEERE afgewend en zijn betrekking tot Hem als zoon verloochend. Hij is een afgodendienaar geworden en een slaaf van zijn lusten. “*Ieder die de zonde doet, is een slaaf <van de zonde>*” (Jh 8:34). Door de zonde zijn vijanden over hen gaan heersen en zijn ze slaven geworden (Ne 9:36).

Zie, vandaag zijn wij slaven, en het land dat U aan onze vaders hebt gegeven om de vrucht en het goede daarvan te eten, zie, wij zijn slaven daarin. (Ne 9:36)

Israël is een prooi van jonge leeuwen geworden (*vers 15*). De vruchten van het land zijn door hun afgoderij de prooi van andere volken geworden. Met de jonge leeuwen worden Assyrië en Egypte bedoeld, de instrumenten van Gods oordeel, en dat terwijl Israël tot hen zijn toevlucht had genomen. Egypte heeft het volk van zijn eer beroofd (*vers 16*). Dat hadden ze aan zichzelf te wijten, omdat ze van de HEERE waren afgeweken Die hen op de goede weg wilde leiden (*vers 17*).

Met grote moed wijst Jeremia op de oorzaak van het dreigende oordeel. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt helemaal bij het volk. Ze zullen moeten leven met de vrucht van hun boze wegen. Het kwaad is niet alleen iets wat zich tegen God richt, maar ook tegen de mens zelf.

In de dagen van Jeremia waren er twee politieke hoofdstromingen. Er waren een Egyptisch gezinde partij en een Assyrisch gezinde partij. Maar wat voor hulp kunnen goddeloze naties Juda bieden? Jeremia wijst hen op hun wispelturige gedrag. Het volk zocht de ene keer steun bij Assyrië en een andere keer bij Egypte,

al naar gelang de situatie dat volgens hun inschatting vereiste (*vers 18; vgl. Hs 7:11; zie ook Js 30:1-2; 31:1; Ez 23:3,5*). Dit zijn de door hen-zelf uitgehakte bakken, de lekkende bak-

*Efraïm is als een duif,
onnozel, zonder verstand;
Egypte roepen zij te hulp,
naar Assyrië gaan zij! (Hs 7:11)*

ken die geen water houden (*zie vers 13*). Die bakken hebben hun niets opgeleverd wat ook maar enigszins aan verkwikking doet denken. Hebben ze dan niets geleerd van het zinloze en bedrieglijke ervan?

Het verlaten van de HEERE is een kwaad dat zichzelf straft (*vers 19*), omdat de zonde ten slotte ellendig maakt en niet de vreugde geeft die ze aanvankelijk leek te geven. We zien dat bij de verloren Zoon (*zie Lk 15*). Beking komt als het gaat doordringen "dat het kwaad en bitter is" de HEERE God te verlaten en dat er gehandeld is omdat er geen vreze voor de HEERE was, voor Hem Die de Heere, de HEERE van de legermachten is. Zonde is kwaad in zichzelf en bitter in zijn uitwerking. Wat een dwaasheid en grote zonde is het toch om Hem te verlaten en zich tegen Hem te keren.

Israëls zedeloosheid | *versen 20-25*

20 *Want van oude tijden af heb Ik uw juk gebroken,
[en] uw banden verscheurd.*

- U zei: Ik wil niet dienen!
Maar op elke hoge heuvel
en onder elke bladerrijke boom
legt u zich [als] een hoer neer.*
- 21 *Ik had u evenwel geplant, een edele wijnstok,
een volkomen betrouwbare stek.
Hoe bent u tegenover Mij dan veranderd [in] wilde [ranken]
van een uitheemse wijnstok?*
- 22 *Want al zou u zich met loog wassen
en zou u zeep in overvloed gebruiken,
uw ongerechtigheid blijft een vlek voor Mijn aangezicht,
spreekt de Heere HEERE.*
- 23 *Hoe kunt u dan zeggen: Ik heb mij niet verontreinigd,
ik ben niet achter de Baäls aan gegaan?
Zie uw weg in het dal,
erken wat u gedaan hebt,
snelle, [op al] haar wegen heen en weer rennende, jonge
vrouwotjeskameel,*
- 24 *een wilde ezelin, gewend aan de woestijn,
de wind opsnuivend in haar hitsigheid,
haar bronst – wie kan haar keren?
Allen die haar zoeken, hoeven zich niet af te matten,
in haar maand zullen zij haar [wel] vinden.*
- 25 *Verhinder uw voet barrevoets te gaan
En [verhinder] uw keel de dorst!
Maar u zegt: Daar is geen hoop op, nee,
want ik heb vreemden lief,
en ik zal achter hen aan gaan.*

De HEERE herinnert Zijn volk eraan dat Hij het juk van de slavernij waaronder ze zuchtten in Egypte, heeft verbroken (*vers 20*). Hij heeft ook hun banden verbroken waarmee ze gevangen gehouden werden. Zo heeft Hij hen bevrijd. Dat was echter niet om hen nu maar hun eigen weg te laten gaan, maar opdat ze Hem als Zijn volk zouden dienen. Het volk wilde de HEERE echter niet dienen. Dat zeiden ze ook. Ze kozen ervoor om de afgoden te gaan aanhangen en de hoer te spelen.

Ze zijn niet alleen tot echtbreuk gekomen, maar tot hoererij vervallen; ze zijn zich als een hoer gaan gedragen. Het juk van het huwelijk met

de HEERE hebben ze verbroken, want dat was hun te zwaar, ze zijn het als slavernij gaan zien. Zo zien ook veel mensen vandaag het huwelijk. Ze willen vrij zijn en zich verbinden met wie ze maar willen. Bij die vrijheid past niet dat ze zich aan Gods inzetten onderwerpen. Dat weigeren ze, zoals Israël dat hier weigert.

De HEERE had hen geplant als een edele wijnstok (*vers 21*). Hij had er alle vertrouwen in dat zij *“een volkomen betrouwbare stek”* waren, dat wil zeggen een stek die rijkelijk vrucht zou voortbrengen, dus dat zij Zijn hart zouden verheugen. Die verwachting was terecht, want Hij had hen heel goed verzorgd (*zie en vgl. Js 5:1-7*).

Maar het pakte heel anders uit. Ze zijn veranderd in het tegendeel. Ze zijn wilde ranken van *“een uitheemse wijnstok”* geworden (*zie en vgl. Dt 32:32*). Dat wil zeggen dat ze er nu opuit zijn om anderen plezier te bezorgen in plaats van de HEERE. Hij spreekt het uit als een verbaasde vraag, hoe dat toch mogelijk is. Hoe is dat met ons? Willen wij een vreugde zijn voor het hart van God of zijn we er ook opuit om onszelf of anderen te behagen?

Ze hebben zich zo diep verdorven, dat het onmogelijk is zelf hun ongerechtigheid ongedaan te maken (*vers 22*). Wat ze ook proberen om voor God aangenaam te zijn, het is tevergeefs. Alle mogelijke schoonmaakmiddelen die ze zouden gebruiken om hun ongerechtigheden af te wassen, bewerken geen reiniging voor Hem. Ze dienen alleen voor het zuiveren van de buitenkant, terwijl het innerlijk, waar de zonde huist, vuil blijft.

Hij zoekt waarheid in het binnenste en geen schone schijn aan de buitenkant. Alleen met de buitenkant bezig zijn neemt de *“vlek”* van hun *“ongerechtigheid”* niet van voor Zijn aangezicht weg. Slechts door berouw en bekering kan God hun zonden afwassen en vergeven, zodat Hij ze niet meer ziet (*1Jh 1:9*). Als ze zich niet bekeren zal Hij de ‘vlek van hun ongerechtigheid’ van voor Zijn aangezicht moeten wegrijnigen door het oordeel.

Als wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om ons de zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid.
(*1Jh 1:9*)

We kunnen *“loog”* en *“zeep”* vergelijken met allerlei heropvoedingprogramma's en het aanleren van sociale vaardigheden om mensen te veranderen. Maar niets wat de mens bedenkt om hem tot een 'maat-

schappelijk verantwoord' gedrag te brengen, kan de mens van binnen veranderen. Alleen het bloed van Christus en het Woord van God reinigen van zonden.

Het volk blijft volhouden dat zij zich niet hebben verontreinigd (vers 23; vgl. Sp 30:20). De brute, glasharde ontkenning is verbijsterend! Wat een liefde en geduld zien we bij de HEERE dat Hij nog

*Zo is de weg van een overspelige vrouw:
zij eet, wist haar mond af
en zegt: Ik heb geen onrecht bedreven.
(Sp 30:20)*

iets te maken wil hebben met dergelijke mensen. Hij wijst hen op hun wegen ("zie uw weg in het dal") die onloochenbaar aantonen dat ze zich zeer zeker hebben verontreinigd. Ze hebben bijvoorbeeld in het dal van Hinnom hun kinderen geofferd aan de Moloch (Jr 7:31). Hun eigen wegen veroordelen hen. Dan klinkt de oproep van de HEERE: "Erken wat u hebt gedaan." Daar begint de weg tot de zegen.

De HEERE vergelijkt hen weinig vleierend, maar heel treffend, met een rusteloos "heen en weer rennende, jonge vrouwwtjeskameel". Ze zijn als de ongetemde, "wilde ezelin" (vers 24) die in wilde vrijheid leeft (vgl. Gn 16:12). In het volgen van haar drift om te paren is ze niet tegen te houden als ze in de buurt van een ezel is. "In haar maand" houdt verband met de vruchtbare periode van deze ezelin. We kunnen hier denken aan het woord: "Als de begeerte bevrucht is, baart zij zonde" met als gevolg de dood (Jk 1:15).

*En hij zal zijn
een wilde ezel [van een] mens;
zijn hand zal tegen allen zijn,
en de hand van allen tegen hem;
en hij zal wonen tegenover al zijn broeders.
(Gn 16:12)*

Zo zijn zij onstuitbaar in hun verlangen naar hoererij. Iemand die een hoer zoekt, hoeft daar geen moeite voor te doen, want hij vindt heel gemakkelijk in Gods volk wat hij zoekt (zie en vgl. Sp 7:6-23). Het gaat hier om de drang van het volk om zijn heil en bescherming te zoeken bij de volken om hen heen en de goden van die volken. Die volken willen hen graag inlijven om dit volk te plukken. Het kan niet anders dan de dood van Gods volk tot gevolg hebben.

Het volk is snel in het plegen van hoererij, zoals een man sneller kan lopen als hij zijn schoenen uitdoet (vers 25). Ze hadden zich in hun dorst naar hoererij de schoenen van de voeten gelopen. Elke poging om een rem (verhindering) te zetten op de handelwijze van het volk, elke

waarschuwing, is tevergeefs. Het volk *wil* die weg gaan. Er is een diep verlangen naar de vreemden. Ze is volledig verslaafd aan de hoerij.

Laat Israëls afgoden hen maar verlossen | *verzen 26-28*

- 26 *Zoals een dief beschaamd staat als hij wordt ontdekt,
zo staat het huis van Israël beschaamd,
zij, hun koningen, hun vorsten,
hun priesters en hun profeten.*
- 27 *Tegen een stuk hout zeggen ze: U bent mijn vader,
en tegen een steen: U hebt mij gebaard,
want Mij keren zij de nek toe
en niet het gezicht,
op het moment echter dat onheil hen [treft], zeggen ze:
Sta op en verlos ons.*
- 28 *Maar waar zijn dan uw goden, die u zich gemaakt hebt?
Laten die opstaan, als zij u kunnen verlossen op het moment dat
onheil u [treft],
want het aantal van uw goden is
[even groot als] uw steden, Juda.*

De tijd zal komen dat het volk in zijn politieke en geestelijke leiders beschaamd zal staan vanwege hun handelwijze (*vers 26*). Het wordt vergeleken met een dief die betrappt wordt. Iemand die ergens inbreekt en dan betrappt wordt, schaamt zich diep. Op dezelfde wijze zal het huis van Israël beschaamd staan, als ze zullen worden geconfronteerd met hun weerzinwekkende gedrag. Het is niet de schaamte om hun schaamteloze gedrag, maar omdat ze ontdekt zijn.

Ze vertrouwen op hout en steen als hun verwekkers en verzorgers (*vers 27*). Het toekennen van levengevende en levensonderhoudende eigenschappen aan levenloze materie gaat nog een stap verder dan de afgoderij zelf. Het laatste is een stellen van een scheepsel boven de Schepper. Aan die dode afgoden nog eens hun oorsprong toeschrijven is een ongekende verachting van de HEERE. Ze keren Hem daarmee de nek toe als een symbool van de trotse hardnekkigheid waarmee ze Hem aan de kant schuiven en de afgoden dienen.

Als er echter tijden van nood komen, roepen ze tot de HEERE, of Hij maar wil opstaan en hen verlost. Maar dan zal Hij hen naar hun eigen

gemaakte goden verwijzen (vers 28; vgl. Ri 10:14). Die moeten hen maar verlossen. Daar hadden ze toch zo'n goede band mee, die zorgden toch zo goed voor hen? En het zijn er ook nog niet weinigen ook. Ze zijn door het hele land te vinden. Het land is er om zo te zeggen van vergeven. Die talloze goden moeten toch wel in staat zijn hen te helpen.

Ga weg en roep tot de goden die u verkozen hebt. Laten die u verlossen ten tijde dat u in nood verkeert! (Ri 10:14)

Israëls onverstand | verzen 29-37

- 29 *Waarom roept u Mij ter verantwoording?
U bent allen tegen Mij in opstand gekomen,
spreekt de HEERE.*
- 30 *Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen,
zij wilden geen vermaning aanvaarden.
Uw zwaard heeft uw profeten verslonden,
als een leeuw die verderf aanricht.*
- 31 *U, [van deze] generatie, let op het woord van de HEERE:
Ben Ik voor Israël een woestijn geweest
of een land van diepe duisternis?
Waarom zegt [dan] Mijn volk: Wij zijn ongebonden,
wij komen niet meer naar U toe?*
- 32 *Zou een jonge vrouw haar sieraad vergeten,
een bruid haar gordels?
Toch heeft Mijn volk Mij vergeten,
dagen, niet te tellen.*
- 33 *Wat weet u goed uw weg
om wellust te zoeken.
Daarom hebt u ook de slechtste [hoeren]
uw wegen geleerd.*
- 34 *Ja, in de zomen [van uw kleren] is gevonden
het bloed van arme, onschuldige zielen,
[die] u niet hebt betrapt op inbraak,
ja, dat slaat alles.*
- 35 *En [dan] zegt u [nog]: Voorzeker, ik ben onschuldig,
ja, Zijn toorn is van mij afgewend.
Zie, Ik ga met u een rechtszaak voeren,
omdat u zegt: Ik heb niet gezondigd.*

- 36 *Wat trekt u er veel op uit
[en] verandert u [telkens] uw weg?
U zult ook door Egypte beschaamd worden,
zoals u door Assyrië beschaamd bent.*
- 37 *Ook vandaar zult u uitgaan
met uw handen op uw hoofd,
want de HEERE verwerpt hen op wie u vertrouwt.
Met hen zult u niet voorspoedig zijn.*

Het volk keert de zaken om door God ter verantwoording te roepen (vers 29). Alsof Hij iets niet goed heeft gedaan! Zij zijn het immers die in opstand tegen Hem gekomen zijn. Daarom heeft Hij hen getuchtigd (vers 30). Maar het was tevergeefs. Ze hebben zelfs de profeten die Hij tot hen had gezonden met het zwaard gedood (Hd 7:52; zie ook Mt 23:37a). Ze waren als een leeuw tegen hen tekeergegaan. Zo hadden ze verderf voor zichzelf aangericht. De profeten, die zo'n grote zegen van God voor het volk waren, werden door hen behandeld alsof ze een grote plaag waren.

Wie van de profeten hebben uw vaders niet vervolgd? En zij hebben hen gedood die tevoren de komst van de Rechtaardige aankondigden, van Wie u nu de verraders en moordenaars bent geworden, ... (Hd 7:52)

De HEERE vraagt Zijn volk nog eens goed naar Hem te luisteren (vers 31), want Hij heeft hun iets te zeggen wat onweerlegbaar is. Hij spreekt tot de generatie die op dat moment leeft. Hij vraagt of Hij soms een woestijn voor hen is geweest of misschien wel een land van diepe duisternis. Was er bij Hem geen verkwikking en voorziening in hun noden? Was er bij Hem geen licht op de weg die ze moesten gaan? Ze kunnen dit niet ontkennen. Maar uit de houding van het volk blijkt absoluut niet dat ze het erkennen.

Glashard zeggen ze dat ze niet meer naar Hem toe komen. Ze willen ongebonden zijn, vrij. Zich aan Hem onderwerpen is voor hen een verwerpelijke gedachte. Ze weigeren zich aan Hem te onderwerpen. Dat houdt de HEERE hun, die Hij hier "Mijn volk" noemt, voor. Hij mag zoveel anders van hen verwachten, juist omdat ze Zijn volk zijn.

In plaats van een woestijn zonder leven en een land zonder licht is Hij hun sieraad geweest en zijn zij voor Hem een jonge vrouw en een bruid geweest (vers 32). Ze hebben zich echter volkomen tegengesteld gedragen en zijn Hem vergeten, en dat al zo heel lang. Hij ziet die tijd niet als

een bepaalde periode, maar rekent in dagen. Elke dag dat ze Hem vergaten, telt voor Hem. Hij kan de dagen niet meer tellen, zo zwaar is het voor Hem dat Zijn volk Hem dag in dag uit maar gewoon negeert. Dat gaat nog verder dan die weigering bij Hem te komen van het vorige vers. We beluisteren het grote verdriet van God Die wordt afgewezen door het volk dat Hij zo liefheeft en waarvoor Hij zoveel heeft gedaan.

Dat ze God zijn vergeten, is niet omdat ze de weg niet weten om bij Hem te komen. Het is omdat ze die weg niet willen gaan en dat is weer omdat ze een andere weg gaan, een weg van ontucht. Die weg willen ze gaan en wat weten ze die weg goed (*vers 33*)! Ze kennen die slechte weg zo goed, dat ze die met het grootste gemak ook aan andere, in de zonde levende mensen leren.

Op het dieptepunt van hun afwijking zijn ze ook nog eens moordenaars geworden. Op hun weg van ontucht zijn ze over lijken gegaan. Aan hun handen kleeft het bloed van arme onschuldige zielen (*vers 34*) die ze uit de weg hebben geruimd omdat die hen in de weg stonden. Er was geen enkele aanleiding, zoals bijvoorbeeld het doden van een inbreker (*Ex 22:2*). Wat zij doen, "ja, dat slaat alles".

Als een dief bij het inbreken betrapt wordt en [zó] geslagen wordt dat hij sterft, rust er geen bloedschuld op degene [die hem sloeg]. (Ex 22:2)

Wie hoereert, geeft blijk van totale afwezigheid van respect voor het leven. Hoererij en moord horen bij elkaar. David was eerst een hoereerder en werd daarna ook een moordenaar (*zie 2Sm 11*). Dit is ook vandaag zo. In het kielzog van een volkomen ontspoorde seksuele moraal volgen abortus en euthanasie.

De mensen tot wie Jeremia het woord richt, spelen de vermoorde onschuld. Ze doen alsof ze niets verkeerd hebben gedaan (*vers 35*). Ze menen dat de HEERE geen enkele aanleiding heeft om toornig op hen te worden. Ook vandaag wordt in de christenheid de zonde goedgepraat. Er is geen enkel besef meer van wat recht is voor God. Gods Woord wordt zo verdraaid dat de meest afschuwelijke zonden kunnen worden begaan met een beroep op Gods Woord. Maar de HEERE kan en zal dit niet over Zijn kant laten gaan. Hij zal een rechtszaak met hen voeren en hen van hun schuld overtuigen, juist omdat zij zeggen dat ze onschuldig zijn. Deze zelfrechtvaardiging is gruwelijk in Gods ogen.

Telkens trekken ze eropuit om ergens anders hun heil te zoeken (vers 36). Eerst was het Assyrië (2Kn 15:19), nu is het weer Egypte. Maar ze zullen met Egypte net zo beschaamd uitkomen als eerder met Assyrië

(zie 2Kr 28:20). Dit heen en weer trekken, dit telkens veranderen van hun weg, het steeds weer kiezen van een nieuwe tactiek om los van de HEERE zich in te dekken tegen kwaad of om voordelen zeker te stellen, is nutteloos. Ze zullen als gevangenen worden weggevoerd en geen voorspoed hebben, want de HEERE verbreekt alles waarop zij steunen (vers 37). Met hun handen op het hoofd, wat betekent in grote schande, zullen ze uitgaan (zie en vgl. 2Sm 13:19).

[Toen] kwam Pul, de koning van Assyrië, tegen het land op; en Menahem gaf Pul duizend talent zilver, zodat deze op zijn hand zou zijn om het koninkrijk vast te doen zijn in zijn hand. (2Kn 15:19)

Jeremia 3

Juda, de trouweloze vrouw | *verzen 1-5*

1 Men zegt:

*Als een man zijn vrouw wegstuurt,
zij bij hem weggaat
en [de vrouw] van een andere man wordt,
mag hij nog naar haar terugkeren?
Zou dat land
niet ten zeerste ontheiligd worden?
U echter, u hebt hoererij bedreven met veel vrienden,
en [dan] naar Mij terugkeren? – spreekt de HEERE.*

2 *Sla uw ogen op naar de kale hoogten, en zie,
waar bent u niet beslapen?*

*U bent voor hen langs de wegen gaan zitten,
als een Arabier in de woestijn.*

*Zo hebt u het land ontheiligd
met uw hoererijen en uw kwaad.*

3 *Daarom werden de regendruppels ingehouden
en is er geen late regen geweest.*

*U hebt het voorhoofd van een hoer,
u weigert [daarvoor] beschaamd te zijn.*

4 *Zult u dan niet van nu af aan tot Mij roepen: Mijn Vader,
U bent de Leidsman van mijn jeugd?*

5 *– Zou Hij [soms] voor eeuwig [Zijn toorn] handhaven
of [die] voor altijd vasthouden? –*

*Zie, zo spreekt u, maar u doet
[alles] wat slecht is, en speelt [het] klaar!*

In vers 1 vergelijkt de HEERE de verhouding tussen Hem en Jeruzalem met die van een aards huwelijk waarin een man zijn vrouw wegstuurt. Zal die man naar haar terugkeren? Het antwoord is nee, als zij de vrouw van een andere man is geworden (zie Dt 24:1-4). De HEERE heeft Jeruzalem niet weggestuurd, maar ze is zelf weggegaan. Ze wordt echter als weggestuurde vrouw gezien en haar man mag niet naar haar terugkeren, want het land zou daardoor ten zeerste ontheiligd worden. Ze heeft

namelijk door haar hoererij met veel vrienden de terugkeer onmogelijk gemaakt.

De HEERE houdt Jeruzalem haar gedrag voor (*vers 2*). Ze moest maar eens om zich heen kijken. Is er een plek te vinden waar ze zich niet aan hoererij heeft overgegeven? Ze is schaamteloos langs de wegen gaan zitten om zich aan elke voorbijganger als hoer aan te bieden (*vgl. Gn 38:14-15; Ez 16:25; zie ook Sp 7:12-15*). Ze zat daar als een Arabier in de woestijn die zijn koopwaar aan voorbijgangers aanbiedt. Een Arabier leefde in totale ongebondenheid. Als er geen handel te drijven was, was er altijd wel wat te roven. Zo leefde Jeruzalem. Ze was alleen uit op hoererij. Door haar hoererij en alle bijkomende kwaad heeft ze het hele land ontheiligd. Haar zonden liggen als een bedekking over het land.

Toen trok zij haar weduwkleed uit, bedekte zich met een sluier, omhulde zich en ging zitten bij de ingang van Enaïm, dat op de weg naar Timna ligt. Zij had namelijk gezien dat Sela groot geworden was en zij aan hem niet tot vrouw was gegeven. Toen Juda haar zag, hield hij haar voor een hoer, omdat zij haar gezicht bedekt had. (Gn 38:14-15)

Bij elk kruispunt bouwde u uw hoogten. U misbruikte uw schoonheid afschuwelijk, u spreidde uw benen voor ieder die voorbijtrok en maakte uw hoererijen talrijk. (Ez 16:25)

De HEERE heeft de regen ingehouden om haar te tuchtigen en tot Hem te laten terugkeren met belijdenis van haar ontrouw (*vers 3; zie Lv 26:9; Dt 28:23-24; 1Kn 17:1*). Hij wilde haar laten voelen hoe leeg een leven is dat zich buiten de gemeenschap met Hem afspeelt. Ze heeft echter geen gevoel meer voor het goede. Ze heeft het voorhoofd van een hoer, die schaamteloos bezig is en niet aanspreekbaar is op haar weersinwekkende gedrag. In hoogmoed gaat ze door en trekt zich niets van de HEERE aan. Ze weigert de zonde te erkennen en ermee te breken.

De HEERE nodigt hen uit Hem aan te roepen met: *“Mijn Vader”* (*vers 4*). Hij zegt dat, opdat ze in Hem hun oorsprong zullen erkennen in het bewustzijn dat ze door het dienen van de afgoden zich van Hem, hun oorsprong, hebben losgemaakt. Hij zegt erbij dat ze Hem zullen erkennen als *“de Leidsman”* van hun jeugd. Dat houdt in dat ze inzien dat ze Hem als Leidsman hebben verworpen en de afgoden zijn gaan dienen.

Maar de HEERE weet hoe ze in hun hart over Hem denken. Al zouden ze tot Hem komen en *“mijn Vader”* tegen Hem zeggen en Hem als *“de Leidsman”* van hun jeugd belijden, dan doen ze dat zonder enige belijdenis van hun zonden. Ze doen wel een beroep op Zijn goedertie-

renheid, als de goede God Die Zijn volk toch wel weer zal aannemen (vers 5), maar ze doen het in huichelarij.

Ze menen dat de goede God wel weer een keer Zijn boosheid zal loslaten. Hij zal toch niet altijd toornig op hen blijven? Hun taal is vleiend, zo spreken ze, maar hun daden zijn slecht. Ze spelen het klaar om vroom te spreken en zondig te handelen. De HEERE doorziet dat en zegt hun dat ook duidelijk. In de uitspraak: *“U speelt het klaar”* horen we de verbazing van de HEERE over hun ontstellende, glasharde en onverbetterlijk brutale houding. Wij zouden zeggen: ‘Moet je daar nog een woord aan vuil maken?’ Maar waar wij stoppen, gaat God in geduld en genade verder. Dat is een houding die ons moet verbazen.

Dit moet Jeremia als jongeman allemaal tegen Gods volk zeggen. Hier eindigt zijn eerste boodschap met samengevat de hoofdonderwerpen:

- Israël is schuldig aan vreselijke zonden.
- De HEERE straft Zijn volk.
- In tijden van nood willen ze dat de HEERE hen helpt.
- Ze hebben echter geen waarachtig berouw.

Juda erger dan Israël | verzen 6-11

6 In de dagen van koning Josia zei de HEERE tegen mij: Hebt u gezien wat het afvallige Israël gedaan heeft? Zij ging elke hoge berg op en onder elke bladerrijke boom, en bedreef daar hoererijs. 7 Ik zei, nadat zij al deze dingen gedaan had: Keer terug naar Mij, maar zij keerde niet terug. Dat zag haar trouweloze zuster Juda. 8 Maar Ik zag, toen Ik vanwege alles waarin het afvallige Israël overspel had gepleegd, haar weggestuurd had en haar een echtscheidingsbrief gegeven had, dat Juda, haar trouweloze zuster, niet bevreemd werd. Zij ging zelf ook hoererijs bedrijven. 9 Zo gebeurde het dat het land door haar lichtzinnige hoererijs ontheiligd werd, want zij pleegde overspel met steen en met hout. 10 Zelfs in dit alles heeft haar trouweloze zuster Juda zich niet tot Mij bekeerd met heel haar hart, maar [slechts] in schijn, spreekt de HEERE. 11 Daarom zei de HEERE tegen mij: Het afvallige Israël heeft zichzelf [nog] rechtvaardig doen lijken, vergeleken bij het trouweloze Juda.

Hier begint een nieuwe profetie die doorloopt tot hoofdstuk 6:30. Deze is uitvoeriger dan de voorgaande (Jr 2:1-3:5). Hij is uitgesproken “in de dagen van koning Josia” (vers 6). Dan zijn de tien stammen al vele tientallen jaren in de verstrooiing, weggevoerd door de Assyriërs. In welke periode van de regering van koning Josia we ons hier bevinden, wordt ons niet verteld. Er wordt nader ingegaan op het afwijken van de HEERE door zowel het noordelijke tienstammenrijk als het zuidelijke tweestammenrijk. Toch vinden we tussendoor prachtige beloften van herstel en zegen na hun berouw en dat de goedheid van de HEERE hen nog zal leiden, al is het door de diepste verdrukking.

De HEERE vraagt Jeremia of hij heeft gezien wat “het afvallige Israël gedaan heeft”. Een profeet moet een scherp waarnemer zijn en zien wat de HEERE ziet. De HEERE vertelt hem dat Hij heeft gezien wat het afvallige Israël, de tien stammen, heeft gedaan, hoe ze overal hoererij heeft bedreven. Hij zegt ook tegen Jeremia wat Hij na al haar ontrouw tegen haar heeft gezegd (vers 7). Hij heeft haar opgeroepen naar Hem terug te keren. En deed ze dat? Nee, ze deed het niet.

Wat Israël heeft gedaan en wat de HEERE daarom met het afvallige Israël heeft gedaan, is waargenomen door Juda, dat de HEERE hier “haar trouweloze zuster Juda” noemt. Is het gedrag van Israël en wat de HEERE met haar heeft gedaan een waarschuwing voor Juda geweest (vers 8)? Nee, Juda heeft zich niet laten waarschuwen door het voorbeeld van Israël. De HEERE heeft moeten constateren dat Zijn wegzenden van Israël geen enkele indruk op Juda heeft gemaakt. Juda is er niet bang van geworden, maar ging integendeel zelf ook hoererij bedrijven.

Het waren twee zusters. Met beiden stond de HEERE in een huwelijksrelatie. De oudste zuster, Israël, had Hij weggestuurd, met een echtscheidingsbrief. Daar had Juda lering uit moeten trekken. Juda had moeten zien en ter harte moeten nemen wat er met Israël was gebeurd in het oordeel dat God over hem moest brengen.

Het is belangrijk dat wij ons laten waarschuwen door wat we in de levens van andere gelovigen zien (vgl. 1Ko 10:6,11). Als wij niet leren van de dwaasheden van anderen, zijn we nog grotere dwazen dan zij.

En deze dingen gebeurden tot voorbeelden voor ons, opdat wij geen begeerte in [het] kwade zouden hebben, zoals zij er begeerte in hadden.

(1Ko 10:6)

<A> *deze dingen nu zijn hun overkomen als voorbeelden en zijn beschreven tot waarschuwing voor ons, op wie de einden van de eeuwen zijn gekomen. (1Ko 10:11)*

Wij zijn niet beter en moeten ons niet verbeelden dat wij niet zo slecht zijn als die anderen. Laten we niet menen dat wij onze grenzen wel kennen.

We kunnen in hoogmoed zeggen dat wij wel weten hoeveel we kunnen drinken zonder dronken te worden of hoe hard we kunnen rijden zonder roekeloos te worden. Dan hebben we onze zelfbeheersing tot afgod gemaakt. Het is beter ervan overtuigd te zijn dat we zwak zijn en de waarschuwing ter harte te nemen: *“Daarom, laat hij die meent te staan, uitkijken dat hij niet valt”* (1Ko 10:13).

Door het gedrag van Juda werd het heilige land, het land van God, ontheilgd. Juda pleegde namelijk *“overspel met steen en met hout”* (vers 9). Juda aanbad de materie en stelde daarop zijn vertrouwen, het maaksel van mensenhanden. Wat hij met zijn mond beled, was schijn (vers 10). Zijn hart was niet recht voor God. Dat zag de HEERE. Hij kent het hart. Niets is voor Hem verborgen, ook niet de diepste motieven. *“Alle dingen zijn naakt en geopend”* voor Zijn ogen (Hb 4:13).

Juda deed alsof ze God aanbaden, maar God oordeelt dat Juda nog slechter is dan Israël (vers 11; Ez 23:11). Vergeleken met Juda leek Israël zelfs rechtvaardiger dan Juda. Israël wordt *“het afvallige Israël”* genoemd

Hoewel haar zuster Oholiba [dit] zag, gedroeg zij zich in haar hartstocht nog verderfelijker dan zij en overtrof zij met haar hoererijen de hoererijen van haar zuster.
(Ez 23:11)

en Juda *“het trouweloze Juda”*. Afvallig worden is erg. Het is het prijsgeven van een bevoorrechte *positie*. Trouweloosheid is nog erger. Het is het verachten van een bevoorrechte *relatie*. Toen Israël afvallig werd, wisten ze nog niet wat het oordeel zou zijn. Zij hadden daarvan geen voorbeeld. Juda heeft dat wel. Zij hebben bij Israël gezien wat het oordeel betekent, maar ze hebben zich desondanks niet bekeerd. Bij alle zonden van Israël voegde Juda die van huichelarij.

Hoe is het met de gemeente? Is zij trouw gebleven? Paulus maakte zich grote zorgen dat de gemeente was afgeweken *“van de eenvoudigheid <en de reinheid> jegens Christus”* (2Ko 11:3). We zien in de christenheid hoeveel afgoderij er binnengekomen is. Christus is allang niet meer het enige voorwerp van het geloof. Het verval en de afval nemen steeds grovere vormen aan. Met een beroep op de Bijbel worden de afschuwelijkste zonden goedgepraat. Het oordeel wordt ver weg gesteld, als men er al in gelooft.

Oproep tot bekering | *verzen 12-14a*

12 *Ga deze woorden prediken tegen het noorden, en zeg:*

*Keer terug, afvallig Israël, spreekt de HEERE,
Mijn aangezicht is tegenover u niet betrokken,
want Ik ben goedertieren, spreekt de HEERE,
Ik handhaaf [Mijn toorn] niet voor eeuwig.*

13 *Alleen, erken uw ongerechtigheid,
want u bent tegen de HEERE, uw God, in opstand gekomen,
en u hebt zich [in alle] richtingen verspreid [op zoek] naar de
vreemden, onder elke bladerrijke boom,
maar u hebt niet geluisterd naar Mijn stem, spreekt de HEERE.*

14 *Keer terug, afkerige kinderen, spreekt de HEERE, want Ik heb u
getrouwd.*

In aansluiting op de constatering dat Israël rechtvaardiger lijkt dan Juda geeft de HEERE Jeremia de opdracht tegen het noorden te prediken (*vers 12*). Daar bevindt zich een overblijfsel van de tien stammen. Een aantal jaren geleden heeft koning Hizkia hen uitgenodigd voor het Pascha. Velen lachten hem uit, maar sommigen kwamen toch (*zie 2Kr 30:1,10-11*). Nu biedt de HEERE hun aan tot Hem terug te keren. Hij maakt het heel aantrekkelijk voor hen door Zich aan hen als “goedertieren” voor te stellen. Ze mogen er ook op rekenen dat als ze komen, Hij Zijn toorn niet voor eeuwig handhaaft. Wat een indrukwekkende uitnodiging van een God vol genade!

Het is alsof de HEERE hun nog een keer een kans geeft zich tot Hem te bekeren en gezegend te worden. Alleen moeten ze dan wel hun zonden belijden (*vers 13*). Ze zijn namelijk tegen Hem, de HEERE, hun God, in opstand gekomen. Dat kan God niet verdragen. In hun rebellie zijn ze naar alle richtingen gegaan om, waar ze ook maar kwamen, hun afschuwelijke afgoderij te plegen. Dat deden ze, terwijl ze niet luisterden naar Zijn stem. Hun gedrag stond haaks op Zijn wil.

Maar Hij wil heel graag dat zij tot Hem terugkeren. Hij heeft hen immers getrouwd (*vers 14a*)? In deze woorden klinkt het hartstochtelijke verlangen door dat ze terugkeren tot Hem, een liefhebbende God. Hij noemt hen “afkerig” en tegelijk toch ook “kinderen”. Behalve in een relatie van een Vader tot Zijn kinderen staat Hij ook met hen in een

huwelijksrelatie, dat wil zeggen een verbondsrelatie. Zij hebben beide relaties opgegeven, maar Hij wil van Zijn kant die relaties niet opgeven. Daarom roept Hij hen op naar Hem terug te keren.

Toekomstige zegen | verzen 14b-18

Ik zal u nemen, één uit een stad en twee uit een geslacht, en Ik zal u naar Sion brengen. 15 Ik zal u herders geven naar Mijn hart, die u zullen weiden met kennis en verstand. 16 En het zal gebeuren in die dagen, wanneer u zich vermeedert en vruchtbaar wordt in het land, spreekt de HEERE, dan zal men niet meer zeggen: de ark van het verbond van de HEERE. Zij zal niet [meer] in het hart opkomen. Men zal er niet [meer] aan denken en niet [meer] naar [haar] omzien. Zij zal niet opnieuw gemaakt worden. 17 In die tijd zal men Jeruzalem de Troon van de HEERE noemen. Alle heidenvolken zullen er samenstromen, tot de Naam van de HEERE, tot Jeruzalem. Zij zullen niet meer hun verharde, boosaardige hart achternagaan. 18 In die dagen zal het huis van Juda naar het huis van Israël gaan. Tezamen zullen zij komen uit het land in het noorden naar het land dat Ik uw vaderen in erfelijk bezit heb gegeven.

Omdat Hij hen heeft getrouwd, zal Hij hen niet volledig verstoten. Hij zal “*één uit een stad en twee uit een geslacht*” nemen, dat wil zeggen dat Hij een overblijfsel tot Zich zal nemen (*vers 14b*) en daarmee de huwelijksverbinding zal aangaan. Hier en in de volgende verzen schittert iets door van de situatie in het vrederijk. Eenmaal terug in het land zal de HEERE Godvrezende leiders aan hen geven, herders naar Zijn hart. Dat zijn herders die op de ware Herder lijken, dat is de grote Zoon van David. David was “*een man naar Zijn hart*” (*1Sm 13:14b*; zie ook *Hd 13:22*), de Heer Jezus is dat in volmaakte zin. Deze herders zullen als onderherders de Heer Jezus als de Herder van Zijn volk vertegenwoordigen (*vers 15*). Zij zullen het volk “*met kennis en verstand*” weiden Hij [d.i. David] heeft hen geweid met een oprecht hart en hen geleid met zeer bekwame hand. (*Ps 78:72*) (*vgl. Ps 78:72*).

Het volk zal dan in de zegen van het vrederijk zijn ingegaan. De uitdrukking “*in die dagen*” geeft dat aan. Die uitdrukking ziet vaak vooruit naar de tijd van het vrederijk en de tijd die daar direct aan voorafgaat. Ze zullen zich vermeederen en vruchtbaar worden in het

land (zie en vgl. Gn 1:28). De ark zal niet meer nodig zijn, omdat Hij van Wie de ark spreekt, Christus, de Messias, in hun midden zal zijn (vers 16).

Dat de ark niet meer nodig zal zijn, is voor een oudtestamentische profeet een heel gewaagde veronderstelling. De ark was het centrum van het godsdienstige leven van Gods volk en de plaats waar de hogepriester het bloed offerde op de grote Verzoendag. Maar de ark zou niet langer nodig zijn als een symbool van Gods tegenwoordigheid in het midden van het volk, omdat de heerlijkheid van de HEERE Zelf te midden van Zijn volk zal wonen. We zien hetzelfde in de tempel van Ezechiël die in het vrederijk in Jeruzalem

zal staan (zie Ez 40-43). In die tempel is ook geen ark, ook omdat de heerlijkheid van de HEERE in de tempel woont. Met die tempel verbindt Hij ook Zijn troon (Ez 43:7a).

..., en Hij zei tegen mij: Mensenkind, [dit] is de plaats van Mijn troon en de plaats van Mijn voetzolen, waar Ik voor eeuwig wonen zal onder de Israëlieten. (Ez 43:7a)

De eerste keer dat de ark in de Bijbel wordt genoemd, is bij het ontwerp van de tabernakel dat aan Mozes werd getoond (zie Ex 25:10-22). We zien dat de ark ook in de tempel van Salomo zijn plaats krijgt (zie 1Kn 8:6). De laatste historische vermelding hebben we tijdens de regering van koning Josia (zie 2Kr 35:3). Waarschijnlijk is de ark meegenomen naar Babel, samen met alle andere voorwerpen van de tempel. Opmerkelijk genoeg wordt hij niet genoemd in een opsomming van wat allemaal wordt meegevoerd naar Babel (zie Jr 52:17-23). Hij is in 586 v. Chr. verloren gegaan en nooit gevonden of vervangen.

Vroeger was de ark de troon van de HEERE (1Sm 4:4a; zie ook 2Kn 19:15). In de toekomst, "in die tijd" (vers 17; zie ook vers 16), zal heel "Jeruzalem" de nieuwe "Troon van de HEERE" zijn en niet slechts de ark (Ez 48:35b). De stad zal de kenmerken van Zijn regering dragen. Daarom zullen alle volken ernaar-

Toen zond het volk [boden] naar Silo, en men bracht vandaar de verbondsark van de HEERE van de legermachten, Die tussen de cherubs troont; ... (1Sm 4:4a)

En de naam van de stad zal vanaf [die] dag zijn: DE HEERE IS DAAR. (Ez 48:35b)

toe gaan en daar samenstromen (zie Js 2:2-3; 56:6-8; 60:11-14; Mi 4:1-2). Ze zullen komen naar de Naam van de HEERE die ten nauwste aan Jeruzalem verbonden is. Zijn troon en Zijn Naam, Zijn regering en Zijn Persoon zijn het centrum en de basis van het vrederijk. De volken zullen dat erkennen. Vroeger bestond hun leven uit het achternagaan van hun

verharde, boosaardige hart. Dat is dan voorbij. Ze hebben in Hem een totaal nieuw doel in hun leven.

Juda zal “in die dagen” samen met het overblijfsel van Israël terugkeren naar het land (vers 18; Mi 2:12). Hier spreekt Jeremia over een terugkeer van

*Ik zal u, Jakob, zeker verzamelen, geheel en al.
Ik zal het overblijfsel van Israël zeker bijeenbrengen.
Ik zal het samenbrengen als schapen van Bozra,
als een kudde midden in zijn weide.
Het zal er gonzen van de mensen. (Mi 2:12)*

Juda, wat betekent dat ook Juda uit het land zal worden weggevoerd. Ze komen uit het noorden, uit de richting waar hun vijanden vandaan kwamen (zowel Assyrië als Babel) en hen naar wegvoerden. In het vreedrijk zullen de beide rijken weer herenigd zijn en zal het één volk zijn (zie Ez 37:16-17). Ze zullen wonen in het land van de beloften die de HEERE aan de vaders had gedaan dat zij het erfelijk zouden bezitten.

Israëls ongehoorzaamheid | verzen 19-20

19 *Ík had wel gezegd:*

*Hoe kan Ik u tot kinderen maken
en u een begerenswaardig land geven,
het sierlijke erfelijk bezit van de heidenvolken?*

*Ik zei: U zult tot Mij roepen: Mijn Vader,
en u zult zich van achter Mij niet afkeren.*

20 *Voorwaar, [zoals] een vrouw haar [levens]gezel ontrouw wordt,
zo bent u Mij ontrouw geworden, huis van Israël, spreekt de
HEERE.*

In deze verzen staan het voornemen en verlangen van God en de ontrouw van het volk tegenover elkaar. God wilde Zijn volk tot Zijn kinderen maken en hen in een sieraadland, “een begerenswaardig land”, “het sierlijke erfelijk bezit” laten wonen, (vers 19). Hij wilde van hen een reactie horen die Hij mocht verwachten, een reactie van dankbaarheid, wederliefde en trouw. Hij wilde dat zij tot Hem: “Mijn Vader” zouden roepen (Maar nu, HEERE, U bent onze Vader! (Jz 64:8a) en dat zij zich niet meer van achter Hem zouden afkeren.

Maar in plaats daarvan is het volk Hem ontrouw geworden (vers 20). Er staat niet eens bij dat het volk andere goden is gaan dienen. De nadruk ligt op het feit dat zij ondanks zoveel liefde van de HEERE Hem

ontrouw zijn geworden en niet bij Hem zijn gebleven. Dat is een grote smart voor de HEERE.

Vermaning tot berouw | *verzen 21-25*

- 21 *Er wordt een geluid gehoord op de kale hoogten,
een gewezen, smeekbeden door de Israëlieten,
want zij hebben hun weg krom gemaakt,
zij hebben de HEERE, hun God, vergeten.*
- 22 *Keer terug, afkerige kinderen,
Ik zal [u] van uw afdwalingen genezen.
Zie, [hier] zijn wij. Wij komen tot U,
want U bent de HEERE, onze God.*
- 23 *Voorwaar, tevergeefs [verwacht men het] van de heuvels,
[en] de menigte van de bergen.
Voorwaar, in de HEERE, onze God,
is het heil van Israël.*
- 24 *Die schande heeft
de arbeid van onze vadersen verslonden, van onze jeugd af,
hun schapen en hun runderen,
hun zonen en hun dochters.*
- 25 *Wij liggen in onze schande
en onze smaad overdekt ons,
want tegen de HEERE, onze God, hebben wij gezondigd,
wij en onze vadersen, van onze jeugd af
tot op deze dag,
wij hebben niet geluisterd naar de stem van de HEERE,
onze God.*

Het geluid van smeekbeden wordt gehoord “op de kale hoogten”, dat zijn de plaatsen waar het volk afgoderij bedrijft (*vers 21; zie ook vers 2*). Omdat hun afwijken van de HEERE niet het resultaat heeft opgeleverd dat ervan werd verwacht, huilen en smeken ze nu. Het antwoord van God daarop is een antwoord van wonderbare genade. Hij roept Zijn “afkerige kinderen” op terug te keren (*vers 22a*). Als ze dat doen, kan Hij hen van hun afdwalingen genezen. Wie terugkeert tot de HEERE met oprecht berouw over zijn zonden, zal geen verlangen meer hebben terug te keren tot de modderpoel van de zonde.

Jeremia belijdt de toestand van het volk, waarmee hij zich een maakt. Door de mond van Jeremia zegt het volk dat zij tot Hem komen en erkennen ze dat Hij de HEERE hun God is (*vers 22b*). Ze erkennen ook dat ze hun heil tevergeefs bij de afgoden op de heuvels en de menigte van de bergen hebben gezocht (*vers 23*). Hun heil, het heil van Israël, is alleen in de HEERE hun God.

Het volk ziet dat ze vanaf hun jeugd schande over zich hebben gehaald door tegen de HEERE te zondigen (*verzen 24-25*). Ze belijden de zonde van hun vaders en ook die van henzelf ("*wij en onze vaders*"). Er is geen enkele verontschuldiging meer, geen poging om hun zonden te verbergen of goed te praten. Ze erkennen dat de oorzaak ligt in het niet luisteren naar de stem van de HEERE, hun God.

Als we terugkijken, hebben we nooit spijt van wat we goed hebben gedaan. Spijt hebben we alleen als we terugkijken naar de verkeerde dingen die we hebben gedaan (*vgl. Rm 6:21*). Dat zijn dingen die, toen ze vóór ons waren, toen we ernaar keken, aantrekkelijk leken om te doen.

Welke vrucht had u dan toen van de dingen waarover u zich nu schaamt? Immers, het einde daarvan is [de] dood. (Rm 6:21)

Jeremia 4

Oproep tot waarachtig berouw | verzen 1-4

- 1 *Als u zich bekeert, Israël, spreekt de HEERE,
bekeer u [dan] tot Mij,
en als u uw afschuwelijke [afgoden] wegdoet van voor Mijn
aangezicht,
en niet [meer] rondzwerft,*
- 2 *en als u zweert: [Zo waar] de HEERE leeft, in waarheid,
in recht en in gerechtigheid,
dan zullen de heidenvolken zich in Hem zegenen
en zich in Hem beroemen.*
- 3 *Want zo zegt de HEERE
tegen de mannen van Juda en tegen Jeruzalem:
Ploeg voor uzelf ongeploegd land om!
Zaai niet tussen de doornen.*
- 4 *Besnijd u voor de HEERE
en doe de voorhuid van uw hart weg,
mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem;
anders zal Mijn grimmigheid uitslaan als een vuur
en branden zonder dat iemand kan blussen,
vanwege uw slechte daden.*

De HEERE verlangt ernaar dat Zijn volk zich bekeert en wel tot Hem (*vers 1*). Iemand kan zich bekeren van bepaalde zonden omdat hij ziet dat ze schadelijk zijn voor zijn (geestelijk) leven of dat bepaalde zonden toch niet het voordeel opleverden dat werd verwacht. Dan worden die zonden wel opgegeven, maar van een echte bekering is alleen sprake als die zonden aan God worden beleden en er bekering tot Hem is.

De HEERE houdt Zijn volk voor wat Hij van hen verwacht als zij zich tot Hem bekeren. Hij kan hun bekering alleen als oprecht aanvaarden als zij de afschuwelijke afgoden wegdoen van voor Zijn aangezicht en ophouden met rusteloos rondzwerfen van de ene afgod naar de andere. Dat betekent een grondige reiniging van stad en land, zodat er niet één afgod en niet één afgodische offerplaats meer te vinden zal zijn. Het

is niet mogelijk om met God te wandelen en door te gaan met zondigen of zelfs maar een aanleiding tot zondigen te laten bestaan.

‘Rondzwerfen’ betekent dat nergens rust wordt gevonden. Kaïn zal na de moord op zijn broer *“dolend en dwalend over de aarde”* gaan (Gn 4:14). Hij is hierin een beeld van het Joodse volk, dat na de moord op de Heer Jezus ‘dolend en dwalend over de aarde’ gaat. Er is geen enkele stabiliteit, maar ze worden als het ware *“heen en weer bewogen en rondgedreven door elke wind van de leer”* (Ef 4:14). Afgodendienst, die zijn hoogtepunt vindt in de aanbidding van het beest, waartoe ze worden gebracht door de duivelse verleiding van de antichrist, is dan ook een uitermate afmattende dienst.

Als blijkt dat hun bekering oprecht is, een zaak van hun hart, en ze zich houden aan de eed die ze bij Zijn Naam hebben gezworen, zal dat een getuigenis zijn voor de heidenvolken om hen heen (vers 2). Zweren bij de Naam HEERE betekent dat ze Hem erkennen als HEERE, de God met Wie zij door een verbond in verbinding staan. Dat alleen brengt tot het doen van waarheid, recht en gerechtigheid. Ze zullen dan oprecht, eerlijk en betrouwbaar zijn. Het gevolg daarvan is dat de heidenvolken er ook naar zullen verlangen met de HEERE in verbinding te komen. Daarvan zullen ze de zegen ervaren en Hem daarvan de eer geven. Ze roemen dan niet meer in zichzelf, maar in Hem.

Jeremia toont de noodzaak van geestelijke vernieuwing van het volk aan. De mannen van Juda en speciaal die van Jeruzalem worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid (vers 3). Hij vermaant hen hun braakliggende of ongeploegde hart te bewerken. De ploeg van bekering en gehoorzaamheid moet door het geweten om het zaad van het Woord te kunnen ontvangen. Geen boer zaait in ongeploegd land. Zo zaait God het zaad van Zijn zegen niet in onbekeerde harten.

Ongeploegd land is braakliggend land. Het is land waar niets gebeurt. Het land ligt in rust, maar er groeit ook niets. Dat land moet bewerkt worden, er moet inspanning worden verricht om er vruchtbaar land van te maken (vgl. Hs 10:12). Zo is het ook met gaven die iedere gelovige van de Heer heeft gekregen. Die

*Zaai voor uzelf in gerechtigheid!
Oogst in goedertierenheid!
Ploeg voor uzelf ongeploegd land om!
Het is tijd om de HEERE te zoeken,
totdat Hij komt en het laat regenen:
gerechtigheid over u. (Hs 10:12)*

moeten niet ongebruikt blijven, maar gebruikt worden, opdat er vrucht komt (zie en vgl. Ko 4:17).

Alles wat dat verhindert, “de doornen”, moet worden weggedaan, of er moet worden vermeden dat wat vrucht voortbrengt daar terechtkomt. Als het tussen de dorens terechtkomt, brengt het geen vrucht voort (zie Mt 13:7,22). Dorens zijn nauw aan de zonde verbonden, ze zijn er het gevolg van (Gn ...; dorens en distels zal hij voor u laten opkomen ... (Gn 3:18a)). Zonde in het leven van een gelovige verhindert dat hij vrucht draagt voor God.

Zodra er geploegd is en het land niet meer braak ligt, is het geschikt om ingezaaid te worden. Maar dan kunnen ook de dorens gaan groeien. Die groeien meestal sneller dan het goede zaad. Daarom moet er “niet tussen de doornen” worden gezaaid, maar buiten het bereik ervan. Daar wordt het volk toe opgeroepen. Het houdt voor ons de les in dat we uit de buurt van de zorgen van de wereld en de verleiding van de rijkdom moeten blijven (zie Mt 13:22).

Om het resultaat van vers 3 te bereiken moet aan de voorwaarde van vers 4 worden voldaan. Nu gebruikt Jeremia het beeld van de besnijdenis. Voordat we kunnen werken op een wijze dat er vrucht uit ons leven voortkomt, moet er in ons hart iets gebeuren. Uiterlijke schijn moet worden vervangen door innerlijke werkelijkheid (vgl. Dt 10:16; Rm 2:28-29). Dat betekent zelfoordeel, waarvan de besnijdenis een beeld is. Als dat er niet is, zal God moeten oordelen, want als er geen zelfoordeel is, komen er alleen “slechte daden” waarover Gods oordeel komt.

Besnijd dan de voorhuid van uw hart en wees niet langer halsstarrig. (Dt 10:16)

Want niet hij is een Jood die het uiterlijk is, en niet dat is de besnijdenis die iets uiterlijks is, in [het] vlees, maar hij is een Jood die het in het verborgen is, en [dat is] besnijdenis: [die] van [het] hart, naar [de] geest, niet naar [de] letter; zijn lof is niet van mensen, maar van God. (Rm 2:28-29)

De vijand is op weg | verzen 5-18

- 5 Maak het in Juda bekend,
laat het in Jeruzalem horen en zeg:
Blaas de bazuin in het land,
roep luidkeels en zeg:
Verzamel u, en laten we gaan
naar de versterkte steden.

- 6 *Hef de banier omhoog naar Sion,
breng u in veiligheid, sta niet stil,
want Ik ga onheil brengen vanuit het noorden,
een grote ramp!*
- 7 *Een leeuw is opgesprongen uit zijn struikgewas,
de verderver van de heidenvolken is uitgetrokken,
is zijn plaats uitgegaan
om van uw land een woestenij te maken,
uw steden zullen vernietigd worden,
zodat er geen inwoner [meer] is.*
- 8 *Omgord u daarom met een rouwgewaad,
bedrijf rouw en weeklaag,
want de brandende toorn van de HEERE
keert zich niet van ons af.*
- 9 *Op die dag zal het gebeuren, spreekt de HEERE:
vergaan zal de moed van de koning
en de moed van de vorsten,
de priesters zullen ontzet zijn
en de profeten verbijsterd.*
- 10 *Toen zei ik: Ach, Heere HEERE,
voorwaar, U hebt dit volk en Jeruzalem ten zeerste bedrogen
door te zeggen: U zult vrede hebben.
Het zwaard wordt [ons] immers op de keel gezet.*
- 11 *In die tijd zal gezegd worden
tegen dit volk en tegen Jeruzalem:
Een zinderende wind van de kale hoogten
in de woestijn is [op] weg naar de dochter van Mijn volk,
[maar] niet om te wannen, en niet om te zuiveren.*
- 12 *Een wind, sterker dan deze, komt er van Mij aan.
Nu zal Ik ook oordelen
over hen uitspreken.*
- 13 *Zie, als wolken komt [de vijand] opzetten,
als een wervelwind zijn wagens,
sneller dan arenden zijn zijn paarden.
Wee ons, want wij worden verwoest!*
- 14 *Was het kwaad van uw hart af, Jeruzalem,
opdat u verlost wordt.*

- Hoelang laat u uw zondige gedachten
in uw binnenste overnachten?*
- 15 *Want een stem verkondigt het uit Dan
en doet onheil horen uit het bergland van Efraïm.*
- 16 *Roep het in herinnering bij de volken, zie,
laat Jeruzalem het horen:
Er komen belegeraars uit een ver land,
zij laten hun stem klinken tegen de steden van Juda.*
- 17 *Zoals wachters van de velden [staan] zij rondom tegenover haar,
omdat zij Mij ongehoorzaam is geweest, spreekt de HEERE.*
- 18 *Uw wegen en uw daden
hebben u deze dingen aangedaan.
Dit is uw kwaad, dat het [zo] bitter is,
dat het [u] in uw hart treft.*

De HEERE moet het oordeel laten komen, het oordeel dreigt. Het zal komen uit het noorden, waar de Babyloniërs vandaan komen. Het volk heeft het zozeer verdorven dat God het oordeel niet langer kan uitstellen. In Zijn genade laat Hij Zijn volk waarschuwen dat het onheil eraan komt. Daarvoor roept Hij op om de bazuin te blazen (*vers 5; zie ook Hs 5:8; Jl 2:1; Am 3:6*). Ook moet er luidkeels geroepen worden, wat erop wijst dat er haast geboden is. Dan kunnen de inwoners van Juda en Jeruzalem zich verzamelen en samen naar de versterkte steden gaan.

De banier die naar Sion omhoog moet worden geheven (*vers 6*), lijkt vooral voor de bewoners van het platteland bedoeld te zijn. De banier dient om hun te laten zien in welke richting ze moeten gaan om in Sion te komen. Daar zullen ze zich in veiligheid kunnen brengen. Ze moeten daar snel een veilig heenkomen zoeken, zonder zich door iets te laten ophouden (*zie en vgl. Gn 19:16-17; Mt 24:16-18*). Het onheil dat komt, komt "vanuit het noorden". Dat wijst erop dat de vijand Israël in het noorden zal binnenvallen. Maar het is de HEERE Zelf Die dit onheil vanuit het noorden brengt. Hij brengt die grote ramp over Zijn volk.

Er is haast geboden, want de vijand, dat is Nebukadnezar, die hier wordt vergeleken met een leeuw, is al van "zijn plaats", dat is Babel, vertrokken tegen Gods volk (*vers 7; zie Jr 50:17*). Dat hij is "opgesprongen uit zijn struikgewas" wijst erop dat hij zich onverhoeds met grote kracht op zijn prooi werpt. Het land, "uw land", zal door hem tot een woestijn worden gemaakt en de steden, "uw steden", zullen vernietigd worden,

er zal niemand meer in wonen. Het laat wel zien hoe totaal de verwoesting en vernietiging zullen zijn.

De HEERE houdt Zijn volk ook voor wat Hij als gepaste reactie van hen verwacht als ze vernemen dat het oordeel onafwendbaar is (*vers 8*). Ze moeten zich met een rouwgewaad omgorden, rouw bedrijven en weklagen. Jeremia maakt zich weer een met het volk als hij zegt dat de brandende toorn van de HEERE zich "*niet van ons*" afkeert. De oorzaak daarvan is, dat het volk zich niet van de afgoderij afkeert. Dat is Jeremia zich ook goed bewust. Hij heeft de toorn van de HEERE aangekondigd, maar kan zich er niet over verheugen als die ook daadwerkelijk komt. Hij lijdt mee met het volk.

Als de toorn van de HEERE komt, zal dat alle leiders van het volk diep raken (*vers 9*). Koning Zedekia en de vorsten, de politieke leiders, zal elke moed ontzinken. Ontzetting zal de priesters treffen en verbijstering de profeten. Ze hebben het volk in leugens laten geloven en daar ook zelf in geloofd. Nu ze met de werkelijkheid worden geconfronteerd, is er niets van hun leugentaal over. Ze kunnen het volk geen enkele steun bieden.

De enige reactie die we vernemen, is die van Jeremia (*vers 10*). Hij onderbreekt zijn prediking om zijn gevoelens te uiten. Hij is zwaar aangeslagen door de boodschap die hij moet brengen. De grote liefde voor zijn volk, Gods volk, brengt hem er zelfs toe God ervan te beschuldigen dat Hij gelogen heeft toen Hij over vrede sprak. Het lijkt erop dat Jeremia de HEERE kwalijk neemt dat Hij heeft toegelaten dat de valse profeten over vrede en veiligheid spraken en dat Hij het volk daarin liet geloven (*vgl. Jr 23:17*). Het tegendeel gebeurt, want "*het zwaard wordt ... op de keel gezet*". Dat betekent dat ze volledig in de macht van de vijand zijn en geen kant op kunnen.

De HEERE heeft zijn aanklacht gehoord en die ook laten opschrijven. Hij waardeert de betrokkenheid en bewogenheid van Jeremia, maar gaat er niet op in. Jeremia lijkt op Mozes en Paulus die ook uitspraken hebben gedaan uit liefde voor Gods volk, maar waarop God niet kon ingaan (*zie Ex 32:32; Rm 9:1-3*). Het zegt ons dat wij niet onze emoties moeten volgen, maar Gods gedachten en gevoelens aan de hand van Zijn Woord en Zijn Geest.

De HEERE gaat door met Zijn aankondiging van het oordeel over het volk en speciaal over Jeruzalem (*vers 11*). De vijand zal komen als *“een zinderende wind van de kale hoogten in de woestijn”* die alle vegetatie verdort. Die wind is op weg naar Gods volk, dat de HEERE *“de dochter van Mijn volk”* noemt om Zijn innige relatie ermee aan te geven. Het oordeel dat Hij moet laten komen, is voor Hem ook een smartelijke zaak. Zijn tucht is *“niet om te wannen, en niet om te zuiveren”*. Wannen en zuiveren gebeuren om het goede dat aanwezig is van de verkeerde elementen te bevrijden. Er is echter bij Gods volk niets aanwezig wat goed is, zodat er niets te wannen of te zuiveren valt. Het geheel valt onder het oordeel.

De wind van het oordeel wordt door de HEERE Zelf gestuurd (*vers 12*). Hij stuurt een wervelwind (*zie vers 13*) die alles meeneemt wat hij tegenkomt. Hij is de Rechter Die het oordeel uitspreekt en het vonnis voltrekt. Dat gebeurt omdat de zonde aangetoond is met alle denkbare bewijzen. Er is geen weerwoord tegenin te brengen. Verzachtende omstandigheden zijn er niet.

Daarom komt de vijand opzetten als wolven die de hemel verduisteren (*vers 13; vgl. Ez 38:16a*). De vijand komt met wagens die de snelheid van een wervelwind hebben. De

U zult als een wolk optrekken tegen Mijn volk Israël om het land te bedekken. Het zal gebeuren in later tijd. (Ez 38:16a)

paarden die ze trekken zijn zelfs sneller dan arenden. Hiermee wordt de komst van de legers van Babel beschreven, met wagens en oorlogspaarden. De komst van de vijand gebeurt zo snel dat de overrompeling compleet is en het volk alleen maar kan uitroepen: *“Wee ons, want wij worden verwoest.”*

De dreiging van de komst van de vijand moet het volk ertoe brengen het kwaad van hun hart af te wassen (*vers 14*). In het hart vindt de beraming van het kwaad plaats. Daaruit komen de *“boze overleggingen”* voort (*zie Mt 15:19*). Dit kwaad kan alleen afgewassen worden door belijdenis en berouw. Als ze dat doen, zullen ze verlost worden. Dat is de wens van de HEERE. Maar Hij kent hun hart. Hij weet dat in hun binnenste zondige gedachten huizen, dat ze daar overnachten en er een rustplaats hebben en dat ze er niet uit worden verwijderd.

Daarom gaat de aankondiging van het oordeel door en roept de HEERE de vijand geen halt toe (*vers 15*). Er komt bericht dat de vijand het land

al is binnengevallen en in Dan is. De stam Dan ligt in het uiterste noorden van Israël. De profeet stelt het voor alsof het al gebeurt. De stam Dan krijgt het eerst met de binnenvallende legers van Babel te maken en laat het bericht daarvan in Jeruzalem horen. Dat bericht wordt onderstreept door een volgende onheilstijding die uit Efraïm komt. Efraïm ligt al veel dichterbij Juda en Jeruzalem. Het toont de opmars van de legers van Babel naar Jeruzalem aan.

De nadering van de vijand moet aan *“de volken”* gemeld worden (vers 16). Daarmee kunnen de stammen van Israël worden bedoeld (zie Dt 33:3). Het kan ook zijn dat hiermee de heidenvolken zijn bedoeld, die ook met de oprukkende koning van Babel te maken krijgen. De *“belegeraars uit een verland”* zijn de Babyloniërs (Js 39:3). Jeremia stelt het zo voor dat ze al zo dichtbij zijn, dat de stem van de vijand in de steden van Juda wordt gehoord.

Toen kwam de profeet Jesaja bij koning Hizkia. Hij zei tegen hem: Wat hebben die mannen gezegd en waarvandaan zijn zij naar u toe gekomen? Hizkia zei: Zij zijn uit een verland naar mij toe gekomen, uit Babel. (Js 39:3)

Nog eens wordt duidelijk vermeld wat de aanleiding en oorzaak van deze aanval uit het noorden zijn (vers 17). De belegeraars hebben de stad omsingeld (Jeremia stelt het voor alsof het al zover is), zoals wachters de velden omsingelen om te voorkomen dat het wild gedierte erop komt om het veld kaal te vreten. Wachters sluiten een veld hermetisch af. Dat doen de belegeraars met Jeruzalem. De tactiek van de vijand was om eerst het land en de dorpen en steden rondom Jeruzalem te bezetten, zodat de toevoer naar de stad was afgesneden en het beleg ervoor kon worden geslagen.

Deze situatie is het gevolg van hun ongehoorzaamheid aan de HEERE. Als er geloof was, zou een enkele man de vijand hebben kunnen tegenhouden (zie 2Sm 23:11-12). Maar zonde maakt zwak. Het volk is ongehoorzaam aan de HEERE geweest in hun wegen en daden (vers 18). Dat zijn geen oppervlakkige afwijkingen geweest, maar zitten diep in het hart. Daarom moeten de oordelen het hart treffen.

De zielenstrijd van Jeremia | verzen 19-22

19 *Mijn binnenste, mijn binnenste, ik krimp ineen,
wanden van mijn hart!
Mijn hart is onrustig in mij,*

- ik kan niet zwijgen,
want u, mijn ziel, hoort bazuingeschal
[en] krijgsgeschreeuw.*
- 20 *Ramp op ramp, wordt er geroepen,
want heel het land werd verwoest.
Plotseling zijn mijn tenten verwoest,
in een ogenblik mijn tentkleden.*
- 21 *Hoelang moet ik de banier [nog] zien,
het bazuingeschal horen?*
- 22 *Voorzeker, Mijn volk is dwaas,
men kent Mij niet.
Verstandeloze kinderen zijn het,
inzicht heeft men niet.
Wijs is men in kwaaddoen,
maar van goeddoen weet men niet.*

Jeremia is volledig bij zijn boodschap betrokken (*vers 19*). Hij beleeft wat hij predikt. Hij ervaart het gewicht ervan en gaat eronder gebukt. Het raakt hem diep van binnen. Zijn darmen raken van slag en zijn hart is onrustig bij de aanblik van de ellende die op komst is. Het is voor hem onmogelijk om daarover te zwijgen. Hij moet het doorgeven om te waarschuwen. Hij hoort het bazuingeschal en het krijgsgeschreeuw van de vijandelijke legers. Zó maakt hij zich een met het volk, het overblijfsel waarin de Geest van Christus is. Hij gaat gebukt onder de goddeloze toestand van het volk en ervaart Gods toorn erover. Hij vertolkt de stem van het gelovig overblijfsel. Het is de taal van de psalmen.

In de geest ziet hij hoe ramp op ramp zich voltrekt (*vers 20*). Er wordt melding gemaakt van de ene na de andere onheilstijding, net als de boodschappers die tot Job kwamen. De een was nog niet klaar met het vertellen van het onheil of de volgende kwam er al aan met een nieuw bericht van onheil (*zie Jb 1*). Het hele land wordt door de vijand verwoest. In een ogenblik is elk familieleven in tenten onmogelijk geworden omdat de tenten zijn verwoest. Jeremia spreekt van “*mijn tenten*”, zozeer is hij begaan met het volk. Hij leeft zich helemaal in de naderende verschrikkingen in.

Hij vraagt de HEERE hoelang hij nog moet aanzien dat de vijand het voor het zeggen heeft (*vers 21*). De vraag “*hoelang*” komt ook vaak in de psalmen voor. Zijn leed toont een diepe vaderlandsliefde die niemand zo voelde als hij. Gemeenschap met God en gehoorzaamheid aan Zijn dienst verdiepen altijd de gevoeligheid van de dienaar. Hoe kan deze man, die zo diep begaan is met het lot van zijn volk, later van verraad beschuldigd worden?

De HEERE antwoordt hem dat de oorzaak van al deze ellende bij “*Mijn volk*” ligt (*vers 22*). Hier horen we ook de pijn in het hart van de HEERE. Hoewel zij Zijn volk zijn, kennen ze Hem niet. ‘Kennen’ houdt hier in een leven in gemeenschap met Hem en in liefde en vertrouwen met Hem omgaan. Hij moet van hen zeggen dat ze “*verstandeloze kinderen*” zijn, die leven zonder inzicht

in Wie Hij is en in wie ze zelf zijn (*vgl. Sp 1:7*). Ze weten heel goed hoe ze kwaad moeten doen, daar zijn ze zelfs “*wijs*” in, maar ze zijn onbekend met goeddoen, daarvan “*weet men niet*”.

De vreze des HEEREN is het beginsel van de kennis, dwazen verachten wijsheid en vermaning. (Sp 1:7)

De Heer verwacht van ons dat we wijs zijn in het goede, maar rein in het kwade (*Rm 16:19b*). We mogen goed en kwaad in onze harten en levens niet met elkaar verwisselen en ook niet vermengen (*zie Js 5:20*).

...; maar ik wil dat u wijs bent jegens het goede, maar rein jegens het kwade. (Rm 16:19b)

De kosmische ramp | *verzen 23-26*

- 23 *Ik zag het land, en zie, het was woest en leeg,
en [keek] naar de hemel – zijn licht was er niet.*
- 24 *Ik zag de bergen, en zie, zij beefden,
en alle heuvels schudden door elkaar.*
- 25 *Ik zag, en zie, er was geen mens,
en alle vogels in de lucht waren weggevloden.*
- 26 *Ik zag, en zie, het vruchtbare land was woestijn,
en al zijn steden waren afgebroken,
door de HEERE,
door Zijn brandende toorn.*

Jeremia ziet in de geest de gevolgen van de komst van de vijand. Hij ziet het oordeel van God als een kosmische catastrofe die het land

“woest en leeg” (vers 23) maakt, zoals de aarde was voordat God die ging formeren en vullen (zie Gn 1:2). Aan de hemel ontbreekt het licht. Wat staat voor vastheid en stabiliteit (“bergen” en “alle heuvels”), wordt heen en weer bewogen (vers 24). Er is geen levend wezen meer te bekennen (vers 25). Er is ook verder geen leven te bekennen, want het vruchtbare land is een woestijn geworden en de verzamelplaatsen van mensen, de steden, zijn afgebroken (vers 26).

De beschrijving is levendig, eenvoudig, direct, breed aan verwijzingen en ernstig van inhoud. Het zijn unieke verzen. De profeet wordt door de Geest geleid om te getuigen van deze kosmische ramp. Vier keer staat er: “Ik zag.” Het is van toepassing op de komende dag van de HEERE. De hele natuur wordt omgewoeld en geen element ervan blijft buiten schot.

En als we dan verwachten dat dit komt door het werk van de vijand, horen we ineens dat het is gebeurd “door de HEERE, door Zijn brandende toorn”. Achter het werk van de vijand zit de hand van de HEERE. Hij is de Veroorzaker van de verwoestingen.

De woestheid van het land | verzen 27-31

- 27 Want zo zegt de HEERE:
*Heel het land zal een woestijnen worden –
 toch zal Ik er geen [vernietigend] einde aan maken.*
- 28 Hierom zal de aarde treuren
*en de hemel daarboven in zwart gehuld worden,
 want Ik heb gesproken, Ik heb [het] Mij voorgenomen,
 en Ik zal geen berouw krijgen en er niet op terugkomen.*
- 29 Voor het geroep van ruiters en boogschutters
*slaat heel de stad op de vlucht.
 Ze gaan de struiken in
 of klimmen op de rotsen.
 Elke stad is verlaten –
 niemand die er [nog] in woont.*
- 30 U, verwoeste, wat gaat u nu doen?
*Al zou u zich kleden in karmozijn,
 al zou u zich tooien met een gouden sieraad,
 al zou u uw ogen opmaken met oogschaduw,
 tevergeefs zou u zich mooi maken.*

- Uw minnaars verwerpen u,
staan u naar het leven.*
- 31 *Want ik hoor een geluid als [van een vrouw] in barensnood,
benauwdheid als van een die haar eerste kind aan het baren is.
Het is het geluid van de dochter van Sion, zij snakt naar adem,
zij spreidt haar handen uit:
Wee mij toch! Want mijn ziel is uitgeput,
vanwege de moordenaars.*

Omdat de HEERE Zelf dit oordeel uitvoert, is dat tegelijk de garantie dat Hij de grens ervan bepaalt die niet zal worden overschreden (*vers 27*). Dat biedt het uitzicht op enige hoop, de hoop op een overblijfsel. De vijand zal niets van Gods volk willen overlaten, maar de HEERE zorgt ervoor dat er geen vernietigend einde aan het land wordt gemaakt.

De aarde zal echter treuren vanwege de rampen die over haar zullen komen (*vers 28*). En komen zullen ze. De HEERE bevestigt dat in de krachtigste bewoordingen met een viervoudige bezwering:

- *"Ik heb gesproken,*
- *Ik heb [het] Mij voorgenomen,*
- *en Ik zal geen berouw krijgen*
- *en er niet op terugkomen."*

Als in de stad het geroep van de aanstormende ruiters en boogschutters wordt gehoord, slaat heel de stad op vlucht (*vers 29*). Ze zoeken allen een schuilplaats buiten de stad, in de struiken of op de rotsen. Zo willen ze proberen zich te verbergen voor de toorn van God (*vgl. Op 6:15-16*). Als de vijand bij Jeruzalem komt, zijn alle andere steden van Juda al verlaten, er woont niemand meer in.

En de koningen van de aarde en de groten en de oversten over duizend en de rijken en de sterken en elke slaaf en vrije verborgen zich in de holen en in de rotsen van de bergen; en zij zeiden tot de bergen en tot de rotsen: Valt op ons en verbergt ons voor [het] aangezicht van Hem die op de troon zit, en voor de toorn van het Lam; ... (Op 6:15-16)

Dan richt de HEERE Zich tot de verwoeste stad en vraagt met ironie in Zijn stem wat ze nu van plan is om te doen (*vers 30*). Hij kan haar wel vertellen dat alles wat ze doet om zichzelf mooi te maken om voor de vijanden van Zijn volk aantrekkelijk te zijn, geen enkel effect zal hebben. Ze wil eruit zien als een hoer en meent zo het oordeel te kunnen

afwenden. Haar uitdagende kleding, haar aantrekkelijke sieraden en haar lonkende ogen (letterlijk staat er dat ze haar ogen met verf vergroot) zullen echter het tegendeel bewerken (*zie en vgl. 2Kn 9:30; Ez 16:26-29; 23:40-41*).

Haar minnaars zullen haar verwerpen en haar het leven onmogelijk maken. Ze heeft alle aantrekkelijkheid verloren en wordt als waardeloos aan de kant geschoven. Zo gaat het met ieder die vol eigendunk meent voor anderen aantrekkelijk te zijn, maar zich niet afvraagt hoe God hem of haar ziet.

Jeremia hoort het geluid van een vrouw die in barensood is van haar eerste kind (*vers 31*). De benauwdheid die dit veroorzaakt, is een beeld van wat het oordeel uitwerkt. Barensweeën houden tegelijk de belofte van nieuw leven in. Jeremia hoort hier hoe Sion naar adem snakt en de handen uitspreidt om hulp te ontvangen. De ontrouwe vrouw, de hoer, moet een vrouw in barensood worden. De moordenaars die over haar komen, moeten haar uitdrijven naar de HEERE met berouw over haar zonden om nieuw leven te krijgen. De uitroep: "*Wee mij toch!*" is daarvan het begin.

Jeremia 5

Er is niemand die recht doet | verzen 1-9

- 1 *Trek rond door de straten van Jeruzalem,
kijk toch en let op,
zoek op zijn pleinen,
of u iemand vindt,
of er een is die recht doet,
[een] die betrouwbaarheid nastreeft,
dan zal Ik [Jeruzalem] vergeven.*
- 2 *Als ze zeggen "[Zo waar] de HEERE leeft",
leggen zij toch een valse eed af.*
- 3 *HEERE, [zien] Uw ogen
niet uit naar betrouwbaarheid?
U hebt hen geslagen, maar zij voelden geen pijn.
U hebt hen omgebracht, [maar] zij weigerden vermaning te
aanvaarden.
Zij hebben hun gezichten harder gemaakt dan een rots,
zij hebben geweigerd zich te bekeren.*
- 4 *Ik zei echter: Zij zijn maar geringe [mensen],
zij gedragen zich als dwazen,
omdat zij de weg van de HEERE niet kennen,
het recht van hun God.*
- 5 *Laat ik naar de aanzienlijken gaan
en met hen spreken,
want die kennen de weg van de HEERE [wel],
het recht van hun God.
Zij echter hebben samen het juk gebroken,
de banden verscheurd.*
- 6 *Daarom zal een leeuw uit het woud hen doden,
een wolf van de vlakten zal hen uiteenrijten,
terwijl een luipaard op de loer ligt bij hun steden,
– al wie daar uitgaat, wordt verscheurd –
want hun overtredingen zijn talrijk geworden,
machtig veel hun afdwalingen.*

- 7 *Hoe zou Ik u dit vergeven?
Uw kinderen hebben Mij verlaten
en zweren bij wat geen goden zijn.
Als Ik hun overloed geef, plegen zij overspel,
en in het hoerenhuis drommen zij samen.*
- 8 *Weldoorvoede, hitsige hengsten zijn het,
ieder hinnikt naar de vrouw van zijn naaste.*
- 9 *Zou Ik deze dingen niet straffen?
spreekt de HEERE,
of op een volk als dit
Mijzelf niet wreken?*

De HEERE zegt tegen Jeremia dat hij de hele stad moet doorzoeken om te zien of er iemand gevonden wordt die eerlijk is en betrouwbaarheid of de waarheid nastreeft (*vers 1*). Hij moet zijn ogen grondig de kost geven. Het gaat om een diepgaand onderzoek. Hij moet 'kijken', 'opletten', 'zoeken' of hij er ook slechts één zou kunnen vinden "*die recht doet, [een] die betrouwbaarheid nastreeft*". Recht doen betekent het erkennen en handhaven van het recht van de HEERE in het onderling verkeer en in de rechtspraak. Betrouwbaarheid nastreven wil zeggen oprecht en waarachtig zijn.

Als er ook slechts één was, dan zou Hij het oordeel over de rest niet voltrekken en zou Jeruzalem gespaard blijven (*vgl. Ez 22:30*). Hij zou dan "*vergeven*". Dit woord komt hier voor de eerste keer in dit boek voor. Het is een daad van God die Hij doet op voor-

Ik zocht naar iemand onder hen die een muur kon optrekken en voor Mijn aangezicht in de bres kon staan voor het land, zodat Ik het niet te gronde hoefde te richten, maar Ik vond niemand. (Ez 22:30)

waarde van berouw van de mens of ter wille van iemand om anderen te sparen. Hier zien we wel heel duidelijk de genade van God. Hij zoekt als het ware naar een mogelijkheid om te kunnen vergeven. Wat we hier lezen, doet denken aan de belofte van de HEERE aan Abraham dat Hij Sodom zou sparen als Hij er slechts tien zou vinden die rechtvaardig waren (*zie Gn 18:23-32*). Ze werden niet gevonden (*zie en vgl. Mi 7:1-2; Ps 12:2*).

In Jeruzalem is het nog erger: er is er niet één te vinden. Dit moet Jeremia ervan overtuigen dat de HEERE rechtvaardig is in Zijn besluit om Zijn volk te oordelen. Het bevestigt hem ook in zijn opdracht die de HEERE heeft gegeven om dat oordeel aan te kondigen.

Ze wagen het de Naam van de HEERE uit te spreken en in die Naam een valse eed af te leggen (*vers 2; zie en vgl. Mt 5:33-37*). Dat wordt gedaan om anderen te bedriegen. Ze breken onbeschaamd hun beloften die ze in de Naam van de HEERE hebben uitgesproken. Zowel Elisa als Gehazi gebruikt de uitdrukking: “[Zo waar] de HEERE leeft” (*zie 2Kn 5:16,20*), de een in waarheid, de ander in leugenachtigheid. Dit onwaarachtige gebruik van de Naam van de HEERE is een ijdel gebruik van Zijn Naam en door de wet verboden (*Ex 20:7*).

U zult de Naam van de HEERE, uw God, niet ijdel gebruiken, want de HEERE zal niet voor onschuldig houden wie Zijn Naam ijdel gebruikt. (Ex 20:7)

Jeremia weet dat de HEERE uitziet naar iemand die betrouwbaar is (*vers 3*). In *vers 1* spreekt de HEERE over zo iemand, hier doet Jeremia dat. Hij weet waar de HEERE naar op zoek is. Hij weet hoe de HEERE er alles aan heeft gedaan om Zijn volk weer een betrouwbaar volk te doen zijn. Hij heeft hen op alle mogelijke manieren getuchtigd, maar niemand heeft het ter harte genomen. In plaats van zich onder de kastijding te buigen verharden ze hun gezicht en tonen hun absolute weigering zich te bekeren.

Dan begeeft Jeremia zich opnieuw onder het volk om te zien of er dan werkelijk niemand te vinden is die de HEERE vreest. Daarmee getuigt hij wel van een grote liefde voor zijn volk. Eerder is hij bij de geringen geweest, de eenvoudige mensen, maar die zich als dwazen gedragen (*vers 4*). Hun gedrag komt voort uit hun onbekendheid met de weg van de HEERE. Het recht van hun God kennen ze niet. Daar vond hij die ene betrouwbare dan ook niet.

Laat hij nu maar eens naar de aanzienlijken gaan. Daar zal hij toch wel meer succes hebben. Zij moeten de weg van de HEERE en Zijn recht kennen (*vers 5*). Maar ook daar is geen betrouwbare, want deze mensen hebben het juk van de HEERE afgeworpen. Ze willen zich op geen enkele manier aan Hem onderwerpen.

De conclusie is dat er niemand is die goed doet, niet bij de armen en geringen en niet bij de aanzienlijken en rijken, niet bij het gewone volk en niet bij de leiders. Er is niemand die God zoekt, er is er zelfs niet één (*vgl. Rm 3:10-12*). Wij weten nu dat er toch Iemand is, Een Die absoluut betrouwbaar is, de Heer Jezus.

..., zoals geschreven staat: 'Er is geen rechtvaardige, ook niet één; er is niemand die verstandig is; er is niemand die God zoekt; allen zijn zij afgeweken; samen zijn zij nutteloos geworden; er is niemand die goed doet, er is er zelfs niet één'; ... (Rm 3:10-12)

Omdat zij zo volhardend zijn in hun afwijking van de HEERE en hun overtredingen “talrijk” en hun afdwalingen “machtig veel” zijn geworden, zal Hij hen straffen (vers 6). Zijn instrumenten zijn de wilde dieren, die zonder enig medegevoel doden en verscheuren. Behalve dat we aan letterlijke wilde dieren denken, kunnen in de “leeuw”, de “wolf” en het “luipaard” resp. de kracht, de roofzucht en de snelheid van de Babyloërs zien. Zij zijn de tuchtroede van God voor Zijn volk vanwege hun talrijke overtredingen en machtig vele afdwalingen.

Hoe kan de HEERE hen vergeven als ze zó zondigen (vers 7)? Hij kan niet vergeven als ze hun schuld niet bekennen en er geen berouw is. Ze hebben Hem verlaten en hebben ook hun kinderen geleerd Hem te verlaten. Nu zweren die kinderen bij wat geen goden zijn, om daarvan hun heil te verwachten.

Zelfs de gunstbewijzen die Hij hun overvloedig heeft gegeven, misbruiken ze. Ze vatten die op als een erkenning van hun zondige weg. Ze hebben ze beantwoord met de grootst mogelijke ontrouw, met afschuwelijk en veelvuldig overspel. Het huis van Israël is een hoerenhuis (een afgodenhuis) geworden, waar massaal overspel wordt gepleegd, dat wil zeggen waar massaal de afgoden worden gediend.

Israël is ook letterlijk verworpen tot een hoerenhuis. Afgoderij opent altijd de deur naar immoreel gedrag. Afgoderij gaat altijd met seksueel kwaad gepaard (zie 1Ko 10:7-8; Op 2:20). Afgoderij en hoererij vormen een goddeloos span. Het volk is in de bevrediging van hun lusten gelijk aan hengsten die zonder enige terughoudendheid hun drang naar paring volgen (vers 8). Zo hinnikt en hunkert ieder zonder enige terughoudendheid naar de vrouw van zijn naaste. De zonde van overspel is algemeen, iedereen lijkt eraan mee te doen.

Kan de HEERE iets anders doen dan hen straffen en Zich wreken op een dergelijk volk, dat Hij zo heeft gezegd (vers 9; vgl. 1Th 4:3-6)? Hierin klinkt Zijn verontwaardiging en rechtvaardigheid door.

Want dit is [de] wil van God: uw heiliging, dat u zich onthoudt van de hoererij; dat ieder van u zijn eigen vat weet te bezitten in heiliging en erbaarheid (niet in begeerige hartstocht, zoals de volken die God niet kennen) [en] dat men zijn broeder geen onrecht aandoet en hem bedriegt in die zaak; want [de] Heer is een wreker van dit alles, zoals wij u ook vroeger gezegd en ernstig bevestigd hebben. (1Th 4:3-6)

Ontkenning van het werk van de HEERE | *verzen 10-13*

- 10 *Klim zijn wijnbergen op, richt [ze] te gronde,
maar maak er geen [vernietigend] einde aan.
Verwijder zijn ranken,
want die zijn niet van de HEERE.*
- 11 *Zij hebben immers volkomen trouweloos tegen Mij gehandeld,
het huis van Israël en het huis van Juda, spreekt de HEERE.*
- 12 *Zij hebben de HEERE verloochend
en zeggen: Hij is het niet!
Geen onheil zal over ons komen,
zwaard of honger zullen wij niet zien!*
- 13 *Die profeten zullen worden als wind,
het woord is niet bij hen. Zo zal aan hen gedaan worden.*

Het oordeel moet komen, maar de HEERE zal niet het hele land verwoesten (*vers 10*). Hij roept de vijanden op Israëls wijnbergen te beklimmen en te verwoesten, maar stelt een grens aan dat verwoestende werk (*zie en vgl. Jb 1:12; 2:6*). Er moet een overblijfsel gelaten worden. Het te gronde richten betreft de ranken die geen vrucht dragen, dat is de goddeloze massa. Zij zijn ranken die geen verbinding hebben met de ware wijnstok (*zie Jh 15:1-6*). In plaats van goede vrucht hebben ze slechte vrucht voortgebracht (*zie Js 5:1-7*).

Ze hebben “*volkomen trouweloos*” tegen de HEERE gehandeld (*vers 11*). Ze waren niet zomaar een keer of in een bepaald aspect trouweloos, maar voortdurend en in alle aspecten van hun leven. Het waren ook niet slechts enkelen die zo deden, maar het hele volk, zowel “*het huis van Israël*” als “*het huis van Juda*”.

Het volk is er blind voor. Ze zijn blind voor de waarschuwingen van tucht van de HEERE. Ze verwachten niet van Hem dat Hij hen zal tuchtigen en loochenen het onheil dat hun wordt aangezegd (*vers 12; vgl. Zf 1:12*). Ze oordelen dat de woorden van Jeremia woorden van hem zelf zijn en niet van de HEERE. Voor hen is Jeremia iemand die claimt door de Geest te spreken, maar wiens woorden niet meer zijn dan wind

*En in die tijd zal het gebeuren
dat Ik Jeruzalem met lampen zal doorzoeken.
Ik zal de mannen straffen
die dik worden op hun droesem,
die in hun hart zeggen:
De HEERE doet geen goed
en Hij doet geen kwaad. (Zf 1:12)*

(vers 13; in het Hebreeuws betekent het woord *ruah* zowel 'geest' als 'wind').

Daarmee loochent het volk dat Jeremia Gods woorden spreekt. Tevens toont het aan dat ze geen onderscheid kunnen maken tussen wind en de ware geest van profetie. Ze zijn zelfs zo vermetel dat ze zeggen dat het woord, dat is het woord van de HEERE, niet bij profeten als Jeremia is. Ze voegen eraan toe dat de oordelen die profeten als Jeremia verkondigen, op die profeten zelf terecht zullen komen. Hun wens is dat het de doempredikers zal vergaan zoals zij prediken, wat inhoudt dat het onheil, zwaard en hongers, de profeet van de HEERE zal treffen.

Beschrijving van het oordeel | verzen 14-19

- 14 *Daarom, zo zegt de HEERE,
de God van de legermachten:
Omdat [u] dit woord spreekt,
zie, Ik ga Mijn woorden
in uw mond tot vuur maken
en dit volk [tot] hout,
zodat het hen zal verteren.*
- 15 *Zie, Ik ga over u
een volk van ver weg brengen,
huis van Israël, spreekt de HEERE.
Een taai volk is het,
een volk, van oude tijden af is het er,
een volk waarvan u de taal niet kent,
en niet verstaat wat het spreekt.*
- 16 *Zijn pijlkoker is als een open graf,
het zijn allen helden.*
- 17 *Verslinden zal het uw oogst en uw brood,
verslinden zullen ze uw zonen en uw dochters,
verslinden zal het uw schapen en uw runderen,
verslinden uw wijnstok en uw vijgenboom,
met het zwaard uw versterkte steden verwoesten,
waarop u vertrouwt.*
- 18 *Maar ook in die dagen, spreekt de HEERE, zal Ik geen [vernietigend] einde aan u maken. 19 En het zal gebeuren, wanneer u zult*

zeggen: Waarom heeft de HEERE, onze God, ons al deze dingen aangedaan? dat u tegen hen zult zeggen: Zoals u Mij hebt verlaten en vreemde goden bent gaan dienen in uw land, zo zult u vreemden dienen in een land dat niet het uwe is.

De HEERE neemt het voor Zijn dienaar op. De woorden van Jeremia die zij loochenen als woorden van de HEERE en waarvan zij zeggen dat het slechts wind is (zie vers 13), zullen in Jeremia's mond een vuur worden (vers 14). Tevens zal Hij het volk tot hout maken en zullen zij door het vuur uit de mond van Jeremia verteerd worden. Wat zij als niets meer dan wind beschouwen, zal door God de kracht van vuur worden gegeven. De HEERE zal Zijn woorden, gesproken door Zijn profeten, waarmaken. Hij spreekt dit als *"de God van de legermachten"*. Hier zien we Hem in Zijn verhevenheid aan het hoofd van alle legers van de hemel en de aarde.

Hij zal over "u", dat is het hele volk, een vijand brengen (vers 15). Die vijand is een "volk van ver weg" (Dt 28:49a), het is "een taai volk", "een volk" dat er "van oude tijden af is".

De HEERE zal een volk van ver weg tegen u doen opkomen, van het einde van de aarde, zoals een arend aan komt zweven; ... (Dt 28:49a)

Het vier keer terugkerende woord "volk" geeft de onweerstaanbaarheid ervan aan. Hiermee wordt het Babylonische volk bedoeld, dat is gegrond door Nimrod (zie Gn 10:10; 11:31). Het volk spreekt een taal die zij niet verstaan. Er is met dit volk niet te communiceren (Dt 28:49b; zie ook Js 28:11).

...; een volk waarvan u de taal niet verstaat, ... (Dt 48:49b)

Dit volk zal dood en verderf over hen brengen (vers 16; Dt 28:50). Tegen hun pijlen is niets bestand. Elke pijl die de pijlkoker verlaat, zal raak zijn en als een lijk terugkeren in de pijlkoker. De pijlkoker zal als een open graf met lijken worden gevuld. Zij die de pijlen afschieten, zijn "allen helden", door en door getrainde soldaten en geen gerekruteerde burgers.

..., een meedogenloos volk, dat oude mensen niet ontziet en jonge [mensen] niet genadig is. (Dt 28:50)

Na deze beschrijving van de macht van de vijand schildert Jeremia de verwoestingen die deze in het land zal aanrichten (vers 17). Vier keer gebruikt hij het woord "verslinden". Het benadrukt het onafwendbare, vreselijke lot dat Juda wacht. Achtereenvolgens worden hun voedsel ("oogst" en "brood"), hun kinderen ("zonen" en "dochters"), hun kudden ("schapen" en "runderen") en hun vruchten ("wijnstok" en "vijgenboom")

van hen weggenomen (vgl. Jr 3:24). Hun “versterkte steden” waarop ze vertrouwen, zullen met het zwaard verwoest worden. Het oordeel is totaal, het komt over alles en iedereen.

Toch zal de vernietiging niet totaal zijn (vers 18; zie ook vers 10; Jr 4:27). De HEERE zal een rest laten overblijven. Dat overblijfsel zal zich afvragen waarom de HEERE dit heeft gedaan (vers 19). Op die vraag zullen ze bij monde van Jeremia ook een antwoord krijgen. Ze krijgen te horen dat dit alles door de HEERE over hen is gebracht omdat ze Hem hebben verlaten en in hun land, dat Hij hun heeft gegeven, vreemde goden zijn gaan dienen. Hierdoor hebben zij het land ontwijfd en het onteigend, dat wil zeggen van de HEERE afgenomen.

Het is een dubbele zonde. De straf is ook dubbel. De HEERE zal ervoor zorgen dat zij ook onteigend worden en dat ze vreemden zullen dienen. Het woord “dienen” houdt volstrekte onderwerping in. Ze zullen uit hun land in ballingschap worden weggevoerd. In het land van hun ballingschap zullen ze als slaven vreemden moeten gehoorzamen.

Bewuste opstand van Israël | verzen 20-31

- 20 *Maak dit aan het huis van Jakob bekend,
laat het horen in Juda:*
- 21 *Hoor toch dit,
dwaas volk, zonder verstand,
zij hebben ogen, maar zij zien niet,
zij hebben oren, maar zij horen niet.*
- 22 *Zou u voor Mij niet bevoeesd zijn, spreekt de HEERE,
of zou u voor Mijn aangezicht niet beven?
Ik, Die het zand gemaakt heb tot een grens voor de zee,
een eeuwige verordening, die zij niet zal overschrijden.
Al kolken haar golven, zij zullen niets kunnen [uitrichten],
al bruisen zij, zij zullen hem niet overschrijden.*
- 23 *Maar dit volk heeft
een opstandig, ongehoorzaam hart,
zij zijn afgeweken, zij gingen [hun eigen weg].*
- 24 *Ze zeggen niet in hun hart:
Laten wij toch de HEERE, onze God, vrezen,*

- Die de regen geeft, zowel vroege regen als late regen, op zijn tijd,
Die de vastgestelde weken van de oogst voor ons bewaakt.*
- 25 *Uw ongerechtigheden wenden die dingen af,
uw zonden onthouden u het goede.*
- 26 *Want onder Mijn volk
worden goddelozen gevonden.
Men ligt op de loer,
ineengedoken als vogelvangens.
Zij zetten een vernielende strik,
mensen vangen zij.*
- 27 *Hun huizen zijn zo vol bedrog
als een kooi vol vogels.
Daarom zijn zij groot en rijk geworden,*
- 28 *vet [en] vadsig.
Zelfs overtreffen zij de slechtste dingen:
geen rechtszaak behartigen zij,
[zelfs niet] de rechtszaak van een wees, en [toch] hebben ze
voorspoed,
het recht van de armen laten zij niet gelden.*
- 29 *Zou Ik vanwege deze dingen niet straffen?
spreekt de HEERE,
of op een volk als dit
Mijzelf niet wreken?*
- 30 *Iets verschrikkelijks, iets afschuwelijks
gebeurt er in het land:*
- 31 *de profeten profeteren leugens,
de priesters heersen door hun handen,
en Mijn volk heeft het graag zo.
Maar wat zult u doen aan het einde hiervan?*

Jeremia moet “aan het huis van Jakob” bekendmaken en “in Juda” laten horen hoe de HEERE hen ziet (vers 20). De HEERE roept hen, die Hij “een dwaas volk, zonder verstand” noemt, op om te horen (vers 21). Ze zijn “een dwaas volk” omdat ze met Hem geen rekening houden. Daardoor zijn ze ook “zonder verstand”. Ze zijn elk gevoel van redelijkheid kwijt en kunnen zich niet meer oriënteren om te ontdekken wat goed is.

De HEERE heeft hun “in de wet de belichaming van de kennis en de waarheid” (Rm 2:20b; zie Rm 2:17-23) gegeven. Maar ze handelen in alle opzichten in strijd met de wet. Ze storen zich niet aan wat de HEERE van hen eist. Dat ligt niet aan Hem. Hij heeft hun ogen en oren gegeven. Omdat ze die niet hebben gebruikt om naar Hem te kijken en naar Hem te luisteren, zijn ze blind en doof geworden (vgl. Ez 12:2). Hij roept hen wel op om naar Hem terug te keren, maar ze luisteren niet (zie en vgl. Js 6:9-10; Mt 13:13-15). Daarmee zijn ze gelijk geworden aan hun afgoden die ze in plaats van Hem dienen, afgoden die geen enkel teken van leven geven (zie Ps 115:5-8).

Mensenkind, u woont te midden van een ongehoorzaam huis. Zij hebben ogen om te zien, maar zij kijken niet, zij hebben oren om te horen, maar zij luisteren niet, want zij zijn een opstandig huis! (Ez 12:2)

De HEERE vraagt Zich verbaasd af of ze dan niet bevreesd voor Hem zijn, of ze niet voor Zijn aangezicht zouden beven (vers 22). Waar is de eerbied voor Hem (vgl. Ml 1:6a)? Hij is immers die ontzagwekkend grote God? Tegenover Hem zijn ze volstrekt hulpeloos.

*Als Ik dan een Vader ben,
waar is de eerbied voor Mij?
En als Ik een Heer ben,
waar is de vrees voor Mij?
(Ml 1:6a)*

Het volk heeft echter alle gevoel voor de grootheid van de HEERE verloren. Hij beteugelt de zee en die gehoorzaamt Hem (zie Mk 4:37-41; zie ook Jb 38:8-11; Ps 104:9). Hij bepaalt een grens voor de zee. Hoe de zee ook kolkte en bruist, Zijn machtige hand houdt haar in toom, zodat zij niets kan uitrichten en de door Hem bepaalde grens niet zal overschrijden. Het volk laat zich echter niet beteugelen en trekt zich niets aan van de grenzen die de HEERE in Zijn verbond met hen heeft bepaald.

De oorzaak daarvan is “een opstandig, ongehoorzaam hart” (vers 23). Daardoor overschrijden zij schaamteloos Gods morele grenzen. Ze zijn afgeweken van de goede weg en zijn hun eigen verdorven weg van afgoderij gegaan. Het gelovig overblijfsel zal dat in de toekomst als hun zonde belijden en tegelijk mogen vaststellen dat de Heer Jezus daarvoor de straf van Godswege heeft gedragen (Js 53:6).

*Wij dwaalden allen als schapen,
wij keerden ons ieder naar zijn [eigen] weg.
Maar de HEERE heeft de ongerechtigheid van ons allen
op Hem doen neerkomen. (Js 53:6)*

Het komt niet in hun hart op om de HEERE, hun God, te vrezen (vers 24). Het hart is het centrum van het innerlijke leven en omvat gevoel,

wil en verstand. Daarom moeten we ons hart beschermen door het aan Hem te geven (Sp 4:23; 23:26a).

De HEERE neemt het hun kwalijk dat ze er niet aan denken Hem te

vrezen, terwijl er, behalve de hiervoor genoemde bewijzen van Zijn almacht, ook zoveel bewijzen van Zijn goedheid zijn.

Elke keer als ze de oogstfeesten vierden, zagen ze die goedheid. Hij had de regen gegeven, “zowel vroege als late regen”, zodat de oogst er kon zijn. Het is zelfs zo, dat Hij “de vastgestelde weken van de oogst” (zie Ex 34:22;

Lv 23:10,15) voor hen had bewaakt. Zo is Hij

voortdurend voor hen bezig geweest (vgl.

Hd 14:17). Ze erkennen Hem echter niet als

de bron van zegen, maar schrijven die toe

aan de afgoden. Wat een schaamteloze be-

lediging van Hem!

*Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is,
want daaruit zijn de uitingen van het leven.
(Sp 3:24)*

*Mijn zoon, geef mij je hart,
... (Sp 23:26a)*

*..., hoewel Hij Zich niet onbetuigd
heeft gelaten in goetdoen, door u uit
de hemel regen en vruchtbare tijden
te geven en uw harten te vervullen
met voedsel en vreugde. (Hd 14:17)*

Hij kan dan ook niet doorgaan met hen te zegenen. Hun ongerechtigheden en zonden blokkeren Hem om hun nog langer al die goede dingen te geven (vers 25). Het lag dus aan henzelf en niet aan Hem. Altijd vormen de ongerechtigheden en de zonden van de mens een blokkade voor God om hem te zegenen. Ongerechtigheid is het afbuigen van de weg die God wil dat de mens gaat en zonde is het doel missen dat God voor de mens heeft.

Hij doet er dan ook alles aan om die blokkade weg te nemen, zodat Hij kan zegenen. In Christus biedt God de mens de mogelijkheid om van zijn ongerechtigheden en zonden bevrijd te worden en de zegen te ontvangen die Hij wil geven. Voorwaarde is dat er berouw en bekering zijn.

Alle inspanningen van de HEERE om Zijn volk terug te krijgen op de weg van zegen zijn door het volk met nog grotere ontrouw beantwoord. Onder Zijn volk ziet Hij hoe goddelozen eropuit zijn anderen te beroven (vers 26). Als ze dan geen zegen van God krijgen, zullen ze zelf wel zorgen dat ze aan eten en inkomen komen. Daarvoor liggen ze op de loer en zetten ze vernielende strikken. Het gaat er bij hen om dat ze mensen vangen om van hen alles te roven wat zij bezitten.

Met de buit vullen ze hun huizen, zoals een vogelvangster zijn kooi met vogels vult (vers 27). Maar waarmee ze hun huizen hebben gevuld, wordt door de HEERE "bedrog" genoemd, omdat ze hun bezit op onrechtmatige, leugenachtige wijze hebben verkregen. Ze lijken geslaagd te zijn in hun boze opzet om zich ten koste van anderen te verrijken. Door hun gemene handelwijze zijn ze "groot en rijk geworden". Het onrecht heeft hen ook "vet [en] vadsig" gemaakt (vers 28). Ze zwelgen in hun gestolen goederen en doen zich er ongeremd te goed aan. Zelfbeheersing kennen ze niet.

Ze maken het nog bonter dan de grootste misdadigers en leven hun eigen luxe leven, zonder zich ook maar in het minst om anderen te bekommeren. Ze lopen over van kwade praktijken. De sociaal zwakkeren zien ze niet staan, of het zou moeten zijn om ook hen te beroven. Om recht geven ze niets. Dat ze ondanks dat alles toch voorspoed hebben, is een constatering die verbazing wekt. Loont de zonde dan toch?

Op die vraag komt direct het antwoord (vers 29). De HEERE zegt dat Hij hen zal straffen. Hij zegt dit als vraag. Daardoor wordt des te duidelijker dat Hij niet anders kan, dan Zich wreken "op een volk als dit". We beluisteren hier Zijn grote afschuw van hun zonden. Het is een volk dat met de mond belijdt Zijn volk te zijn, terwijl het tegelijk zoveel verwerpelijke handelingen verricht.

Het is verschrikkelijk en afschuwelijk wat er allemaal in het land gebeurt (vers 30; vgl. Hs 6:10). De HEERE ontzet Zich erover. Profeten, priesters en het hele volk hebben

*In het huis van Israël
zie Ik afschuwelijke dingen:
daar is de hoererij van Efraïm,
Israël heeft zich verontreinigd.
(Hs 6:10)*

Hem de rug toegekeerd (vers 31). Zij die voor het geestelijk welzijn van het volk moesten zorgen, denken alleen aan zichzelf. De profeten profeteren leugens om bij het volk in de gunst te blijven en geld op te strijken voor hun mooie praatjes. De priesters sluiten zich daarbij aan en strijken ook hun deel van het geld op.

Het volk is niet minder schuldig, want ze hebben maar al te graag zulke voorgangers die hun alleen maar mooie praatjes voorhouden, terwijl hun geweten buiten schot blijft (vgl. 2Tm 4:3-4). Ze houden niet

*Want er zal een tijd zijn dat zij de
gezonde leer niet zullen verdragen,
maar naar hun eigen begeerten
om zichzelf leraars zullen verzamelen,
om zich het gehoor te laten strelen;
en zij zullen het oor van de
waarheid afkeren en zich tot de
fabels wenden.
(2Tm 4:3-4)*

van profeten die hun geweten aanspreken. Ze hebben hun valse zekerheid lief. Allemaal staan ze schuldig voor God. De vraag is wat ze zullen doen als het eind komt. Dan zal blijken wat de praatjes van de valse leiders waard waren en wat de valse zekerheid van het volk opleverde.

Jeremia 6

De naderende invasie | verzen 1-5

- 1 *Breng u in veiligheid, nakomelingen van Benjamin,
uit het midden van Jeruzalem!
Blaas de bazuin in Tekoa,
geef een vuursignaal af boven Beth-Cherem!
Want er ziet onheil neer vanuit het noorden,
een grote ramp!*
- 2 *Die bekoorlijke en die verwende,
Ik roei de dochter van Sion uit.*
- 3 *Er komen herders naar haar toe
met hun kudden.
Zij zetten rondom tegen haar tenten op,
ieder weidt zijn stukje af.*
- 4 *Verklaar haar de oorlog!
Sta op, laten we midden op de dag oprukken!
Wee ons, want de dag is [bijna] verstreken,
want de avondschaduwen worden langer.*
- 5 *Sta op, laten we dan in de nacht oprukken,
laten we haar paleizen te gronde richten!*

Jeremia beschrijft hier profetisch de aanstaande belegering van Jeruzalem door de legers van de koning van Babel (*vers 1*). De profeet leeft zich zozeer in de verschrikking in die komen gaat, dat hij het beschrijft alsof het al zover is. Hij ziet ze in de geest naar Jeruzalem oprukken, gereed om de stad in te nemen. De "*nakomelingen van Benjamin*" (Jeremia woont op het grondgebied van de stam Benjamin) die zich in Jeruzalem bevinden, worden opgeroepen zich in veiligheid te brengen en niet te vertrouwen op hun eigen kracht. Veiligheid is van het grootste belang, zeker als er onheil dreigt.

Ze moeten in Tekoa de bazuin blazen om de bewoners daar te waarschuwen. Tekoa is de geboorteplaats van Amos. Het is een Judese stad ongeveer achttien kilometer ten zuiden van Jeruzalem. Behalve een hoorbaar waarschuwingssignaal moet er ook een zichtbaar signaal in de vorm van een vuursignaal gegeven worden. Dat zichtbare signaal moet boven Beth-Cherem, dat ongeveer vijf kilometer ten zuiden van Jeruzalem ligt, afgegeven worden, zodat allen die het zien het onheil

kunnen ontvluchten. Het onheil ziet neer vanuit het noorden, dat wil zeggen dat de legers van Babel zich daar klaarmaken om naar Jeruzalem op te trekken.

Jeruzalem is een *“bekoorlijke”* en *“verwende”* vrouw (vers 2). De zorg van de HEERE had haar bekoorlijk gemaakt, maar ze heeft haar schoonheid misbruikt door zich als een hoer te gedragen (zie Ez 16). Dat heeft haar in het begin de nodige aandacht van de omringende volken opgeleverd en daardoor is ze verwend geworden. Het resultaat is dat ze zich bandeloos tegenover de HEERE is gaan gedragen. Daarom zal Hij haar uitroeien.

De stad zal alles kwijtraken door herders die met hun kudden alles afgrazen (vers 3). Ze zijn een beeld van de vijand die tegen haar zal optrekken en niets van haar schoonheid zal overlaten. De vijandelijke legeraanvoerders (*“de herders”*) zullen met hun soldaten (*“hun kudden”*) hun tenten rondom Jeruzalem opslaan. Iedere aanvoerder zal daarbij zijn tenten opslaan op een stukje van het land. Dat zal daardoor volledig bedekt zijn met tenten en minutieus afgeweid worden, waardoor het onbruikbaar wordt voor Gods volk.

De vijand dient zich aan en verklaart de oorlog. De oorlogsverklaring is voorafgegaan door voorbereidingen en wordt gevolgd door het beginnen van de oorlog. Hun taal toont haast en ongeduld aan en de dorst naar verwoesting. Op klaarlichte dag wil hij oprukken (vers 4). Dan blijkt dat de dag toch sneller verstrijkt dan gedacht. Dat is een tegenvaller. Dan moeten ze maar in de nacht oprukken (vers 5).

Zo verstrijkt voor Jeruzalem de dag dat de aanval dreigt en is er vrees voor de nacht, omdat de stad dan zal worden aangevallen. De soldaten zijn vol van oorlogswuede en niet tegen te houden. Ze zien de buit voor zich. In de nacht worden de paleizen, dat zijn de herenhuizen, verwoest. De gerieflijke woningen van de mensen die zich aan het leven te goed hebben gedaan, worden te gronde gericht.

De belegering van Jeruzalem | verzen 6-8

- 6 *Want zo zegt de HEERE van de legermachten:
Hak bomen om, werp tegen Jeruzalem een belegeringsdam op.
Dit is de stad die gestraft zal worden, enkel onderdrukking is in haar midden!*

- 7 Zoals een bron zijn water opwelt,
zo welt zij haar slechtheid op.
Geweld en verwoesting wordt in haar gehoord,
voor Mijn aangezicht is voortdurend ziekte en plaag.
- 8 Laat u straffen, Jeruzalem,
anders zal Mijn ziel zich van u losrukken,
anders zal Ik een woestenij van u maken,
een onbewoond land!

Jeruzalem wordt belegerd omdat de HEERE van de legermachten dat heeft bevolen (*vers 6*). De legers van de vijanden zijn in feite Zijn legers. Het bevel om bomen om te hakken en daarmee een belegeringsdam tegen Jeruzalem op te werpen komt van Hem. Hij zendt Zijn legers omdat de stad gestraft moet worden vanwege de onderdrukking die in haar midden is. Met nadruk wordt de vijand erop gewezen dat dit de stad is die gestraft moet worden. Die stad moeten ze aanvallen.

De reden volgt. Er is namelijk *“enkel onderdrukking ... in haar midden”*. Hiermee wordt het gedrag van de leiders bedoeld, die het volk verdrukten om er zelf beter van te worden. Dit grote kwaad zien we vandaag als er in een plaatselijke gemeente gelovigen door leiders onderdrukt worden, als er wetten wordt opgelegd of als er absolute gehoorzaamheid aan de leiders wordt geëist.

De slechtheid van de stad wordt niet slechts hier en daar gezien in iemand die kwaad doet. Het is een slechtheid die als een alledaagse gewoonte door de hele stad geproduceerd wordt (*vers 7*). Zoals een bron onophoudelijk en onstuitbaar water opwelt, zo welt uit de stad onophoudelijk een niet te stuiten stroom van *“slechtheid”* op. Waar je ook maar in de stad luistert, je hoort overal niets anders dan *“geweld en verwoesting”*. De verdorven bron van dit alles is het hart, dat ver van de HEERE verwijderd is. De HEERE ziet de gevolgen daarvan. Er is in de stad *“voortdurend ziekte en plaag”* als resultaat van het geweld en de verwoesting die er gepleegd worden.

In Zijn grote geduld spreekt de HEERE nog een keer uit dat Hij Jeruzalem wil vergeven als zij zich laten straffen, wat betekent dat ze Zijn tucht aanvaarden (*vers 8*). Hij roept hen als het ware toe dat ze zich toch laten straffen, dat ze inzien dat Hij hen door hen te straffen wil corrigeren. Als ze niet luisteren, moet Zijn ziel zich van hen losrukken.

Het woord “*losrukken*” geeft wel aan hoe onwillig de HEERE is om de verbinding met Zijn volk te verbreken. Hieruit spreekt Zijn innige verbondenheid met de stad. Maar als ze zich niet onder Zijn tucht buigen en tot Hem terugkeren, dan moet Hij hen wel tot een woestenij en een onbewoond land maken.

De val van de stad | *verzen 9-15*

- 9 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Zij zullen het overblijfsel van Israël
als een wijnstok nauwkeurig nalopen.
Laat uw hand terugkeren
als een druivenplukker langs de ranken.*
- 10 *Tegen wie zal ik spreken,
en [wie] zal ik waarschuwen dat zij zullen luisteren?
Zie, onbesneden is hun oor,
zodat ze niet in staat zijn om er acht op te slaan,
zie, het woord van de HEERE is hun
tot smaad, ze vinden er geen vreugde in.*
- 11 *Daarom ben ik vol van de grimmigheid van de HEERE,
ik ben het moe [haar] in te houden.
Giet haar dan uit over de kleine kinderen op straat,
over de kring van de jongemannen bij elkaar.
Ja, ook de man zal met de vrouw gevangen worden genomen,
de oudere met de hoogbejaarde.*
- 12 *Hun huizen zullen overgaan in [de handen] van anderen,
samen met de akkers en de vrouwen,
want Ik zal Mijn hand uitstrekken
tegen de inwoners van dit land,
spreekt de HEERE.*
- 13 *Want van hun kleinste tot hun grootste,
ieder van hen is uit op winstbejag.
Van profeet tot priester
pleegt ieder van hen bedrog.*
- 14 *Zij genezen de breuk van Mijn volk
op het lichtst, door te zeggen:
Vrede, vrede! Maar er is geen vrede.*

15 *Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben?
Ze schamen zich niet in het minst,
ja, zij weten van geen blozen.
Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen;
ten tijde dat Ik hen zal straffen, zullen zij struikelen,
zegt de HEERE.*

De HEERE vergelijkt “het overblijfsel van Israël”, dat zijn Juda en Benjamin, met een wijngaard (*vers 9; zie Js 5:1-7*). Hij zegt als “de HEERE van de legermachten” dat de vijand na het oordeel nog een keer het land zal doorgaan, zoals een druivenplukker nog eens door de wijngaard gaat om te zien of er nog ergens druiven zijn blijven hangen. Heel beeldend wordt voorgesteld hoe de hand van de druivenplukker langs de ranken gaat. Rank na rank zoekt hij af of er nog ergens een vergeten druif hangt. Zo zal de vijand Jeruzalem uitkammen in een nalezing die ertoe zal voeren dat wie aan het oordeel is ontkomen, alsnog wordt weggevoerd of omgebracht.

Jeremia vraagt zich af tegen wie hij zal spreken (*vers 10*). Is er nog wel iemand die luistert naar het woord van de HEERE dat hij spreekt? Zijn woorden lijken geen enkele uitwerking te hebben. Dat komt, omdat het oor van het volk onbesneden is, evenals hun hart (*Jr 4:4; Hd 7:51*). Ze willen niet luisteren, want ze willen zichzelf niet veroordelen. Hun oren zijn verstopt door de vuiligheid van de zonde. Vervolgens stoppen ze ook nog hun vingers in de oren. Ze *kunnen* het Woord niet horen en ze *willen* het Woord niet horen.

Hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest, zoals uw vadersen, zo ook u. (Hd 7:51)

Het woord van de HEERE wordt door hen versmaad, dat wil zeggen bespottelijk gemaakt en veracht. Een dergelijke reactie doet zowel de HEERE als de profeet pijn. Het volk vindt geen vreugde in het woord van de HEERE, het heeft niets aantrekkelijks voor hen, er zit voor hen geen smaak aan. De oorzaak daarvan is dat ze nooit de kracht ervan in hun hart en geweten hebben gevoeld. Hoe heel anders is dat bij Jeremia en bij hen die opnieuw geboren zijn (*Jr 15:16; Ps 1:2; 1Pt 2:2-3*).

*...,
maar die zijn vreugde vindt in de wet van de HEERE
en Zijn wet dag en nacht overdenkt. (Ps 1:2)*

Verlangt als pasgeboren kinderen naar de redelijke, onvervalste melk, opdat u daardoor opgroeit tot behoudenis; als u geproefd hebt dat de Heer goedertieren is, ... (1Pt 2:2-3)

De volkomen onverschillige en zelfs smadelijke houding van het volk tegenover het woord van de HEERE bewerkt bij Jeremia grote verontwaardiging (*vers 11*). Hij is vervuld van de grimmigheid die ook bij de HEERE aanwezig is over een dergelijke opstelling van Zijn volk. Jeremia heeft die grimmigheid willen inhouden, maar dat lukt hem niet langer. Hij predikt het onheil niet omdat hij dat zo graag doet, maar als ze dan zo afvallig zijn, moet het oordeel maar komen.

Jeremia krijgt dan van de HEERE de opdracht om Zijn grimmigheid over de hele bevolking uit te gieten. Het oordeel moet komen over

- de op straat spelende kleine kinderen,
- over de jongemannen die in een kring bij elkaar staan en elkaar vermaken,
- over de man en zijn vrouw,
- over de oudere met de hoogbejaarde.

Alle bevolkingsgroepen, in elke leeftijdscategorie en in alle samenstellingen, van jong tot oud, vallen onder het oordeel van de wegvoering in ballingschap, omdat het verderf bij iedereen aanwezig is.

Het oordeel komt ook over hun huizen en hun akkers en hun vrouwen (*vers 12*). Akkers en vrouwen worden in één adem genoemd, alsof vrouwen ook 'bezit' zijn. Alles gaat over in de handen van anderen, dat wil zeggen van de vijand, de Babyloniërs. Zij worden de nieuwe eigenaars. Dat zal gebeuren omdat de HEERE Zijn hand in toorn tegen Zijn volk uitstrekt. Het uitstrekken van Zijn hand betekent dat Hij daadwerkelijk ingrijpt en Zijn macht openbaart. Dit is waar Mozes voor heeft gewaarschuwd (*Dt 28:30*).

Met een vrouw zult u in ondertrouw gaan, maar een andere man zal met haar slapen; een huis zult u bouwen, maar er niet in wonen; een wijngaard zult u planten, maar de vrucht ervan niet eten. (Dt 28:30)

De toorn van God wordt opgewekt door de handelwijze van het hele volk. Van de jongste tot de voornaamste zijn ze alleen maar uit op winst (*vers 13*). De begeerte naar meer beheerst hen. De profeet en priester doen daar even hard aan mee. In plaats van het volk voor te houden wat de HEERE graag wil, pleegt elk van hen bedrog om ook maar zoveel mogelijk geld in bezit te krijgen.

Ze bedriegen het volk door niet de ware oorzaak – de zonde – aan te tonen van de breuk die met de HEERE is ontstaan. In plaats daarvan moedigen ze de boosdoeners aan voort te gaan met zondigen door hun vrede te verkondigen (*vers 14; vgl. Mi 3:5; 1Th 5:3*). Dit is wel een heel gemakkelijke genezing van de breuk. Het is zoiets als een kankergezwel bedekken met een pleister. Het is dan ook geen echte genezing. Het is het valse optimisme van de zonde. Er is helemaal geen vrede. Er is integendeel de dreiging van de komst van een wrede vijand.

Zo zegt de HEERE tegen de profeten die Mijn volk misleiden, die, [als] zij met hun tanden [kunnen] bijten, vrede verkondigen. Wie hun echter niets in hun mond geeft, aan hem verklaren zij de oorlog. (Mi 3:5)

Wanneer zij zullen zeggen: Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barsnood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen. (1Th 5:3)

Maakt het ook nog enige indruk op hen, als ze met hun daden worden geconfronteerd (*vers 15*)? Nee hoor. Er is geen enkel schaamtegevoel bij hen om wat ze hebben gedaan. Ze begaan het grofste kwaad zonder daarbij of daarvan de geringste bloes van schaamte op hun gezicht te krijgen (*Jr 8:12*). Totale ongevoeligheid met betrekking tot hun zonden kenmerkt hen. Daardoor staan ze niet open voor de boodschap van de waarheid. Daarom komt op Gods tijd Zijn oordeel over hen.

De oorzaak van het oordeel | *verzen 16-21*

- 16 *Zo zegt de HEERE:
Ga staan op de wegen, en zie,
vraag naar de aloude paden,
waar toch de goede weg is, en bewandel die.
Dan zult u rust vinden voor uw ziel.
Maar zij zeggen: Wij bewandelen [die] niet.*
- 17 *Ik heb wachters over u aangesteld:
Sla acht op het geluid van de bazuin!
Maar zij zeggen: Daar slaan wij geen acht op.*
- 18 *Daarom, heidenvolken, luister,
weet, gemeenschap,
wat er onder hen [leeft]!*
- 19 *Luister, aarde,*

zie, Ik breng onheil
over dit volk.

[Dat is] de vrucht van hun gedachten.

Want op Mijn woorden hebben zij geen acht geslagen,
en Mijn wet, die hebben zij verworpen.

20 Waarom zou voor Mij wierook uit Sjeba moeten komen
en de beste kalmoes uit een ver land?

Uw brandoffers zijn [Mij] niet welgevallig,
en uw slachtoffers zijn Mij niet aangenaam.

21 Daarom, zo zegt de HEERE:

Zie, Ik ga dit volk
struikelblokken geven waarover zij zullen struikelen:
de vaders samen met de zonen,
de buurman met zijn naaste, zij zullen omkomen.

Er is een weg om aan alle aangekondigde rampspoed te ontkomen. Dat is door te gaan "staan op de wegen" en te vragen "naar de aloude paden" (vers 16). De oproep is eerst om te gaan staan op de wegen die ze nu gaan, om te zien of dat wegen zijn waarlangs de HEERE hen leidt, of dat het eigen wegen zijn (vgl. Kl 3:40). Als ze eerlijk zijn, zullen ze zeggen dat het eigen wegen zijn. Dan

*Laten wij onze wegen onderzoeken en doorzoeken,
en laten wij terugkeren tot de HEERE! (Kl 3:40)*

volgt de oproep om "naar de aloude paden" te vragen (zie en vgl. Jb 8:8; 22:15; Dt 32:7). Dat zijn de paden waarlangs de HEERE de vaderen heeft geleid, de paden die aangewezen worden door de goede aanwijzingen en oude wetten die de HEERE hun tot hun zegen heeft gegeven (vgl. 2Kr 17:3-4).

De HEERE was met Josafat, want hij ging in de vroegere wegen van zijn vader David, en hij zocht de Baäls niet, maar hij zocht de God van zijn vader, en ging in Zijn geboden, en [deed] niet zoals Israël deed. (2Kr 17:3-4)

Het gaat erom dat er met het hart aan de HEERE wordt gevraagd om hun Zijn wil bekend te maken. De oprechtheid van het vragen naar die paden zal hen ertoe brengen te gaan luisteren naar de heilige Schrift. Daarin zullen ze de wil van de HEERE ontdekken over de weg die Hij wil dat ze gaan. Wat dan nog moet gebeuren, is de ontdekte weg bewandelen. Het gevolg daarvan zal zijn, dat ze rust vinden voor hun ziel. Het gaan van de weg van de Heer geeft innerlijke rust en blijdschap. Daarin is ook begrepen vrede, welvaart, veiligheid, een geordend leven.

In het Nieuwe Testament worden we ook steeds opgeroepen terug te keren naar het woord van de apostelen (2Pt 3:2; zie ook Jd :7). Het is niet terug naar de traditie of de vaderen, maar naar het Woord van God.

Het gaat om de paden van de vaderen voor zover ze in overeenstemming met Gods Woord zijn. Wie in gehoorzaamheid aan Gods Woord achter de Heer aangaat, vindt rust voor zijn ziel (Mt 11:29-30). Dat zegt de Heer Jezus. Wie dat doet, wordt door de omgeving, vooral door de naamchristenen, wel met medelijden gezien en ouderwets genoemd, zelfs enghartig. Maar wie deze weg gaat, vindt rust voor zijn ziel die alle moderne wegen niet kunnen geven.

Helaas is de reactie van het volk dat ze die weg niet bewandelen. Het is een bewuste keus. Ze *weigeren* die weg te gaan. Zelfs als de HEERE hen indringend waarschuwt door Zijn wachters, dat zijn Zijn profeten, zeggen ze dat ze er geen acht op slaan (*vers 17*). Ze houden zich doof voor de roepstem van de HEERE Die hen op de goede weg wil brengen om hen te zegenen.

Als het volk dan zo onwillig is om naar de HEERE te luisteren, spreekt Hij tot de heidenen en heel de aarde dat Hij Zijn volk zal straffen voor hun afwijzen van Hem (*verzen 18-19*). Wat Hij over hen brengt, hebben ze over zichzelf afgeroepen, het is *“de vrucht van hun gedachten”*. Hier blijkt nog eens dat de misdaden en zonden van het volk geen opwellingen zijn, maar de uitwerking van weloverwogen innerlijk overleg. Een mens is wat hij denkt. In hun gedachten is geen plaats voor God. Daarom hebben ze op Gods woorden geen acht geslagen en hebben ze Zijn wet verworpen.

De HEERE vraagt Zich af of er nog enige reden is om het reukwerk dat ze Hem brengen van hen aan te nemen (*vers 20*). De ingrediënten voor hun reukwerk als symbool van hun aanbidding waren kostbaar omdat ze van een ver land kwamen. Maar voor de HEERE is het waardeloos. Als zij zo tegenover Hem staan, als hun hart zo ver van Hem verwijderd is, kan Hij er niets mee. Hij wil het helemaal niet. Een puur uiterlijke dienst is walgelijk voor hem (*zie en vgl. Js 1:11-13; Jr 7:21-23; Hs 6:6; Am 5:21-27; Mi 6:6-8*). Ook hun brandoffers en slachtoffers zijn Hem niet welgevallig

..., opdat u terugdenkt aan de woorden die tevoren door de heilige profeten gesproken zijn en aan het gebod van de Heer en Heiland, door uw apostelen [verkondigd]. (2Pt 3:2)

Neemt mijn juk op u en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en u zult rust vinden voor uw zielen; want mijn juk is zacht en mijn last is licht. (Mt 11:29-30)

en aangenaam. Hun aanbidding wordt door Hem niet aanvaard als er geen gehoorzaamheid aan Hem is (zie 1Sm 15:22).

Een verdorven aanbidding zal tot struikelblokken leiden die de HEERE in de weg legt van hen die tot Hem komen en waardoor zij zullen omkomen (vers 21). In het licht van de volgende verzen kunnen we daarbij denken aan een vijand die het land binnenvalt en hun alle vrijheid ontnemt. Het kwaad van een huichelachtige aanbidding wordt in de families (vader en zoon) en in de samenleving (de buurman en zijn naaste) gevonden. De HEERE veroorzaakt hun val niet, maar zij zelf.

De verschrikking van de vijand | verzen 22-30

- 22 Zo zegt de HEERE:
*Zie, een volk komt uit het land in het noorden,
een grote natie zal opgewekt worden van de uithoeken van de
aarde.*
- 23 Boog en werpspies grijpen zij vast,
*meedogenloos is het, zij zullen geen medelijden hebben.
Hun geluid bruist als de zee,
en zij rijden op paarden,
als mannen opgesteld voor de strijd
tegen u, dochter van Sion.*
- 24 Wij hebben het gerucht over hem gehoord, wij hebben de moed
verloren,
*benauwdheid heeft ons aangegrepen, smart als van een barende
[vrouw].*
- 25 Trek het veld niet in, ga de weg niet op,
want daar is het zwaard van de vijand, angst van rondom.
- 26 Dochter van Mijn volk, omgord u met een rouwgewaad,
*wentel u in de as,
bedrijf rouw over een enig [kind],
betoon een zeer bittere rouwklacht,
want plotseling zal over ons
de verwoester komen.*
- 27 Ik heb u aangesteld [tot] keurmeester onder Mijn volk, [tot] een
vesting,
opdat u hun weg zou kennen en beproeven.

- 28 *Zij allen zijn de afvalligsten van de afvalligen,
zij gaan rond met lasterpraat, [als] koper en ijzer zijn ze,
verdervers zijn het, allemaal.*
- 29 *De blaasbalg is verbrand,
het lood is door het vuur vergaan,
tevergeefs heeft [de smelter] zo ijverig gesmolten,
want de slechten zijn niet uitgezuiverd.*
- 30 *Verworpen zilver noemt men hen,
want de HEERE heeft hen verworpen.*

De HEERE voorzegt dat het afvallige volk zal worden overrompeld door een meedogenloos volk uit het noorden, dat is Babel (*versen 22-23*). Zonder enig medelijden zullen ze dood en verderf om zich heen zaaien. De onstuimigheid waarmee ze komen aanstormen, lijkt op het bruisen van de zee, waarvan de ene golf op de andere volgt. Zo gaat het onophoudelijk door. Deze opeenvolging van golven is door geen enkele menselijke macht tegen te houden. Ze rijden op paarden, wat de snelheid van hun komst onderstreept. De mannen zijn opgesteld voor de strijd, wat aangeeft dat ze doelgericht te werk gaan. Het is allemaal gericht tegen “*de dochter van Sion*”, wat aangeeft dat Jeruzalem een beregenswaardig doelwit voor de aanstormende vijand is.

Alleen al het gerucht van de komst van deze vijand veroorzaakt paniek en verlamming, een totale ontzetting (*vers 24*). Alle moed zinkt hun in de schoenen. De keel wordt door angst dichtgeknepen. Ze voelen zich als een barendende vrouw. Er is veel smart die niet kan worden tegengehouden of ongedaan gemaakt kan worden. Vluchten heeft geen zin, want het zwaard van de vijand is overal (*vers 25*). Waar men ook maar kijkt, overal zijn vijanden. Er is letterlijk “*angst van rondom*”.

In *vers 26* spreekt de HEERE tot Zijn volk. Hij roept op tot rouwen en een rouwklacht met het oog op de komst van de verwoester (*vgl. Jn 3:8*). Hun rouwklacht moet zo diepgaand zijn, als betrof het de dood van een enig kind. De smart over de dood van een kind is groot, de smart over een enig kind is uitermate groot, omdat daarmee alle hoop op voortzetting van het geslacht verloren is gegaan. Daarom moet het ook

Mens en dier moeten in rouwgewaden gehuld zijn en met kracht tot God roepen. Zij moeten zich bekeren, ieder van zijn slechte weg en van het geweld dat aan zijn handen kleeft. (Jn 3:8)

“een zeer bittere rouwklacht” zijn. In deze diepe rouw vereenzelvigd Jeremia zich met zijn volk. Dat zien we aan het woord “ons”.

De HEERE sluit daarop aan (*vers 27*). Hij heeft Jeremia aangesteld als iemand die geheel met het volk vereenzelvigd is om het te keuren. Zijn omgang met de HEERE stelt hem in staat de weg van het volk te kennen en te beproeven, zoals de HEERE die kent. Dat veronderstelt zorgvuldig en soms langdurig onderzoek. Het oordeel wordt dus niet plotse-ling, in een opwelling van toorn uitgesproken, maar na zeer nauwkeu-rig onderzoek. Tevens heeft Hij hem voor hen tot een vesting gemaakt (*vgl. Jr 1:18-19*). Dat wil zeggen dat wie naar Jeremia luistert, veilig zal zijn.

De conclusie van keurmeester Jeremia is dat zijn volksgenoten van alle afvalligen de ergsten zijn (*vers 28*). Dat betreft hun houding tegenover de HEERE. Dat heeft gevolgen voor hun verhouding tot hun volksgeno-ten. Ze lasteren de Naam van de HEERE met ongekende hardheid (“*koper en ijzer*”) en verderven wat goed is. Wat de HEERE ook heeft geprobeerd om door Zijn oordelen Zijn volk van hun boze weg te laten terugkeren, het is allemaal tevergeefs geweest (*vers 29*).

De blaasbalg kunnen we zien als een beeld van de middelen die de HEERE heeft gebruikt om Zijn volk tot inkeer te brengen. Daarbij kunnen we denken aan het spreken van de profeten en aan de vijanden die Hij heeft gezonden. De blaasbalg is verbrand, hij werkt niet meer. Het lood is wel in het vuur geweest en de smelter heeft zijn best gedaan om het te smelten en op die manier te zuiveren, maar alle inspanning is tevergeefs: “*De slechten zijn niet uitgezuiverd.*”

Integendeel, er is gebleken dat het hele volk uit slechten bestaat, dat er niemand is die daarop een uitzondering is (*vgl. Jr 5:1*). Er zijn dus geen slechten af te scheiden, want er zijn geen goeden. Het volk is in zijn geheel een onedel metaal. Jeremia komt tot de conclusie dat de HEERE hen allemaal als ongezuiverd zilver, als waardeloos metaal, moet weg-werpen (*vers 30*). De HEERE kan niet anders, hun onverbeterlijkheid verplicht Hem daartoe.

Jeremia 7

In de *hoofdstukken 2-4* heeft Jeremia gesproken over het familieleven en in de *hoofdstukken 5-6* over het politieke leven. In dit hoofdstuk spreekt hij over het godsdienstige leven.

De toespraken in de *hoofdstukken 7-10* staan bekend als de ‘tempeltoespraken’, die trouwens niet alle bij dezelfde gelegenheid uitgesproken hoeven te zijn. Ze zijn een frontale aanval op het vertrouwen dat het volk stelde in de tempel als de zekere bescherming van Jeruzalem tegen alle vijanden. Deze toespraken hebben Jeremia blijvende vijanden opgeleverd.

De *hoofdstukken 1-6* vormen een eenheid. Ze bevatten profetieën in de dagen van Josia. In *hoofdstuk 7* zijn we in een latere tijd. De tempeltoespraak in *hoofdstuk 26*, die volgens veel commentatoren dezelfde is als hier, wordt gehouden aan het begin van de regering van Jojakim (*Jr 26:1*). Daar wordt vooral de reactie op de prediking naar voren gebracht. De prediking van Jeremia heeft dan al ca. achttien jaar geduurd, zodat hij hier rond de veertig jaar oud is.

Jojakim is een goddeloos man. Hij maakt alle hervormingen van zijn vader Josia ongedaan. Hij dient de afgoden en leidt een luxe leven. Deze man wordt een van de grootste vijanden van Jeremia. Te midden van zijn leven vol van de bevrediging van de eigen genoegens verschijnt ineens Jeremia. Tot nu toe hebben we over de prediking van Jeremia gelezen, maar nog niet van tegenstand, van reacties. Dat gaat hier gebeuren.

Jeremia predikt tegen de tempel zelf. Dat is de grootste belediging voor de Jood. Wie de tempel aanvalt, valt het diepste wezen van de Jood aan. In deze toespraak ligt dan ook de kiem van de haat die steeds dieper wortelt en zich steeds feller zal openbaren. De dodelijke haat van de Joden is hierover ook tot de Heer Jezus gegaan toen Hij sprak over het afbreken van de tempel (*zie Mt 26:59-68*).

Misplaatst vertrouwen | *verzen 1-7*

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Ga in de poort van het huis van de HEERE staan, en predik daar dit woord,

en zeg: Hoor het woord van de HEERE, heel Juda, u die door deze poorten binnengaat om zich voor de HEERE neer te buigen. 3 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Laat uw wegen en uw daden goed zijn, dan laat Ik u wonen in deze plaats. 4 Stel uw vertrouwen niet op bedrieglijke woorden: De tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE, de tempel van de HEERE is dit! 5 Als u echter uw wegen en uw daden werkelijk betert, als u werkelijk recht doet tussen iemand en zijn naaste, 6 [als] u de vreemdeling, de wees en de weduwe niet onderdrukt, geen onschuldig bloed in deze plaats vergiet, en geen andere goden achterna gaat, uzelf ten kwade, 7 dan zal Ik u in deze plaats, in het land dat Ik uw vaders gegeven heb, laten wonen, eeuw uit en eeuw in.

Het woord van de HEERE is tot Jeremia gekomen (*vers 1*), wat betekent dat Jeremia een opdracht van de HEERE heeft gekregen. Hij moet in de poort van de tempel gaan staan – waardoor hij zeker is van een groot gehoor – en het woord richten tot allen die naar de tempel gaan om zich voor de HEERE neer te buigen (*vers 2*).

Jeremia moet het woord tot hen richten namens “*de HEERE van de legermachten, de God van Israël*” (*vers 3*). Het is alsof God Zich in al Zijn grootheid tot deze mensen richt om het contrast duidelijk te maken tussen wat zij doen en Wie Hij is. Hij kent hen door en door. Hij ziet wat deze mensen doen. Dat lijkt goed, maar Hij kent hun motieven en die deugen niet, net zomin als hun daden. Ze zijn vandaag te herkennen in mensen die van mening zijn dat als ze naar de kerk gaan, ze nog niet zo slecht zijn. Maar God kent hun wegen en daden.

Hij roept hen op tot bekering. De oproep is eenvoudig, direct en onmiskenbaar. Het gaat erom dat ze niet de schijn ophouden dat ze goede wegen gaan en goede daden doen, maar dat ze werkelijk hun wegen en daden verbeteren. Als ze dat doen, zal Hij hen “*in deze plaats laten wonen*”, in Jeruzalem, wat dus niet vanzelfsprekend was. De Joden namen dat aanmatigend wel als vanzelfsprekend aan. Het uitspreken van een drievoudig “*de tempel van de HEERE*” laat wel zien hoe overtuigd ze waren van de aanwezigheid van de HEERE in hun midden in de tempel (*vers 4*). Ze menen dat ze, omdat ze Gods volk zijn, recht hebben op de tempel, terwijl ze met de God van de tempel totaal geen rekening houden.

De stem van Jeremia dondert ertegenin (zo hard moeten deze woorden toch wel in hun oren hebben geklonken) dat een tempel zonder Godsvrucht misleiding is. Hij zegt tegen hen dat het leugenwoorden zijn van valse profeten. Het zijn *“bedrieglijke woorden”*, woorden die als een mantra klinken. Een mantra is het steeds weer herhalen van woorden, waardoor iemand het gevoel krijgt dat de uitgesproken woorden staan voor de werkelijkheid. Als je iets maar vaak genoeg herhaalt, is het zo, zo menen ze.

Zij voelen zich Gods uitverkoren volk. Ze denken dat ze niets hoeven te vrezen. Steeds heeft God Zijn volk bevrijd uit de macht van vijandige volken. Daarbij klampen ze zich vast aan de belofte van het eeuwig koningschap aan David (*zie 2Sm 2:11-17*) en de keus van de HEERE voor Sion als Zijn aardse woning (*zie Ps 132:13-16*). Daarom kan er naar hun mening niets met de tempel gebeuren.

Onder Hizkia heeft God toch ook een grote bevrijding bewerkt (*zie 2Kn 18:13-19:37*)? Dat was natuurlijk vanwege de tempel die daar stond, zo redeneren ze. Hoe zou die ooit door God prijsgegeven kunnen worden? In hun bijgeloof zagen ze de tempel als een mascotte. Het is hetzelfde bijgeloof dat Hofni en Pinehas bezaten die de ark als een mascotte meenamen in de strijd tegen de Filistijnen (*zie 1Sm 4:3-11*). Zij meenden ook dat God ‘natuurlijk’ de ark niet in handen van de Filistijnen zou laten vallen. Hoe vergisten zij zich en hoe vergissen de mensen in Jeruzalem zich. Huichelachtig spreken ze het drie keer uit dat dit de tempel van de HEERE is. Zo verblind zijn deze mensen.

We zien dat in de hele geschiedenis van de christenheid en ook wel in onze harten. De roomse kerk dacht ook dat haar niets kon gebeuren. Toen gaf God het werk van de reformatie. Maar de reformatie heeft hetzelfde gedacht. En we horen het ook in de nadere reformatie, als er door sommigen in de zogeheten ‘broederbeweging’ gezegd wordt: ‘Het getuigenis van de Heer, dat zijn wij toch? De tafel van de Heer is bij ons!’ Dat wordt alsmal herhaald en men gelooft er heilig in. Maar als het hart niet meer bij Gods Woord blijft en het alleen een uiterlijke godsdienst wordt, moet God Zijn oordeel erover uitspreken. De christenheid leert ons dat wat trouw begon, wel in naam verder kan gaan, maar dat God er niet meer mee in verbinding kan zijn, omdat het alleen uiterlijk is.

Jeremia schudt hen wakker uit hun valse zekerheid. De HEERE aanvaardt geen louter houden van uiterlijke inzetten, maar ware vroomheid. Hij zoekt en *“vindt vreugde in waarheid in het binnenste”* (Ps 51:8). Jeremia houdt hun voor op welke manier zij hun wegen en daden werkelijk kunnen verbeteren (vers 5). Daarvoor verwijst hij naar de woorden van Mozes, naar de oude paden, naar de woorden van het begin. Hij haalt daaruit drie voorschriften aan. Als ze daarnaar handelen, kunnen ze laten zien dat ze oprecht zijn voor de HEERE.

De eerste twee voorschriften gaan over de houding tegenover de naaste. Het eerste is dat ze werkelijk recht doen tussen iemand en zijn naaste, zonder aanzien van de persoon, zonder eigen belang.

Het tweede is dat ze de kwetsbaren en weerlozen niet onderdrukken, met als ergste uitwas het vergieten van onschuldig bloed, moord dus, *“in deze plaats”*, dat is de tempel (vers 6). Het gaat om mensen die een gemakkelijke prooi zijn voor uitbuiters, voor mensen die geen medelijden kennen. De HEERE wil juist dat Zijn gezindheid tegenover de zwakken in de Zijnen naar voren komt (zie Dt 14:29; 16:11; 24:19; Ps 94:6; Dt 19:10-13; 21:1-9). Wat zij nu doen, staat daar lijnrecht tegenover.

Het derde voorschrift betreft hun houding tegenover de HEERE. Ze tergen Hem nu nog met het achternagaan van andere goden, wat kwaad over hen brengt. Als ze geen andere goden meer achternagaan, zullen ze daardoor laten zien dat ze het ernstig menen met het dienen van de HEERE.

De HEERE zal, als Hij deze goede dingen bij hen ziet, Zich niet onbetuigd laten (vers 7). Hij zal hen dan niet uit Jeruzalem en het land verdrijven, maar hen daar laten wonen. Het is immers het land dat Hij hun vaders gegeven heeft. Ze zullen daar blijven wonen, *“eeuw uit en eeuw in”*, dus altijd. Dat betekent dan ook dat ook Hij daar zal blijven wonen.

Onverschillig om Godvrezend te leven | verzen 8-11

8 Zie, u vertrouwt op bedrieglijke woorden die niet van nut zijn. 9 Stelen, doodslaan, overspel plegen, valse eden afleggen, reukoffers brengen aan de Baäl, andere goden achternagaan, die u niet gekend hebt, 10 en [dan] voor Mijn aangezicht komen staan in dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, en zeggen: Wij zijn gered – om

al deze gruweldaden te doen? 11 Is dan dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, in uw ogen een rovershol? Ook Ik, zie, Ik heb [het] gezien, spreekt de HEERE.

De scherpte van Jeremia's woorden neemt toe. Met een krachtig "zie" om hun aandacht er nadrukkelijk op te vestigen klinkt nog eens het verwijt van de HEERE dat de woorden waarop het volk vertrouwt met het oog op hun positie, bedrieglijk zijn en dat het dus nutteloos is daarop te vertrouwen (*vers 8; zie ook vers 4*). Ze zijn van geen enkel nut, ze hebben geen basis en rechtvaardigen op geen enkele manier hun daden en beschermen niet tegen Gods oordeel.

Hun daden laten zien wat de werkelijke toestand van hun hart is (*vers 9*). Er is niets bij hen aanwezig van de voorwaarden die de HEERE gesteld had om hen voor altijd in het land te laten wonen. Ze zijn schuldig aan het overtreden van meerdere van de tien geboden en toch wagen ze het, terwijl ze zo leven, tevens uiting te geven aan hun vertrouwen in de tempel.

Ze zijn zelfs zo vermetel dat ze in Gods huis voor Gods aangezicht durven te komen en daar te zeggen dat ze gered zijn (*vers 10*). De HEERE wijst hen er nadrukkelijk op dat ze in feite zeggen dat ze hun redding gebruiken als een aanleiding om allerlei gruweldaden te bedrijven. Ze misbruiken wat ze uit genade van de HEERE hebben gekregen, als een gelegenheid om aan hun vleselijke lusten te voldoen (*Gl 5:13; zie ook Jd:4*). Maar genade is geen vrijbrief om te zondigen.

Want u bent geroepen om vrij te zijn, broeders; [gebruikt] echter de vrijheid niet als een aanleiding voor het vlees, maar dient elkaar door de liefde. (Gl 5:13)

Door hun handelwijze maken ze van het huis van de HEERE een rovershol, waar ze hun misdadig bedrijf uitoefenen. Ze menen dat ze daar veilig zijn tegen andere rovers die hun de buit willen afnemen (*vers 11a*). Gods huis hebben ze tot een rovershol gemaakt, zoals ook de Heer Jezus hen dat verwijt (*Mt 21:12-13; zie ook Jh 2:13-17; vgl. Js 56:7*). Ze beroven de HEERE van wat Hem toekomt en dat doen ze ook van hun naasten. Maar de HEERE heeft alle gruwelen die Zijn volk bedrijft, gezien, zo zegt Hij met nadruk (*vers 11b*). Niets ontgaat Hem.

En Jezus ging de tempel binnen en dreef allen uit die verkochten en kochten in de tempel, en de tafels van de wisselaars keerde Hij om, en de stoelen van hen die duiven verkochten. En Hij zei tot hen: Er staat geschreven: 'Mijn huis zal een huis van gebed worden genoemd'; u maakt er echter een rovershol van. (Mt 21:12-13)

Het voorbeeld van Silo | verzen 12-15

12 Want ga toch naar Mijn plaats die in Silo was, daar waar Ik vroeger Mijn Naam heb laten wonen, en zie wat Ik daarmee gedaan heb vanwege de slechtheid van Mijn volk Israël. 13 Welnu, omdat u al deze daden doet, spreekt de HEERE, en Ik vroeg en laat tot u sprak, maar u niet geluisterd hebt, en Ik u geroepen heb, maar u niet geantwoord hebt, 14 zal Ik met dit huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, waarop u vertrouwt, en met deze plaats, die Ik u en uw vaderen gegeven heb, doen zoals Ik met Silo heb gedaan. 15 Ik zal u van voor Mijn aangezicht wegwerpen, zoals Ik al uw broeders weggeworpen heb, heel het nageslacht van Efraïm.

De HEERE herinnert Zijn volk aan Silo (vers 12). Menen zij dat zij Zijn tegenwoordigheid kunnen claimen omdat ze de tempel hebben? Dan moeten ze maar eens naar Silo gaan. Dan zien ze een voorbeeld tot waarschuwing. Wij moeten ook uit de geschiedenis leren. In Silo heeft Jozua de tabernakel opgericht (zie Jz 18:1; Ri 18:31). Daar heeft hij het land door het lot verdeeld. Daar is Samuel begonnen met profeteren (1Sm 1:24b).

Zij bracht hem in het huis van de HEERE in Silo, toen de jongen nog [heel] jong was. (1Sm 1:24b)

Silo is driehonderd jaar lang het godsdienstig centrum geweest, tot de dagen van Eli en Samuel. Toen heeft God Zijn woning vanwege de slechtheid van Zijn volk prijsgegeven, hoewel Hij daar Zijn Naam had laten wonen (Ps 78:60-61; zie 1Sm 4:11). Dat zal Hij ook met de tempel doen, ook vanwege hun slechtheid en ongehoorzaamheid (verzen 13-14).

Daarom verliet Hij de tabernakel te Silo, de tent [waarin] Hij woonde onder de mensen. Hij gaf Zijn macht over in gevangenschap, Zijn luister in de hand van de tegenstander. (Ps 78:60-61)

Hij heeft telkens weer geprobeerd hen tot inkeer te brengen door Zijn boodschappers, Zijn profeten naar hen te sturen, maar het is allemaal tevergeefs geweest. Hij was er steeds vroeg bij om Zijn profeten tot hen te zenden en tot hen te spreken (zie ook vers 25). Hij *sprak* vroeg en laat en Hij *zond* vroeg en laat (Jr 25:3-4). Hij heeft er alles aan gedaan om hen op de goede weg, de weg van zegen, terug te brengen. Ze hebben echter niet willen luisteren. Zo ijverig en volhardend als de HEERE was in het zenden en spreken, zo halsstarrig was het volk in het gehoorzamen. De

oorzaak daarvan is dat ze vertrouwden op de tempel van God in plaats van op de God van de tempel.

Hij zal met hen, de twee stammen, hetzelfde doen als met de tien stammen, die Hij “*al uw broeders*” noemt (vers 15). “*Heel het nageslacht van Efraïm*” is weggevoerd door de Assyriërs. De twee stammen zullen in handen van de Babyloniërs vallen en door hen in ballingschap worden gevoerd. Vroeger is Silo verworpen en de HEERE zal nu Sion verwerpen; vroeger zijn de tien stammen weggevoerd en de HEERE zal nu de twee stammen laten wegvoeren. Dat God in het verleden afwijking van Hem en Zijn Woord bestrafte, laat zien dat God in het heden afwijking van Hem en Zijn Woord zal bestraffen. We moeten leren uit het verleden (vgl. 1Ko 10:6).

En deze dingen gebeurden tot voorbeelden voor ons, opdat wij geen begeerte in [het] kwade zouden hebben, zoals zij er begeerte in hadden. (1Ko 10:6)

Aanbidding van de koningin van de hemel | verzen 16-20

16 En u, bid niet voor dit volk, hef voor hen geen geroep of gebed aan, dring niet bij Mij aan, want Ik zal niet naar u luisteren. 17 Ziet u niet wat zij doen in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem? 18 De kinderen sprokkelen hout, de vaders steken het vuur aan en de vrouwen kneden deeg om offerkoeken te maken voor de koningin van de hemel. Zij gieten plengoffers uit voor andere goden, zodat zij Mij tot toorn verwekken. 19 Verwekken zij Mij tot toorn? spreekt de HEERE. [Doen zij het] zichzelf niet aan, tot schande van hun [eigen] gezicht? 20 Daarom, zo zegt de Heere HEERE: Zie, Mijn toorn en grimmigheid zullen uitgegoten worden over deze plaats, over de mensen en over de dieren, over de bomen op het veld en over de vruchten van het land. Die zullen branden en niet geblust worden.

Na de duidelijke schildering van de totale ongehoorzaamheid van het volk heeft de HEERE een persoonlijk woord voor Jeremia dat Hij inleidt met de woorden: “*En u.*” Jeremia krijgt van de HEERE te horen dat hij voor dit volk niet tot Hem moet bidden of roepen of bij Hem aandringen (vers 16; vgl. Jr 11:14; 14:11-12). Ze zijn zo hardnekkig dat bidden geen zin heeft. Gods voornemen staat vast. Elke uiting tot God voor dit volk is zinloos.

Het is de ware profeet niet te doen om de ondergang van het volk, maar om de redding ervan. De ware profeet zal dan ook naast zijn oordeelsprediking tot het volk tegelijk ook in voorbede Gods aangezicht zoeken ten gunste van datzelfde volk (zie Ex 32:10-11; Am 7:2-3,5-6). Dat de HEERE hem zegt dat hij niet bij Hem moet aandringen, laat wel heel sterk uitkomen hoe ernstig en aanhoudend de profeet heeft gebeden. De ware profeet is in de eerste plaats een voorbidder. Hoe kijken wij naar de christenheid waarover ook Gods oordeel komt? Maakt het ons tot voorbidders, dat er nog velen tot God zullen terugkeren?

De HEERE zegt Jeremia dat hij maar eens moet kijken wat er gebeurt in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem, dus in heel Juda en heel Jeruzalem (vers 17). Zou Jeremia er dan blind voor zijn? Zeker niet, maar de HEERE laat hem daardoor weten dat wat daar gebeurt, te erg, te verschrikkelijk is om daarvoor nog te bidden. Het laat ons de verhouding van de HEERE tot Jeremia zien. Hij betreft hem in Zijn redenen om verdere voorbede te verbieden, zodat Jeremia het daarin met Hem eens zal zijn.

De HEERE vertelt Jeremia wat Hij ziet. Het hele gezin – kinderen, vaders en moeders – zet zich in om offers te brengen aan de afgoden, waarvan er een met naam wordt genoemd: *“De koningin van de hemel”** (vers 18). De kinderen worden eerst genoemd. Ze zijn oud genoeg om hout te sprokkelen en te dragen. Het is een groot kwaad van ouders om hun kinderen in te zetten bij de verering van hun afgoden. Hoever zijn ouders dan afgeweken van de opdracht om altijd en overal met hun kinderen te spreken over het Woord van God (Dt 6:6-7).

Deze woorden, die ik u heden gebied, moeten in uw hart zijn. U moet ze uw kinderen inprenten en erover spreken, als u in uw huis zit en als u over de weg gaat, als u neerligt en als u opstaat. (Dt 6:6-7)

Als de kinderen thuiskomen, staan de vaders klaar om het gesprokkelde hout in brand te steken. Tegelijkertijd zijn de vrouwen bezig met het

* We vinden deze titel terug in de gruwelijke afgoderij van de roomse kerk, die Maria ‘de koningin van de hemel’ noemt ‘aangezien zij de moeder van de Koning der koningen en Heer der heren is. De heilige Maria is een uiterst toegankelijke koningin, want alle genade bereikt ons via haar moederlijke bemiddeling.’
Bron: <http://www.deboog.nl/Heilige-maagd-Maria-koningin.html>

knedden van deeg om offerkoeken te maken. Daarnaast gieten ze ook nog plengoffers uit voor andere goden. Een plengoffer geeft vreugde aan. Ze verheugen zich in hun door demonen gestuurde aanbidding.

Hoe afschuwelijk moet dat voor de HEERE zijn! Wat wordt Hij hierdoor aan de kant gezet en getart. Hoe kan het anders dan dat wat zij doen, Hem tot toorn verwekt. En dat niet alleen, maar ze doen het ook tot hun eigen schande (*vers 19*). Mensen die zondigen, doen zichzelf altijd schande aan. Zonde kan wel een tijdelijk genot geven, maar eindigt altijd in bitter, eindeloos lijden, als er niet voortijdig door berouw en bekering met de zonde wordt gebroken.

Zonde tast alles aan, het hele gebied waar het gebeurt (*vers 20*; zie en vgl. *Rm 8:20-22*). Daarom moet over het geheel Gods onafwendbaar, zuiverend oordeel komen. God zal Zijn toorn in volle hevigheid over alles uitgieten, zonder dat er een einde aan komt. Gods toorn over de zonde is voor ieder die in het offer van Zijn Zoon gelooft, tot een einde gekomen. Wie echter in zijn zonde sterft, op hem blijft de toorn van God tot in eeuwigheid (*Jh 3:36*).

Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal [het] leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem. (Jh 3:36)

Gehoorzaamheid beter dan offerande | *verzen 21-26*

21 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Voeg uw brandoffers toe aan uw slachtoffers, eet vlees, 22 want Ik heb met uw vaders op de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde, niet gesproken en hun evenmin [iets] geboden over zaken die betrekking hebben op brandoffers en slachtoffers. 23 Maar deze zaak heb Ik hun geboden: Luister naar Mijn stem. Dan zal Ik u tot een God zijn, en ú zult Mij tot een volk zijn. Bewandel heel de weg die Ik u gebieden zal en het zal u goed gaan. 24 Maar zij hebben niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar ze gingen in hun [eigen] opvattingen voort overeenkomstig hun verharde, boosaardige hart. Zij gingen achterwaarts en niet voorwaarts. 25 Vanaf de dag dat uw vaders uit het land Egypte vertrokken zijn tot op deze dag, zond Ik [elke] dag, vroeg en laat al Mijn dienaren, de profeten, tot u. 26 [Uw vaders] hebben echter niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd. Zij waren halsstarrig en maakten het erger dan hun vaders.

Na de vlammende veroordeling van hun afgoderij volgt er een woord over het brengen van offers (*vers 21*). In het licht van het voorgaande is dit een ironisch woord. Het volk wordt opgeroepen dat het best kan doorgaan met het brengen van hun slachtoffers en laat ze daar maar lekker van eten. Laat ze er zelfs maar hun brandoffers aan toevoegen. Het zal hun godsdienstige gevoelens strelen en ook een lekker gevoel in de maag geven. Ze hebben dan toch maar mooi hun godsdienstige plichten vervuld en zijn er zelf niet slechter van geworden.

Maar laten ze er ook aan denken dat de HEERE over een dergelijke offerdienst niets tot hun vaders heeft gezegd of geboden, toen Hij hen uit Egypte leidde (*vers 22*). Hij heeft bij de Sinai, toen Hij hun Zijn wet gaf, niet over offers gesproken, maar alleen over gehoorzaamheid. Daarna pas heeft Hij over offers gesproken. Het moet in die volgorde.

Offers hebben alleen waarde als ze samen gaan met een wandel in gehoorzaamheid aan Gods geboden. Daar gaat het bij de HEERE om. Hij heeft geen offers voorgeschreven omwille van de offers als zodanig, maar altijd in verbinding met een gehoorzaam hart. Als er een eigenzinnig leven wordt geleid, haat Hij die offers. Hij heeft behagen in gehoorzaamheid, meer dan in offers (*Hs 6:6; Ps 51:18-19; zie ook 1Sm 15:22*).

Want Ik vind vreugde in goedertierenheid en niet in offer, in kennis van God meer dan in brandoffers! (Hs 6:6)

Want U vindt geen vreugde in offers, anders zou ik ze brengen; in brandoffers scheidt U geen behagen.

De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten. (Ps 51:18-19)

Hij heeft gesproken over gehoorzaamheid en de zegen die daaraan verbonden is, dat Hij hun tot een God zal zijn en zij tot Zijn volk (*vers 23*). Als ze de weg zouden gaan die Hij hun gebod, zou het hun goed gaan. Ze hebben echter niet geluisterd, maar gewandeld naar de ingevingen van hun harde, boze hart (*vers 24*). In plaats van vooruit te gaan zijn ze achteruit gegaan. De HEERE heeft er alles aan gedaan om Zijn volk op de goede weg en in de goede richting te laten wandelen.

Vanaf het allereerste begin heeft Hij elke dag Zijn profeten gezonden om Zijn volk daarop te wijzen dat gehoorzaamheid aan Hem de weg van zegen is (*vers 25*). Niets heeft Hij onbenut gelaten om hen op die weg te wijzen. Maar het volk heeft niet geluisterd en het zelfs erger gemaakt dan hun vaders (*vers 26*).

Ontvangst van de boodschap van Jeremia | verzen 27-28

27 U moet al deze woorden tot hen spreken, maar zij zullen niet naar u luisteren. U zult [wel] tegen hen roepen, maar zij zullen u niet antwoorden. 28 Zeg daarom tegen hen: Dit is het volk dat naar de stem van de HEERE, zijn God, niet luistert en de vermaning niet aanvaardt. De waarheid is vergaan, zij is uit hun mond uitgeroeid.

De HEERE geeft Jeremia de opdracht om alles wat Hij hem zegt tot het volk te spreken, met daarbij de onthutsende mededeling dat het volk niet zal luisteren (*vers 27; zie en vgl. Js 6:9-10*). Wat een volharding en troost heeft Jeremia nodig gehad om niet het bijltje erbij neer te gooien! Stel je eens een dienst voor met de mededeling van de opdrachtgever dat het zinloos is. Welk nut heeft het dan nog? Alleen liefde en waardering voor de Opdrachtgever Zelf en een helder zicht op Zijn belangen kan dan nog voor de nodige motivatie zorgen.

Jeremia moet niet alleen *spreken*, hij moet ook *roepen*. Er zal echter geen antwoord komen. Deze apathie is vreselijk voor iemand die Gods Woord brengt aan een volk dat hij liefheeft en zo graag terug wil brengen aan Gods hart.

Jeremia moet dan ook de conclusie aan het volk voorhouden dat zij niet naar de HEERE luisteren en geen vermaning aanvaardden (*vers 28*). In het boek *Spreuken* wordt regelmatig gewezen op de dwaasheid van het verwerpen van vermaning (*zie o.a. Sp 1:7; 5:12; 13:18; 15:5,10,32*). De tucht heeft geen effect gehad. Het is een verschrikkelijke constatering, maar de waarheid is vergaan en komt niet meer over hun lippen. Er is bij hen alleen huichelarij en onoprechtheid. Ze zijn gevangen in de leugen, zonder de wens eruit bevrijd te worden.

Klaagzang over de verlatenheid van Juda | verzen 28-34

*29 Scheer uw gewijde [hoofdhaar] af en werp [het] weg.
Hef op de kale hoogten een klaaglied aan,
want de HEERE heeft verworpen en verlaten
de generatie van Zijn verbolgenheid.*

*30 Want de Judeeërs hebben gedaan wat kwaad is in Mijn ogen,
spreekt de HEERE, zij hebben hun afschuwelijke [afgoden] opgesteld
in het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen, zodat zij dat
verontreinigen. 31 En zij hebben de hoogten van Tofet gebouwd, die*

in het dal Ben-Hinnom zijn, om hun zonen en hun dochters in het vuur te verbranden. Dat heb Ik niet geboden en is niet in Mijn hart opgekomen. 32 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat het niet meer Tofet of het dal Ben-Hinnom zal genoemd worden, maar Moorddal. Men zal in Tofet begraven, omdat er nergens [anders] plaats zal zijn. 33 De dode lichamen van dit volk zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en de dieren op de aarde, en niemand zal [ze] schrik aanjagen. 34 En Ik zal uit de steden van Juda en uit de straten van Jeruzalem de stem van de vreugde en de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid doen ophouden, want het land zal tot een verwoesting worden.

Het volk wordt opgeroepen zich kaal te scheren (*vers 29*). Het lange haar van de vrouw (het gaat hier om 'de dochter van Sion') is haar eer, haar sieraad, en geeft haar toewijding aan de man, hier aan de HEERE, aan (*zie 1Ko 11:15*). Als ze het afknipt, is dat een schande voor haar (*1Ko 11:6b*). Die schande moet het volk dragen. Het volk moet het haar afscheren en daarmee het uiterlijke teken van toewijding aan de HEERE verwijderen en wegwerpen. Uiterlijke toewijding heeft alleen waarde als het de weergave van de gezindheid van het hart is. Het is duidelijk geworden dat het volk in niets meer aan de HEERE toegewijd is, maar zich in tegendeel totaal van de HEERE heeft verwijderd.

...; maar als het voor een vrouw een schande is zich het haar te laten afknippen of zich te laten scheren, ... (1Ko 11:6b)

In Israël kon ieder die zich voor een bepaalde tijd als Nazireeër aan de HEERE toewijden. Als uiterlijk teken moest hij dan zijn haar laten groeien (*zie Nm 6:5*). De HEERE wilde dat Zijn hele volk zich aan Hem zou toewijden. Maar Jeruzalem moet kaalgeschoren worden, omdat zij zich heeft verontreinigd. Ze moeten niet doen alsof ze de HEERE toegewijd zijn. De stad is niet toegewijd aan God en is geen sieraad meer voor Hem.

Jeremia krijgt de opdracht om erover te klagen dat de HEERE Jeruzalem heeft verworpen en verlaten omdat de stad Hem met haar gedrag heeft verbolgen. Er zijn meerdere aanleidingen voor die verbolgenheid. Eerst is daar het kwaad van de afschuwelijke afgoden die de Judeeërs in de tempel, "het huis waarover Mijn Naam is uitgeroepen", hebben opgesteld (*vers 30*). God is in Zijn eer aangetast. Het volk heeft Hem getart door in Zijn huis gruwelen te plaats en Zijn huis op de grofste wijze

te verontreinigen (zie 2Kn 21:5; 23:4-7). Het is werkelijk onbeschoft en diep beledigend om Hem zo aan de kant te zetten, Hem zo te schofferen. Zij doen met Zijn huis wat zij willen.

Ook daarbuiten begaan zij de grofste zonden (vers 31). Het is werkelijk afschuwelijk te moeten opmerken dat zij hun zonen en dochters niet aan God wijden, maar aan de afgoden. Dat gebeurde tijdens de regeringen van Achaz en Manasse (zie 2Kn 16:3; 21:6). Niets van dit alles heeft ook maar enige verbinding met de HEERE en wat er in Zijn hart is. Het is totaal vreemd aan Hem en aan wat Hij van Zijn volk vraagt.

Het oordeel over de afschuwelijke praktijken wordt op aangrijpende wijze door de HEERE aan Jeremia verteld. Het offerdal zal "Moorddal" worden genoemd, waar allen zullen worden begraven die door Gods oordeel zijn getroffen (vers 32). De plaats waar zij hun kinderen offerden, zal een open massagraf worden waar hun eigen dode lichamen weggegooid zullen worden. Daar zullen ze tot voedsel zijn van roofdieren (vers 33). Dit is een ongekende smaad voor een Jood. Er zal niemand overgebleven zijn om die dieren weg te jagen als die zich aan de lichamen te goed doen (Dt 28:26).

Uw dode lichaam zal voedsel zijn voor alle vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde, en niemand zal ze schrik aanjagen. (Dt 28:26)

Dan zal er geen enkel geluid van vreugde worden gehoord uit de steden van Juda en uit de straten van Jeruzalem (vers 34), die eerst nog vol waren van vreugde-uitingen voor 'de koningin van de hemel' (zie verzen 17-18). Ook de stem van de bruidegom en de stem van de bruid doet de HEERE ophouden. Bij de vreugde van een bruiloft hoort ook het gelukkige vooruitzicht van de geboorte van kinderen. Maar een volk dat zijn kinderen aan de afgoden offert, heeft elk recht op een dergelijk vreugdevol vooruitzicht verloren.

Er is geen hoop dat Juda en Jeruzalem weer bevolkt zullen worden. Elke vreugde is verdwenen, er heerst een doodse, angstaanjagende stilte, zonder uitzicht op verandering. Door de woorden "de stem van" steeds te herhalen maakt de profeet de boodschap extra indringend.

Jeremia 8

Ontwijding van de graven | verzen 1-3

1 In die tijd, spreekt de HEERE, zullen zij de beenderen van de koningen van Juda, de beenderen van hun vorsten, de beenderen van de priesters, de beenderen van de profeten en de beenderen van de inwoners van Jeruzalem uit hun graven halen, 2 en ze uitspreiden voor de zon, voor de maan en voor heel het leger aan de hemel, die zij hebben liefgehad, die zij hebben gediend, die zij achterna zijn gegaan, die zij hebben geraadpleegd en waarvoor zij zich hebben neergebogen. Die zullen niet verzameld en niet begraven worden: als mest op de aardbodem zullen zij zijn. 3 Dan zal de dood verkozen worden boven het leven door heel het overblijfsel van hen die overgebleven zijn uit dit boosaardige geslacht, op alle plaatsen [waar] zij overgebleven zijn, waarheen Ik hen verdreven zal hebben, spreekt de HEERE van de legermachten.

Deze drie verzen horen nog bij het vorige hoofdstuk. Dat hoofdstuk besloot met een beeld van dode lichamen die niet begraven werden. Daarmee is het dieptepunt van de vernedering nog niet bereikt. Er volgt nog iets wat zo mogelijk nog afschrikwekkender is en dat is het opgraven van al begraven lichamen, dat wil zeggen de beenderen ervan om die te ontheiligen (*vers 1*). Ook hier wordt door het steeds herhalen van woorden, in dit geval “*de beenderen van*” de boodschap extra indringend (*vgl. Jr 7:34*).

“*In die tijd*” is de tijd van de nationale rampen die over hen zullen komen vanwege hun ontrouw en ongerechtigheid die hiervoor is beschreven. De vijand, het leger van de Babyloniërs, zal komen en grafschennis plegen. De reden die zij daarvoor kunnen hebben, is om te zien of er, vooral in de graven van de koningen en vorsten, ook kostbaarheden te vinden zijn. Maar de HEERE laat dit gebeuren om de diepe smaad die het hele volk, van de hoogste tot de laagste onder hen, inclusief de godsdienstige klasse, over zich heeft afgeroepen, extra te laten voelen.

De vijand zal de beenderen “*voor de zon, voor de maan en voor heel het leger van de hemel*” uitspreiden (*vers 2*). Deze hemellichamen zijn voor allen van wie deze beenderen zijn, voorwerpen van verering geweest toen

ze in leven waren (zie 2Kn 21:3,5; 23:4,11). Hun verering ervan wordt heel gedetailleerd weergegeven:

- Ze hebben deze afgoden liefgehad.
- Ze hebben ze gediend.
- Ze zijn ze achternagelopen.
- Ze hebben ze geraadpleegd en
- ze hebben zich ervoor neergebogen.

Het toont hun grote ijver en inzet voor hun afgoden aan. De waardeeloosheid van de afgoden en de nutteloosheid van de verering ervan blijken ook hieruit, dat de afgoden niet de grote schande verhinderen die nu over hun beenderen komt. De schande vindt haar dieptepunt als de opgegraven beenderen niet worden herbegraven, maar als mest op de aardbodem zullen zijn (vgl. Jr 25:33). Een uiting van nog diepere minachting voor deze afgodendienaars is niet mogelijk.

De HEERE zal hen, die tot dit boosaardige geslacht behoren en die na de invasie van de vijand nog in leven zijn, weten te vinden, waarheen ze ook verdreven zijn door Hem (vers 3). Op de plaatsen waar ze zijn, zullen ze zo ongelukkig zijn, dat ze zullen wensen dat ze waren omgekomen, net als de anderen (zie Lv 26:36-39; Dt 28:65-67). Het bittere lot zal de ballingen alle levensmoed ontnemen.

Verharding van Israël in afgoderij | verzen 4-7

4 Zeg verder tegen hen: Zo zegt de HEERE:

Zal men vallen en niet [weer] opstaan?

Of zal men zich afkeren en niet terugkeren?

5 *Waarom heeft [dan] dit volk, Jeruzalem, zich afgekeerd met een altijddurende afkeer?*

Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren terug te keren.

6 *Ik heb er acht op geslagen en geluisterd:*

zij spreken wat juist niet behoorlijk is.

Er is niemand die berouw heeft over zijn slechtheid

door te zeggen: Wat heb ik gedaan?

Eenieder keert zich af [en] draaft [maar] door,

als een paard dat zich in de strijd stort.

7 *Zelfs een ooievaar in de lucht
kent zijn vaste tijden,
tortelduif, zwaluw en kraanvogel
nemen de tijd van hun aankomst in acht,
maar Mijn volk kent niet
het recht van de HEERE.*

Jeremia moet het volk twee voorbeelden uit het dagelijkse leven voorhouden (*vers 4*). Het zijn twee situaties die het volk moet herkennen, want zo werkt het. Deze voorbeelden worden als vragen aan het volk voorgedragen. Het antwoord wordt ook direct gegeven, want het is te vanzelfsprekend om iemand daarover te laten nadenken. Het eerste voorbeeld is dat van iemand die valt. Wat doet hij? Natuurlijk blijft hij niet liggen, maar staat hij weer op. Het tweede voorbeeld gaat over iemand die zich heeft afgekeerd, die de weg is kwijtgeraakt. Zal hij op die weg blijven doorgaan als hij zich van zijn vergissing bewust wordt? Natuurlijk niet, hij zal weer willen terugkeren naar de goede weg.

Waarom dan – en nu volgt er wel een vraag die het volk aan het denken moet zetten – heeft Jeruzalem zich van de HEERE afgekeerd, maar keert niet naar Hem terug (*vers 5*)? Dit is een heel onnatuurlijk gedrag. Ze zijn van de HEERE afgevallen en vervallen tot afgoderij, maar willen niet opstaan en naar Hem terugkeren; ze volharden in het afkeren van de HEERE en willen niet terug. Ze houden vast aan bedrog omdat ze in zichzelf geloven, op zichzelf vertrouwen en niet in en op God. Ze weigeren terug te keren omdat ze geloven dat de weg die zij gaan de juiste is en dat de weg die de HEERE hun voorhoudt niet de juiste is.

De HEERE heeft het gezien en naar hen geluisterd (*vers 6*). Hij heeft gehoord dat hun spreken niet deugt. Er is geen enkel berouw in hen op te merken, niets van inkeer. Er is niemand die zich afvraagt wat hij heeft gedaan, een houding die kenmerkend is voor een onbekeerlijk mens. God stelt die vraag aan mensen om hen over hun daden te laten nadenken, opdat ze tot inkeer komen (*zie Gn 4:10; 1Sm 13:11*). Ieder van Zijn volk keert zich van Hem af en rent in de verkeerde richting, op weg naar het verderf. Als op hol geslagen paarden rennen ze door (*zie Jb 39:22-27*), met totale verachting voor het gevaar waarin ze zich begeven, omdat ze er blind voor zijn.

Als de verbinding met God wordt prijsgegeven, verliest de mens elk gevoel van wat juist is. De dieren zijn hem tot voorbeeld, maar hijzelf beseft het niet (*vers 7; vgl. Js 1:3*). De trekvogels, waarvan Jeremia er enkele noemt, weten waarheen ze op weg zijn. Als ze daar zijn aangekomen, weten ze ook wanneer ze weer van daar moeten vertrekken. Zij reageren op de door God ingestelde natuurwetten, ze kennen de weg die ze moeten gaan om te overleven en gaan die ook. De mens bewijst zich dommer dan de dieren door met Gods wetten voor hem geen rekening te houden. Op gelijke wijze houdt de Heer Jezus de farizeeën en sadduceeën voor dat zij de tekenen van de tijden niet weten te onderscheiden (*zie Mt 16:1-3*).

*Een rund kent zijn bezitter
en een ezel de kribbe van zijn eigenaar,
[maar] Israël heeft geen kennis,
Mijn volk heeft geen inzicht. (Js 1:3)*

Jeremia heeft veel gelijkenissen uit de natuur. De natuur is vol van de wetten van God. Niet alleen de mens is aan de wet van God onderworpen, ook de dieren zijn dat. De mens heeft, wat de dieren niet hebben, verstand en een wil en de mogelijkheid zich bewust te verzetten. De dieren houden zich instinctief aan Gods natuurwetten. De mens is door God als hoofd van de schepping gesteld. Alle andere schepselen zijn lager dan hij, maar hij zakt bij ongehoorzaamheid aan God tot een gedrag dat beneden dat van de dieren ligt.

Straf voor Juda's valsheid | *verzen 8-13*

- 8 *Hoe kunt u dan zeggen: Wij zijn wijs,
en de wet van de HEERE is bij ons!
Voorwaar, zie, de leugenpen van de schriftgeleerden
heeft [die wet] tot leugen gemaakt.*
- 9 *De wijzen zullen beschaamd staan,
ontsteld zijn en gevangen worden.
Zie, zij hebben het woord van de HEERE verworpen,
wat voor wijsheid zouden zij dan hebben?*
- 10 *Daarom zal Ik hun vrouwen aan anderen geven,
hun akkers aan bezetters.
Want van klein tot groot
is ieder van hen uit op winst.
Van profeet tot priester,
pleegt ieder van hen bedrog.*

- 11 *Zij genezen de breuk van de dochter van Mijn volk
op het lichtst door te zeggen: Vrede, vrede!
Maar er is geen vrede!*
- 12 *Staan zij beschaamd, omdat zij een gruweldaad gedaan hebben?
Ze schamen zich zelfs niet in het minst,
ja, zij weten van geen blozen.
Daarom zullen zij vallen onder hen die vallen,
ten tijde van de vergelding aan hen, zullen zij struikelen,
zegt de HEERE.*
- 13 *Ik ga hen volkomen wegvagen, spreekt de HEERE.
Er zijn geen druiven aan de wijnstok,
geen vijgen aan de vijgenboom,
en de bladeren zijn verwelkt.
[Wat] Ik hun gaf, daaraan gaan zij voorbij.*

Na alle genoemde zonden, die duidelijk maken hoezeer ze van de HEERE zijn afgeweken, klinkt vol verbazing de vraag, hoe ze het in hun hoofd halen om zich te beroemen op hun wijsheid (*vers 8*). Ze beroemen zich op hun wijsheid omdat ze de wet van de HEERE bij zich hebben (*zie en vgl. Rm 2:17-20*). Het is ermee als met het roemen in de tempel in het begin van het vorige hoofdstuk (*Jr 7:4*). Maar wat een aanmatiging is dat. Ze hebben Zijn wet wel, maar ze luisteren er niet naar.

Dit komt door de valse voorstelling van de wet door de schriftgeleerden. Zij hebben met een leugenen over de wet geschreven. Ze hebben er hun eigen uitleg aan gegeven, zoals het hun het beste paste. Daardoor hebben ze "*het Woord van God krachteloos gemaakt*" (*Mt 15:6*).

De schriftgeleerden komen we vaak in de evangeliën tegen en zijn daar de tegenstanders van de Heer Jezus. Er zijn zeker ook goede schriftgeleerden, bijvoorbeeld Ezra (*zie Ea 7:6*), maar dat is een uitzondering. Als categorie hebben zij Gods Woord verdraaid en vervalst "*tot hun eigen verderf*" en dat van hun toehoorders (*zie 2Pt 3:16; 2Ko 2:17*).

In onze tijd herkennen we het zich erop beroemen de tempel van de HEERE te zijn en Zijn wet te hebben in die groeperingen die zich aanmatigen als enigen de waarheid te bezitten. Uitspraken als: 'Wij hebben' en: 'Bij ons' bewijzen een roemen in hoogmoedigheden (*zie en vgl. 2Kr 13:10-12*). Dat horen we (of denken we misschien heel stiekem zelf wel in ons hart) als er gezegd wordt: 'Wij hebben kennis en inzicht,

want alleen wij hebben commentaren waarin de waarheid wordt uiteengezet.'

Zulk roemen is grote dwaasheid. De claim op het bezit van wijsheid en dat terwijl ze de wet, het woord van de HEERE, verachtelijk verwerpen (*vers 9*), is opperste dwaasheid. Hoe kan iemand wijsheid hebben als hij de bron van wijsheid, het Woord van God, verwerpt of naar zijn hand zet? Het betreft hier de theologen van de tijd van Jeremia. Die hebben echter hun geestverwanten in onze tijd. Moderne theologen gebruiken ook een leugenen, maar ook de scherpstijpers, de sektariërs, gebruiken die. Het toont het totale gebrek aan wijsheid. Echte wijsheid is "*de wijsheid die van boven is*" (*Jk 3:17*).

Ze zullen de gevolgen van hun dwaasheid ervaren als ze van hun vrouwen worden beroofd en als hun akkers door anderen in bezit worden genomen (*vers 10; zie Dt 28:30*). Dan zullen ze met al hun wijsheid beschaamd staan. Dat is het resultaat van hun winstbejag, waarop

het hele volk, van klein tot groot, uit is (*vgl. Mi 3:11*). De godsdienstige leiders, de priester en de profeet, zijn niet beter. Zij plegen bedrog

door het volk leugens te verkondigen over vrede die eraan zou komen (*vers 11; vgl. 1Th 5:3*). "Vrede, vrede" betekent volkomen vrede. In plaats van op de breuk van de relatie met de HEERE te wijzen en de weg van

berouw en bekering te prediken spreken ze wat het volk graag hoort. De HEERE voegt er kort en krachtig aan toe: "*Maar er is geen vrede!*"

Het volk is verhard (*vers 12*). Er is geen enkel schuldbesef. Zonder te blozen begaan ze de afschuwelijkste misdaden. Hun geweten hebben ze dichtgeschroeid. Ze zijn alle gevoel voor waardigheid en eer kwijt. Als ze zouden worden geconfronteerd met hun grofste zonden, dan zouden ze zich nog rechtvaardigen en hen uitlachen die hun handelwijze veroordeelden. Dat maakt hen rijp voor de verwoesting.

De woorden van de *verzen 10-12* zijn een herhaling van wat eerder is gezegd (*Jr 6:12-15*). Jeremia moet de waarheid herhalen om die onuitwisbaar in de gedachten van het volk in te prenten. Maar het volk, dat

Hun hoofden spreken er recht voor geschenken, hun priesters onderwijzen voor loon, hun profeten plegen waarzeggerij voor geld. En nog steunen zij op de HEERE en zeggen: Is de HEERE niet in ons midden? Ons zal geen kwaad overkomen. (Mi 3:11)

Wanneer zij zullen zeggen: Vrede en veiligheid, dan zal een plotseling verderf over hen komen zoals de barenood over een zwangere, en zij zullen geenszins ontkomen. (1Th 5:3)

weigert naar Gods Woord te luisteren, is misleid door de valse profeten en de bedrieglijke priesters. Daarom is er voor hen geen redding mogelijk. De vergelding komt. Dan zullen ze vallen en niet staande kunnen blijven. Ze zullen struikelen, want hun kracht is verdwenen.

De verdelging zal volkomen zijn (*vers 13*). De HEERE zal die verdelging Zelf over hen brengen. Hij zal hen wegvagen. De oogst die Hij verwachtte, is er niet. Zijn volk heeft geen vrucht voor Hem gedragen. De wijnstok en de vijgenboom zijn leeg. Ook de bladeren zijn verwelkt. Ze waren voorbijgegaan aan alle zegen die de HEERE hun had gegeven. In plaats van Hem te danken voor Zijn zegen hebben ze die misbruikt en er zelfs de afgoden mee gediend. Daarom worden de vroegere zegeningen van hen weggenomen en blijft er niets anders over dan de hier vermelde totale troosteloosheid en woestheid. Er is van dit volk niets meer te verwachten (*vgl. Mt 21:19*).

En toen Hij één vijgenboom langs de weg zag, ging Hij er naar toe en vond niets daaraan dan alleen bladeren. En Hij zei tot hem: Laat van u in eeuwigheid geen vrucht meer komen! En de vijgenboom verdorde onmiddellijk. (Mt 21:19)

Het binnendringende leger | *verzen 14-17*

- 14 *Waarom blijven wij zitten? Verzamel u,
laten wij naar de versterkte steden gaan
en daar zwijgen,
want de HEERE, onze God, heeft ons doen zwijgen.
Hij heeft ons galwater te drinken gegeven,
omdat wij tegen de HEERE gezondigd hebben.*
- 15 *Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds,
naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.*
- 16 *Vanuit Dan wordt
het gesnuif van zijn paarden gehoord,
heel het land beeft
van het geluid van het gehinnik van zijn hengsten.
Zij komen en verslinden het land en al wat het bevat,
de stad en wie erin wonen.*
- 17 *Voorzeker, zie, Ik ga
slangen, gifslangen op u af zenden,
waartegen geen bezwering is,
en die zullen u bijten,
spreekt de HEERE.*

Het lijkt erop dat het volk de vijandelijke legers ziet en een goed heenkomen wil zoeken (*vers 14*). Het veroorzaakt een panische angst. Ze roepen elkaar toe samen naar de versterkte steden te gaan. Daar zouden ze dan zwijgend de gebeurtenissen kunnen afwachten, in het besef dat deze rampspoed van de HEERE, hun God komt. Ze erkennen dat de HEERE hun het bittere “galwater” te drinken heeft gegeven als straf voor hun afwijking. Deze erkenning is echter geen zaak van het hart en ook niet van het geweten. Er volgt geen bekering.

Zeker zagen ze uit naar vrede en genezing, zoals ieder mens, ook de meest goddeloze, daarnaar uitziend (*vers 15*). Die vrede kwam echter niet, integendeel, er kwam helemaal niets goeds. Er was hun vrede voorzegd door de valse profeten en die hadden zij ook verwacht, maar die blijkt er niet te zijn. Iedereen wenst vrede, maar die is alleen te vinden bij God en Zijn Christus. Wie daaraan voorbijgaat, gelooft in een andere vrede, die echter nooit zal komen. Onze verwachtingen hebben alleen grond als we die aan Gods Woord ontlennen.

Ze verlangden ook naar genezing van hun wonden. Omdat ze daarmee niet naar de HEERE als hun Heelmeester gingen (*zie Ex 15:26b*), werden ze niet genezen, maar brak er integendeel een tijd van verschrikkingen aan. In plaats van vrede horen ze de oprukkende vijand die in het noorden, bij Dan, het land is binnengetrokken (*vers 16*). Het geluid van het gesnuif van de paarden van de vijandelijke legers vervult de lucht en dringt al door in Juda. De grond trilt van het geluid van wild aanstormende, hinnikende hengsten. De vijandelijke legers komen en verslinden het hele land en ook de stad Jeruzalem – alle mensen en alle opbrengst.

De vijand wordt ineens voorgesteld als slangen, ja, gifslangen (*vers 17*). Ze zullen zich daar niet tegen kunnen beschermen (*Pr 10:11; zie ook Ps 58:5-6*). Deze slangen zullen hen bijten, zodat er dodelijk gif in hen komt. De bezwering van de valse profeten tegen het gif van deze slangen zal zonder resultaat blijken te zijn. Dat komt, omdat de HEERE die slangen stuurt.

Als de slang vóór de bezwering bijt, heeft de meesterbezweerder geen nut. (Pr 10:11)

Het verdriet van Jeremia | *verzen 18-22*

*18 Als ik mij wil verkwikken, overvalt mij verdriet,
mijn hart is afgemat in mij.*

- 19 *Let op, het geluid van het hulpgeroep van de dochter van mijn volk,
uit een zeer ver land:
Is de HEERE dan niet in Sion,
of is haar Koning niet bij haar?
Waarom hebben zij Mij tot toorn verwekt met hun beelden,
met nietige [afgoden] uit den vreemde?*
- 20 *De oogst is voorbij, de zomer is ten einde,
en [nog] zijn wij niet verlost.*
- 21 *Om de breuk van de dochter van mijn volk ben ik gebroken,
ik ga in het zwart gehuld, verschrikking heeft mij aangegepen.*
- 22 *Is er geen balsem in Gilead?
Of is er geen geneesheer daar?
Want waarom is er dan geen herstel opgetreden
bij de dochter van mijn volk?*

Jeremia is nu vele jaren profeet, maar zijn profeteren is zonder resultaat gebleven. In plaats van verkwikt te worden door te zien dat het volk luistert, ziet hij alleen maar meer afval (*vers 18*). Het vooruitzicht van de zeer aanstaande verwoesting breekt zijn hart. Hij heeft zijn volk innig lief, maar zijn liefde wordt met verwerping beantwoord. Hij kent de weg van zegen voor zijn volk, maar het volk wil die weg niet gaan.

Zo kan het ook ons gaan als we zien wat mensen nodig hebben en hun dat voorhouden, maar dat ze het aanbod van de genade glashard weigeren. Dat doet pijn, niet voor onszelf, maar voor hen. Jeremia en Paulus en Mozes hebben Gods volk van harte liefgehad en geleden onder hun verwerping van de genade. Meer dan zij allemaal heeft de Heer Jezus geleden onder de afwijzing van Hem en Zijn genade.

Jeremia hoort het hulpgeroep van zijn volk al in de verte (*vers 19*). Zijn profetisch oor hoort het volk vanuit de ballingschap om hulp roepen. Het antwoord op de vragen is dat de HEERE zeer zeker in Sion is en dat haar Koning bij haar is. Maar, zo vervolgt het antwoord, waarom houdt het volk dat straks vraagt of de HEERE in Sion is, nu zo vast aan de afgoden uit de vreemde landen? Dat is de reden van Zijn toorn. Daarom heeft Hij Zijn volk moeten overgeven in de handen van vijanden.

Het volk antwoordt dat de oogsttijd voorbij is (*vers 20*). De zomer, de welaangename tijd, als de volle opbrengst van het land mag worden ingehaald, is ten einde, zonder dat er iets te oogsten is. Maar de belofte van de oogst hangt samen met gehoorzaamheid aan de HEERE. Die gehoorzaamheid hebben ze opgezegd. Ook hebben ze in geestelijk opzicht de aangename tijd, de tijd dat de HEERE opriep tot berouw en bekering, voorbij laten gaan (*vgl. Lk 19:43-44; zie ook 2Ko 6:2*). De verlossing is niet meer binnen bereik.

Want er zullen dagen over u komen dat uw vijanden een wal rondom u zullen opwerpen en u zullen omsingelen en u van alle zijden benauwen; en zij zullen u met de grond gelijkmaken met uw kinderen in u; en zij zullen in u geen steen op [de andere] steen laten, aangezien u de tijd waarin naar u werd omgezien, niet hebt erkend. (Lk 19:43-44)

Dit besef brengt Jeremia in grote zielennoed (*vers 21*). De breuk is definitief. Dat breekt zijn hart en brengt hem tot rouwbetoon. Hij pijnigt zich met de vraag naar medicijnen en een dokter (*vers 22*). Balsem wordt gebruikt als medicijn en ook als schoonheidsmiddel (*zie Gn 37:25; Jr 46:11; 51:8; Ez 27:17*). Het is een herstellende, lekker ruikende zalf. Het gebruik ervan doet een mens goed. Maar hij is alleen verkrijgbaar bij de "geneesheer" dat is de HEERE. Ze zijn beide (de HEERE als de Geneesheer, *zie Ex 15:16*, en Zijn Woord als de balsem) beschikbaar, maar waarom heeft het volk er dan geen gebruik van gemaakt?

Jeremia 9

De klacht van de profeet | *verzen 1-2*

- 1 *Och, was mijn hoofd [maar] water
en mijn oog een bron van tranen,
ik zou dag en nacht wenen
over de gesneuvelden bij de dochter van mijn volk.*
- 2 *Och, had ik in de woestijn [maar] een kamp voor reizigers!
Ik zou mijn volk verlaten, ik zou bij hen weggaan,
want zij zijn allen overspelers, een trouweloos gezelschap.*

De zielenstrijd van Jeremia gaat hier verder. Hij is ten nauwste betrokken bij de toestand van zijn volk en de rampen die over hen komen. Hij lijdt er zwaar onder dat zij niet hebben geluisterd (*vers 1*). Hij heeft een intense liefde voor Gods volk waartoe hij met hart en ziel behoort. Hij wenste dat hij meer tranen had om zijn smart te uiten over allen die als gevolg van Gods tucht omgekomen zijn en nog zullen omkomen (*zie ook Jr 13:17; 14:17*).

Wat hier staat, heeft hem de bijnaam ‘de wenende profeet’ bezorgd. Hij lijkt hier op de Heer Jezus, Die ook heeft gehuild over de stad (*Lk 19:41*). Het doet ook denken aan de smart van Paulus om zijn broeders naar het vlees (*zie Rm 9:1-5; 10:1*). Huilen wij ook om de toestand van Gods volk, zowel algemeen als in de plaatselijke gemeente waar we zijn? Of mijden we deze gevoelens en geven we ons liever over aan de ‘plezierige’ kanten van het christen zijn? Laten we ons liever vermanen dan vermanen?

Het liefst zou Jeremia nu maar helemaal niets meer met dit volk te maken hebben (*vers 2; vgl. Ps 55:6-8*). Het

*Vrees en beven komen over mij,
huiver bedekt mij.
Daarom zeg ik: Och, gaf iemand mij vleugels als van een duif!
Ik zou wegliegen naar waar ik blijven kon.
Zie, ik zou ver wegzwerfen,
ik zou overnachten in de woestijn. (Ps 55:6-8)*

zijn allemaal, stuk voor stuk, “overspelers”. Het geheel is “een trouweloos gezelschap”. Er zullen uitzonderingen zijn geweest, maar dit is het kenmerk van het geheel dat door iedereen die het ziet, wordt waarge-

nomen. Jeremia neemt het niet alleen waar. Wat hij ziet, kwelt zijn ziel en dat uit hij.

Hierin sluit hij in zijn gevoelens ook aan bij die van God, Die ook *“te rein van ogen”* is *“om het kwade aan te zien”* (Hk 1:13). Dat staat tegenover vers 1, maar is er niet mee in tegenspraak. Daar draagt hij het volk op zijn hart. Hier ziet hij hun zonden. Hij heeft het volk lief, maar hij haat hun zonden. Hij wil zich onttrekken aan een zo overspelige en trouweloze troep, opdat hij hun zonden maar niet meer hoeft te zien. Bij deze wens kan ook een rol spelen dat zijn prediking geen enkel effect schijnt te hebben. Wat heeft het nog voor zin verder te prediken? Een dergelijke wens kan bij ieder opkomen die een werk voor de Heer doet, waarbij het resultaat alleen maar nog meer ontrouw lijkt te zijn.

Gaan wonen in *“een kamp voor reizigers”* zal trouwens niet de begeerde rust geven. We kunnen het vergelijken met het zich terugtrekken in een klooster. Het is sowieso geen optie voor een gelovige, van wie een van de taken is om van zijn Heiland te getuigen in zijn dagelijks leven. We moeten ook bedenken dat we in een klooster onszelf meenemen. Leren hoe we tot eer van de Heer kunnen leven in overeenstemming met de waarheid in een goddeloze wereld en een afvallige christenheid, kunnen we alleen in de praktijk van het dagelijks leven in de omgang met Hem.

Het bedrog van de tong | verzen 3-9

- 3 *Zij spannen hun tong [als] hun boog.
[Met] leugen en niet met betrouwbaarheid
zijn zij in het land sterk geworden,
want zij gaan voort van slechtheid tot slechtheid,
en Mij kennen ze niet, spreekt de HEERE.*
- 4 *Laat eenieder voor zijn naaste op zijn hoede zijn,
en vertrouw op geen enkele broeder,
want elke broeder doet niet anders dan bedriegen,
en elke vriend gaat rond [met] lasterpraat.*
- 5 *Eenieder bedriegt zijn naaste,
zij spreken niet de waarheid.
Zij leren hun tong leugens te spreken,
zij vermoeien zich met onrecht doen.*

- 6 U woont te midden van bedrog,
door bedrog weigeren zij Mij te kennen, spreekt de HEERE.
- 7 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten:
Zie, Ik ga hen louteren en hen beproeven,
want hoe zou Ik [anders] handelen ten aanzien van de dochter
van Mijn volk?
- 8 Hun tong is een moordende pijl,
bedrog spreekt hij.
Met zijn mond spreekt men van vrede met zijn naaste,
maar in zijn binnenste legt men hem een hinderlaag.
- 9 Zou Ik hun deze dingen niet vergelden?
spreekt de HEERE,
of zou Mijn ziel zich op een volk als dit
niet wreken?

Het volk meent dat zij sterk zijn geworden door hun tong, door het gebruik van leugen (vers 3). De tong is hier de boog en de leugen is de pijl (zie ook Ps 64:4-5). De zonde van de tong is een groot en wijdverbreid kwaad (Ps 12:3-5; zie ook Jk 3:1-12). De HEERE plaatst tegenover de kracht van hun leugen de "betrouwbaarheid". Het contrast is groot.

Valse [dingen] spreekt men tot elkaar,
[met] vleierende lippen; dubbelhartig spreekt men.
Laat de HEERE alle vleierende lippen afsnijden
[en] de tong vol grootspraak.
Zij zeggen: Met onze tong zullen wij de overhand hebben!
Onze lippen zijn van ons! Wie is heer over ons?
(Ps 12:3-5)

Zij gaan hun weg van slechtheid omdat ze de HEERE niet kennen. Hun weg is zo vol slechtheid dat Hij van hen zegt: "Zij gaan voort van slechtheid tot slechtheid." Dat staat lijnrecht tegenover hen die hun kracht bij de HEERE zoeken. Van hen zegt Hij: "Zij gaan voort van kracht tot kracht, zij zullen verschijnen voor God in Sion" (Ps 84:8).

Zonde brengt niet alleen scheiding tussen God en de mens, maar ook tussen mensen onderling (vers 4). Hier klinkt de waarschuwing de naaste en zelfs de vriend niet te vertrouwen (zie ook Mi 7:5-6). Als de samenleving beheerst wordt door wantrouwen, is het met de samenhang gedaan. De eenheid van het volk wordt erdoor van binnenuit verwoest. Als vriendschap en bloedverwantschap, die beide in het oosten zulke heilige dingen waren en nog zijn, geen garantie meer zijn voor trouw, dan is alle verband uit de samenleving verdwenen.

Liegen is de zonde die de zondeval heeft veroorzaakt. De tong die God moest belijden, loog over God. De tong wordt gebruikt om leugens te verspreiden en niet de waarheid (*vers 5*). Het onderwijs is er zelfs op gericht om de tong leugens te leren spreken, waardoor liegen als het ware hun tweede natuur is geworden. Ze kunnen niet anders meer dan liegen. Vervolgens matten ze zich af met onrecht doen, met het in praktijk brengen van het verkeerde dat is geleerd. Bij de nieuwe mens is dat anders (*Ef 4:25*).

Legt daarom de leugen af en spreekt [de] waarheid, ieder met zijn naaste, want wij zijn leden van elkaar. (Ef 4:25)

Jeremia krijgt te horen dat hij te midden van bedrog woont (*vers 6*). Dat geldt ook voor ons (*vgl. Op 2:13*). Alles wat wordt gezegd, is bedoeld om te voorkomen dat mensen de HEERE zullen kennen. Dat geldt ook vandaag. In *vers 3* staat nog dat ze de HEERE niet kennen, maar in *vers 6*

Ik weet waar u woont, daar waar de troon van de satan is; en u houdt vast aan mijn naam en het geloof in Mij hebt u niet verloochend, <zelfs niet> in de dagen waarin Antipas mijn trouwe getuige was, die gedood werd bij u waar de satan woont. (Op 2:13)

staat dat zij weigeren Hem te kennen. Dit komt door hun bedrog. Ze willen niet stoppen met liegen en bedriegen, dus is er geen liefde voor de waarheid.

De HEERE is er nog opuit om hen te zuiveren, niet om hen te verdelgen (*vers 7*; *vgl. MI 3:3a*; zie ook *Ez 22:18-22*). Hem wordt geen andere keus gelaten dan om te oordelen,

Hij zal zitten [als iemand] die zilver smelt en reinigt: Hij zal de Levieten reinigen en hen zuiveren als goud en zilver. (MI 3:3a)

Hij kan niet anders handelen, maar Zijn doel is hun herstel. Hij spreekt over hen als “*de dochter van Mijn volk*”. Daaruit spreekt Zijn liefde voor hen.

Hij gaat het gebruik van de tong, die een prachtige gave van Hem is, straffen, omdat ze die als een moordende pijl gebruiken (*vers 8*). Het kan nog zo mooi klinken wat er met de tong wordt beleden, maar de gedachten die erachter schuilgaan, zijn te vergelijken met een hinderlaag. Achter of onder hun mooie woorden, in hun binnenste, zijn hebzucht en moordzucht. Ze willen de ander met hun mooie praatjes zo inpalmen, dat ze een gemakkelijke prooi worden. Ze zijn eropuit anderen om te brengen omdat ze er voordeel in zien.

Zulke dingen kan de HEERE niet ongestraft laten (*vers 9*), die moet Hij vergelden. De handelwijze van Zijn volk raakt Hem in Zijn ziel en treft

Hem diep. Hij kan er niet aan voorbijgaan en moet dit zondige gedrag van hen wreken, van hen die naar Zijn Naam genoemd zijn, aan wie Hij Zich met hart en ziel verbonden heeft.

Het dreigende oordeel | *verzen 10-16*

10 *Ik zal een gewezen en een rouwklacht aanheffen over de bergen, een klaaglied over de weiden van de woestijn, want zij zijn afgebrand zodat niemand erdoorheen trekt, en men hoort nergens het blaten van het vee.*

Van de vogels in de lucht tot de dieren [op het land] toe zijn zij gevlucht, zijn zij weggegaan.

11 *Ik zal van Jeruzalem steenhopen maken, een verblijf[plaats] van jakhalzen,*

Ik zal van de steden van Juda een woestenij maken, zodat niemand er [meer] woont.

12 *Wie is de wijze man die dit begrijpt, tot wie de mond van de HEERE heeft gesproken, dat hij het bekend kan maken?*

Waarom is het land vergaan, verwoest als de woestijn, zodat niemand erdoorheen trekt?

13 *De HEERE zegt: Omdat zij Mijn wet verlaten hebben die Ik hun had voorgehouden, en niet geluisterd hebben naar Mijn stem en daarnaar niet hebben gewandeld, 14 maar achter hun verharde hart aan gegaan zijn en achter de Baüls aan, zoals hun vadersen hun dat geleerd hadden, 15 daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik geef hun, dit volk, alsom te eten en galwater te drinken. 16 Ik zal hen verspreiden onder de heidenvolken, die zij en hun vadersen niet gekend hebben. Ik zal het zwaard achter hen aan zenden, tot Ik aan hen een einde zal gemaakt hebben.*

Jeremia ziet de resultaten van Gods oordelen. Hij weent erover en heft er een rouwklacht over aan (*vers 10*). Om hem heen is de grond zwartgeblakerd. De weg is onbegaanbaar voor mensen en voor het vee is er niets op de weiden te vinden, want alles is verbrand. Alle vogels en dieren zijn verdwenen, gevlucht. Daardoor wordt er geen geluid van gedierte gehoord. In Jeruzalem zullen geen inwoners meer zijn (*vers 11*). Wie er wonen, zijn de jakhalzen. Ook de steden van Juda zullen geoordeeld worden, zodat er niemand meer woont.

De wijze is hij die uit alles de les trekt dat alleen de vreze van de HEERE rust en vrede geeft (*vers 12*). Zo iemand begrijpt Gods bedoelingen met Zijn handelingen en zal Gods hart leren kennen en dat ook aan anderen kunnen bekendmaken. Maar zulke wijzen zijn er niet. Daarom geeft de HEERE Zelf het antwoord en zegt dat de oorzaak van alle ellende is dat zij Zijn wet hebben verlaten (*vers 13*). In plaats van naar de HEERE te luisteren zijn ze achter de ingevingen van hun verharde hart en achter de Baäls aan gegaan (*vers 14*). Dat hadden ze niet van de HEERE, maar van hun vaders geleerd.

Daarvoor kunnen ze niet hun vaders de schuld geven, maar het is hun eigen schuld, want ze zijn *“achter hun verharde hart aan gegaan”*. Een dief zal van de rechter geen strafvermindering krijgen als hij vertelt dat zijn vader hem in het dievengilde heeft opgenomen en hij dief is geworden. De oorsprong van hun zondige weg en handelingen ligt in hun verharde hart. Hier ligt ook het verschil tussen de wijze en de dwaas.

De HEERE zal hen daarom de gevolgen van hun eigen daden laten dragen. Hij zal hun, *“dit volk”* dat er nu is, *“alsem te eten en galwater te drinken”* geven (*vers 15*). Dit herinnert aan de waarschuwing van Mozes (*Dt 29:18; zie ook Jr 8:14; Op 8:11*). Alsem is een plant met een heel bitter sap; galwater komt van een giftig, bitter kruid. Zij stellen het bittere lijden voor van de val van het koninkrijk. Bij gehoorzaamheid zouden ze in overvloed honing te eten en melk te drinken hebben gehad.

Laat onder u geen man of vrouw, gezin of stam zijn die zijn hart heden van de HEERE, onze God, afkeert, om de goden van deze volken te gaan dienen. Laat onder u geen wortel zijn die gal en alsem voortbrengt. (Dt 29:18)

Maar daarmee is het lijden niet ten einde. De HEERE zegt dat Hij hen ook zal verspreiden onder de heidenvolken (*vers 16*). Ze zullen uit hun land weggevoerd worden. Deze bezoeking is al aangekondigd door Mozes (*zie Lv 26:33; Dt 28:64*). In het land van hun ballingschap zijn ze ook nog niet aan het einde van hun lijden. De HEERE zal het zwaard achter hen aan zenden en dan pas zal voor hen het einde komen. Deze verdelging betreft de goddeloze leden van het volk.

De algemene rouwklacht | *verzen 17-22*

17 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Let op en roep de klaagvrouwen, dat ze komen,*

- stuur [boden] naar de kundige [vrouwen],
 dat zij komen,*
- 18 *en laten zij zich haasten
 en over ons een rouwklacht aanheffen,
 zodat de tranen [uit] onze ogen naar beneden stromen,
 en onze oogleden van water vloeien.*
- 19 *Want uit Sion wordt
 het geluid van een rouwklacht gehoord:
Hoe zijn wij verwoest!
 Wij schamen ons diep,
 omdat wij het land hebben moeten verlaten,
 omdat zij onze woningen omvergeworpen hebben.*
- 20 *Hoor dan het woord van de HEERE, vrouwen,
 laat uw oor het woord uit Zijn mond vernemen.
Leer uw dochters een rouwklacht,
 [elke] vrouw haar vriendin een klaaglied,*
- 21 *want de dood is onze vensters binnengeklommen,
 onze paleizen binnengekomen,
 om de kleine kinderen van de straat uit te roeien,
 de jongemannen van de pleinen.*
- 22 *Spreek: Zo spreekt de HEERE:
 De dode lichamen van de mensen liggen
 als mest op het open veld,
 als een graanschoof achter de maaier,
 die niemand verzamelt.*

De HEERE roept op om te klagen (*vers 17*). Klaagvrouwen worden opgeroepen om te komen klagen. Juda wordt daardoor aan een sterfhuis gelijkgesteld. De dood is er ook in al zijn verschrikkingen binnengekomen, wat enorme smart tot gevolg heeft. Er moeten meer mensen komen die helpen om uiting te geven aan hun smart, zodat de tranen vloeien (*vers 18*). Ze willen zich verenigen met de rouwklacht van Sion dat rouwt omdat zij verwoest is (*vers 19*). De aanleiding tot de rouwklacht is niet de zonde, maar de gevolgen ervan die zij moet dragen, zoals het verlaten van het land en het omverwerpen van hun woningen. Als we rouwen, moeten we onszelf niet bedriegen en weten wat de werkelijke reden voor ons verdriet is.

De vrouwen lijden (samen met de kinderen) het meest onder de gevolgen van de zonde (*vers 20*). Tot hen komt het woord van de HEERE en de oproep ernaar te luisteren. Het leed is zo groot – en daardoor de behoefte aan klaagvrouwen – dat ze de oorzaak van het lijden moeten doorvertellen aan hun dochters en vriendinnen, opdat die ook zullen gaan rouwklagen. Ze moeten vertellen wat er is gebeurd in hun paleizen, hun weldoortimmerde woningen, en met hun kleine kinderen en hun jonge mannen (*vers 21*).

De HEERE zegt dat ze de resultaten van de zonde in al hun verschrikking moeten schilderen (*vers 22*). Ze mogen het niet mooier voorstellen dan het is. Het is ook niet zozeer het oordeel van God, maar het zijn de resultaten van hun eigen handelingen. De dood wordt hier voorgesteld als een grimmige maaier die aren van het veld maait, in schoven bindt en op de grond legt. De lijken liggen als schoven op het veld en dan niet om later begraven te worden, maar als mest.

Alle verschrikkingen die de mensheid hebben getroffen in wereldoorlogen, hebben vele miljoenen doden en ontelbare lichamelijke en geestelijke verminkten opgeleverd. Ook zijn er economische verliezen van astronomische omvang geleden. Wat is het resultaat? Leert de mens ervan? We zien dat de liefde voor welvaart en plezier alleen maar groter is geworden en dat God verder dan ooit uit de samenleving is weggedrongen.

Het slechte en het goede beroemen | *verzen 23-24*

23 *Zo zegt de HEERE:*

*Laat een wijze zich niet beroemen op zijn wijsheid,
laat de held zich niet beroemen op zijn sterkte,
laat een rijke zich niet beroemen op zijn rijkdom.*

24 *Maar laat wie zich beroemt, zich daarop beroemen
dat hij begrijpt en Mij kent*

*dat Ik de HEERE ben, Die goedertierenheid bewijs,
recht en gerechtigheid op de aarde [doe],
want in die dingen vind Ik vreugde, spreekt de HEERE.*

De mens beroemt zich meer dan ooit op “*zijn wijsheid*”, “*zijn sterkte*” en “*zijn rijkdom*” (*vers 23*). De HEERE waarschuwt ervoor dat niet te doen.

Wat hier wordt gezegd, is een samenvatting van de hele wereld:

- Wijsheid, wetenschap zonder God, vervult de wereld. Alles wordt door de zogenaamde wijzen beredeneerd. Deze wijsheid doordringt onze hele maatschappij, een wijsheid die zich beroemt.
- Sterkte, macht, geweld, is het tweede waarvan de wereld vol is. De 'sterken' bepalen met een machtsspel en politiek wat er moet gebeuren.
- Het derde, rijkdom, geld, bezit is ook waar de hele wereld naar jaagt. Wie geld heeft, heeft macht en invloed.

Op deze drie dingen beroemt de mens zich, terwijl de gelovige ook geneigd is daar waarde aan te hechten. Maar niets van deze dingen kan Gods oordeel en misnoegen van de HEERE afwenden. De wijsheid van de mens is niet als de wijsheid van God (*zie Ps 111:10; Sp 1:7; 9:10*). Hun sterkte is niet de morele kracht van de gerechtigheid. Hun rijkdom is niet de geestelijke rijkdom die immuun is voor de dief of het verderf. Toen en ook nu worden de student, de atleet, de strijder en de financier zeer gewaardeerd. Zulke personen zijn geneigd op hun eigen bronnen te vertrouwen.

De mens heeft niets geleerd van het verleden, hoe deze dingen hebben gewerkt. Hij is blind voor het feit dat ze niets goeds hebben gebracht, maar alleen ellende. De HEERE houdt de mens in Zijn genade voor wat het werkelijke beroemen is en dat is zich beroemen in begrijpen en kennen van Hem (*vers 24*). Dat is de sleutel van alle echte wijsheid, sterkte en rijkdom. Dan wordt het hart gericht op Hem Die rijk is aan "goedertierenheid" en die ook bewijst, en Die "recht en gerechtigheid op aarde" doet. In die dingen vindt de HEERE Zijn vreugde (*vgl. Mi 6:8*). We zien dat de goedertierenheid voorop staat, maar die zal niet ten koste van recht en gerechtigheid bewezen worden.

Hij heeft u, mens, bekendgemaakt wat goed is en wat de HEERE van u vraagt: niets anders dan recht te doen, goedertierenheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God. (Mi 6:8)

Ons hoogste goed is God te kennen, niet slechts intellectueel of filosofisch, maar in de geest en in Zijn ware kenmerken. Kennis betekent levensgemeenschap hebben met Hem, het hebben van een innige, persoonlijke betrekking met Hem. Dit is de ware en blijvende wijsheid. De bron van de hoogste christelijke zegen is de kennis van de Vader,

dat is het wezen van het eeuwige leven dat Christus is (Jh 17:3; zie ook 1Jh 5:20).

En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus die U hebt gezonden. (Jh 17:3)

Paulus haalt deze verzen van Jeremia aan om duidelijk te maken dat niets van de mens, maar alleen het kruis van de Christus mensen kan behouden (1Ko 1:30-31; zie ook 2Ko 10:17). De wijsheid van de mens is volkomen verwerpelijk en kan geen uitkomst bieden in de diepste nood van een mens: zijn zonden. De wijsheid van God blijkt uit de verlossing die door Christus tot stand is gebracht voor ieder die gelooft. Daar mag in worden geroemd, niet in iets van de mens.

Uit Hem toch bent u in Christus Jezus, die ons geworden is: wijsheid van Godswege, gerechtigheid, heiliging en verlossing; opdat, zoals geschreven staat: 'Wie roemt, laat hij roemen in [de] Heer'. (1Ko 1:30-31)

Israël is onbesneden van hart | verzen 25-26

25 Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik elke besnedene en die de voorhuid heeft, zal straffen, [namelijk] 26 Egypte en Juda, Edom en de Ammonieten, Moab en allen die kaalgeschoren zijn aan [hun] slapen, die in de woestijn wonen. Want alle heidenvolken zijn onbesneden, maar heel het huis van Israël is onbesneden van hart.

De verzen 23-24 zijn een waarschuwing tegen vertrouwen op menselijke bekwaamheden. De verzen 25-26 veroordelen vertrouwen op godsdienstige voorrechten. Zoals de kennis van de HEERE belangrijker is dan wijsheid, sterkte en rijkdom, zo is het geloof in het hart belangrijker dan enige uiterlijke vorm van godsdienst. Het oordeel komt zowel over allen die alleen het uiterlijk teken dragen dat ze bij Gods volk behoren als over hen die dat teken niet hebben, de heidenen (vers 25). Ze zijn voor God gelijk omdat ze allemaal geen rekening met Hem houden (zie Rm 2:12).

Juda wordt in één adem met de heidenen genoemd (vers 26) omdat ze zich net als de heidenen gedragen. Het wegscheren van het haar aan de slapen was een heidense gewoonte en door de HEERE verboden voor Zijn volk (Lv 19:27). Juda is veel schuldiger dan de heidenvolken, want zij hebben wel het uiterlijke teken dat ze Gods volk zijn, maar ze gedragen zich als de heidenen. Ze zijn 'onbesneden besnedenen', besneden in het lichaam, maar onbesneden van hart. Wat voor Juda geldt, geldt voor heel het huis van Israël: ze zijn allemaal lichamelijk besne-

den, maar onbesneden van hart. De ware besnijdenis voor God is die van het hart (Rm 2:28-29).

Want niet hij is een Jood die het uiterlijk is, en niet dat is de besnijdenis die iets uiterlijks is, in [het] vlees, maar hij is een Jood die het in het verborgen is, en [dat is] besnijdenis: [die] van [het] hart, naar [de] geest, niet naar [de] letter; zijn lof is niet van mensen, maar van God. (Rm 2:28-29)

Jeremia 10

De dwaasheid van afgoderij | verzen 1-5

1 Hoor het woord dat de HEERE tot u spreekt, huis van Israël. 2 Zo zegt de HEERE:

- U mag u de weg van de heidenvolken niet aanleren,
en u niet ontstellen door de tekenen aan de hemel,
omdat de heidenvolken zich daardoor ontstellen.*
- 3 *Want de gebruiken van die volken zijn onzinnig:
het is immers een stuk hout, [iemand] heeft het uit het bos gekapt,
vakwerk met de bijl.*
- 4 *Met zilver en met goud maken ze het mooi,
met spijkers en met hamers zetten ze het vast,
zodat het niet kan wiebelen.*
- 5 *Zij zijn als een vogelverschrikker op een komkommerveld, want
spreken kunnen zij niet.
Zij moeten helemaal gedragen worden, want zij kunnen geen
stap verzetten.
Wees niet bevreesd voor hen, want kwaad kunnen zij niet doen,
maar ook goeddoen is er bij hen niet bij.*

Voortdurend klinkt de oproep om het woord te horen dat de HEERE spreekt, ook nu weer (vers 1). Die oproep wordt gedaan aan het "huis van Israël", dat zijn allen die ertoe behoren, waar ze zich ook bevinden, in het land of in de verstrooiing. Het Woord moet al onze gedachten en handelingen besturen.

Als we niet naar het Woord luisteren, zullen we onszelf de weg van de heidenvolken aanleren (vers 2). De weg van de heidenvolken niet aanleren betekent je niet door de wereld laten beïnvloeden in je denken (Rm 12:2). Als de wereld wel invloed krijgt in ons denken, zal dat in ons gedrag te zien zijn, in de dingen die we najagen. We verleggen dan de bron van informatie over het leven van de Bijbel naar de afgoden.

En wordt niet gelijkvormig aan deze wereld, maar wordt veranderd door de vernieuwing van uw denken, opdat u beproeft wat de goede, welbehaglijke en volmaakte wil van God is. (Rm 12:2)

De heidenen speurden de hemel af om tekenen waar te nemen waaruit ze de toekomst konden opmaken. Wij noemen dat astrologie, die hier

dus wordt veroordeeld. Hoeveel christenen zijn er die kennis nemen van horoscopen? Hierachter zitten schrikaanjangende demonen, machten die “ontstellen”. Voor Gods volk komt van de hemel wat van God komt en Hij geeft het goede aan Zijn volk.

Het is grote dwaasheid om de methoden van de volken te volgen, want het zijn onzinnige methoden (*vers 3*). Letten op tekenen en niet op wat God zegt, is onzinnig. Kijk maar eens hoe de heidenen te werk gaan. Ze aanbidden hout dat ze

- eerst zelf uit het bos hebben gekapt
- en het daarna hebben bewerkt en opgeknapt tot een god.
- Vervolgens hebben ze het versierd met kostbare materialen van de schepping (*vers 4*).
- Ten slotte hebben ze deze god eigenhandig zo vastgespijkerd dat hij niet kan wiebelen of vallen.
- Later trekken ze hem ook nog een koninklijk gewaad aan (*zie vers 9*).

Ze moeten er maar eens goed naar kijken. Is het niet te zot voor woorden om enige eerbied te hebben voor of hulp te verwachten van een stuk hout dat niet eens in staat is zichzelf op de been te houden, laat staan zijn aanbidder? Zien ze dan niet dat zo’n god veel weg heeft van een vogelverschrikker (*vers 5*)? Je moet wel zo dom zijn als een vogel om van zo’n levenloos geraamte te schrikken.

Zulke goden kunnen helemaal niets. Ze kunnen geen woord zeggen om iemand te troosten. Ze kunnen geen stap zetten om iemand te hulp te komen die in moeilijkheden verkeert. In plaats daarvan zijn ze zelf een last die moet worden gedragen. Toch buigt de mens ervoor neer. Wat een dwaasheid om aan zo’n god enige aandacht te schenken en er bang voor te worden, alsof die iets zou kunnen doen, ten goede of ten kwade. Toch gebeurt het ook vandaag nog, bijvoorbeeld met een crucifix en andere attributen die de roomse kerk verkoopt en waarmee men rondloopt.

God spot hier met de afgoden (*zie ook Js 40:18-20; 41:7; 44:9-20; 46:5-7*). Het sarcasme druipt eraf. Dat lijkt in onze tijd van tolerantie niet meer te passen. Maar we mogen geen enkel respect voor afgoden tonen. Ze zijn belachelijk, idioot. Om je daaraan toe te vertrouwen en iets van dergelijke idioterie te verwachten, is nog idioter.

Als iemand geen persoonlijke relatie met de levende God heeft door het geloof in Jezus Christus, betekent dat niet dat hij geen behoefte aan een god heeft. Zo iemand onderwerpt zich aan een vervangende god en vervangt de ware aanbidding door een valse aanbidding. Het resultaat is afgoderij. We zien dat in de aanbidding van de paus en van sporthelden. We zien dat ook in de aanbidding van de materie. De hebzucht van de mens geeft aan dat hij een afgodendienaar is. Gods Woord spreekt over *“de hebzucht, die afgodendienst is”* (Ko 3:5).

De majesteit van God | verzen 6-16

- 6 *Niemand, HEERE, is U gelijk,
groot bent U en groot is Uw Naam in sterkte.*
- 7 *Wie zou U niet vrezen, Koning van de heidenvolken?
Want [dat] komt U toe.
Immers, onder al de wijzen van de heidenvolken
en in heel hun koninkrijk is niemand U gelijk.*
- 8 *In één ding zijn zij toch dom en dwaas:
onderwijs in onzinnigheid, hout is het!*
- 9 *Geplet zilver wordt uit Tarsis gebracht en goud uit Ufaz;
werk van een vakman, en van de handen van een edelsmid,
– blauwpurper en roodpurper is hun gewaad –
alles is het werk van kundige [mensen].*
- 10 *De HEERE God is echter de Waarheid,
Hij is de levende God, een eeuwig Koning.
Voor Zijn grote toorn beeft de aarde,
de heidenvolken kunnen Zijn gramschap niet verdragen.*
- 11 *Dit moet u tegen hen zeggen:
De goden die de hemel en de aarde niet gemaakt hebben,
die zullen van de aarde en van onder deze hemel vergaan.*
- 12 *Hij maakte de aarde door Zijn kracht,
grondvestte de wereld door Zijn wijsheid,
Hij heeft de hemel door Zijn inzicht uitgespannen.*
- 13 *Als Hij Zijn stem laat klinken, [dan] is er gedruis van wateren
aan de hemel.
Hij doet dampen opstijgen van het einde van de aarde.*

- Hij heeft bliksemflitsen bij de regen gemaakt.
De wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn.*
- 14 *Ieder mens is dom geworden, zonder kennis,
elke edelsmid is beschaamd over [zijn] beeld.
Zijn gegoten beeld is immers bedrog:
er zit in hen geen adem.*
- 15 *Nietig zijn zij,
bespottelijk werk,
ten tijde van hun vergelding zullen zij vergaan.*
- 16 *[Maar] het Deel van Jakob is niet als zij,
want Hij is Formeerder van alles,
en Israël is de stam [die] Zijn eigendom is,
HEERE van de legermachten is Zijn Naam.*

Dan komt de grote tegenstelling. Afwisselend gaat het in deze verzen over de volslagen idioterie van de afgoden, hun absolute waardeloosheid en doodsheid enerzijds en de alles te bovengaande heerlijkheid van de HEERE Die machtig werkt anderzijds. Tegenover de dwaze afgoden, die nietigheden, plaatst Jeremia de absolute majesteit van de HEERE (*vers 6*). Niemand is Hem gelijk. Hij is onbeschrijflijk groot en Zijn Naam is groot in sterkte. Zijn Naam houdt alles in wat Hij is. Dat geeft vrede aan ieder die gelooft. Hij is de “*Koning van de heidenvolken*” – dus niet alleen van Israël – en alleen Hij boezemt ontzag in (*vers 7*). Geen enkele wijze van de heidenvolken is met Hem te vergelijken.

In de *verzen 8-9* wordt nog een keer op de onzinnigheid van de volken gewezen die hun eigenhandig gemaakte en versierde voorwerpen aanbidden. Het materiaal dat nodig is om een afgod te maken, is ergens vandaan op aarde gehaald. De afgoden zijn door kundige mensen gemaakt, maar die mensen zijn tevens dwaas omdat ze in een zo grote leugen geloven. Het is mooi werk met een boos doel. Het onderwijs van de afgoden is net zoveel waard als het hout waarvan die goden gemaakt zijn.

Tegenover afgodenmakers en hun werken staat de God van de waarheid (*vers 10*). Door Hem weten we de waarheid over alle dingen. Hij is de waarachtige, Hij is waarachtig in al Zijn uitspraken en handelingen. Hij is ook “*de levende God*”. Door Hem is het leven ontstaan en door Hem kennen we het leven. Hij is ook “*een eeuwig Koning*”, Hij bestuurt en

beheerst altijd en overal alles. Niets loopt Hem uit de hand. Dat maakt Hem tot de oordelende God, Die de zonde niet ongestraft laat.

Er zijn hier drie tegenstellingen:

- de afgoden zijn vals, God is waarachtig;
- de afgoden zijn dood, God is de levende God;
- de afgoden zijn voorbijgaand, ze vergaan, God is eeuwig.

Jeremia moet het volk erop wijzen dat God de afgoden volledig zal wegvagen (*vers 11*). Het zijn afgoden waaraan scheppende kracht wordt toegeschreven, maar die natuurlijk niets tot stand hebben gebracht. Het geloof in oorzaken buiten God waardoor de schepping tot stand zou zijn gebracht, is hiermee als afgoderij aangeduid. Achter de afgoden gaan demonen schuil. De evolutietheorie is een lering van demonen.

Hij, de levende God, en niet de een of andere afgod, is de Schepper en Onderhouder van al Zijn werken (*vers 12; zie Ps 135*). Zijn werken tonen het grote contrast met de onmacht en dwaasheid van de afgoden, die ook nog eens slechts territoriale goden waren, goden met een heel beperkt gezagsgebied. Zo heeft Hij de aarde gemaakt door Zijn kracht en heeft Hij de wereld grondvest door Zijn wijsheid. De hemel, waar de afgodendienaars naar keken om er tekenen waar te nemen, heeft Hij door Zijn inzicht uitgespannen.

We zien hier drie kenmerken van God als Schepper:

- de aarde, de materie, is door een handeling (uitspraak) van “Zijn kracht” gemaakt;
- de wereld, het ordenen en rangschikken van de aarde als een plaats waar de mens kan verblijven, is het werk van “Zijn wijsheid”;
- het uitspannen van de hemel als een tent over de aarde heeft Hij door “Zijn inzicht” gedaan.

Zijn woord is Zijn macht. Als Hij spreekt, gebeurt er altijd wat (*vers 13; vgl. Ps 33:9*). Zijn stem klinkt in de diverse natuurverschijnselen waarnaar Jeremia hier verwijst (*vgl. Jb 37:2-3*). Wij zeggen: ‘Het regent’, maar hier lezen we dat God Zijn stem laat klin-

*Want Hij spreekt en het is er,
Hij gebiedt en het staat er. (Ps 33:9)*

*Luister aandachtig naar het daveren van Zijn stem,
en naar het geluid [dat] uit Zijn mond komt!
Hij laat het los onder heel de hemel,
en Zijn licht tot over de einden van de aarde.
(Jb 37:2-3)*

ken en dat er dan “gedruis van wateren aan de hemel” is. De afgoden van de heidenen zijn gevangenen van de natuur. God niet. Hij beschikt over de natuur en bepaalt de loop ervan (zie Jb 28:24-26).

Hij “doet dampen opstijgen van het einde van de aarde” om daarvan wolken te maken die regen over de aarde uitgieten. De bliksemflitsen die daarmee gepaard gaan, heeft Hij ook gemaakt. Ook “de wind brengt Hij uit Zijn schatkamers tevoorschijn” (zie en vgl. Jb 38:22). Deze almacht over de natuur is de almacht van de Schepper ervan, dat is de Heer Jezus door Wie God de werelden heeft gemaakt (zie Sp 30:4; Hb 1:2; Jh 1:1-3; Ko 1:16).

Als we denken aan de vergelijking van de HEERE met de afgoden, zien we dat de profeet hier niet alleen zegt dat de HEERE de Schepper is van de materie waaruit de afgoden zijn vervaardigd. Hij vestigt hier bovendien de aandacht op de natuurverschijnselen, die laten zien dat de HEERE de God is Die de natuur in beweging brengt. Maar het grootste is, dat Hij de Levende God is Die toorn en gramschap uitoefent.

Wat is de mens dom om die verheven, alles te bovengaande en besturende God in te ruilen voor een gegoten beeld dat “bedrog” is (vers 14). De mens die “zonder kennis” van de waarachtige, levende, eeuwige God is, neemt zijn toevlucht tot leugen. Hij gaat naar een edelsmid om voor hem een god in elkaar te zetten. Wat die smid maakt, is tot zijn eigen beschaming. Het is boerenbedrog. In het beeld zit geen vleugje adem, geen spoortje leven. Hoe kun je daar nu enige activiteit van verwachten. Dit is werkelijk heel erg dom.

Zien ze dan niet dat wat de handen van de smid hebben gemaakt, “nietig” is, leeg, hol, totaal zonder inhoud (vers 15)? En dat niet alleen. Een afgod is ook bespottelijk. Je kunt er alleen maar de spot mee drijven, meer heb je er niet aan. Hoe bespottelijk is het toch om van een afgod ook maar iets te verwachten. Daar komt ten slotte bij dat aan een dergelijke god een houdbaarheidsdatum zit. Je kunt er slechts een beperkte tijd in geloven, want er komt een tijd van vergelding en dan vergaat hij, samen met zijn vereerders. Dan wordt hij wat hij altijd al was: niets (vgl. 1Ko 8:4-6).

... wat dan het eten van de afgodenoffers betreft, wij weten dat een afgod niets is in [de] wereld, en dat er geen God is dan Eén. Want al zijn er ook die goden genoemd worden, hetzij in [de] hemel, hetzij op aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn), dan is er toch voor ons maar één God, de Vader, uit Wie alle dingen zijn, en wij voor Hem; en één Heer, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem. (1Ko 8:4-6)

Daar tegenover staat het onvergankelijke “*Deel van Jakob*”, dat is de HEERE Zelf (*vers 16*). Hij heeft alles gemaakt, “*Hij is Formeerder van alles*”. Te midden van dat alles heeft Hij Israël als Zijn eigendom genomen (*zie Ex 19:5-6*). Ondanks al hun afwijking en zonden, blijft dat staan. Zoiets kan alleen “*de HEERE van de legermachten*” bedenken en doen. Het is de Naam die aangeeft dat alle machten in het heelal aan Hem onderworpen zijn. Hij laat Zich door niets en niemand Zijn verbinding met Jakob en Israël ontzeggen of betwisten, hoezeer Hij hen ook moet oordelen vanwege hun ontrouw en verwerping van Hem, zoals de volgende verzen laten zien.

Verbanning voor het zondige Israël | *verzen 17-22*

- 17 *Verzamel uit het land uw handelswaar,
u die in de vesting woont.*
- 18 *Want zo zegt de HEERE:
Zie, Ik ga
de inwoners van het land
deze keer wegslingeren.
Ik zal hen benauwen,
dat zij het ondervinden.*
- 19 *Wee mij om mijn breuk,
mijn wond is pijnlijk.
En ik had zelf gezegd: Zeker, dit
is een ziekte, ik moet die dragen.*
- 20 *Mijn tent is verwoest en al mijn touwen zijn gebroken,
mijn kinderen zijn bij mij weggegaan en zij zijn er niet.
Er is niemand meer die mijn tent opzet
en mijn tentkleden opstelt.*
- 21 *Want de herders zijn dom geweest
en hebben de HEERE niet geraadpleegd.
Daarom hebben zij niet verstandig gehandeld
en is heel [de kudde van] hun weide verspreid.*
- 22 *Een geluid van een gerucht! Zie, het komt!
Een groot gedreun uit het land in het noorden,
om de steden van Juda te maken
[tot] een woestenij, een verblijf[plaats] van jakhalzen.*

De toon van de profeet verandert weer. De HEERE roept Jeruzalem ("u die in de vesting woont") op zich voor te bereiden op hun wegvoering in ballingschap (vers 17; zie en vgl. Ez 12:3-16). Ze moeten maar alvast bij elkaar pakken wat ze voor de ballingschap nodig hebben. Ze mogen zich misschien wel in hun vesting veilig voelen, maar dat is een schijnveiligheid.

De HEERE gaat Zijn volk de gevolgen van hun ontrouw laten ondervinden door hen weg te slingeren (vers 18). Hun wegvoering naar Babel zal plaatsvinden met de kracht en snelheid van een steen die wordt weggeslingerd, zonder zich daartegen te kunnen verzetten, zoals een steen zich niet verzet als hij weggeslingerd wordt. De HEERE zal hen benauwen met de verschrikkingen van de ballingschap. Dan zullen ze de waarheid ondervinden van alle waarschuwingen die hun door de HEERE gegeven zijn.

Bij het horen van deze woorden krimpt Jeremia ineen (vers 19). Hij maakt zich een met hen die weigeren naar zijn boodschap te luisteren en daarom geoordeeld worden. Hij heeft zijn volk zo lief, dat hij de oordelen van God over Zijn volk als een ziekte op zich voelt drukken en die hij, zonder hoop op genezing, moet dragen (vgl. Na 3:19a).

*Er is geen heling voor uw breuk,
uw wond is pijnlijk. (Na 3:19a)*

Door Gods oordeel is hij alles kwijtgeraakt waar hij rust en gezelschap vond (vers 20). Daaronder kunnen we de tempel verstaan, maar ook Jeruzalem en het hele land. De touwen, de verbindingen, wat alles bij elkaar hield, zijn verbroken. Niemand heeft nog ergens houvast. Er is ook niemand die een verandering ten goede kan bewerken, die de tent weer kan opzetten en de tentkleden weer opstelt. Niemand kan het kwijtgeraakte herstellen. Zo groot zijn de verwoesting en verlatenheid.

Jeremia kent de oorzaak wel. De herders, de leiders van het volk, koningen als Jojakim en Zedekia en lagere bestuurders, hebben de HEERE verlaten (vers 21). Ze hebben Hem niet geraadpleegd en dan is het onmogelijk om verstandig te handelen. Hun verkeerde voorbeeld heeft het hele volk als een kudde verspreid. De eenheid is weg.

Het angstaanjagende geluid van naderend oordeel volgt (vers 22). Het gerucht bereikt de stad dat de legers van Babel in het noorden het land zijn binnengevallen. De gevolgen zijn duidelijk. Ze zullen de steden van

Juda tot een woestijn maken. Mensen zullen er niet meer kunnen wonen. Het zullen verblijfplaatsen van jakhalzen worden.

Gebed voor het volk | verzen 23-25

- 23 *Ik weet, HEERE,
dat het niet aan de mens is zijn weg,
[dat] het niet aan een man is [zijn] gang [te bepalen]
en zijn voetstappen te richten.*
- 24 *Bestraf mij, HEERE, maar met mate,
niet in Uw toorn, anders zou U weinig van mij overlaten.*
- 25 *Stort Uw grimmigheid uit over de heidenvolken
die U niet kennen,
over de geslachten
die Uw Naam niet aanroepen.
Zij hebben immers Jakob verslonden, ja, hem verslonden, aan
hem een einde gemaakt,
en zijn woonplaats verwoest.*

Jeremia, die zich hier een maakt met het volk, spreekt uit dat hij weet dat niet de mens zijn eigen weg bepaalt, maar dat de HEERE diens weg bepaalt (vers 23; Sp 20:24; zie ook Ps

37:23; Sp 16:9). De mens is volledig afhankelijk van Hem, zelfs al verzet hij zich tegen Hem.

*De voetstappen van een man zijn van de HEERE,
hoe zou dan een mens zijn weg kunnen begrijpen?
(Sp 20:24)*

Wie tot dat inzicht komt en dat aanvaardt, heeft de weg terug naar Hem gevonden. Het gevolg is rust voor de ziel en vertrouwen op Hem, terwijl ook wordt erkend dat er bestraffing verdiend is.

Het besef dat God alle dingen leidt en bestuurt, brengt tot overgave aan Hem. Het is niet bedoeld om de verantwoordelijkheid uit te schakelen, maar om in te zien dat alles in Zijn hand ligt. Hij bepaalt de loop van de gebeurtenissen en niet de mens in zijn opstand tegen Gods wil. Zoals een kapitein zijn anker niet in het schip, maar buiten het schip uitwerpt, zo moet de mens zijn heil niet verwachten van zichzelf, maar van de Heer. Hij moet niet de weg van mensen zonder God aanleren (zie vers 2), maar hij moet leren de weg van de Heer te gaan.

Bij de erkenning van Gods rechtvaardige handelen hoort ook de vraag naar straf of tucht of correctie (vers 24). Ook hier maakt Jeremia zich een

met het volk. De vraag wordt niet in hoogmoed gesteld. Het is een vraag die wordt gesteld in het besef dat we, als we krijgen wat we verdienen, er niets van ons overblijft. Dan staan we op de bodem van de genade en zullen we Zijn correctie kunnen zien als een bewijs van genade.

Als het om volkomen oordeel gaat, moet dat hen treffen die God niet kennen en Hem niet aanroepen en die zich hebben vergrepen aan Zijn volk (*vers 25*). Als het oordeel al zo zwaar is over hen die dicht bij Hem zijn, hoe zwaar moet het dan zijn over hen die Hem verwerpen (*Sp 11:31; zie en vgl. 1Pt 4:17*).

*Zie, een rechtvaardige krijgt vergelding op aarde,
hoeveel te meer de goddeloze en de zondaar!
(Sp 11:31)*

Jeremia 11

De verbreking van het verbond | verzen 1-14

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem, 3 en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond, 4 dat Ik uw vaders geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze [woorden], overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal Ik u tot een God zijn, 5 opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaders gezworen heb om hun een land te geven dat overloeft van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.

6 Toen zei de HEERE tegen mij: Predik al deze woorden in de steden van Juda en op de straten van Jeruzalem: Luister naar de woorden van dit verbond en doe ze. 7 Want Ik heb uw vaders ernstig gewaarschuwd vanaf de dag dat Ik hen uit het land Egypte leidde tot op deze dag, vroeg en laat: Luister naar Mijn stem! 8 Zij hebben echter niet geluisterd en zij hebben hun oor niet geneigd, maar ze gingen door, ieder overeenkomstig zijn verharde, boosaardige hart. Daarom bracht Ik over hen al de woorden van dit verbond dat Ik geboden heb te doen, maar [die] zij niet gedaan hebben.

9 Daarop zei de HEERE tegen mij: Er is een samenzwering ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. 10 Zij zijn teruggekeerd tot de ongerechtigheden van hun voorvaders, die geweigerd hebben naar Mijn woorden te luisteren. Wat hen betreft, zij zijn andere goden achternagegaan om die te dienen. Het huis van Israël en het huis van Juda hebben Mijn verbond verbroken, dat Ik met hun vaders gesloten had. 11 Daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga over hen onheil brengen waaraan zij niet kunnen ontkomen. Als zij dan tot Mij roepen, zal Ik niet naar hen luisteren. 12 Dan zullen de steden van Juda en de inwoners van Jeruzalem gaan roepen tot de goden aan wie zij reukoffers gebracht hebben, maar die zullen

hen zeker niet kunnen verlossen in de tijd van hun onheil. 13 Immers, het aantal van uw goden is [even groot als] uw steden geworden, Juda, en u hebt [evenveel] altaren gemaakt voor die schande [als] het aantal straten van Jeruzalem, altaren om reukoffers te brengen aan de Baäl.

14 En u, bid niet voor dit volk, en hef voor hen geen geroep of gebed aan, want Ik zal niet luisteren op het moment dat zij over hun onheil tot Mij roepen.

Er komt een nieuw woord van de HEERE tot Jeremia (vers 1). De HEERE geeft hem de opdracht te luisteren “naar de woorden van dit verbond”. Hiermee verwijst Hij naar Zijn verbond dat Hij Zijn volk na hun uittocht uit Egypte bij de Sinaï gegeven heeft (Ex 19:5-6; zie ook Ex 24:7; Dt 29:1). Jeremia moet daar zelf eerst naar luisteren. Vervolgens moet hij het woord richten tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem (vers 2). Dit is de volgorde van God. Als Hij ons iets wil laten zeggen tot Zijn volk, kan dat alleen als we eerst zelf naar Hem hebben geluisterd.

Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij. U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. Dit zijn de woorden die u tot de Israëlieten moet spreken.
(Ex 19:5-6)

Bij de oproep om naar het verbond te luisteren hoeven we niet alleen aan het geven van de wet bij de Sinaï denken. Het volk had ook onlangs nog het verbond vernieuwd tijdens de opwekking onder koning Josia (zie 2Kr 34:19,31-32). Jeremia moet namens “de HEERE, de God van Israël” de vloek uitspreken over ieder die niet luistert naar de woorden van het verbond (vers 3; vgl. Gl 3:10; zie Dt 28). Deze krachtige woorden moeten het volk tot een innerlijke omkeer brengen.

Want allen die op grond van werken van [de] wet zijn, zijn onder [de] vloek; want er staat geschreven: ‘Verloekt is ieder die niet volhardt in alles wat geschreven staat in het boek van de wet, om dat te doen’.
(Gl 3:10)

De opwekking van Josia had slechts een uiterlijke terugkeer bij het volk bewerkt en geen innerlijke. Daarom moest Jeremia het volk in herinnering brengen wat de HEERE hun vaders had geboden toen Hij hen uit de “ijzeroven” Egypte had geleid (vers 4; Dt 4:20; zie ook 1Kn 8:51). De ‘ijzeroven’ benadrukt de verschrikkingen die ze daar hebben geleden.

..., maar ú heeft de HEERE genomen en uit de ijzeroven, uit Egypte geleid, om voor Hem tot een erfvolk te zijn, zoals het op deze dag is.
(Dt 4:20)

Na hun uittocht had Hij hun dringend geboden te luisteren naar Zijn stem. Dat houdt in dat zij al de woorden zouden doen die Hij had geboden. Als ze dat zouden doen, zouden zij Hem tot een volk en zou Hij hun tot een God zijn (vgl. Jr 7:23; 24:7; 32:38). Hun verbinding met Hem en Zijn erkenning van hen, hing af van hun gehoorzaamheid.

Bij gehoorzaamheid zou Hij de eed houden die Hij hun vaders gezwo- ren had, om het volk een land te geven “*dat overvloeit van melk en honing*” (vers 5; zie ook Ex 3:8). De HEERE heeft hen daar gebracht, zoals ze zelf zien, maar ze zijn keer op keer ontrouw geweest. Daarom is de overvloeiende rijkdom van het land verdwenen. Ook dat is het gevolg van wat de HEERE heeft gezworen als ze ontrouw zouden zijn.

Destijds heeft het hele volk keer op keer met “*amen*” op de vloek geantwoord (zie Dt 27:15-26). Hier gebeurt het uitspreken van ‘amen’ door slechts één man, Jeremia: “*Toen antwoordde en zei ik: Amen, HEERE.*” Er zullen ook toen wel meer getrouwen zijn geweest, maar we horen het alleen van deze ene man. Het doet denken aan de dagen van Elia die ook als een eenling voor de rechten van de HEERE opkwam, terwijl er toch ook nog zeventuizend waren die hun knieën niet voor de Baäl hadden gebogen (zie 1Kn 19:18). Maar waar waren ze?

In aansluiting op de opdracht tot prediking en de inhoud ervan zegt de HEERE tegen Jeremia dat hij er nu opuit moet gaan (vers 6). Hij moet al de woorden die de HEERE hem heeft gezegd, gaan prediken in Juda en Jeruzalem en daarmee oproepen tot gehoorzaamheid aan het verbond. Nog eens biedt de HEERE de kans om naar het verbond te luisteren en te doen wat daarin staat.

Jeremia moet er als extra aansporing bij zeggen dat de HEERE hun vaders al ernstig heeft gewaarschuwd vanaf de dag dat Hij hen uit Egypte leidde (vers 7). Hij is daar ook steeds mee doorgegaan, “*tot op deze dag*” toe, dat is de dag dat Hij de opdracht aan Jeremia geeft. Telkens, aanhoudend, voortdurend heeft Hij hen opgeroepen om te luisteren naar Zijn stem (Jr 7:13,25). Onophoudelijk heeft Hij Zich ingespannen om hen ertoe te bewegen naar Hem te luisteren en Zijn woorden te gehoorzamen. Zijn zorg om hun harten te bereiken om hen te kunnen zegenen is werkelijk indrukwekkend.

Het ligt dan ook niet aan Hem dat ze niet hebben geluisterd (*vers 8*). Ze hebben zelfs hun oor er niet toe geneigd om nog iets van Zijn woorden aan te horen. Ze hebben ervoor gekozen voort te gaan in het handelen naar hun verharde, boosaardige hart. Als een mens de overvloedige inspanningen van de Heer afslaat om hem van zijn boze weg af te brengen, betekent dit dat hij zelf zijn hart verhardt. Omdat ze die verharding hebben getoond, zijn de oordelen over hen gekomen.

Met *“al de woorden van dit verbond”* die de HEERE over hen heeft gebracht, worden in dit verband de oordelen van het verbond bedoeld. De HEERE is trouw aan Zijn verbond, zowel waar het om zegen bij gehoorzaamheid gaat als waar het gaat om oordeel bij ongehoorzaamheid. Hun hele geschiedenis in het land getuigt van hun ontrouw. Er moet worden gezegd dat zij de woorden van het verbond om de HEERE te gehoorzamen *“niet gedaan hebben”*. De oordelen die de HEERE heeft moeten brengen, hebben ze volledig aan zichzelf te wijten.

Wij zijn ertoe geneigd, erop te vertrouwen dat God net zo is als de moderne toegeeflijke ouders die hun kinderen niet straffen als ze ongehoorzaam zijn. Een kleine berisping misschien, maar toch geen harde tuchtmaatregelen. Maar we vergissen ons zeer als we menen dat God zo is. De tucht zal zeker komen als we, ondanks vele vermaningen, volharden in het doen van wat slecht is in Zijn ogen.

De HEERE stelt Jeremia op de hoogte van *“een samenzwering”* die Hij heeft ontdekt onder de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem (*vers 9*). Dit wijst op een geheime, georganiseerde tegenstand tegen de hervormingen van Josia. Ze hadden gezworen zich niet aan het vernieuwde verbond te houden en terug te keren naar een leven waarin de afgoden worden gediend (*vers 10*). We kunnen dat toepassen op het streven om Gods volk terug te brengen tot de afgoderij van Rome. Het is een samenzwering van de machten van de duisternis.

De verbondsverbreking geldt zowel het noordelijke Israël als het zuidelijke Juda. De HEERE spreekt over *“Mijn verbond”*. Dat maakt de verbreking ervan zo erg. De verbondsbreuk is willens en wetens gebeurd en is gericht tegen Hem. Het oordeel van de HEERE zal daarover komen, een onheil waaraan geen ontkomen mogelijk zal zijn (*vers 11*). Hoe zwaar het ook zal zijn, het allerzwaarste is dat Hij hun roepen tot Hem niet zal beantwoorden (*Jr 7:16*). De HEERE luistert niet naar hen

die bewust ongehoorzaam zijn en blijven (Sp 1:28-29). Zulke mensen willen wel gered worden, maar dan alleen uit

*Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden.
Zij zullen mij ernstig zoeken, maar zullen Mij niet vinden,
omdat zij de kennis hebben gehaat
en de vreeze des HEEREN niet hebben verkozen.
(Sp 1:28-29)*

de ellende, om vervolgens verder te gaan met hun goddeloze leven.

Als de HEERE dan niet antwoordt, zullen ze hun toevlucht nemen tot hun afgoden (vers 12). Ze hebben die goden geëerd met hun reukoffers. Die zullen hen toch zeker wel helpen. Maar die zullen hen zeker niet kunnen helpen, ondanks het feit

dat ze een enorm aantal afgoden hebben (vers 13; Jr 2:28; Dt 32:37). Hoeveel nullen er ook op een rij worden gezet, het totaal aantal blijft nul.

*Dan zal Hij zeggen: Waar zijn [nu] hun goden,
de rots tot wie zij de toevlucht namen, ...
(Dt 32:37)*

Nog eens wordt Jeremia verboden voor het volk te bidden (vers 14; Jr 7:16). Het laat wel zien hoe hopeloos de toestand van het volk is, als de HEERE de voorbede verbiedt. Hij heeft hen overgegeven aan hun verkeerde denken en ze zullen de vrucht van hun eigen handelingen eten.

Ontoereikendheid van de offers | verzen 15-17

15 *Wat heeft Mijn beminde in Mijn huis [te doen],
terwijl zij de schanddaad [met] velen doet,
en het [offer]vlees van het heiligdom van u zal wijken?
[Ja,] wanneer u kwaad [doet],
dan springt u op van vreugde.*

16 *Een bladerrijke olijfboom, met welgevormde vruchten,
had de HEERE u als naam gegeven.
[Maar nu] heeft Hij onder het geluid van een groot gedruis
een vuur onder hem aangestoken,
zodat zijn takken gebroken zijn.*

17 *Want de HEERE van de legermachten, Die u heeft geplant, heeft
een kwaad over u uitgesproken – vanwege het kwaad dat het huis
van Israël en het huis van Juda met elkaar bedreven hebben, door Mij
tot toorn te verwekken door reukoffers te brengen aan de Baäl.*

De HEERE spreekt te midden van alle ongerechtigheid die Hij opsomt toch van Zijn volk als “Mijn beminde” (vers 15). Dat is wel gebleken uit al de zorg die Hij aan hen heeft besteed. Het maakt hun zonden juist ondraaglijk voor Hem dat zij die begaan als Zijn beminde. Hoe halen ze het in hun hoofd om in Zijn huis “de schanddaad”, en dat “[met] velen”, te doen? Dit slaat op de gruwelijke afgodendienst die zij massaal in Zijn huis pleegden.

Hij haat niet hen (of ons), maar hun (of onze) zonden. Hun gedrag in Zijn huis is voor Hem weerzinwekkend (vgl. Js 1:11-12). Het verwijt dat “het [offer]vlees van het heiligdom van u zal wijken”,

*Waartoe dienen voor Mij uw vele offers?
zegt de HEERE.*

*Ik heb genoeg van de brandoffers van rammen
en het vet van gemest [vee];
en in het bloed van jonge stieren, lammeren of bokken
vind ik geen vreugde.*

*Wanneer u komt om voor Mijn aangezicht te verschijnen –
wie heeft dit van u gevraagd,
[dit] platlopen van Mijn voorhoven? (Js 1:11-12)*

slaat op de nutteloosheid van hun offers voor de HEERE. Ze brengen het vlees in het heiligdom, in de tempel, maar ze brengen het met een boos hart, in een boze gezindheid. De gedachte is dat hun offervlees hen niet aangenaam maakt voor God. Het brengt Hem er niet toe Zich ten gunste van hen te laten gelden tegenover hun vijanden, maar Hij keert Zich van hen af en geeft hen over aan de vijanden.

Ze hebben het grootste plezier in het doen van kwaad en dat in Zijn huis, in Zijn tegenwoordigheid. Het verraadt totale ongevoeligheid voor Wie Hij is. We kunnen God alleen welgevallig zijn als we trouw zijn aan de instructies van Zijn Woord. Al onze offers zijn waardeloos en verwerpelijk voor Hem als we Zijn Woord nalaten.

De HEERE had Zijn volk gemaakt tot “een bladerrijke olijfbom” met welgevormde, sierlijke vruchten (vers 16a; vgl. Ps 52:10; zie ook Hs 14:7). Zo heeft Hij Israël genoemd. Door het geven van die naam heeft Hij hun

*Maar ik zal zijn als een bladerrijke olijfbom
in het huis van God;
ik vertrouw op Gods goedertierenheid,
eeuwig en altijd. (Ps 52:10)*

het bewustzijn willen geven dat Hij de oorsprong ervan is en dat zij er zijn voor Hem. Hij had Zijn volk voorspoedig en welvarend gemaakt en veel voorrechten gegeven, opdat zij daarvan konden genieten. Het was bovenal Zijn bedoeling dat Hij daarvan zou genieten, zowel van de aanblik als van de vrucht ervan. Wij mogen wel bidden dat wij als gemeente op aarde mogen beantwoorden aan Zijn bedoeling met ons.

Maar nu moest Hij die boom met veel lawaai verbranden en verbreken (*vers 16b*), wat Hij zal doen door Babel tegen hen op te roepen. Het “groot gedruis” is het oorlogsgeweld waarmee de legers van Nebukadnezar Juda zullen binnenvallen. Zij ontsteken een verwoestend vuur. Daardoor worden de takken van de bomen gebroken. De boom blijft echter staan. De HEERE maakt geen definitief einde aan Zijn volk.

Hoewel de HEERE Zijn volk heeft geplant, zal Hij het kwaad over hen brengen (*vers 17*). Hij zal dat doen als “*de HEERE van de legermachten*”, als Degene Die de macht over alle legers in de hemel en op de aarde heeft. Hij heeft het kwaad over hen, die Hij Zelf heeft geplant, moeten uitspreken, vanwege het kwaad dat zij hebben bedreven en daardoor over zichzelf hebben uitgesproken. Hier worden weer het noordelijke Israël en het zuidelijke Juda afzonderlijk genoemd (*zie vers 10*). Beide huizen hebben Hem tot toorn verwerkt door hun gruwelijke reukoffers aan Baäl te offeren.

Samenzwering tegen Jeremia | *verzen 18-23*

18 De HEERE heeft het mij doen weten en toen wist ik het, toen U mij hun daden hebt doen zien. 19 Ik was als een argeloos lam [dat] ter slachting wordt geleid, want ik wist niet dat zij tegen mij plannen bedachten, [door te zeggen]: Laten wij de boom met zijn vrucht te gronde richten, laten wij hem uit het land der levenden afhakken, zodat er aan zijn naam niet meer gedacht wordt.

*20 Maar, HEERE van de legermachten, rechtvaardige Rechter,
U Die de nieren en het hart beproeft,
laat mij Uw wraak aan hen zien,
want aan U heb ik mijn rechtszaak bekendgemaakt.*

21 Daarom, zo zegt de HEERE over de mannen van Anathoth die u naar het leven staan [en zeggen]: Profeteer niet in de Naam van de HEERE, opdat u niet door onze hand sterft. 22 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga hen straffen: de jongemannen zullen sterven door het zwaard [en] hun zonen en hun dochters zullen sterven van de honger. 23 Er zal geen overblijfsel van hen zijn, want Ik zal onheil brengen over de mannen van Anathoth [in] het jaar van de vergelding aan hen.

Na zijn prediking komt de reactie van het volk. De HEERE maakt die aan Jeremia bekend, zodat hij op de hoogte is van wat zij van plan zijn (*vers 18*). De HEERE heeft hem hun daden laten zien. Zo beschermt Hij hier Zijn dienaar, want Jeremia kan nu voorzorgsmaatregelen nemen. We zien hier dat de HEERE de smeders van het kwaad niet oordeelt en zo het gevaar wegneemt, maar Zijn dienaar waarschuwt. Hij weet altijd wat de beste manier voor de Zijnen is als zich gevaarlijke situaties aandienen.

Als Jeremia op de hoogte is gebracht van de plannen die tegen hem zijn beraamd, voelt hij zich als een argeloos lam dat naar de slachting wordt geleid, zonder het in de gaten te hebben (*vers 19*). Hij wist niets van hun plannen die zij tegen hem bedachten. Maar de HEERE heeft hem gezegd wat ze hebben bedacht. Het is een plan waarin radicaal en voorgoed met Jeremia zal worden afgerekend. Zelfs aan zijn naam zou niet meer worden gedacht. Dit is weer een duidelijk voorbeeld van het hoogmoedige denken van de mens. Hoezeer heeft de HEERE dit denken verstoord en verwoest.

In de *verzen 18-19a* zien we in Jeremia het ware Israël dat door de HEERE inzicht heeft gekregen in de boosheid van hun vijanden. Het is de Geest van Christus in hem en hen (*zie Js 53*). Als het lam is hij een beeld van de Heer Jezus (*zie Js 53:7; Hd 8:32; 1Pt 2:21*). Er is wel een onderscheid. De Heer Jezus ging niet als een argeloos lam naar de slachtbank, maar in het volle besef van wat er met Hem ging gebeuren (*zie Jh 18:1,5*). Jeremia is in de boom met zijn vrucht een beeld van het trouwe overblijfsel van Gods volk (*zie vers 16a*) die de vijanden willen uitroeien en zijn naam uitwissen (*vers 19b*).

De vijanden geven Jeremia met hun beschrijving van hem als een boom met vruchten (dat is zijn prediking) ongewild een prachtig getuigenis. Zo is ook in alle kwaad waarvan de vijanden van de Heer Jezus Hem beschuldigden Zijn volmaaktheid des te duidelijker gebleken. Jeremia wordt belaagd door mannen uit Anathoth, dus zijn stadgenoten (*zie vers 21; Jr 1:1*). Hij ervaart hetzelfde als wat de Heer Jezus ervoer van de mensen van Nazareth, de stad waar Hij opgroeide (*Lk 4:24*).

Hij nu zei: Voorwaar, Ik zeg u, dat geen enkele profeet aangenaam is in zijn vaderstad. (Lk 4:24)

Als Jeremia door de HEERE is ingelicht over hun plannen, is zijn eerste reactie een roepen tot de HEERE. Hij roept Hem aan als *“de HEERE van*

de legermachten, rechtvaardige Rechter" (vers 20). Hij legt de zaak in de hand van de HEERE. Dat heeft de Heer Jezus ook gedaan (1Pt 2:23b). Hij weet dat de HEERE "de nieren en het hart beproeft", dat Hij alle motieven en bedoelingen, alle gedachten en gevoelens kent en hen daarom kan oordelen (vgl. Op 2:23b). Jeremia wreekt zichzelf niet, maar vraagt de HEERE om wraak te nemen voor het kwaad dat zijn vijanden hem willen aandoen. Hij verwacht dit ook van de HEERE, want met het oog daarop heeft hij Hem zijn zaak in handen gegeven.

..., maar [Zich] overgaf aan Hem die rechtvaardig oordeelt; ...

(1Pt 2:23b)

..., en alle gemeenten zullen weten dat Ik het ben die nieren en harten doorzoek, ... (Op 2:23b)

Het is in overeenstemming met de geest van het Oude Testament en Gods regering dat Jeremia hier bidt voor de verdelging van deze vijanden van de HEERE. Het is hier niet de genade van het evangelie, maar de gerechtigheid van Gods regering (zie en vgl. Op 6:10). Voor ons past tegenover hen die ons onheil zoeken het gebed dat de Heer Jezus aan het kruis voor Zijn moordenaars bad: "Vader, vergeef hun, want zij weten niet wat zij doen" (Lk 23:33; zie ook Hd 7:60).

De HEERE geeft hem antwoord (vers 21). Hij weet dat de vijanden van Jeremia hem naar het leven staan omdat hij tot hen heeft geprofeteerd in de Naam van de HEERE. Dat willen ze niet. Hij weet dat ze hebben gezegd dat als hij niet stopt, zij hem zullen laten stoppen. Zo willen ze in feite de HEERE de mond stoppen. In Zijn dienaar verwerpen ze Hem. Alsof Hij niet het recht heeft Zijn dienaren uit te kiezen en Zich te bemoeien met Zijn eigen zaken, dat wil zeggen met Zijn eigen volk.

Na de aanklacht volgt het vonnis, uitgesproken door "de HEERE van de legermachten" (vers 22). Met Hem hebben ze door Jeremia te maken. De HEERE zal van de mannen van Anathoth allen oordelen die Jeremia naar het leven staan. De haat tegen Jeremia lijkt vooral in de jongere generatie aanwezig te zijn. Het gaat om de jongemannen en hun zonen en hun dochters. De jongemannen zullen door het zwaard omkomen en hun zonen en hun dochters door de honger. Dat er "geen overblijfsel van hen zal zijn" (vers 23), slaat op allen die Jeremia naar het leven hebben gestaan (zie vers 21), want een aantal keert na de ballingschap terug naar Anathoth (zie Ea 2:23).

Jeremia 12

De voorspoed van de goddelozen | verzen 1-6

- 1 HEERE, U zou rechtvaardig blijken,
wanneer ik met U een rechtszaak zou voeren.
Toch wil ik met U [over Uw] oordelen spreken.
Waarom is de weg van de goddelozen voorspoedig,
[waarom] hebben rust, allen die in ontrouw trouweloos handelen?
- 2 U hebt hen geplant, ook hebben zij wortel geschoten,
zij gaan [hun gang], ook dragen zij vrucht.
U bent nabij in hun mond,
maar ver van hun nieren.
- 3 U echter, HEERE, kent mij, U ziet mij,
U beproeft mijn hart, dat met U is.
Ruk hen weg als schapen ter slachting,
bereid hen voor op de dag van de slacht.
- 4 Hoelang moet het land treuren,
het gewas op heel het veld verdorren?
Vanwege het kwaad van wie daarin wonen,
vergaan de dieren en de vogels,
omdat zij gezegd hebben: Hij ziet
ons einde niet.
- 5 Wanneer u met hardlopers meerent, en die maken u [al] moe,
hoe moet u dan wedijveren met paarden?
[Wanneer] u het [alleen] in een land van vrede vertrouwt,
hoe moet u het dan maken in de trots van de Jordaam?

6 Want ook uw broeders en het huis van uw vader – ook zij handelen trouweloos tegen u, ook zij roepen u luid na. Vertrouw hen niet als ze vriendelijk tot u spreken.

Naar aanleiding van de moordplannen die aan het eind van het vorige hoofdstuk tegen hem worden beraamd, rijst er bij Jeremia een probleem en dat is hoe het toch kan dat de goddelozen zo voorspoedig zijn. Niet dat hij twijfelt aan de rechtvaardig-

heid van de HEERE (vers 1; Ps 145:17a). De HEERE is rechtvaardig in al Zijn wegen,
... Ps 145:17a

Hij weet dat de rechtvaardigheid van de HEERE zou blijken als hij Hem met vragen zou bestoken over

Zijn handelen. Hij weet dat de HEERE redenen voor Zijn handelen heeft. Maar welke zijn dat dan? Dat wil hij weten en daarom wil hij met de HEERE spreken over Zijn oordelen, over Zijn wijze van beoordelen.

Jeremia stelt de HEERE de vraag naar het waarom van de voorspoed van de goddelozen. Dat kan hij niet begrijpen. Het is het 'waarom' van het Godvrezende hart dat zich afvraagt hoe de HEERE, Die rechtvaardig is, de goddelozen het goed laat hebben in plaats van in te grijpen en hen te oordelen. Hoe kunnen de goddelozen rust hebben, terwijl ze "in ontrouw trouweloos handelen"?

Hij worstelt met dezelfde vragen als waarmee Job en Asaf hebben geworsteld (*Jb 21:7; Ps 73:3; zie ook Ps 94:3; Hk 1:12-17*). Van deze worstelingen zou Jeremia moeten weten en ook tot welke conclusie Asaf gekomen is: dat hij en ook wij op het einde van de goddelozen moeten letten (*Ps 73:16-17*). Het betekent het besef hebben waar het voor de goddelozen uiteindelijk opuit draait.

*Waarom leven de goddelozen, worden zij oud,
[en] wordt zelfs [hun] vermogen groot? (Jb 21:7)*

....
*want ik was jaloers op de dwazen,
toen ik de vrede van de goddelozen zag. (Ps 73:3)*

*Toch heb ik nagedacht om dit te kunnen begrijpen,
[maar] het was moeite in mijn ogen,
totdat ik Gods heiligdom binnenging
[en] op hun einde lette. (Ps 73:16-17)*

Voordat we zover zijn, zien we dat we zelf door ervaringen heen moeten gaan om uit ervaring tot dezelfde conclusie te komen waartoe ook anderen gekomen zijn. We pijnigen onszelf met deze vraag, totdat we in het heiligdom gaan en op hun einde letten. Het probleem van de voorspoed van de goddelozen in het licht van de gerechtigheid van God wordt nergens in de Schrift direct opgelost. Het uiteindelijke antwoord ligt in het geloof in de soevereine wijsheid en gerechtigheid van God.

Jeremia merkt op dat het erop lijkt dat de HEERE hun, die van de wereld zijn, maar ook tot Gods volk behoren, van deze voorspoed voorziet, terwijl er bij deze mensen toch alleen maar een huichelachtige belijdenis van Zijn Naam is (*vers 2*). Hij zegt dat het erop lijkt dat de HEERE hen heeft geplant en hen heeft verzorgd, want ze hebben wortel geschoten, ze kunnen hun gang gaan en ze dragen vrucht.

Maar dat klopt helemaal niet met wat hij van hen weet. Jeremia weet veel te goed dat ze door hun voorspoed alleen maar uiterlijk een

rechtvaardige lijken (zie Ps 1:3). Hij weet namelijk ook dat ze in hun hart ver van de HEERE verwijderd zijn (zie en vgl. Js 29:13; Ez 33:31; Mt 15:8; Mk 7:6). Het zijn vandaag de mensen die naar de kerk gaan, over godsdienstige dingen praten en toch in ongerechtigheid leven en eigenzinnige wegen gaan.

Jeremia wordt er ongeduldig van te zien dat ze maar blijven voortleven, terwijl hij zo lijdt. Hij wijst de HEERE op het contrast tussen de goddelozen en zichzelf. Zonder hoogmoedig te zijn kan hij opmerken dat zijn hart in waarheid bij de HEERE is en dat het ver van huichelarij is (vers 3). Wanneer maakt de HEERE een eind aan deze oneerlijkheid? Hij vraagt de HEERE om deze huichelaars als slachschapen te oordelen.

Hoelang moet dat nog duren dat het met de goddelozen goed gaat en dat het met het land slecht gaat (vers 4)? Het land treurt, zo troosteloos ligt het er bij als gevolg van de droogte. Wat er als gewas op staat, is verdord en levert niets op om van te leven. De effecten van de zonden van het volk zijn in de natuur te zien. Vanwege het kwaad "*van wie daarin wonen*", dat wil zeggen van wie het land bezitten, vergaan het land en het gedierte. Door hun zonden heeft de HEERE de regen moeten inhouden.

Deze mensen zondigen in hoogmoed door te denken dat de HEERE niet let op wat zij doen. Ze menen dat Jeremia hun einde niet zal zien, wat betekent dat zij zichzelf een langer leven toebedelen dan Jeremia, zodat hij hun ondergang niet zal beleven. Ze zien de toekomst niet zo somber in als Jeremia die voorstelt. Het is een kwelling voor Jeremia dat zij zo denken en handelen, zonder dat God ingrijpt. We zien hier de dwaasheid van de zondaar en het ongeduld van de gelovige.

De HEERE antwoordt met een vergelijking (vers 5). Hij zegt tegen Jeremia dat de mensen met wie hij nu al zoveel moeite heeft omdat ze zo voorspoedig zijn, hardlopers zijn. Jeremia kan ze niet bijhouden. Als hij nu al zo moe wordt van deze mensen, hoe moet het dan als het allemaal nog veel erger wordt en deze hardlopers paarden worden? De HEERE bereidt Zijn dienaar op een nog veel ergere situatie voor.

Het is nu al erg, maar het zal nog veel erger worden. Er is nu nog vrede in het land, maar hoe zal het hem vergaan als die wordt weggenomen? Dat zal gebeuren wanneer de vijand het land zal overstromen zoals de

Jordaan buiten zijn oevers treedt. Zoals de Jordaan als het ware trots oprijst uit haar bedding en buiten haar oevers treedt en daarin niet is tegen te houden, zo is ook de vijand die het land binnenstroomt niet tegen te houden.

Bij die verergerde, niet tegen te houden situatie komt een zaak die nog pijnlijker is. Erger dan de verwerping door de mannen van Anathoth – zijn *stadgenoten* in het vorige hoofdstuk – is dat *familieleden* wel vriendelijk spreken, maar dat zij trouwe-loos tegen hem handelen (*vers 6; Jr 9:3-4; vgl. Mk 13:12; zie ook Mt 10:36*). De HEERE waarschuwt hem dat hij hen niet moet vertrouwen als ze vriendelijk tot hem spreken. Jeremia, zo zegt de HEERE, je staat helemaal alleen, maar wel met Mij.

En [de ene] broer zal [de andere] broer tot [de] dood overleveren en een vader [zijn] kind; en kinderen zullen opstaan tegen ouders en hen ter dood brengen. (Mk 13:12)

Straf van de goddelozen | *verzen 7-13*

- 7 *Ik heb Mijn huis verlaten,
Mijn eigendom in de steek gelaten.
Ik heb de beminde van Mijn ziel
in de hand van haar vijanden gegeven.*
- 8 *Mijn eigendom is voor Mij geworden
als een leeuw in het woud.
Hij heeft zijn stem tegen Mij laten klinken,
daarom ben Ik hem gaan haten.*
- 9 *Mijn eigendom is voor Mij een gespikkelde roofvogel,
de roofvogels zijn rondom tegen hem:
Kom, verzamel u, alle dieren van het veld,
laat [ze] komen om te eten!*
- 10 *Vele herders hebben Mijn wijngaard te gronde gericht,
zij hebben Mijn stuk [land] vertrap,
Mijn begerenswaardige stuk [land] gemaakt
tot een woeste wildernis.*
- 11 *Men heeft er een woestijn van gemaakt,
verwoest treurt het voor Mij,
heel het land is verwoest,
omdat niemand het ter harte neemt.*
- 12 *Op alle kale hoogten in de woestijn
zijn verwoesters gekomen,*

want het zwaard van de HEERE verslindt van het [ene] einde van het land tot het [andere] einde van het land. Er is voor geen enkel vlees vrede.

13 Zij hebben tarwe gezaaid, maar doornen geoogst.

Zij hebben zich pijn gedaan, [maar] hebben er geen voordeel van gehad.

Schaam u over uw opbrengsten,

vanwege de brandende toorn van de HEERE.

In vers 7 begint de HEERE Zelf te klagen. Hij spreekt over “Mijn huis” en “Mijn eigendom” en “de beminde van Mijn ziel”. Deze namen laten zien dat Hij Zijn afvallige volk altijd ziet in wat het oorspronkelijk voor Zijn hart is en waarom Hij er zo mee bezig is. Hij heeft Zijn huis moeten verlaten vanwege de hardnekkigheid van hun zonden (zie Ez 10:18; 11:22-23). Hij heeft Zijn eigendom, Zijn land en Zijn volk moeten verlaten omdat ze van Hem vervreemd zijn geraakt. Hij heeft haar, die Hij liefhad met de liefde van Zijn ziel, in de hand van haar vijanden gegeven, juist omdat het volk zo waardevol voor Hem is en Hij het zo liefheeft en het zo afvallig is van Hem geworden. De vijand denkt dat hij het doet, maar hier staat dat de HEERE het doet.

De reden is dat Zijn volk tegen Hem in opstand is gekomen (vers 8). Hij vergelijkt Zijn volk, dat Hij opnieuw “Mijn eigendom” noemt, met een leeuw die zijn stem verheft. Een brullende leeuw jaagt schrik aan. God schrikt er natuurlijk niet van, maar het laat zien hoezeer Zijn volk zich tegen Hem heeft gekeerd. Daarom haat Hij dat volk, Hij heeft er een afschuw van, zoals Hij de zonde haat en verafschuwt.

Zijn volk, door Hem voor de derde keer “Mijn eigendom” genoemd, is geworden als een gespikkelde roofvogel die belaagd wordt door de volken eromheen die roofvogels zijn (vers 9). Een gespikkelde vogel in een nest met zwarte of witte vogels wordt door de andere vogels dood gepikt. Een gespikkelde vogel is noch wit noch zwart. Zo is Gods volk als het zich met de wereld verbindt. De HEERE roept de roofdieren op om zich aan Zijn volk te goed te doen.

De herders zijn de mensen die Gods volk – dat door de HEERE nu “Mijn wijngaard” (zie ook Jr 5:10; 6:9; 8:13) en “Mijn stuk land” wordt genoemd – hebben geleid, maar het te gronde hebben gericht en hebben vertrapt (vers 10). Met de herders kunnen de leiders van Israël worden bedoeld,

maar ook de heersers van de volken die het land hebben verwoest dat voor de HEERE “Mijn begerenswaardige stuk [land]” was. We voelen hier aan hoe groot de smart van Gods hart is dat dit met Zijn land is gebeurd. Het land waar Hij met vreugde naar keek en waarvan Hij verwachtte dat het Hem vreugde zou opleveren, is “een woeste wildernis” geworden.

Dat het land woest is, ligt niet aan Hem (vers 11). “Men”, de van Hem afvallige mensen, “heeft er een woestijn van gemaakt”. De woestheid is groot. De HEERE hoort het land treuren. Hij is echter de Enige Die het hoort. Het ligt er zo verwoest bij, omdat niemand het ter harte neemt, dat wil zeggen dat er niemand is die zich afvraagt hoe het komt. Zijn beminde is er niet door tot terugkeer te bewegen. Deze taal van Gods liefde gaat aan haar voorbij. Het is tragisch dat wat voor Gods hart zoveel betekent, door Zijn volk zo waardeloos wordt geacht.

De verwoesters zijn aangekondigd en ook gekomen (vers 12). Zij worden vereenzelvigd met “het zwaard van de HEERE” dat van noord naar zuid, dus het hele land, verslindt. Niemand ontkomt eraan, niemand heeft vrede, ondanks de voorzeggingen van al die valse profeten die vrede verkondigden (Jr 6:14).

Als gevolg van het werk van de vijand als het zwaard van de HEERE wordt wat eetbaar was tot een pijniging (vers 13). Al hun werk is voor niets geweest. De tarwe die ze hebben gezaaid, levert dorren op (vgl. Gn 3:18). Hoe zouden ze het voordeel van een goede oogst kunnen hebben, terwijl ze alleen op eigen voordeel uit zijn?

En tegen Adam zei Hij: Omdat u geluisterd hebt naar de stem van uw vrouw en van die boom gegeten hebt waarvan Ik u gebod: U mag daarvan niet eten,

*is de aardbodem omwille van u vervloekt;
met zwoegen zult u daarvan eten,
al de dagen van uw leven;
dorens en distels zal hij voor u laten opkomen
... (Gn 3:17-18a)*

Ze maaien het tegengestelde van wat ze hebben verwacht. De schamele opbrengst zou hen tot bezinning moeten brengen. Ze zouden zich moeten schamen over de oorzaak ervan: hun ongehoorzaamheid aan de HEERE, waardoor Hij Zijn brandende toorn over hen heeft moeten brengen.

Beloften voor boetvaardige volken | verzen 14-17

14 Zo zegt de HEERE: Wat betreft al Mijn slechte burenen die aan [Mijn] eigendom komen, dat Ik Mijn volk Israël in erfelijk bezit

gegeven heb, zie, Ik ga hen uit hun land wegrukken, en het huis van Juda ruk Ik uit hun midden weg. 15 Maar nadat Ik hen weggerukt heb, zal het gebeuren dat Ik zal terugkeren en Mij over hen zal ontfermen. Ik zal hen terugbrengen, eenieder naar zijn erfelijk bezit en eenieder naar zijn land. 16 En het zal gebeuren, wanneer zij werkelijk de wegen van Mijn volk zullen leren, zodat zij bij Mijn Naam zweren: [Zo waar] de HEERE leeft – zoals zij Mijn volk geleerd hebben te zweren bij de Baäl – dan zullen zij te midden van Mijn volk gebouwd worden. 17 Maar als zij niet willen luisteren, zal Ik dat volk voorgoed wegrukken en ombrengen, spreekt de HEERE.

Plotseling breekt er weer een straal van hoop door. Nu horen we hoe de HEERE het voor Zijn volk opneemt tegenover allen die Zijn volk tot eigen voordeel hebben willen uitplunderen (*vers 14*). De HEERE spreekt hier over “Mijn volk Israël”, dat is het volk in zijn geheel, de twee en de tien stammen samen. Al Zijn burenen, de buurvölkeren van Zijn volk (Syrië, Moab en Ammon), noemt Hij “Mijn slechte burenen” omdat zij zich aan Zijn volk hebben vergrepen, wat betekent dat zij zich ook aan Hem hebben vergrepen. Hij zal die volken oordelen door hetzelfde volk dat Juda oordeelde, Babel, en dat op dezelfde wijze doen, namelijk door hen uit hun land weg te rukken. Daarbij zal Hij Zijn volk, “het huis van Juda”, uit die volken weghalen. Met hen staat Hij in een speciale betrekking en Hij zal hen ook apart bestraffen.

Dan zal Hij tot hen terugkeren en Zich over hen ontfermen en hen terugbrengen naar hun bezit (*vers 15*). Dat zal Hij ook doen met de vijandige volken (*zie Jr 48:47; 49:6*). Met Zijn volk is dat gedeeltelijk en in zwakheid gebeurd bij de terugkeer uit de Babylonische ballingschap. Het zal volkomen gebeuren in het vreedrijk. Ieder zal zijn erfdeel terugkrijgen. We zien hier dat God Zijn volk wel tuchtigt, maar dat dit is met het oog op hun herstel.

Ook voor de volken die zich aan Zijn volk hebben vergrepen, heeft de HEERE een belofte (*vers 16*). Als zij zich aansluiten bij Zijn volk en in de wegen van Zijn volk gaan en Hem als HEERE belijden, zullen ze een plaats krijgen te midden van Zijn volk. Te midden van Zijn volk zijn betekent dat zij, die voor die tijd vijanden en haters van Gods volk waren, nu door Gods volk omgeven, beschermd en gezegend worden. Ze zullen zich dan hebben bekeerd van hun vroegere handelwijze.

Vroeger waren ze eropuit Gods volk te leren zweren bij de Baäl. Als ze zich hebben bekeerd, zullen ze van Gods volk leren te zweren bij de Naam van de HEERE. Maar het volk dat niet wil luisteren, zal Hij voorgoed wegrukken en ombrengen (*vers 17*).

Jeremia 13

De verdorven linnen gordel | verzen 1-11

1 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga voor u een linnen gordel kopen, doe hem om uw middel en laat hem niet in het water komen.

2 Ik kocht de gordel overeenkomstig het woord van de HEERE, en deed hem om mijn middel. 3 Toen kwam het woord van de HEERE voor de tweede keer tot mij: 4 Neem de gordel die u gekocht hebt, die om uw middel zit, en sta op, ga naar de Eufraat en verberg hem daar in de kloof van een rots. 5 Ik ging en verborg hem bij de Eufraat, zoals de HEERE mij geboden had.

6 Nu gebeurde het na verloop van vele dagen, dat de HEERE tegen mij zei: Sta op, ga naar de Eufraat en neem vandaar de gordel mee, waarvan Ik u had geboden hem daar te verbergen. 7 Ik ging naar de Eufraat, zocht [ernaar], en nam de gordel weg van de plaats waar ik hem verborgen had. En zie, de gordel was vergaan. Hij deugde nergens [meer] voor. 8 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 9 Zo zegt de HEERE: Zo zal Ik de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem doen vergaan. 10 Dit boosaardige volk, dat weigert naar Mijn woorden te luisteren, dat hun verharde hart volgt, andere goden achternagaat om hen te dienen en zich voor hen neer te buigen – dat zal worden als deze gordel, die nergens [meer] voor deugt. 11 Want zoals een gordel gehecht zit aan het middel van een man, zo heb Ik heel het huis van Israël en heel het huis van Juda aan Mij gehecht, spreekt de HEERE, zodat het Mij zal zijn tot een volk, tot een naam en tot lof en tot luister, maar zij hebben niet geluisterd.

De HEERE heeft Jeremia de opdracht gegeven om een gordel te kopen (vers 1). De HEERE zegt er ook bij dat hij die om zijn middel moet dragen en dat de gordel niet in het water moet komen. In deze opdracht hebben we het eerste voorbeeld van een handeling die Jeremia moest verrichten om daardoor het volk belangrijk onderwijs te geven. Er zullen meer van dergelijke handelingen volgen. Later krijgt Ezechiël tijdens zijn dienst in Babel de opdracht zich van gelijke middelen te bedienen (zie bijv. Ez 4:1-5:4). De handeling is de prediking. Jeremia doet, als gehoorzame dienaar, wat de HEERE tegen hem heeft gezegd. Hij koopt de gordel

en doet die om zijn middel (*vers 2*). Dat de gordel om het middel moet, wordt drie keer vermeld.

Jeremia is een priester en een gordel is een onderdeel van de priesterkleding (*zie Lv 16:4*). De gordel is een symbool van dienst (*zie Lk 12:35,37; Jh 13:4-5*) en hier van priesterdienst, want het symboliseert dat Israël door de HEERE gewijd is aan Zijn dienst (*Ex 19:6a*). Het linnen is een beeld van rechtvaardige daden

U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn. (Ex 19:6a)

van Gods volk (*zie Op 19:8*). Dat de gordel niet in water moet komen – om gewassen te worden –, is omdat de dienst onrein is geworden. Er heeft geen belijdenis van de zonden plaatsgevonden. Het volk leeft voort in zijn zonden, terwijl het beled de HEERE te dienen.

Na verloop van tijd komt het woord van de HEERE voor de tweede keer tot hem (*vers 3*). Hij heeft de gordel inmiddels enige tijd gedragen. Het is een deel van zijn kleding geworden. Hij heeft er ook een prijs voor betaald. De gordel is zijn eigendom. Dat er sprake is van “*de tweede keer*”, benadrukt het directe verband met de eerste keer. De nieuwe opdracht luidt dat hij naar de Eufraat moet gaan en daar de gordel die hij gekocht heeft, in de kloof van een rots moet verbergen (*vers 4*).

De reis naar de Eufraat is lang, want de rivier ligt ruim duizend kilometer bij Jeruzalem vandaan. Het zal ongeveer een maand lopen in beslag nemen om daar te komen. Vanwege die afstand is het wel in twijfel getrokken of hier de rivier de Eufraat is bedoeld. Het kan volgens sommigen ook gaan om een riviertje met die naam dat op vijf à zes kilometer van Anathoth ligt. Toch is in elk geval de gedachte aan de rivier de Eufraat belangrijk, omdat deze langs Babel en Assyrië stroomt. Dat brengt de gordel in verbinding met Babel en Assyrië als gebieden waar hij verdorven wordt, zoals de verbinding met deze landen Israël verdorven heeft. De tien stammen zijn door Assyrië weggevoerd en de twee stammen zullen door Babel worden weggevoerd.

Jeremia doet wat de HEERE hem heeft geboden en verbergt de gordel bij de Eufraat (*vers 5*). “*Na verloop van vele dagen*” zegt de HEERE tegen hem dat hij weer naar de Eufraat moet gaan (*vers 6*). Hij moet de gordel ophalen en meenemen. Het is de gordel waarvan de HEERE hem heeft geboden die daar te verbergen. Met deze woorden benadrukt de HEERE dat het gaat om de gordel die hij heeft moeten verbergen. Dat wijst

op een tijd van verdwijning van het volk. De woorden *“na verloop van vele dagen”* wijzen daar ook op. Ze zien op de tijd van de gevangenschap van het volk bij de Eufraat, waarheen ze zouden worden weggevoerd.

Als hij de gordel heeft gevonden, blijkt dat de gordel verdorven en onbruikbaar geworden is. Hij moest ernaar zoeken, zo onherkenbaar is hij geworden (*vers 7*). Hij is vergaan en deugt nergens meer voor. De toepassing is dat de gevangenschap niets zou veranderen aan de toestand van het hart van het volk. Alleen oprecht zelfoordeel kan dat bewerken.

Terwijl Jeremia met de vergane en nutteloos geworden gordel in zijn handen staat, komt het woord van de HEERE tot hem (*vers 8*). Hij vertelt hem de betekenis van wat hij heeft moeten doen en van het resultaat (*vers 9*). Zoals de gordel is vergaan, zo zal de HEERE *“de trots van Juda en de grote trots van Jeruzalem doen vergaan”*. Ze hebben zich op hun dienst en hun glorie beroemd, maar het is een waardeloze dienst geworden en hun glorie of luister is vergaan. Jeruzalem heeft zich nog meer beroemd dan Juda en is nog afvalliger geworden. Trots worden op wat is gekregen, is een afschuwelijke zonde. Het is de oerzonde, de zonde van de satan.

Trots is een grote zonde voor de christen, vooral voor hen die een leidende positie hebben. Overal in de Schrift worden we opgeroepen nederig te zijn en ons te vernederen.

De HEERE noemt Zijn volk: *“Dit boosaardige volk”* (*vers 10*). Dat ziet op hun instelling, hun gezindheid. Hun boosaardigheid blijkt uit hun weigering naar Zijn woorden te luisteren. In plaats daarvan volgen ze hun verharde hart en gaan ze andere goden achterna waarvoor ze zich neerbuigen. Hun weigering Hem te dienen en in plaats daarvan de afgoden te dienen heeft hen verdorven en waardeloos gemaakt voor de HEERE. Een volk dat zo handelt, deugt nergens meer voor, net als de gordel.

Wat een contrast met wat God met Zijn volk had bedoeld. Hij had dit volk, net als het oorspronkelijk doel van de gordel, aan Zich gehecht (*vers 11*). Zo dicht was het bij Hem, *“het volk dat nabij Hem is”* (*Ps 148:14b*). Hij heeft hen zo dicht bij Zich gebracht, opdat ze Hem *“tot een volk, tot een naam en tot lofen tot luister”* zouden zijn. Hij wilde dat Zijn volk Hem tot een volk zou zijn, Zijn bezit, dat Hem toegewijd zou dienen. Dat

zouden ze doen als zij zich aan Hem, Die hen aan Zich had gehecht, zouden hechten, Hem zouden vasthouden (*zie Dt 10:20; 11:22*).

Hij wilde ook dat zij Hem tot een naam zouden zijn, dat wil zeggen dat het Zijn kenmerken zou laten zien aan de volken om hen heen. Hij wilde dat zij Hem tot lof zouden zijn, vol van dankbaarheid om al de voorrechten die een volk bezit dat Hem tot God heeft. Zo'n volk zou Zijn luister uitstralen. *"Maar ze hebben niet geluisterd."* Daarom zullen ze het lot van de gordel ondergaan: ze zullen worden opgeborgen, verdorven, weggedaan.

De gordel om het middel van Jeremia stelt Israël en Juda voor. Zolang de gordel om zijn middel zit, neemt hij de plaats in van lof en luister. Maar als hij van het middel wordt losgemaakt en wordt begraven, wordt hij volkomen onbruikbaar. Zo zijn ook Israël en Juda onbruikbaar geworden, toen zij zich van de HEERE losmaakten om valse goden, de afgoden, te gaan dienen.

God heeft de gemeente, net als Israël, een hoge positie gegeven (*1Pt 2:9*). Moet van de massa van de gemeente, en dan vooral van hen die belijden op de grondslag van de gemeente te staan, niet worden gezegd wat hier van Juda en Jeruzalem wordt gezegd? Wat missen we veel als we niet luisteren naar de woorden van God en wat mist ook God dan veel.

U echter bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilige natie, een volk tot een eigendom, opdat u de deugden verkondigt van Hem die u uit [de] duisternis heeft geroepen tot zijn wonderbaar licht, ... (1Pt 2:9)

De wijn van Gods toorn | *verzen 12-14*

12 Zeg daarom dit woord tegen hen: Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Elke kruik wordt gevuld met wijn. Zij zullen dan tegen u zeggen: Weten wij niet zeer goed dat elke kruik met wijn gevuld wordt?

13 Zeg dan tegen hen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga alle inwoners van dit land, zelfs de koningen die in de plaats van David op zijn troon zitten, de priesters en de profeten en alle inwoners van Jeruzalem vullen tot zij dronken zijn. 14 Ik zal hen stukslaan, de een tegen de ander, de vaders samen met de kinderen, spreekt de HEERE, Ik zal geen medelijden hebben, niet ontzien en Mij niet ontfermen, maar hen te gronde richten.

Jeremia krijgt de opdracht een woord van de HEERE tot het afvallige volk te spreken (*vers 12*). Het woord “*daarom*” maakt duidelijk dat dit nieuwe woord direct op het vorige aansluit. Dit nieuwe woord is een ‘beeldwoord’. Het gaat over kruiken die zullen worden gevuld met wijn. De lege kruik is een beeld van hun leegte. Als de kruik met wijn is gevuld, is dat niet een beeld van het vol zijn van de vreugde van de HEERE, maar van vol zijn van de toorn van de HEERE. De reactie van het volk laat zien dat ze niets van het beeld begrijpen. Ze denken alleen aan letterlijke kruiken en letterlijke wijn. Natuurlijk weten ze dat elke kruik met wijn wordt gevuld als de wijnoogst is aangebroken.

Dan komt de ontvucherende verklaring (*vers 13*). Jeremia moet hun namens de HEERE zeggen dat zoals elke kruik wordt gevuld met wijn, alle inwoners van het land, tot de hoogst geplaatsten en meest bevoorrecht aan toe, gevuld zullen worden met de wijn van Zijn oordeel. De mensen worden dus vergeleken met lege kruiken. De oordelen die door de Babyloniërs over hen komen, zullen hen zo hulpeloos maken en in verwarring brengen dat ze zich als dronken mensen zullen voelen en gedragen. De vermelding van “*David op zijn troon*” geeft aan hoezeer zijn nakomelingen zijn afgeweken van deze man van wie God kon zeggen: “*Een man naar Mijn hart*” (*Hd 13:22*).

De HEERE Zelf zal de kruiken, een beeld van de mensen, stukslaan (*vers 14*; vgl. *Js 30:14*). Verhoudingen van vertrouwen, zoals die tussen vaders en kinderen, zullen in stukken worden gebro-

*Ja, Hij zal hem stukbreken als het breken van een pottenbakkerskruik;
Hij zal hem verbrijzelen en niet sparen,
zodat in zijn gruis
geen scherf gevonden wordt
om vuur uit de haard te halen
of water uit de poel te scheppen. (Js 30:14)*

ken. Het oordeel zal zonder enig medelijden van de HEERE worden uitgevoerd. Er zal niemand worden ontzien. Het zal zonder enige handeling van ontferming van de HEERE worden voltrokken. Het hele volk wordt te gronde gericht.

Waarschuwing tegen trots | *verzen 15-17*

- 15 *Luister en neem ter ore, doe niet uit de hoogte,
want de HEERE heeft gesproken.*
- 16 *Geef eer aan de HEERE, uw God,
voordat Hij het duister maakt,*

*en voordat in de schemering
uw voeten zich stoten aan de bergen,
en u uitziet naar licht, maar Hij het tot een schaduw van de dood
maakt,
het verandert in donkerte.*

- 17 *Als u dan [nog] niet luistert,
zal mijn ziel wenen op verborgen plaatsen vanwege de hoogmoed,
bitter schreien, ja, tranen stromen er [uit] mijn ogen naar
beneden,
want de kudde van de HEERE is gevangen weggevoerd.*

De moeilijkheden ontstaan als Gods volk in plaats van te luisteren naar de HEERE en ter ore te nemen wat Hij gesproken heeft, uit de hoogte doet (*vers 15*). Hoogmoed is de oerzonde en voert tot het doen van de eigen wil. Als “*de HEERE heeft gesproken*”, moet dat het eind zijn van alle eigendunk en eigen handelen. Maar Gods volk maalt niet om wat de HEERE heeft gesproken en handelt uit de hoogte.

In Zijn genade wijst Hij daar nog een keer op. Jeremia roept op om de HEERE, hun God, eer te geven (*vers 16*), wat betekent dat ze hun zonden belijden (*vgl. Jz 7:19*). Ze moeten hun trots opgeven. Als het volk dat niet doet, zal het duister worden, dat wil zeggen geestelijk duister. Iemand die zich in duisternis bevindt, kan zich niet oriënteren. Ze zullen niet weten hoe ze moeten wandelen zonder zich te stoten (*zie Jh 11:10*).

Toen zei Jozua tegen Achan: Mijn zoon, geef de HEERE, de God van Israël, toch de eer en doe voor Hem belijdenis. Vertel mij toch wat u gedaan hebt, verberg het niet voor mij. (Jz 7:19)

Zelfs als het nog maar schemert en het dus nog niet volslagen duister is, zullen hun voeten zich nog stoten aan de bergen. Als ze merken dat de duisternis hen omgeeft en ze verlangend naar licht uitzien, zal de HEERE hun licht maken tot een schaduw van de dood en het veranderen in donkerte. Dat is omdat ze het licht, de uitkomst uit hun nood, niet bij Hem, maar bij anderen zoeken.

Wie het licht weigert en de duisternis kiest (*zie en vgl. Jh 3:19-20*), wordt overgegeven aan de duisternis die hij heeft gekozen. Zo zal het, in een nog verschrikkelijker zin, met het zeer begenadigde christendom gaan, nadat de gemeente is opgenomen om voor altijd met de Heer te zijn. Dan “*zendt God hun een werking van [de] dwaling om de leugen te geloven*,

opdat allen geoordeeld worden die de waarheid niet hebben geloofd, maar een welgevallen hebben gehad in de ongerechtigheid" (2Th 2:11-12).

Jeremia wordt opnieuw overweldigd door de hardnekkige opstandigheid en hoogmoed van het volk (*vers 17*). Hij voelt de zonde van zijn volk heel diep in zijn binnenste. Hij kan aan zijn smart niet openlijk uiting geven, want ze zouden het niet begrijpen. Hij geeft op verborgen plaatsen uiting aan zijn intense verdriet.

Paulus had ook intens verdriet over het verval van de gemeente, dat bleek uit het zoeken van de eigen belangen (*Fp 3:18-19*). Voelen wij eenzelfde verdriet en huilen wij daar in het verborgen over als we zien dat gelovigen een eigenzinnige weg gaan?

Want velen wandelen, van wie ik u dikwijls heb gezegd en nu ook wennend zeg, dat zij de vijanden van het kruis van Christus zijn; hun einde is [het] verderf, hun God is de buik en hun heerlijkheid is in hun schande; zij bedenken de aardse dingen. (Fp 3:18-19)

Jeremia ziet al in de geest dat "de kudde van de HEERE" gevangen is weggevoerd. Hij ziet hoe zijn profetie uitkomt. Dat vervult hem echter niet met een zekere genoegdoening, maar met diep verdriet. Zijn diepe liefde voor zijn volk blijkt uit zijn diepe emoties. Het is de diepe liefde die hij deelt met de HEERE, Die de grootste smart draagt over wat Hij Zijn volk, Zijn kudde, moet aandoen. De uitdrukking 'kudde' geeft aan dat de HEERE steeds als een Herder voor Zijn volk gezorgd heeft, maar dat zij onwillige schapen zijn die Zijn zorg verwerpen.

Rampspoed in het koninklijk huis | *verzen 18-19*

18 *Zeg tegen de koning en tegen de koningin-moeder:*

*Verneder u, ga [op de laagste plaats] zitten,
want wat op uw hoofd is, uw sierlijke kroon,
is neergevallen.*

19 *De steden in het Zuiderland zijn gesloten,
niemand is er die opendoet.*

*Heel Juda is weggevoerd,
volledig weggevoerd.*

Jeremia krijgt van de HEERE de opdracht zich – wat wel uitzonderlijk is – rechtstreeks tot de koning en de koningin-moeder (omdat die zijn raadgeefster is) te richten (*vers 18*). Hij moet hen oproepen zich te vernederen. Het betreft hoogstwaarschijnlijk Jojachin en zijn moeder Nehusta, die bij de tweede wegvoering naar Babel zijn gebracht (*zie 2Kn*

22:26; 29:2; 24:8,12,15). Dat gebeurde na een regering door Jojachin van slechts drie maanden.

Ze hebben geen regeringsbevoegdheid meer, wat wordt weergegeven door de neergevallen kroon, waaraan ze zelf zo'n grote betekenis toekenden. Het was "*uw sierlijke kroon*". Nu worden ze opgeroepen met de gepaste nederigheid te erkennen dat al hun roem en eer weg zijn en dat wat hun nu past, is dat ze de laagste plaats innemen.

Er is ook niets meer om over te regeren. De steden in het Zuiderland zijn al in handen van de veroveraar, dat is Nebukadnezar. Er is niemand overgebleven om de stadspoort voor hen te openen, want behalve Jeruzalem is heel Juda weggevoerd, zonder uitzondering (*vers 19*). Het staat er heel sterk: "*Weggevoerd, volledig weggevoerd*".

Gevangenschap en schande van Juda | *verzen 20-27*

- 20 *Sla uw ogen op
en zie wie daar uit het noorden komen!
Waar is de kudde, u [eens] gegeven,
uw luisterrijke kleinvee?*
- 21 *Wat zult u zeggen wanneer Hij u zal straffen,
aangezien u zelf hun geleerd hebt
om leiders, hoofden over u te zijn?
Zullen de weëen u niet aangrijpen
zoals een barende vrouw?*
- 22 *Wanneer u dan in uw hart zegt:
Waarom zijn deze dingen mij overkomen?
Vanwege de grootheid van uw ongerechtigheid zijn de zomen van
uw [kleding] opgetild,
worden uw hielen overweldigd.*
- 23 *Kan ook een Cusjiet zijn huid veranderen,
of een luipaard zijn vlekken?
Zou ook u [dan] goed kunnen gaan doen,
gewend [als u] bent om kwaad te doen?*
- 24 *Ik zal hen verspreiden als stoppels die wegstuiven
door de woestijnwind.*
- 25 *Dit zal uw lot zijn, uw deel door Mij [u] toegemeten,
spreekt de HEERE,*

- omdat u Mij hebt vergeten
en op leugen vertrouwde.*
- 26 *Daarom zal Ik ook de zomen van uw [kleding] omhoog tillen tot
over uw gezicht,
zodat uw schande gezien wordt:*
- 27 *uw overspeligheid en uw gehinnik,
uw schandalige hoererij.
Op de heuvels [en] in het veld
heb Ik uw afschuwelijke [afgoden] gezien.
Wee u, Jeruzalem, moet u niet rein worden?
Hoelang zal dat nog duren?*

Het volk wordt opgeroepen de ogen op te slaan en te zien wie er uit het noorden komen (*vers 20*). Dat zijn de Babyloniërs. Zij hebben “*de kudde*”, hun “*luisterrijke kleinvee*”, weggenomen, die Jeruzalem eens bevolkten. De hoofdstad is verantwoordelijk voor alles wat er met haar inwoners gebeurt. De inwoners worden hier weer als een kudde voorgesteld (*zie vers 17*). Het is hun eigen schuld dat anderen over hen heersen, want dat hebben ze die anderen geleerd (*vers 21*). Ze hebben zich verbonden met de wereld en dragen daarvan nu de rampzalige gevolgen. Daardoor zijn ze in grote benauwdheid, die vergeleken wordt met de benauwdheid die een vrouw heeft als ze in barensoed is.

Ze vragen zich af, niet hardop, maar in hun hart, waarom hun deze dingen overkomen (*vers 22*). Het stellen van die vraag bewijst hun verblindheid. Wat ze zich onuitgesproken (“*in uw hart*”) afvragen, is bij de HEERE bekend. Hij kent hun hart en geeft antwoord, hoewel Hij ook weet dat het geen vraag is die voortkomt uit een berouwvol hart. Hij vertelt hun dat het komt door “*de grootheid van uw ongerechtigheid*”. Het is dus hun eigen schuld dat hun dit alles overkomt.

Jeruzalem heeft zich als een hoer gedragen en zal zo behandeld worden. Het optillen van de zomen van hun kleding verwijst naar het schandalige gedrag van een hoer (*zie ook vers 26; Js 47:2-3; Ez 16:37*). Het was een grote schande voor een vrouw als dat bij haar gebeurde. De betekenis van het overweldigen van de hielen lijkt hiermee verband te houden. Bij het optillen van de zomen van de kleding worden als eerste de hielen zichtbaar. Het wijst erop dat Jeruzalem, beroofd van haar eer en schaamte, blootsvoets in ballingschap zal worden gevoerd.

Vervolgens wijst Jeremia met een dubbel voorbeeld uit de natuur op hun onveranderlijke neiging tot zondigen (*vers 23; vgl. Gn 6:5; Jr 17:9*). Hij wijst op de donkere huid van de Cusjiet en de gevlekte huid van de luipaard. Zowel de Cusjiet als de luipaard kan onmogelijk zijn huid veranderen. Zo is het ook onmogelijk dat de inwoners van Jeruzalem hun gewoonte om te zondigen veranderen.

En de HEERE zag dat de slechtheid van de mens op de aarde groot was, en [dat] al de gedachtespinsels van zijn hart elke dag alleen maar slecht waren. (Gn 6:5)

Het gaat niet over de verdorvenheid van de zondige natuur, maar over de verharding die het gevolg is van een voortdurend leven in de zonde. Door hun voortdurende leven in de zonde hebben ze een gewoonte ontwikkeld om kwaad te doen, met als gevolg dat ze niet meer weten wat goeddoen is. Dit voorbeeld maakt wel duidelijk hoe belangrijk het is om kinderen al vroeg te leren wat de Heer van hen vraagt en ze niet te leren om kwaad te doen.

Het onverbeterlijk kwade gedrag van het volk kan niet anders dan ertoe leiden dat de HEERE Zijn volk verspreidt als stoppels die wegstuiven door de woestijnwind (*vers 24*). Dat zal Hij doen door de Babyloniërs. Dat is het lot dat de HEERE Zijn volk geeft, het deel dat Hij hun toemeet, omdat zij Hem vergeten zijn en op leugen hebben vertrouwd (*vers 25*). Het "lot" en het "deel" verwijzen naar wat de HEERE oorspronkelijk voor hen in het beloofde land had. Nu worden hun lot en hun deel dat Hij voor hen heeft toegemeten in Zijn land, door hun afkerigheid van Hem verbonden aan het land van hun gevangenschap.

In wat het volk zal overkomen, zal hun schande worden gezien, hun eer wordt van hen weggenomen (*vers 26*). Ze zijn overspelig geworden en hebben zich gedragen als ongetemde paarden (*vers 27*). Teugelloos hebben ze zich aan "schandalige hoererijs" overgegeven. De HEERE hebben ze de rug toegekeerd om hun heil te zoeken bij de afgoden van de volken om hen heen. Die afgoden hebben ze aangebeden op de heuvels en in het veld.

Jeremia vraagt zich vertwijfeld af of Jeruzalem niet rein moet worden. Hij laat die woorden voorafgaan door de woorden: "Wee u". Hun onreinheid brengt rampspoed over hen. Toch zijn de laatste woorden van dit vers woorden van hoop. De vraag: "Hoelang zal dat nog duren?" betekent dat er een eind aan deze situatie komt. Hier gloort de hoop op herstel.

Jeremia 14

De grote droogte | verzen 1-6

1 *Het woord van de HEERE dat tot Jeremia gekomen is met betrekking tot de grote droogte.*

- 2 *Juda treurt,
zijn poorten verkommeren,
ze liggen in het zwart gehuld ter aarde,
en het gejammer van Jeruzalem stijgt omhoog.*
- 3 *De vooraanstaanden onder hen sturen hun minderen eropuit voor water.
Komen zij bij de regenbakken,
[dan] vinden zij geen water,
met hun lege kruiken keren zij terug.
Zij schamen zich en worden te schande en bedekken hun hoofd.*
- 4 *Omdat de grond gescheurd is
– er is immers geen regen op het land –
schamen de akkerbouwers zich,
zij bedekken hun hoofd.*
- 5 *Ja, zelfs een hinde werpt op het veld [haar] jong, en laat [het] in de steek,
omdat er geen gras is.*
- 6 *De wilde ezels staan op de kale hoogten,
als jakhalzen snakken ze naar adem,
hun ogen bezwijken,
omdat er geen gewas is.*

De hoofdstukken 14-15 horen bij elkaar. Ze gaan over een vreselijke droogte. We zien hier weer de persoonlijke uitingen van Jeremia. De HEERE heeft Zijn volk gebracht in een land van overvloedige zegen (zie Dt 8:7). Die zegen zouden ze genieten als ze gehoorzaam zouden zijn. Maar ze zijn ongehoorzaam geworden. Dat verklaart de troosteloze aanblik van het land vanwege een grote droogte waarover het woord van de HEERE tot Jeremia komt (vers 1). Het land was afhankelijk van de regen van de hemel. Of de regen zou komen, was weer afhankelijk van hun trouw aan de HEERE (zie Dt 11:10-15; 28:23-24; 1Kn 8:35-36; 1Kn 17:1).

In korte trekken geeft Jeremia in de volgende verzen de gevolgen van de droogte aan voor land en stad, voor arm en rijk, voor mens en dier. Alle voorspoed is verdwenen. Er is treurnis in Juda (*vers 2*). De poorten, waardoor voedsel naar binnen wordt gebracht en waar vaak veel mensen waren om handel te drijven, geven het beeld van verkommering, van wegwijnen. Het leven vloeit eruit weg. De poorten zijn ook de plaatsen waar recht wordt gesproken. De mensen die daar zitten om dat te doen, weten het ook niet meer. Ze zien geen hoop op verbetering van de situatie, want ze liggen in het zwart gehuld op de grond.

Het gejammer in Jeruzalem stijgt omhoog. Er zal gebeden zijn om regen. Hun smeekbeden zijn echter geen uitingen van berouw over hun zondige weg en geen smeken tot Hem om vergeving. Er is alleen gejammer vanwege de droogte en vanwege de dorst en hongersnood als gevolg daarvan. De droogte en het gebrek aan water geven de droogte van hun ziel weer. Ze hebben de bron van het levende water, de HEERE, verlaten (*Jr 2:13*) en daarom verkommert niet alleen hun lichaam, maar ook hun ziel.

Zelfs “de vooraanstaanden onder hen”, de voorname en aanzienlijke mensen, hebben niets aan hun aanzien als het erom gaat water uit de regenbakken te laten halen, want er is geen water (*vers 3*). Ze hoeven er zelf niet opuit. Daar hebben ze “hun minderen”, hun knechten, voor. Maar hun knechten keren onverrichter zake terug, met lege kruiken en moedeloos. Ze kunnen hun minderen gebieden, maar ze kunnen God niet gebieden water te geven. Ze hebben het gebrek aan regen aan zichzelf te wijten.

Omdat er geen regen is, is ook het land door de droogte opengescheurd (*vers 4*) en zal er geen oogst zijn. De akkerbouwers, de boeren, zijn ook ten einde raad. Ook de dieren op het veld zuchten onder de droogte. De hinde die bekendstaat om haar zorgzaamheid voor haar jong, laat het in de steek, voordat het groot geworden is en zelfstandig zijn weg kan gaan (*vers 5; zie Jb 39:4b-7*). De wilde ezels, die gewend zijn aan het harde en droge woestijnleven, kunnen geen adem meer halen (*vers 6; zie Jb 39:8-11*). Ze kunnen ook niets meer zien, want er is niets te eten. Hun krachten begeben het. De dieren delen in de gevolgen van de ontrouw van Gods volk (*vgl. Rm 8:22*).

Want wij weten, dat de hele schepping tezamen zucht en tezamen in barensnood is tot nu toe. (Rm 8:22)

De belijdenis van het volk | *verzen 7-9*

- 7 *Hoewel onze ongerechtigheden tegen ons getuigen,
HEERE, doe het omwille van Uw Naam,
want talrijk zijn onze afdwalingen,
tegen U hebben wij gezondigd.*
- 8 *[U,] Hoop van Israël,
zijn Verlosser in tijd van benauwdheid,
waarom zou U zijn als een vreemdeling in het land,
als een reiziger, [die slechts van de weg] afwijkt om te
overnachten?*
- 9 *Waarom zou U zijn als een radeloze man,
als een held [die] niet verlossen kan?
U bent toch in ons midden, HEERE,
en wij zijn naar Uw Naam genoemd,
verlaat ons niet.*

De profeet belijdt de zonden van het volk en maakt zich er een mee door over "onze ongerechtigheden" spreken (*vers 7*). Hij spreekt zijn belijdenis niet luid uit in tegenwoordigheid van het volk. Hij doet een beroep op de Naam van de HEERE, terwijl hij erkent dat zij tegen Hem hebben gezondigd met een menigte van afdwalingen. Zijn enige hoop en de enige hoop voor het volk is de HEERE. Hij is de "*Hoop van Israël*" (*vers 8*). Jeremia spreekt vaker over de HEERE als hoop of vertrouwen voor Zijn volk (*Jr 17:7,13; 50:7; zie en vgl. Ps 71:5; Hd 28:20; Ko 1:27; 1Tm 1:1*). Hij alleen is hun "*Verlosser in tijd van benauwdheid*", zoals Hij zo vaak heeft laten zien (*zie Ri 3-16*).

Jeremia vraagt "*waarom*" de HEERE Zich als een vreemdeling of een reiziger gedraagt, als iemand die slechts even het land bezoekt. Hij wil graag dat de HEERE bij hen komt en ook bij hen blijft (*vgl. Lk 24:29*). De vorige 'waaromvraag' betrof de voorspoed van de goddelozen (*Jr 12:1*). Deze nieuwe 'waaromvraag' gaat over de verhouding van de HEERE ten opzichte van hen die wel oprecht hun zonden belijden. Waarom houdt Hij zich ten opzichte van hen afzijdig?

En zij drongen bij hem aan en zeiden: Blijf bij ons, want het is tegen de avond en de dag is al gedaald. En Hij ging naar binnen om bij hen te verblijven. (Lk 24:29)

Het is indrukwekkend om te zien dat Jeremia de HEERE vergelijkt met "*een radeloze man*", terwijl hij zelf door radeloosheid wordt gekenmerkt.

Hij doet een dringend beroep op Hem om Zich niet afzijdig te houden als iemand die geen raad weet met de situatie, of Zich te gedragen als een held die in kracht tekortschiet om te verlossen (*vers 9*). Hij lijkt hier op de discipelen die ook in hun radeloosheid de Heer Jezus verwijten dat Hij Zich niets aantrekt van de nood waarin zij zijn (*Mk 4:38*). Evenals Jeremia doet, roepen de discipelen tot de Heer Jezus en zowel Jeremia als de discipelen doen dat niet tevergeefs.

En Hij lag in het achterschip op het kussen te slapen; en zij wekten Hem en zeiden tot Hem: Meester, bekommert U Zich er niet om dat wij vergaan? (Mk 4:38)

Hij pleit op de aanwezigheid van de HEERE in hun midden en op het feit dat zij naar Zijn Naam genoemd zijn. Hij doet een beroep op Hem iets voor Zijn volk te doen ter wille van Zijn Naam. Al zou Hij hen moeten verlaten vanwege hun zonden, dan kan Hij hen toch niet verlaten omwille van Zijn Naam? Hiermee neemt hij de toevlucht tot de genade en de onvoorwaardelijke beloften.

Voor ons is het ook zo dat wij geen moment zonder Hem kunnen. Ons gebed moet dan ook zijn dat we toch niet zullen afwijken van Hem. Als wij bij Hem blijven, blijft Hij bij ons. Als we alle rechten op Zijn verblijf bij ons hebben verspeeld, kunnen we alleen de toevlucht nemen tot Gods genade en Zijn onvoorwaardelijke beloften in Christus.

Het antwoord van de HEERE in oordeel | *versen 10-12*

10 Zo zegt de HEERE over dit volk: Zij hebben het rondzwerfen zo liefgehad, zij hebben hun voeten niet gespaard. Daarom scheidt de HEERE in hen geen behagen. Nu zal Hij aan hun ongerechtigheid denken en hun zonden straffen. 11 Verder zei de HEERE tegen mij: Bid niet voor dit volk ten goede. 12 Al vasten zij, Ik luister niet naar hun geroep. Ook al brengen zij een brandoffer en een graanoffer, Ik zal in hen geen behagen scheppen, maar door het zwaard, door de honger en door de pest zal Ik een einde aan hen maken.

In Zijn antwoord op de roep van Jeremia wijst de HEERE op het rondzwerfen van het volk (*vers 10*). Het is een hard antwoord. Ze hebben in hun liefde voor andere goden hun voeten niet gespaard, maar die gebruikt om hun goden achterna te lopen. Dat is de reden dat Hij geen behagen in hen heeft. En omdat ze daarin volharden, denkt Hij aan hun ongerechtigheid en straft Hij hun zonden. Jeremia mocht niet voor het volk bidden, want dat had geen zin (*vers 11*).

Voor de derde keer wordt Jeremia verboden om voor het volk te bidden (zie ook Jr 7:16; 11:14). Door hun besliste ongehoorzaamheid waren ze niet meer te helpen. Voorbede was een belangrijke functie van een profeet, maar het was Jeremia niet toegestaan om in die noodlottige tijd voorbede te doen. Hij houdt teveel van hen om hen op hun eigen zondige wegen te laten gaan en dus zullen ze Zijn tucht moeten voelen. Daarom zegt Hij dat Jeremia niet voor het volk moet bidden.

In het Nieuwe Testament lezen we over zonde tot de dood en dat daarvoor niet moet worden gebeden (1Jh 5:16b). Als tucht wordt veracht en de Geest van genade wordt gesmaad, komt er een tijd dat het te laat is voor smeekbede of voorbede. Als laatste daad van de heilige Godsregering wordt de dwalende weggedaan en wordt de zaak behandeld voor de rechterstoel van Christus (vgl. 1Ko 11:30). Zo is het ook hier met Israël. Het is er te laat voor om alleen genade uit te oefenen. Ze moeten nu de volle regering van God leren kennen.

Er is zonde tot [de] dood; daarvoor zeg ik niet dat hij zal vragen. (1Jh 5:16b)

Daarom zijn er onder u vele zwakken en zieken en nogal velen zijn ontslapen. (1Ko 11:30)

De HEERE luistert niet naar het geroep van Zijn volk, ook al zijn ze aan het vasten (vers 12). Zelfs in hun offers heeft Hij geen behagen. Al hun vasten, bidden en godsdienstige activiteiten zijn waardeloos. Noch vasten noch offers kunnen het volk weer in Gods gunst terugbrengen, zolang zij zich voor de afgoden neerbuigen. De HEERE zoekt boven alles naar waarheid in het hart. Als dat ontbreekt, zijn uiterlijke tekenen van berouw nutteloos. In plaats van behagen in hen te scheppen gaat Hij een einde aan hen maken door zwaardere oordelen dan droogte, namelijk oorlog (het zwaard), gebrek (honger) en ziekte (pest). De combinatie van deze drie komt meerdere keren in het boek voor.

Het oordeel over de valse profeten | verzen 13-16

13 Toen zei ik: Ach, Heere HEERE, zie, die profeten zeggen tegen hen: U zult geen zwaard zien en honger zult u niet krijgen, maar Ik zal u een duurzame vrede geven in deze plaats. 14 De HEERE zei tegen mij: Die profeten profeteren vals in Mijn Naam. Ik heb hen niet gezonden, Ik heb hun geen opdracht gegeven en Ik heb niet tot hen gesproken. Zij profeteren u een leugenvisioen, waarzeggerij,

holle praat en bedrog van hun [eigen] hart. 15 Daarom, zo zegt de HEERE over de profeten die profeteren in Mijn Naam, hoewel Ik hen niet heb gezonden, en zij [toch] zeggen: Er zal geen zwaard en honger in dit land zijn. Die profeten zullen zelf door het zwaard en door de honger omkomen. 16 En het volk waartegen zij profeteren, zal weggegooid worden op de straten van Jeruzalem vanwege de honger en het zwaard, zonder dat iemand hen begraaft: hen, hun vrouwen, en hun zonen en hun dochters. Zo zal Ik hun kwaad over hen uitstorten.

Jeremia wijst de "Heere HEERE" op de tegenstanders van de waarheid, dat zijn de valse profeten (*vers 13*). Dit zijn de 'mooi weer' profeten. Zij prediken aangename dingen, dingen die het volk in slaap sussen en hen in hun geliefkoosde zonden laten volharden. Dat durven ze te doen in de Naam van de HEERE. Het is erg om leugens te verkondigen, het is nog erger dat te doen in de Naam van de HEERE.

Ze spreken over vrede die de HEERE zou geven, ja, zelfs over "duurzame vrede", een vrede die altijd blijft en niet wordt weggenomen. Door zo te spreken stimuleren ze het volk in hun zondige gedrag, alsof ze geen zondig gedrag hebben. Het kenmerk van een valse profeet is dat hij het geweten volledig buiten schot laat en niet spreekt over bekering.

Zulke valse profeten zijn er ook vandaag veel. Het zijn die mensen, theologen en kerkelijke functionarissen, die bijvoorbeeld verkondigen dat homofiele, lesbische verhoudingen, verhoudingen van 'liefde' zijn. Ze worden ontmaskerd als we zien dat ze niet Christus prediken, maar integendeel de zonde goedpraten. Ze geven hun eigen gedachten door en niet Gods Woord. Zonde brengt altijd oordeel, maar valse profeten spreken niet over zonde en dus ook niet over oordeel.

Mensen die in de zonde leven en daar niet mee willen breken, lopen altijd achter mensen aan die hun daarvoor de ruimte geven en hen daarin zelfs stimuleren. We zien dat in de godsdienst en ook in de politiek. Daar wordt uitgegaan van het 'verlichte' denken van de mens. Dat denken is duisternis en drijfzand.

De HEERE antwoordt Jeremia dat die profeten leugenprofeten zijn en dat Hij hen niet heeft gezonden (*vers 14*). Hij weet precies hoe ze zijn, Hij kent hun opzet. Ze zijn eigenmachtig bezig. Wat zij profeteren, zuigen ze uit hun duim, het is holle praat, het stelt niets voor. Het is bedrog

dat uit hun eigen verdorven hart opwelt. De HEERE zal het oordeel over hen vellen door het zwaard en de honger, juist die middelen die zij loochenen (*vers 15*). Dat is de ironie van God.

De oordelen die de valse profeten hebben geloochend, zullen ook over het volk komen (*vers 16*). De HEERE zal hun eigen kwaad over hen uitstorten. Allen komen ze om, zichzelf, hun vrouwen en hun zonen en hun dochters. Ze komen allemaal om. Er is niemand die hen kan begraven. Het volk is wel misleid, maar daarom niet minder schuldig. Hoe vaak zijn ze niet gewaarschuwd om niet naar valse profeten te luisteren. Het blinde volk en de blinde profeten vallen beiden in de kuil (*Mt 15:14*). Het volk is er zelf verantwoordelijk voor dat zij naar die profeten hebben geluisterd en zich niet van hen hebben afgewend. Zo zal de dwaasheid van de valse profeten openbaar worden, zoals bij Jannes en Jambres (*zie 2Tm 3:9*). Het loochenen of vervalsen en verdraaien van wat God heeft gezegd, heeft geen enkele invloed op wat God heeft gezegd.

Laat hen [begaan]. Zij zijn blinde leidslieden <van blinden>. Als nu een blinde een blinde leidt, zullen zij beiden in een kuil vallen. (Mt 15:14)

In deze verzen zien we een ernstig beeld van het christendom zoals wij het kennen. De dienaren van de satan keren het oor van hun toehoorders van de waarheid af en wenden het tot de fabels. Het zijn wolven in schaapskleren. Ze doen zich voor als dienaren van Christus, maar het geloof in de waarheid en het gezag van de Schrift werpen ze omver. Ze maken het belachelijk en vertrappen de grote en heilige waarheden van de verzoening en het eeuwige oordeel dat ieder te wachten staat “*die het bloed van de Zoon van God met voeten heeft getreden*” (*Hb 10:29*). Wie met instemming naar zulke predikers luistert, zal worden geoordeeld met het oordeel dat over deze valse predikers komt.

De smart van Jeremia | *verzen 17-18*

- 17 Zeg dan dit woord tegen hen:
Tranen stromen [uit] mijn ogen naar beneden,
nacht en dag, zonder ophouden,
want de maagd, de dochter van mijn volk, is gebroken [met] een
grote breuk,
[door] een wond die zeer pijnlijk is.
- 18 Ga ik eropuit, het veld in,
ziedaar hen die gevallen zijn door het zwaard.

*Kom ik in de stad,
 ziedaar hen die ziek zijn van de honger.
 Ja, zowel profeet als priester
 trekt in het land rond en weet geen [raad].*

Het geloof van het volk in de woorden van valse profeten brengt bij Jeremia weer grote smart teweeg (vers 17). Hij krijgt de opdracht die smart aan het volk te vertellen. Het volk dat door de valse profeten is misleid, moet er zwaar voor boeten. De vijand die door de HEERE op hen wordt afgestuurd, zal hen breken met een grote breuk en wonden veroorzaken die veel pijn doen. Jeruzalem wordt hier weer met een vrouw vergeleken. De stad wordt een maagd genoemd om daarmee aan te geven dat de stad nog niet door anderen dan het eigen volk was bewoond.

Jeremia ziet de gevolgen van de komst van de Babyloniërs in de geest voor zich. Overal waar hij kijkt, of het nu in de stad is of daarbuiten, ziet hij dood en ziekte (vers 18). De mensen die met zoveel zekerheid over vrede hadden gesproken, lopen verdwaasd rond. Het is uit met hun praatjes. Ze hebben nu niets meer te vertellen en kunnen geen raad meer geven. Wie zou hen trouwens nu nog geloven?

Belijdenis en gebed om hulp | verzen 19-22

- 19 *Hebt U Juda dan helemaal verworpen,
 of walgt Uw ziel van Sion?
 Waarom hebt U ons [zo] geslagen dat er geen genezing voor ons
 [meer mogelijk] is?
 Wij zien uit naar vrede, maar er is niets goeds,
 naar een tijd van genezing, maar zie, er is verschrikking.*
- 20 *HEERE, wij kennen onze goddeloosheid,
 de ongerechtigheid van onze vaders, want wij hebben gezondigd
 tegen U.*
- 21 *Verwerp [ons] niet omwille van Uw Naam,
 maak Uw heerlijke troon niet te schande,
 denk aan Uw verbond met ons, verbreek [het] niet.*
- 22 *Zijn er onder de nietige [afgoden] van de heidenvolken die het
 laten regenen,
 of kan de hemel regendruppels geven?*

*Bent U dat niet, de HEERE, onze God?
Wij zien naar U uit,
want al deze dingen doet U!*

Hoewel Jeremia van de HEERE niet voor dit volk mocht bidden (zie vers 11), kan hij het bij de aanblik van de ellende van zijn volk niet laten Hem ervoor te bidden (vers 19). De HEERE is zijn enige toevlucht in zijn nood. Hij roept de vraag tot de HEERE of Hij Juda dan helemaal verworpen heeft en of Zijn ziel dan werkelijk walgt van Sion. Dit is een derde 'waaromvraag'. Het is de vraag naar de tucht die over het volk komt. (De eerste is: waarom laat God de goddelozen in vrede, Jr 12:1; de tweede is waarom de HEERE Zich voor de getrouwen als een vreemde houdt Jr 14:8).

Hij kan zich niet voorstellen dat de HEERE van Sion, dat Hij zo liefhad en waarin Hij Zich zo verheugde, nu een walging heeft. Wat is er de reden van dat Hij hen zo heeft geslagen dat er geen genezing meer voor hen mogelijk is (vgl. 2Kr 36:16)? Aan het woord "ons" zien we, dat Jeremia de plaats van het berouwvolle deel van het volk inneemt en zich daarmee vereenzelvigd. Het volk ziet wanhopig uit naar vrede, maar die is in de verste verte niet te ontdekken. Er is niets goeds waaraan ze enige hoop op verbetering van de situatie kunnen ontlenuen. Genezing is ook nergens te vinden. In plaats daarvan zien ze alleen nog maar meer verschrikking. Het uitzien naar vrede is tevergeefs, omdat het volk de HEERE heeft verlaten. Daarom is er ook verschrikking in plaats van genezing.

Maar zij spotten met de boden van God, verachtten Zijn woorden en maakten Zijn profeten belachelijk, tot de grimmigheid van de HEERE tegen Zijn volk [zo hoog] opsteeg dat er geen genezing [meer mogelijk] was. (2Kr 36:16)

Niemand dan Jeremia weet beter waarom God Zijn volk zo heeft geslagen en er geen genezing is. Hij geeft dan ook zelf het antwoord: hun goddeloosheid en ongerechtigheid (vers 20). Hij belijdt de ongerechtigheid van hun vaders en dat ze ook zelf tegen de HEERE hebben gezondigd. Tegelijk kan hij gewoon niet geloven dat de HEERE een definitief einde aan Zijn volk heeft gemaakt, dat Hij hen voorgoed heeft verworpen. Daarom doet hij een beroep op de Naam van de HEERE, op Zijn heerlijke troon en op Zijn verbond met Zijn volk (vers 21). In het gedrag van het volk is geen verandering, maar toch ook niet in de HEERE? Hij kan toch vanuit Zijn eigen Naam en Zijn eigen regering en

Zijn eigen verplichtingen Zijn volk zegenen? Ja, dat kan Hij, maar dat moet wel op een rechtvaardige grondslag. Die grondslag heeft Hij in Christus en Zijn werk op het kruis.

De enige hoop van Jeremia is de HEERE, Die Hij vergelijkt met de nietigheden, dat zijn de afgoden, van de heidenvolken (*vers 22*). De afgoden kunnen niets aan regen geven (er is steeds nog die vreselijke droogte). Dat kan al-

leen de HEERE, Die de God van Zijn volk is (*Jb 38:25-27*). Daar ligt de hoop van Jeremia en van het overblijf-

*Wie klieft voor de [stort]vloed een waterloop,
en een weg voor het weerlicht van de donder,
om het te laten regenen op het land, [waar] niemand is,
[op] de woestijn, waarin geen mens is,
om [het gebied van] verwoesting en vernietiging te verzadigen,
en om het opkomende groen te laten groeien? (Jb 38:25-27)*

sel en daarom zien ze (“wij”) naar Hem uit, naar Hem Die “al deze dingen doet”, Die alleen regen en zegen kan geven.

Jeremia 15

Geen gebed voor Juda | vers 1

1 De HEERE zei tegen mij: Al stond Mozes of Samuel voor Mijn aangezicht, dan [nog] zou Mijn ziel niet met dit volk van doen willen hebben. Stuur [hen] van voor Mijn aangezicht weg, laten zij weggaan!

Hier komt het antwoord van de HEERE op de vorige ‘waaromvraag’ (Jr 14:19). Het is weer een hard antwoord (vers 1). Het gebed van een rechtvaardige vermag veel, maar in dit geval zal voorbede van de meest invloedrijke Godsmannen, mannen van gebed, niet baten voor een volk dat zozeer van de HEERE is afgeweken. Mozes (zie Ex 32:6,11-14) en Samuel (zie 1Sm 7:9; 12:23) hebben beiden bij God gepleit voor het volk en Hij heeft hun gebeden verhoord (Ps 99:6-8). Maar met een dergelijk volk zoals het nu is, kan Hij niet van doen hebben.

*Mozes en Aäron waren onder Zijn priesters,
Samuel onder wie Zijn Naam aanriepen;
zij riepen tot de HEERE
en Hij verhoorde hen.
Hij sprak tot hen in een wolkolom;
zij hebben Zijn getuigenissen in acht genomen
en de verordeningen [die] Hij hun had gegeven.
HEERE, onze God, U hebt hen verhoord;
U bent voor hen een vergevend God geweest,
hoewel U wraak oefende over hun daden.
(Ps 99:6-8)*

De HEERE zegt tegen Jeremia dat hij, in plaats van voor hen te bidden dat Hij hen zal aannemen, hen moet wegsturen van voor Zijn aangezicht. In plaats van hen in gebed voor Gods aangezicht te brengen wil Hij hen niet meer zien, ze moeten weggaan. Als God iemand niet meer wil zien, is dat een vreselijk oordeel. Zo iemand wordt overgegeven aan de dood.

De straf vastgesteld | verzen 2-9

2 En het zal gebeuren, wanneer zij tegen u zeggen: Waar moeten wij naartoe gaan? dat u tegen hen moet zeggen: Zo zegt de HEERE:

*Wie [bestemd is] voor de dood, naar de dood;
wie [bestemd is] voor het zwaard, naar het zwaard;
wie [bestemd is] voor de honger, naar de honger;
en wie [bestemd is] voor de gevangenis, naar de gevangenis.*

3 Ik zal hen [op] vier manieren straffen, spreekt de HEERE: [door] het zwaard om [hen] te doden, [door] de honden om [hen] weg te slepen, [door] de vogels in de lucht en de dieren op de aarde om [hen] te verslinden en te gronde te richten. 4 Ik zal hen stellen tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken van de aarde, vanwege Manasse, de zoon van Hizkia, de koning van Juda, om wat hij in Jeruzalem gedaan heeft.

5 Want wie heeft medelijden met u, Jeruzalem?

Wie betuigt u zijn medeleven,
wie zal [van de weg] afgaan om te vragen
naar uw welstand?

6 Ú hebt Mij verlaten,
spreekt de HEERE,
u ging achterwaarts.

Daarom strek Ik Mijn hand tegen u uit, Ik richt u te gronde,
Ik ben het berouw hebben moe.

7 Ik zal hen wannen met een wan
in de poorten van het land.

Ik heb Mijn volk van kinderen beroofd, [het] doen ondergaan.
Zij zijn van hun wegen niet teruggekeerd.

8 Hun weduwen zullen voor Mij talrijker zijn
dan het zand van de zeeën.

Ik laat over hen, over de moeder,
een jongeman komen, een verwoester, midden op de dag.
Plotseling laat Ik op hen vallen
angst en verschrikkingen.

9 Zij die er zeven baarde, verkommert,
zij blaast haar [laatste] adem uit.

Haar zon gaat onder als het nog dag is,
zij schaamt zich en wordt rood van schaamte.

Wat van hen nog overblijft, zal Ik overgeven aan het zwaard
voor het oog van hun vijanden,
spreekt de HEERE.

De HEERE bereidt Jeremia erop voor dat hij de vraag van het volk zal krijgen waar ze heen moeten gaan (*vers 2*). Die vraag staat in nauw verband met *vers 1* waar de HEERE heeft gezegd dat ze niet bij Hem terecht kunnen en dat Hij hen niet meer wil zien. Het antwoord dat

Jeremia moet geven, is niet dat ze zelf kunnen bepalen waar ze heen zullen gaan, maar dat ze op weg zijn naar hun zelf gekozen bestemming: naar de dood (mogelijk wordt hiermee de pest bedoeld), het zwaard, de honger en de gevangenis.

In *vers 3* zegt de HEERE welke middelen Hij zal gebruiken om hen te straffen. Het zwaard zal de dood veroorzaken. De doden zullen geen eervolle begrafenis krijgen, maar de lijken zullen door de honden worden weggesleept terwijl ze die verscheuren en door de aasvogels en de wilde dieren worden verslonden. Het is de grootst denkbare vernedering voor een Jood als zijn dode lichaam niet wordt begraven en dan ook nog voedsel voor dieren wordt.

Dat zal hen tot een schrikbeeld maken voor alle koninkrijken van de aarde. De straffen komen vanwege Manasse, om wat hij in Jeruzalem heeft gedaan (*vers 4*; zie *2Kn 21:1-16*; *2Kr 33:1-11*). Manasse heeft niet alleen alle hervormingen van zijn Godvrezende vader Hizkia tenietgedaan, maar hij heeft heel bewust de afgodendienst en demonenverering ingevoerd om de HEERE te tarten. Dat Manasse hier nadrukkelijk "*de zoon van Hizkia*" wordt genoemd, is vanwege het contrast tussen een zo Godvrezende vader en een zo goddeloze zoon. Het optreden van Manasse vond geruime tijd geleden plaats. Als een zonde echter niet goed is beleden en weggedaan, blijven de gevolgen aanwezig. De HEERE wijst altijd op de oorsprong van de zonde en het oordeel.

In *vers 5* worden drie vragen aan Jeruzalem gesteld. De vragen gaan erover wie medelijden met hen heeft, wie hun medeleven betuigt en wie naar hun welstand vraagt. Het antwoord ligt in de vraag opgesloten. Er zal niemand zijn die medelijden heeft of medeleven betuigt of vraagt naar hun welstand. De troost die gelegen is in het medelijden van anderen, zal er voor Jeruzalem niet zijn. Niemand zal de moeite nemen even van zijn weg af te wijken om te vragen hoe het met haar gaat.

Ze hebben dat aan zichzelf te wijten, want zij hebben de HEERE verlaten, de Enige Die steeds medelijden met hen had en naar hen omzag (*vers 6*). Maar Zijn zorg wilden ze niet en ze zijn achterwaarts gegaan. Daarom is de hand van de HEERE in oordeel tegen hen uitgestrekt om hen te gronde te richten. Het is over en uit met Zijn berouw over het kwaad dat Hij hen zal aandoen. Hij heeft het nu al zo

vaak en zo lang uitgesteld, maar nu moet het toch komen. Hij is "het berouw hebben moe".

De HEERE zal door de wan de goddelozen van Zijn volk in de poorten van het land (waar rechtgesproken wordt) oordelen (vers 7). Met de wan wordt het kaf van het koren gescheiden.

Het kaf zijn de goddelozen. Zij worden door de wan van het oordeel weggeblazen (Mt 3:12) Daardoor zal Hij Zijn volk van kinderen beroven en daarmee het voortbestaan van het goddeloze volk onmogelijk maken. Nog eens wordt de reden gegeven, namelijk dat zij doorgaan op hun zondige wegen en er niet van tot Hem zijn teruggekeerd.

...; zijn wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer door en door zuiveren en zijn tarwe in de schuur samenbrengen, maar het kaf met onuitblusbaar vuur verbranden. (Mt 3:12)

Ook zal er een groot aantal weduwen zijn, wat betekent dat heel veel mannen zullen sterven (vers 8; vgl. 2Kr 28:6). De HEERE brengt het oordeel over "de moeder", dat is het volk, door "een jongeman", dat is een jonge macht (Babel). Tegelijk zegt de HEERE dat Hij Zelf het volk zal overvallen. Wat Babel doet, is niets anders dan Zijn wil uitvoeren. De plotselinge schrik die het volk overvalt als de vijand komt, wordt door Hem veroorzaakt.

Pekah, de zoon van Remalia, doodde in Juda op één dag honderdtwintigduizend [man], allen dappere mannen, omdat zij de HEERE, de God van hun vadersen, verlaten hadden. (2Kr 28:6)

De vruchtbare vrouw die er zeven baarde, stelt Israël voor onder de volkomen zegen van de HEERE (Dt 28:4a).

Van die vruchtbaarheid is door hun ongehoorzaamheid niets over (Dt 28:18a). De vrouw, het volk, verkommert, kwijnt weg en zal haar laatste adem uitblazen (vers 9). Terwijl de zon nog schijnt, de zon van Gods goedertierenheid, wordt het voor haar toch nacht vanwege haar zonden. Wat er nog aan mensen en goederen over is, wordt door de vijanden weggenomen.

Gezegend zal zijn de vrucht van uw schoot, ... (Dt 28:4a)

Verloekt zal zijn de vrucht van uw schoot ... (Dt 28:18a)

De klacht van Jeremia | verzen 10-11

10 Wee mij, mijn moeder, dat u mij gebaard hebt,
 een man van onenigheid en een man van ruzie voor heel het land.
 Ik heb niets uitgeleend en men heeft mij niets uitgeleend,
 [toch] verloekt ieder van hen mij.

11 De HEERE zei: Voorwaar, [Ik zweer] dat Ik ten goede voor u heb gezorgd!

Voorwaar, [Ik zweer] dat Ik tegen de vijand voor u ben opgekomen,

in een tijd van onheil en in een tijd van benauwdheid!

De aankondiging van het niets sparende oordeel grijpt Jeremia opnieuw aan (*vers 10*). Hij richt zich hierbij tot zijn moeder en spreekt er het wee over uit dat zij hem gebaard heeft (*Jr 20:14; zie ook Jb 3:3-10*). Het wee betreft niet zijn moeder, maar zijn geboorte en daardoor de HEERE. Hij had haar een andere soort zoon gegund dan de zoon die hij is. Ze heeft geen plezier aan hem kunnen beleven, want zijn hele leven is een kwelling.

Zijn klacht betreft niet wat er over het land zal komen, maar wat er over hemzelf heen komt. Omdat niemand het met hem eens is en ieder zich tegen zijn prediking verzet, gaat hij twijfelen aan de zin van zijn leven en dienst. Hij ziet dat de mensen hem haten vanwege zijn oordeelsaanzeggingen. Overal waar hij komt en predikt, wordt wat hij zegt aanleiding tot verdeeldheid en ruzie. Ook wij kunnen ons soms de oorzaak van ruzie en onenigheid voelen. Wat een troost dat de Heer het dan, als we goed staan, voor ons opneemt.

De aanleiding is niet zijn gedrag met betrekking tot hebzucht, want daarop is niets aan te merken. Hij heeft bijvoorbeeld niet iets uitgeleend of iets van iemand geleend, wat een oorzaak van onenigheid en scheve verhoudingen zou kunnen zijn (*Sp 22:7; zie Ne 5:1-13*).

*Een rijke heerst over armen,
en wie leent, wordt slaaf van de uitlener.
(Sp 22:7)*

In Zijn antwoord op de klacht herinnert de HEERE Jeremia er met een krachtig "voorwaar" aan dat Hij ten goede voor hem heeft gezorgd (*vers 11*). Hij is voor hem opgekomen tegen zijn vijanden, hoe die vijanden zich ook roerden. In elke tijd van onheil en elke tijd van benauwdheid is de HEERE er voor hem geweest. Dat Jeremia tegenstand zou ontmoeten, heeft Hij hem al gezegd toen Hij hem riep (*Jr 1:19a*). Hij heeft ook beloofd dat Hij met hem zou zijn (*Jr 1:19b*). Zo bemoedigt de HEERE hem.

Het onvermijdelijke oordeel | verzen 12-14

- 12 *Kan ijzer [soms] breken,
ijzer uit het noorden, of brons?*
- 13 *Uw vermogen en uw schatten
zal Ik als buit geven,
zonder prijs, vanwege al uw zonden,
en in heel uw gebied.*
- 14 *Ik zal [u] met uw vijanden overbrengen
naar een land [dat] u niet kent,
want een vuur is aangestoken in Mijn toorn,
het zal tegen u branden.*

Het oordeel komt uit het noorden (*vers 12*). Zoals ijzer en brons niet met blote handen te breken zijn, zo zullen de mensen in Juda niet in staat zijn de macht van het Babylonische leger te breken. Alle rijkdom en het hele gebied zullen aan de vijand als buit worden gegeven, zonder dat ze er iets voor hoeven te betalen (*vers 13*). Dat is het gevolg van hun zonden. De bewoners zullen worden weggevoerd naar een onbekend land (*vers 14*). Dit oordeelsvuur dat tegen hen zal branden, is door de toorn van de HEERE aangestoken.

Jeremia beschuldigt de HEERE | verzen 15-18

- 15 *U, HEERE, U kent [mijn onschuld],
denk aan mij en zie naar mij om,
wreek mij op mijn vervolgers.
Neem mij in Uw geduld niet weg,
weet dat ik omwille van U smaad draag.*
- 16 *[Zodra] Uw woorden gevonden werden, at ik ze op.
Uw woord was mij tot vreugde
en tot blijdschap in mijn hart,
want Uw Naam is over mij uitgeroepen,
HEERE, God van de legermachten.*
- 17 *Ik heb niet gezeten in een kring van spotters,
of sprong [daar] op van vreugde.
Vanwege Uw hand zat ik alleen,
want U hebt mij [met] gramschap vervuld.*
- 18 *Waarom is mijn lijden er voor altijd,
en is mijn wond ongeneeslijk, weigert hij te genezen?*

*Bent U nu echt voor mij als een onbetrouwbare [beek],
water [dat] niet betrouwbaar is?*

Jeremia richt zich opnieuw tot de HEERE (*vers 15*). Het wordt hem allemaal teveel. Hij vraagt de HEERE om aan hem te denken en naar hem om te zien. Hij kent toch zijn onschuld? Waarom moet hij dan zo lijden? Jeremia roept de HEERE op hem te wreken op zijn vervolgers, de mensen die hem het leven zo moeilijk maken. Laat de HEERE toch geduld met hem hebben, want omwille van Hem draagt hij smaad. Jeremia stort zijn hart uit voor de HEERE. Hij is gewend aan Zijn tegenwoordigheid en spreekt vertrouwelijk met Hem over zijn nood.

De woorden van de HEERE zijn hem tot voedsel (*vers 16*). Zodra hij ze vond – wat wil zeggen dat zijn hart ernaar uitging – en hoorde, at hij ze op, nam hij ze intens in zich op, in tegenstelling tot het volk dat Gods woorden verwierp (*Jr 8:9b*). We kunnen ook denken aan de vondst van Gods Woord in de tempel tijdens de regering van Josia (*zie 2Kn 22:13; 23:2*).

Het eten van de woorden van God symboliseert het zich vereenzelvigen met de geopenbaarde waarheid van het Woord van God (*Ez 3:1-3; zie ook Ez 2:8-10; Op 10:9*). Jeremia is op en top profeet. Zijn grootste vreugde vindt hij in het Woord van God. Dat is zijn eten en drinken (*zie en vgl. Jh 4:34*). Als hij Gods woorden hoort, wordt hij daar helemaal blij van in zijn hart. Hij luistert graag naar die woorden (*Ps 19:11; zie ook Ps 119:103,111*), want ze komen uit de mond van Hem Die Zijn Naam over hem heeft uitgeroepen (*Jr 14:9*). Hij is de God van de legermachten, de Almachtige, ook voor Jeremia.

*Daarna zei Hij tegen mij: Mensenkind, eet wat u aantreft. Eet deze rol op, ga, spreek tot het huis van Israël. Toen deed ik mijn mond open en Hij gaf mij die rol te eten. Hij zei tegen mij: Mensenkind, geef uw buik te eten, vul uw binnenste met deze rol, die Ik u geef. Toen at ik en hij werd in mijn mond als honing zo zoet.
(Ez 3:1-3)*

*Zij zijn begerenswaardiger dan goud,
ja, dan veel zuiver goud;
en zoeter dan honing
en honingzeem uit de raat.
(Ps 19:11)*

Als een grote tegenstelling tot de grote vreugde die hij in het Woord vindt, zegt hij dat hij niet in de kring van de spotters heeft gezeten (*vers 17; zie Ps 1*). Hij heeft niet meegedaan met het platte plezier van mensen die met Gods Woord spotten. Hij heeft alleen gezeten, niet om in zijn eentje plezier te maken, maar omdat hij de hand van de HEERE zwaar op zich voelde drukken en Zijn gramschap hem van binnen vulde.

Hij heeft ook niet in de gezindheid van de farizeeër zich in hoogmoed afgescheiden. Dat blijkt wel uit de vraag die hem kwelt waarom (de vierde ‘waaromvraag’, Jr 12:1; 14:9,19) hij altijd maar moet lijden, waarom er geen genezing komt (vers 18). Is zijn roepen tot Hem dan tevergeefs? Luistert Hij niet? Is Hij dan toch een bedrieger, dat Hij wel belooft dat Hij er voor hem is en hem helpt, maar niet doet wat Hij zegt (vgl. Jb 6:15)?

Mijn broeders hebben trouweloos gehandeld, als een beek; zij gaan voorbij als stromende beken, ... (Jb 6:15)

Deze ‘waaromvraag’ is eigenlijk geen vraag, maar een aanklacht. Jeremia verwijt de HEERE dat Hij als een onbetrouwbare beek voor hem is, een beek die verkwikking belooft, maar niet geeft. Dit zijn de ‘waaromvragen’ van Job. Ook Mozes, Jozua en Habakuk hebben tot de HEERE hun twijfels over Zijn wegen uitgesproken, evenals de discipelen van de Heer (zie Nm 11:11; Jz 7:7; Hk 1:2-3; Mk 4:38).

Berisping van God en bemoediging | verzen 19-21

- 19 *Daarom, zo zegt de HEERE:
Als u terugkeert, laat Ik u terugkeren,
u zult voor Mijn aangezicht gaan staan.
Als u wat kostbaar is, afscheidt van wat waardeloos is,
zult u als Mijn mond zijn.
Laten zij terugkeren naar u,
maar ú mag niet terugkeren naar hen.*
- 20 *Ik zal u vóór dit volk stellen
als een bronzen vestingmuur.
Ze zullen wel tegen u strijden,
maar u niet aankunnen,
want Ik ben met u,
om u te verlossen en te redden, spreekt de HEERE.*
- 21 *Ik zal u redden uit de hand van de kwaaddoeners,
Ik zal u verlossen uit de greep van de geweldplegers.*

De HEERE antwoordt Jeremia op zijn klacht dat, als hij zijn vertrouwen in de HEERE in enige mate is kwijtgeraakt, hij moet terugkeren tot Hem. Jeremia moet zich bekeren. Hier zien we de bekering van iemand die al bekeerd is. Als een gelovige afwijkt van de weg van vertrouwen

op de Heer, moet hij zich van zijn dwaalweg bekeren en terugkeren tot de Heer.

Het antwoord van de HEERE is weer een correctie op de houding van Jeremia. Jeremia moet tot inkeer komen, anders kan de HEERE niet met hem verdergaan. Als hij terugkeert, dat wil zeggen ernaar verlangt de HEERE weer te vertrouwen, zal Hij Jeremia tot Zichzelf terug laten keren. Hij zegt hem Zijn hulp toe. Dan zal hij weer voor Zijn aangezicht staan.

In Gods tegenwoordigheid kan Jeremia het kostbare van het waardeloze afscheiden en het juiste besef hebben van goed en kwaad. Met "*wat kostbaar is*" worden de woorden bedoeld die de HEERE heeft gesproken. Met "*wat waardeloos is*" worden de woorden bedoeld die hij als zwak mens verwijtend tot de HEERE heeft gesproken. Als hij weer weet wat kostbaar is, zal hij in staat zijn als de mond van de HEERE te zijn.

De toepassing is dat wij altijd het goede van het kwade, het kostbare van het waardeloze moeten scheiden. De satan zal altijd proberen dat te vermengen en hoe is hem dat in de christenheid gelukt. De gelovige kan door de Geest van God weten wat kostbaar is, wat in overeenstemming met Gods Woord is en zich daarmee bezighouden.

Wat het volk betreft, zij moeten zich bij Jeremia voegen en ook voor de HEERE gaan staan. Jeremia mag in geen geval tot het volk terugkeren, dat wil zeggen zich zo uiten en gedragen als zij doen en wat hij zojuist in zijn verwijten heeft gedaan, want dat deed het volk ook. We moeten Jeremia maar niet al te hard vallen. Hij was een gekwelde man door alles wat hij om zich heen zag, terwijl hij ook de totale onwil van het volk waarnam om ook maar enigszins naar zijn boodschap te luisteren. Het volk was gevoelloos en ging gewoon door met hun kwalijke praktijken. Daardoor was hij even de weg kwijt en daarom moest hij terug naar de HEERE en Zijn woorden weer gaan spreken.

Eenmaal bij de HEERE, in Zijn tegenwoordigheid en dienst, mag er geen terugkeer zijn naar de ontrouwen en geen aanpassing aan de eigenzinnige verlangens van een volk dat ongehoorzaam is aan Gods Woord. De getrouwen moeten worden opgeroepen zich van dat volk af te zonderen en ook in de tegenwoordigheid van de HEERE te komen. We zien hier ook dat de getrouwe het ontrouwe volk niet veracht, maar

in zijn hart de pijn voelt van de positie waarin het ontrouwe volk zich bevindt.

De HEERE herhaalt Zijn toezegging die Hij Jeremia bij zijn roeping heeft gedaan (*vers 20; Jr 1:18-19*). Hij bemoedigt hem dat Hij hem tot een onneembare vesting zal maken. Elke strijd tegen hem zal zinloos zijn, want de HEERE is met hem, om hem te verlossen en te redden. Hij redt uit de hand van de kwaaddoeners en verlost uit de greep van de geweldplegers (*vers 21*). Alle vijanden van Jeremia zijn machteloos tegenover de HEERE van de legermachten.

Jeremia 16

In het gedeelte dat nu onze aandacht vraagt, horen we niet meer de zachtmoedige smeekbede van de ziener ten gunste van Juda. Hij pleitte onvermoeid, terwijl er hoop leek te zijn op het afwenden van de dreigende ramp. Maar er was geen berouw van de kant van het volk. De heiligheid van God eist dat aan de zonde in hen die zo nauw verbonden zijn met Zijn Naam, niet lichtvaardig wordt voorbijgegaan. Dit gedeelte is een ernstige aanklacht van Zijn kant, die laat zien waarom Zijn hand tegen hen moet zijn, hoezeer Zijn hart ook nu nog naar hen uitgaat.

De eenzaamheid van Jeremia | verzen 1-9

1 Het woord van de HEERE kwam tot mij: 2 U mag u geen vrouw nemen en in deze plaats geen zonen en dochters hebben, 3 want zo zegt de HEERE over de zonen en over de dochters die in deze plaats geboren worden, en over hun moeders die hen baren, en over hun vaders die hen verwekken in dit land: 4 Zij zullen sterven aan dodelijke ziekten, er zal over hen geen rouw bedreven worden en zij zullen niet begraven worden, [maar] tot mest op de aardbodem zijn. Zij zullen door het zwaard en door de honger omkomen, en hun dode lichamen zullen tot voedsel zijn voor de vogels in de lucht en voor de dieren op de aarde.

5 Want zo zegt de HEERE: U mag het huis van hem die een rouwmaaltijd houdt, niet binnengaan. U mag [er] niet heen gaan om rouw te bedrijven en u mag hen geen medeleven betuigen, want Ik heb van dit volk – spreekt de HEERE – Mijn vrede, de goedertierenheid en de barmhartigheid weggenomen. 6 Groten en kleinen zullen sterven in dit land. Zij zullen niet begraven worden. Er zal over hen geen rouw bedreven worden, men zal [het lichaam] niet kerven of zich voor hen kaal maken. 7 Ook zal men geen [brood] voor hen breken vanwege de rouw, om iemand te troosten over een gestorvene, en men zal hun niet te drinken geven uit de troostbeker vanwege iemands vader of vanwege iemands moeder. 8 Een huis [waar] een feestmaal [gehouden wordt], mag u niet binnengaan om bij hen aan te zitten, om te eten en te drinken. 9 Want zo zegt de HEERE van

de legermachten, de God van Israël: Zie, uit deze plaats doe Ik voor uw ogen en in uw dagen ophouden de stem van de vreugde en de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid.

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia (*vers 1*). De HEERE zegt hem dat hij niet mag trouwen en dus ook geen zonen en dochters zal hebben (*vers 2*). Met “*deze plaats*” wordt Jeruzalem bedoeld. Zo’n bevel of verbod is bijzonder. Trouwen – en direct daaraan verbonden het krijgen van kinderen – hoort bij Gods plan voor het leven (*zie Gn 1:28; 2:18; Dt 7:14*). Het gebod om niet te trouwen of de wens om niet te trouwen is uitzonderlijk. Het is niet te vergelijken met het advies van Paulus dat het beter is om niet te trouwen, want dat advies geeft hij met het oog op “*de tegenwoordige nood*” waarin de mensen van de wereld verkeren (*Mt 19:12b; 1Ko 7:26*).

...; en er zijn gesnedenen die zichzelf hebben gesneden om het koninkrijk der hemelen. Wie het kan vatten, laat hij het vatten. (Mt 19:12)

Ik denk dan, dat het goed is, om de tegenwoordige nood, – dat het goed voor een mens is zo te blijven. (1Ko 7:26)

Het persoonlijke leven van de profeten staat in de dienst van de HEERE (*zie en vgl. Js 8:18; Ez 24:15-27; Hs 1;3*). De profeten hebben niet alleen met hun woorden tot het volk gepredikt, maar ook door hun persoonlijke omstandigheden. Normaliter trouwt een man. Dat Jeremia niet mag trouwen, vertelt de inwoners van Jeruzalem dat het oordeel zal komen en het daarom voor hem zinloos is om een gezin te stichten. Het duidt op het einde van de verbinding tussen het volk en de HEERE. Dat hij geen kinderen mocht hebben, wijst op de totale verlatenheid van de stad als het resultaat van het verbreken van de verbinding tussen de HEERE en Jeruzalem.

Wat de HEERE tegen Jeremia zegt, is geen algemene oproep aan allen die Godvrezend zijn om niet te trouwen. Ook is het geen advies aan gelovigen in landen waar de kans bestaat dat hun kinderen door de staat zullen worden opgevoed (*zie Mozes*). Het is ook geen aansporing om in tijden van oorlog maar niet te trouwen en geen kinderen te krijgen om daardoor zichzelf of eventuele kinderen de moeiten te besparen die deze zaken in een dergelijke tijd met zich meebrengen. Jeremia’s persoonlijke omstandigheden dienen als een teken voor het volk.

Het is een genade van de HEERE dat Hij Jeremia het leed bespaart dat over zijn nageslacht zou komen (vgl. Lk 23:29). De zonen en dochters die wel in Jeruzalem geboren worden, zullen omkomen, samen met de moeders die hen baarden en de vaders die hen verwekten (vers 3). De gehuwden en hun kinderen zullen sterven aan dodelijke ziekten (vers 4).

Want zie, er komen dagen waarop men zal zeggen: Gelukkig de onvruchtbaren en de schoot die niet gebaard heeft en de borsten die niet gevoed hebben. (Lk 23:29)

Over hen zal geen rouw bedreven worden. Er zal geen begrafenisplechtigheid zijn waar aan rouw uiting kan worden gegeven. Ze zullen namelijk niet begraven worden, maar tot mest op de aardbodem zijn. Anderen zullen door het zwaard omkomen en weer anderen door de honger. Hun lichamen zullen voedsel zijn voor de aasvogels en de wilde dieren. Dit is wel een dramatische afloop van een huwelijk en de kinderen die daaruit geboren zijn.

De profeet mag ook geen begrafenis bijwonen (vers 5). Hij mag zich niet verenigen met de rouw van het volk, omdat de HEERE Zijn "vrede, de goedertierenheid en de barmhartigheid" van hen heeft weggenomen. Het zijn juist deze eigenschappen van God die voor het leven in een eindtijd, waarin ook wij leven, zo nodig zijn. Deze eigenschappen mogen en moeten we elkaar toewensen (vgl. 1Tm 1:2). Als die worden weggenomen, zijn we reddeloos verloren. We zien dat hier. Gods oordeel rust op hen en dat moet Jeremia aanvaarden. Als de HEERE geen medelijden meer toont, mag hij dat ook niet tonen. Als hij zich met hun rouw zou verenigen, zou dat zijn boodschap van zijn kracht beroven.

..., aan Timotheüs, [mijn] echt kind in [het] geloof: genade, barmhartigheid en vrede van God <de> Vader en van Christus Jezus, onze Heer. (1Tm 1:2)

Het hele land zal één groot rouwcentrum worden (vers 6). "Groten en kleinen", dat zijn de mensen van aanzien en de mensen van lage stand, zullen sterven, maar niet begraven worden. Er zal geen (geoorloofd) verdriet over de doden worden geuit. Maar er zullen ook geen (ongeoorloofde) heidense uitingen aan het verdriet worden gegeven. Het lichaam kerven en zich kaal maken zijn heidense gebruiken en voor Gods volk verboden (zie Lv 19:28; 21:5; Dt 14:1). Deze praktijken werden echter onder Gods volk wel gevonden (zie Jr 41:5; 47:5; Ez 7:18; Am 8:10; Mi 1:16).

De gebruikelijke rouwgewoonten zullen niet plaatsvinden (*vers 7*). Het was gebruikelijk om eten mee te nemen naar de familie van de overledene, met hen de maaltijd te gebruiken en hen te troosten in hun verdriet. In dit geval zal het niet gebeuren, omdat er niemand is die kan troosten. Ook is er niemand die de troostbeker kan geven vanwege de dood van iemands vader of moeder.

Het brood breken en uit de beker drinken om een dode te gedenken zien we terug bij de instelling van het avondmaal door de Heer Jezus. Bij die gelegenheid geeft de Heer aan deze oude gewoonte een nieuwe, unieke betekenis en verbindt die met nieuwe waarheden (*Mt 26:26-28; zie ook 1Ko 10:16*). Hij verbindt deze gewoonte aan het Pascha, want toen stelde Hij het avondmaal in. Van het Pascha weten we dat het van Hem spreekt en van het verlossingswerk dat Hij heeft verricht (*1Ko 5:7b*).

Terwijl zij nu aten, nam Jezus brood en nadat Hij had gezegd, brak Hij het en gaf het aan de discipelen en zei: Neemt, eet, dit is mijn lichaam. En Hij nam <de> drinkbeker, en nadat Hij gedankt had, gaf Hij hun die en zei: Drinkt allen daaruit. Want dit is mijn bloed van het <nieuwe> verbond, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden. (Mt 26:26-28)

Want ook ons pascha, Christus, is geslacht. (1Ko 5:7b)

Jeremia mag ook geen feestelijke gelegenheden zoals bruiloften meer bijwonen (*vers 8*). Dat hij zijn sociale verplichtingen niet meer mag vervullen, zoals het bezoeken van hen die rouwen of van hen die feestvieren, zal hem des te meer tot een voorwerp van verachting hebben gemaakt. Hij zal zich nog eenzamer hebben gevoeld dan hij zich al voelde. Wat moet het voor Jeremia geweest zijn, altijd maar negatief te zijn, altijd maar oordeel aan te kondigen. Hij heeft wel een bijzonder zware dienst gehad.

Op de vraag naar zijn 'asociale' gedrag moet hij antwoorden dat "*de HEERE van de legermachten, de God van Israël*", uit Jeruzalem alle vreugde zal doen ophouden (*vers 9*). Jeremia zal er ooggetuige van zijn, want Hij zal dat voor zijn ogen doen. Als Jeruzalem overgegeven wordt in de hand van Nebukadnezar, is er geen stem van vrolijkheid meer te horen. Alle stemmen van blijdschap worden samengevat in "*de stem van de bruidegom en de stem van de bruid*".

De blijdschap die bij het sluiten van een huwelijk aanwezig is, is de hoogste blijdschap die op aarde te vinden is. Die blijdschap, die God Zelf heeft gegeven, omdat Hij Zelf het huwelijk heeft ingesteld, wordt

nu door Hem Zelf weggenomen. Door het oordeel dat Hij voltrekt, zullen er geen huwelijken meer gesloten kunnen worden, vanwege het gebrek aan mensen.

De oorzaak van het oordeel | *verzen 10-13*

10 Maar het zal gebeuren wanneer u dit volk al deze woorden aanzegt, dat zij tegen u zullen zeggen: Waarom heeft de HEERE heel dit grote onheil over ons uitgesproken, wat is onze ongerechtigheid en wat is onze zonde waarmee wij tegen de HEERE, onze God, gezondigd hebben? 11 Dan zult u tegen hen zeggen: Omdat uw vadersen Mij hebben verlaten, spreekt de HEERE, en andere goden achterna zijn gegaan en die hebben gediend en zich voor hen hebben gebogen. Mij echter hebben zij verlaten en zij hebben Mijn wet niet in acht genomen. 12 Wat u betreft, u hebt meer kwaad gedaan dan uw vadersen, want zie, ieder [van u] gaat zijn [eigen] verharde, boosaardige hart achterna door niet naar Mij te luisteren. 13 Daarom zal Ik u uit dit land wegwerpen naar een land dat u niet gekend hebt, u evenmin [als] uw vadersen. Daar zult u dan dag en nacht andere goden dienen, omdat Ik u geen genade zal bewijzen.

Dat het volk verhard is, blijkt wel uit hun reactie, die de HEERE van tevoren kent (*vers 10*). Verbaasd, alsof ze zich van de prins geen kwaad weten, vragen ze waarom de HEERE zo met hen handelt. Ze geven daarmee in bedekte termen Hem de schuld van al het onheil dat hen treft. Wat hebben ze dan verkeerd gedaan, wat is dan hun ongerechtigheid en zonde waarmee ze tegen Hem gezondigd zouden hebben? Laat Hem dat dan maar eens vertellen. Het is de hoogmoedige taal van een volk dat zich inbeeldt God te dienen, terwijl ze daar op een eigenzinnige manier invulling aan geven (*zie en vgl. Ml 1:6-7; 2:17; 3:7-8,13*).

Ze zijn zo verhard door de zonde, dat ze er geen enkel besef van blijken te hebben dat Gods onheil hen treft vanwege hun zonden en afwijking van Hem. Zonde wordt niet meer gevoeld. Naar Gods wil wordt niet gevraagd. In Zijn niet te vatten geduld met dit afvallige volk zegt de HEERE wat Jeremia moet antwoorden (*vers 11*). Eerst wijst Hij het volk erop wat hun vadersen hebben gedaan, hoe zij Hem hebben verlaten en andere goden achterna zijn gegaan en die hebben gediend en aangebeden. Zijn wet hebben ze niet in acht genomen, dus zijn ze ongehoorzaam geworden.

Maar zij, hun kinderen, hebben het niet beter gedaan (*vers 12*). Integendeel, ze hebben nog meer kwaad gedaan dan hun vaderen. Zij gaan niet alleen de afgoden achterna, maar ook hun eigen verharde boosaardige hart. Dat laten ze duidelijk zien door niet naar Hem te luisteren. Ze hebben niet alleen dezelfde zonden gedaan, maar ze met grotere gretigheid bedreven, terwijl ze veel meer waarschuwendende voorbeelden hadden dan zij. Hun hardnekkigheid en opstandigheid is groter dan die van hun vaderen.

“Daarom”, om die reden, zal de HEERE hen uit dit land, waarin ze nu nog wonen, wegwerpen naar een ander land dat zij niet gekend hebben en dat ook hun vaderen niet gekend hebben (*vers 13*). Het woord “wegwerpen” geeft zowel de kracht als de verachting aan waarmee de HEERE deze handeling verricht. In dat vreemde land zullen ze helemaal overgeleverd zijn aan andere goden die ze “dag en nacht”, dus onophoudelijk zullen dienen.

Wat ze in hun eigen land vrijwillig deden, zullen ze in het land van hun ballingschap gedwongen en onophoudelijk moeten doen door als slaven de afgodendienaars te dienen. Het eerste (het vrijwillig dienen van de afgoden) was hun zonde, het tweede (het gedwongen dienen van andere goden) is hun straf. Ze ondergaan deze straf, “omdat” de HEERE hun Zijn genade onthoudt. De genade die dient om personen in nood te ondersteunen, zal hun niet worden bewezen. Van hen die ze moeten dienen, komt geen genade en ook niet van de HEERE. Dat zal hun straf nog zwaarder maken.

Herstel van het land | *verzen 14-15*

14 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat er niet meer gezegd zal worden: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land Egypte geleid heeft, 15 maar: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Hij hen verdreven had, geleid heeft. Ik zal hen terugbrengen in hun land, dat Ik hun vaderen gegeven heb.

Als we deze twee verzen lezen, kunnen we bijna niet geloven dat het waar is wat hier staat. Na de meest verschrikkelijke oordeelsaankondigingen, waarbij het volk op geen enkele wijze toont enig besef te hebben van hun toestand, komt als uit het niets deze heilsaankondiging. Wat een troost voor de gekwelde en geteisterde profeet!

De HEERE onderbreekt even Zijn oordeelsaankondiging om duidelijk te maken dat Zijn oordelen niet betekenen dat Israël niet meer Zijn verbondsvolk is (*vers 14*). Hij wijst op dagen die komen zullen, waarmee Hij de eindtijd bedoelt, als Hij terugkomt en Zijn vrederijk opricht. Dan zullen ze niet langer terugkijken naar hun uittocht uit Egypte als het grote bewijs van Zijn bewaring en bevrijding. Er zal namelijk een nieuwe uittocht plaatsvinden en wel vanuit het noorden (Babel) en al de andere landen waarheen Hij Zijn volk verdreven had (*vers 15*). Zo hebben we hier ineens weer een woord van bemoediging, wat de HEERE in de toekomst ten gunste van Zijn volk zal doen.

De HEERE belooft hier dat Hij Zijn volk naar het beloofde land zal terugbrengen, nadat Zijn tucht over hen het door Hem beoogde doel heeft bereikt. De terugkeer uit de Babylonische ballingschap is van deze belofte slechts een gedeeltelijke vervulling. Het gaat om een terugkeer van Zijn volk vanuit de hele wereld. Wat we vandaag zien in de terugkeer van vele Joden naar Israël, is ook geen volle vervulling van deze belofte. Voor de volle vervulling is berouw over en belijdenis van de zonden noodzakelijk en die zijn nog niet aanwezig.

Volledige vergelding | *verzen 16-18*

16 Zie, Ik ga [boden] tot vele vissers zenden, spreekt de HEERE, dat zij hen moeten opvissen. En daarna zend Ik [boden] tot vele jagers, dat die hen moeten opjagen van elke berg en van elke heuvel, en uit de kloven van de rotsen. 17 Want Mijn ogen zijn [gevestigd] op al hun wegen. Ze zijn voor Mijn aangezicht niet verborgen en hun ongerechtigheid kan zich niet voor Mijn ogen verhullen. 18 Ik zal eerst hun ongerechtigheid en hun zonde dubbel vergelden, omdat zij Mijn land ontheiligd hebben: zij hebben Mijn eigendom met de dode lichamen van hun afschuwelijke [afgoden] en hun gruweldaden vervuld.

Na de verzekering van de terugkeer naar het land in de vorige beide verzen gaat de HEERE verder met het beschrijven van Zijn dreigende oordelen. Hij vergelijkt de Babyloniërs met vissers en jagers (*vers 16*). Zij zullen de Joden in hun netten vangen en meevoeren (*vgl. Ez 12:13a*). Allen die ontkomen zijn aan de netten, zullen ze opjagen uit de plaatsen

Ik zal Mijn net over hem uitspreiden, zodat hij in Mijn vangnet gevangen raakt. Ik zal hem brengen naar Babel, het land van de Chaldeeën, ... (Ez 12:13a)

waar ze zich verscholen hebben, want het is onmogelijk om zich voor de HEERE te verbergen (zie Am 9:1-4).

Niemand zal ontkomen aan het oordeel, want de HEERE ziet hen overal en Hij ziet ook al hun wegen (vers 17). Hij is alwetend en alomtegenwoordig. Wie ze zijn, waar ze zijn en wat ze doen, alles is voor Hem een open boek. Ze kunnen zichzelf niet verbergen, maar ze kunnen ook hun zondige daden niet voor Hem verbergen of bedekken.

De HEERE zal hen dubbel straffen voor de verontreiniging van wat Hij nadrukkelijk “Mijn ei-

gendom” noemt, dat is Zijn land (vers 18; vgl. Js 40:2b). De dubbele straf

...
dat zij uit de hand van de HEERE het dubbele ontvangen heeft voor al haar zonden. (Js 40:2b)

(waarmee ook volkomen straf wordt bedoeld) is voor een dubbele zonde. Ze hebben Zijn eigendom op gruwelijke wijze in dubbel opzicht verontreinigd. Dat is gebeurd door Zijn land, Zijn eigendom, te vervullen met de dode lichamen van hun afschuwelijke afgoden (afgoden zijn dode dingen) en hun gruweldaden. De gebruikte taal laat de afschuw voelen die de HEERE over hun handelingen heeft. Hij vindt dit verschrikkelijk en totaal verwerpelijk.

De volken in de zegen | verzen 19-21

- 19 HEERE, mijn vesting en mijn burcht,
mijn toevlucht op de dag van de benauwdheid,
tot U zullen de heidenvolken komen
van de einden der aarde, en zeggen:
Onze vaders hebben enkel leugen in erfelijk bezit gekregen,
[en] nietige [dingen], niets ervan is van nut.
- 20 Zou een mens zich goden maken?
Dat zijn toch geen goden!
- 21 Daarom, zie, Ik doe hen erkennen,
deze keer doe Ik hen
Mijn hand en Mijn macht erkennen.
Dan zullen zij weten dat Mijn Naam HEERE is.

In die situatie is de HEERE voor Jeremia heel persoonlijk “mijn vesting en mijn burcht, mijn toevlucht” (vers 19). Elk van deze drie woorden wijst op de bescherming die de HEERE voor hem is. Die bescherming heeft

hij nodig, want het is voor hem en voor elke Godvrezende een “*dag van benauwdheid*”.

Jeremia kijkt echter ook verder dan de tijd van benauwdheid waarin hij leeft. Hij zegt tegen de HEERE dat de heidenvolken tot Hem zullen komen van de einden van de aarde. Ze zullen komen met een belijdenis over de nutteloosheid van de afgoden. Dat zal gebeuren wanneer Christus regeert en zij tot Hem komen, Die de HEERE is.

Wie zich aan de afgoden overgeeft, krijgt leugen als erfelijk bezit, een bezit dat niet een blijvend eigendom is. Alles wat afgoden geven – dat wil zeggen de demonen die achter de afgoden schuilgaan, want afgoden zelf zijn dode dingen – is bedrog en stelt teleur. De conclusie luidt dan ook vragenderwijs of een mens zich goden zou maken, met direct het antwoord dat dát toch geen goden zijn (*vers 20*).

Als de volken en ook Gods volk Zijn hand en Zijn macht erkennen, zullen ze weten Wie Hij is (*vers 21*). De uitkomst van de druk van Gods hand en de uitoefening van Zijn macht is, dat zij zullen erkennen dat Hij met hen bezig is geweest, Hij, Wiens Naam HEERE is. Het kan zijn dat met “*hen*” die Hij Zijn hand en Zijn macht doet erkennen, de Joden worden bedoeld; het kan ook zijn dat daarmee de heidenen worden bedoeld. Het geldt in elk geval voor beiden (*zie Ez 36:23*).

Jeremia 17

Israëls onuitwisbare zonde | *verzen 1-4*

- 1 *De zonde van Juda is opgeschreven
met een stift van ijzer,
met een punt van diamant
ingegrift op de [schrijf]tafel van hun hart
en op de horens van uw altaren.*
- 2 *Zoals zij aan hun kinderen denken,
[denken zij] aan hun altaren en hun gewijde palen,
bij bladerrijke bomen, op de hoge heuvels.*
- 3 *Mijn berg in het veld,
uw vermogen, al uw schatten,
zal Ik als buit geven –
uw hoogten vanwege de zonde
in heel uw gebied.*
- 4 *Dan zult u – en dat om uzelf – uw erfelijk bezit, dat Ik u gegeven
heb,
met rust moeten laten,
want Ik zal u uw vijanden doen dienen
in een land dat u niet kent.
U hebt immers in Mijn toorn een vuur aangestoken,
dat tot in eeuwigheid zal branden.*

Jeremia gebruikt krachtige taal om het volk hun ongerechtigheid voor te houden (*vers 1*). “De zonde van Juda” staat in het enkelvoud. Het is de zonde van de afgoderij. Al die afgoden en alle eerbetoon daaraan zijn samengevat in deze enkelvoudige aanduiding. Dat de zonde van Juda is ingegrift in hun hart, betekent dat ze de zonde liefhebben en dat die volkomen geïntegreerd is in hun leven, er geheel mee verweven is. De zonde is meer dan een verkeerd handelen, het is de gesteldheid van het hart.

Wat is ingegrift, staat onuitwisbaar geschreven (*Jb 19:24*), in dit geval als een altijd durende aanklacht, een monument van de zonde. Het is ingegrift als het opschrift op een grafsteen. Het is gebeurd met een stift van ijzer met daaraan een

*Werden ze maar met een ijzeren griffel en lood voor eeuwig in een rots uitgehakt! (*Jb 19:24*)*

punt van diamant. Met een diamanten punt kan de hardste steen bewerkt worden. Hun zonde is opgeschreven in hun hart, waar de wet zou moeten zijn (zie Jr 31:33; zie en vgl. Hb 8:10; 2Ko 3:3; Sp 3:3; 7:3).

Hun zonde is ook opgeschreven op de horens van hun altaren. Dit zijn hun afgodsaltaren. Een horen spreekt van kracht en wil hier zeggen dat ze krachtig zijn in het doen van de zonde. Deze altaren hebben niets te doen met het brandofferaltair in de tempel, waar het bloed van verzoening op wordt aangebracht (zie Lv 4:7,18). De HEERE ziet niet het bloed dat spreekt van het offer van Zijn geliefde Zoon, maar Hij ziet de zonde van het schuldige Israël gegraveerd op hun hart en op de horens van hun afgodsaltaren. Het oordeel van God over hun zonde is daarom net zo onvermijdelijk en onontkoombaar, als de zonde onuitwisbaar is.

Het volk van Juda denkt net zo vaak en met net zoveel liefde aan hun afgoden als aan hun kinderen (vers 2). Kinderen en altaren zijn de voorwerpen van hun liefde en zij verbinden die met elkaar. Ze trainen hun kinderen in het plegen van afgoderij en brengen hen "bij de bladerrijke bomen, op de hoge heuvels", die hier worden genoemd als de gebruikelijke plaatsen van afgoderij (zie Ez 6:13).

Veel christelijke ouders zijn eropuit om hun kinderen veel over grote namen in de wereld te vertellen, over sporthelden of denkers die in de wereld geëerd worden, terwijl ze hun niets leren over grote namen uit de Schrift. Ze koesteren zich in de kennis van die indrukwekkende namen als het zitten in de schaduw van een bladerrijke boom. Ook vereren ze die namen door ze te roemen, wat is als het plaatsnemen op een hoge heuvel.

"Mijn berg in het veld" (vers 3) stelt Sion of Jeruzalem of de tempel (zie Mi 3:12) voor. Het is een beeld van Israël in de wereld als het volk dat van God is afgedwaald. Daarom zal Hij Zijn volk prijsgeven en het in ballingschap voeren waar ze hun vijanden zullen dienen (vgl. Jr 15:3). De afgodendienaars dachten dat Jeruzalem of de tempel hun toebehoorden, maar de HEERE geeft Zijn eigendomsrecht nooit prijs. Juist omdat het Zijn eigendom is en zij het misbruikt hebben, geeft Hij het als buit aan de vijand die Hij op hen afstuurt. Die zal ook al hun vermogen en schatten, waarvoor zij hun afgoden vereerden alsof ze die van hen hadden gekregen, als buit meenemen.

Het volk zal gedwongen worden om het land, dat ze als erfelijk bezit hadden gekregen, maar dat ze zozeer met hun afgoderij hebben verontreinigd, met rust te laten (*vers 4*). Dit spreekt van de rust van de sabbatsjaren die het volk het land niet heeft gegeven, tegen het bevel van de HEERE in (*zie Ex 23:10-11; Lv 25:4-5*). Dat zal gebeuren als de HEERE vijanden over hen brengt die hen zullen onderwerpen, hen uit hun land zullen verwijderen en die ze zullen moeten dienen.

Het land dat ze niet kennen, is Babel. Dat ze daar zullen zijn, hebben ze aan zichzelf te wijten. Ze hebben de HEERE tot het uiterste getergd met hun afgoderij. Nu is Zijn toorn in alle hevigheid ontstoken, zonder dat die kan worden uitgeblust. Zijn toorn is door hen ontstoken, omdat zij in de zonde blijven volharden. Zijn toorn zal tot in eeuwigheid branden, zoals het vuur in de hel. Gods toorn over de zonde is altijd tot in eeuwigheid. Er komt alleen een eind aan Zijn toorn als de zonde wordt beleden en in het geloof de hand wordt gelegd op het verzoevend werk van Christus.

De weg van vloek en zegen | *verzen 5-8*

- 5 *Zo zegt de HEERE:
Verloekt is de man die vertrouwt op een mens,
en [die] een schepsel tot zijn arm stelt,
terwijl zijn hart van de HEERE afwijkt.*
- 6 *Hij zal zijn als een kale struik in de vlakke,
die het niet ziet wanneer het goede komt:
hij verblijft [op] de droogste plekken in de woestijn,
[in] zilt en onbewoond land.*
- 7 *Gezegend is de man die op de HEERE vertrouwt,
wiens vertrouwen de HEERE is.*
- 8 *Hij zal zijn als een boom, die bij water geplant is,
en [die] zijn wortels laat uitlopen bij een waterloop.
Hij merkt het niet als er hitte komt,
zijn blad blijft groen.
Een jaar van droogte deert hem niet,
en hij houdt niet op vrucht te dragen.*

In deze verzen vergelijkt Jeremia de weg van de goddeloze met de weg van de Godvrezende. Hij stelt de vloek en de zegen – en dus de dood en het leven – tegenover elkaar. Juda heeft zich tot de valse goden

gewend en bij buitenlandse machten bescherming gezocht (*vers 5*). Het gaat hier om het vertrouwen stellen op bondgenootschappen met Assyrië, Babel en Egypte (*zie o.a. Js 31:1-3*), al naar gelang de situatie dat vroeg. Juda is “*de man die vertrouwt op een mens*”, dat is de zwakke, vergankelijke, sterfelijke mens (*zie Js 40:6*). Hij is ook iemand die “*een schepsel tot zijn arm stelt*”, dat wil zeggen zijn kracht zoekt bij het maaksel en niet bij de Maker (*zie en vgl. Ps 56:5*). Dat gebeurt, omdat hun hart van de HEERE is afgeweken. Hun hart is niet op Hem gericht.

Als ons hart niet op de Heer is gericht, zullen ook wij in de valstrik van ‘menselijke verwachtingen’ terechtkomen. Dat gebeurt als we bij problemen ons vertrouwen stellen op mensen en niet op de Heer. Dat kan zijn bij ziekte, financiële zorgen, huwelijksproblemen, vormen van verslaving, werkeloosheid enz. Jeremia noemt deze valstrik een vloek en een afwijken van de HEERE. Het slechte kenmerk van de valstrik van de menselijke verwachtingen is, dat het God buiten ons denken sluit.

Wie zijn verwachting op mensen vestigt en niet op de Heer, zal blind zijn voor het goede dat eraan komt (*vers 6*). Er gaat niets van hem uit en er is niets wat hem tot bloei brengt. Zijn toestand is dor en hopeloos. Omdat het hart arglistig is (*zie vers 9*), kiest de mens ervoor als een kale struik op de droogste plekken te verkeren in de mening dat het daar goed toeven is. Maar het is onmogelijk om los van de bron van levend water vrucht voort te brengen en het goede te zien. Door het bedrieglijke hart worden de fata morgana’s van de wereld voor werkelijkheid gehouden.

De man die zijn vertrouwen op de HEERE stelt (*vers 7a*), ja, wat meer is, van wie de HEERE Zelf zijn vertrouwen is (*vers 7b*), bevindt zich in een totaal andere toestand. Hij is bij de Bron en krijgt daaruit zijn kracht om te groeien (*vers 8; zie Ps 1:3*). Hij is ook blind voor de toekomst, maar dan voor het kwaad, want dat deert hem niet. Hij blijft frisheid uitstralen en vrucht dragen, zelfs al komt er een periode van droogte, want de wortels zijn nog steeds in verbinding met de Bron.

Er is in het woordgebruik in de *verzen 6 en 8* een opmerkelijke overeenkomst die tegelijk een scherpe tegenstelling vormt. De uitdrukkingen “*het niet ziet*” (*vers 6*) en “*merkt het niet*” (*vers 8*) zijn hetzelfde woord. In het verband waarin deze woorden worden gebruikt, zien we dat wie van

de HEERE afwijkt, ongevoelig is voor het goede en dat wie op de HEERE vertrouwt, ongevoelig is voor hitte en droogte omdat hij zijn wortels bij de waterloop laat uitlopen.

De wanhopige toestand van het menselijk hart | *verzen 9-13*

- 9 *Arglistig is het hart, boven alles,
ja, ongeneeslijk is het, wie zal het kennen?*
- 10 *Ik, de HEERE, doorgrond het hart,
beproof de nieren,
en dat om ieder te geven overeenkomstig zijn wegen,
overeenkomstig de vrucht van zijn daden.*
- 11 *Wie rijkdom verwerft, maar niet op rechtmatige [wijze],
is [als] een patrijs [die eieren] uitbroedt, maar [ze] niet gelegd
heeft.
Op de helft van zijn dagen moet hij die achterlaten,
in zijn einde blijkt hij een dwaas te zijn.*
- 12 *Een eretoon, een hoge [plaats] vanaf het begin,
is de plaats van ons heiligdom.*
- 13 *HEERE, Hoop van Israël,
allen die U verlaten, zullen beschaamd worden.
Wie zich van mij afkeren, zullen in de aarde worden geschreven,
want zij hebben de bron van het levende water, de HEERE,
verlaten.*

Als de weg van zegen en de weg van vloek in de verzen hiervoor zo duidelijk voorgesteld zijn, waarom kiest een mens dan toch voor de weg van de zonde? De reden daarvan ligt in zijn hart. De bron van alle moeilijkheden die een mens over zich afroept, is zijn hart (*vers 9; Mt 15:19*). Vandaar dat we worden opgeroepen ons hart te beschermen “*boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen van het leven*” (*Sp 4:23*). Het hart wil zeggen de totale innerlijke mens, inclusief zijn denken. Vanuit het hart komen de wil en de handelingen voort. Het hart is ook ongeneeslijk in zijn arglist. Niemand kan zijn eigen hart ten volle doorgronden (*zie en vgl. Ps 64:7*).

Want uit het hart komen voort boze overleggingen, moorden, overspel, hoererijen, diefstallen, valse getuigenissen, lasteringen. (Mt 15:19)

De vraag van *vers 9* wordt in *vers 10* beantwoord. De mens kent zijn eigen hart niet, maar de HEERE kent en doorgrondt het volkomen (*Hb 4:12-13*; zie ook *Ps 7:10b*; *139:2-6*; *Jh 2:25*). Met die kennis kan Hij ook een volkomen oordeel vellen in overeenstemming met de vrucht van zijn daden, die uit de overleggingen van zijn hart voortkomen. Aan de vrucht van zijn daden wordt de boom, de mens, gekend. Voor de gelovige is dit een bemoediging en voor de ongelovige een bedreiging.

Want het woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot verdeling van ziel en geest, zowel van gewrichten als van merg, en oordeelt [de] gedachten en overleggingen van [het] hart. En geen schepsel is voor Hem onzichtbaar, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen van Hem met Wie wij te doen hebben. (Hb 4:12-13)

Het voorbeeld van de patrijs die eieren uitbroedt die ze niet heeft gelegd, laat zien dat de jongen met wie ze wil pronken niet die van haar zijn (*vers 11*). Zo is het met rijkdom die niet eerlijk is verkregen. Deze huichelarij komt voort uit het arglistige hart. Het moment komt dat dit duidelijk wordt en dan zal hij alles verliezen en zelf als dwaas bekend worden (zie en vgl. *Lk 12:20*; *1Sm 25:25*; *Sp 23:5*).

Tegenover alle schijn en onzekerheid van het voorgaande vers staat er een zekerheid voor de gelovige en dat is de troon van God in de hoge (*vers 12*). Tegenover de rijkdom die zomaar verloren gaat, staat de eeuwige troon van God. Dat is de plaats van het heiligdom van de gelovige. Daarom moeten we de dingen zoeken die boven zijn (*zie Ko 3:1*).

Daar is de "Hoop van Israël" (*vers 13*). Wie zich afkeren van Jeremia, die Gods Woord spreekt en oproept tot bekering, hebben alleen de vastigheid van de aarde en dat is geen vastigheid. Wie in de aarde geschreven staan, zullen spoedig uitgewist en vergeten worden, zoals wind en regen doen met wat in het stof van de aarde geschreven staat. Het tekent op duidelijke wijze de vergankelijkheid van de mens. Alleen de HEERE, de bron van levend water (*Jr 2:13*), geeft veiligheid en zekerheid. Wie Hem verlaat, gaat verloren. 'In de aarde geschreven staan' staat tegenover 'geschreven staan in het boek van het leven' (*zie Ex 32:32*; *Lk 10:20*; *Op 20:12*; *21:27*).

Jeremia's pleidooi voor rechtvaardiging | verzen 14-18

- 14 *Genees mij, HEERE, en ik zal genezen worden,
verlos mij, en ik zal verlost worden,
want U bent mijn lofzang.*
- 15 *Zie, zij zeggen tegen mij:
Waar is het woord van de HEERE? Laat het toch uitkomen!*
- 16 *Wat mij betreft, ik heb niet meer aangedrongen dan een herder
achter U [betaamde],
naar een onheilsdag heb ik niet verlangd.
U weet Zelf wat over mijn lippen kwam,
het was voor Uw aangezicht.*
- 17 *Wees mij niet tot een verschrikking,
U bent mijn toevlucht op een dag van onheil.*
- 18 *Laten mijn vervolgers beschaamd worden, maar laat mij niet
beschaamd worden.
Laten zij ontsteld zijn, maar laat mij niet ontsteld zijn.
Breng over hen een dag van onheil,
breek ze met een dubbele verbreking.*

Jeremia weet waar genezing te vinden is: bij de HEERE (*vers 14*). Hij weet ook waar verlossing te vinden is: eveneens bij de HEERE. Het gaat om ondersteuning en bescherming. Hij wil genezen worden van zijn twijfels en moedeloosheid en de neiging zijn dienst op te geven. Hij was verwond in zijn geest door de voortdurende tegenstand en de verwerping van zijn prediking. De verlossing waar hij om vraagt heeft te maken met gered worden uit de macht van vijanden en hun plannen om hem om te brengen en bewaard te worden voor Gods koninkrijk. Uit dit gebed spreekt zijn vertrouwen in de HEERE, want hij weet dat alleen de HEERE kan doen wat hij vraagt (*vgl. 2Tm 4:18*).

De Heer zal mij redden van elk boos werk en behouden voor zijn hemels koninkrijk. Hem zij [de] heerlijkheid tot in alle eeuwigheid! Amen.
(2Tm 4:18)

Hij baseert zijn gebed op het feit dat de HEERE zijn lofzang is. Zijn ziekte en ellende lijken te worden veroorzaakt door de bespottingen van het volk dat Gods Woord, dat hij nu al tweeëntwintig jaar predikt, toch niet uitkomt (*vers 15; zie en vgl. Js 5:19; Am 6:3*). Dat kan gaan knagen, want spotters weten niet van ophouden. En het zal nog achttien jaar zo doorgaan. De valse profeten hebben tot nu nog steeds gelijk gehad en

de spotters ook. Die spotters is de mond niet gestopt omdat ten slotte het woord van Jeremia toch is uitgekomen. Spotters weten niet van ophouden en zijn ook niet te overtuigen door de duidelijkste bewijzen van de waarheid van Gods Woord. Spotters zullen er altijd zijn, ze zijn er ook vandaag (2Pt 3:3-4).

Weet dit eerst, dat er in [het] laatst van de dagen spotters met spotternij zullen komen, die naar hun eigen begeerten wandelen en zeggen: Waar is de belofte van zijn komst? Want sinds de vaderen zijn ontslapen, blijft alles zó [als] van [het] begin van [de] schepping.
(2Pt 3:3-4)

Jeremia doet een beroep op zijn oprechtheid, dat hij toch niet anders heeft gedaan dan de HEERE hem heeft gezegd en in overeenstemming met Zijn hart (vers 16). Hij is de herder geweest die de HEERE wilde dat hij zou zijn en is daarvoor achter Hem aangegaan. Dat betekent dat een herder de weg niet zelf hoeft te zoeken, maar er genoeg aan heeft de grote Herder van de schapen te volgen. We zien dan het mooie beeld van de grote Herder met daarachter de volgende herders met daar weer achter de schapen.

De liefde voor zijn volk is steeds zijn motief geweest als hij predikte over het aanstaande oordeel. Er is geen enkele vreugde geweest bij het aankondigen van die onheilsdag. Alles wat hij heeft gesproken, heeft hij gesproken in het bewustzijn van Gods aanwezigheid. Wat over zijn lippen kwam, kwam uit de tegenwoordigheid van God en kwam dan ook helemaal overeen met wat hij van de HEERE had gehoord. We zien dat ook bij Paulus (2Ko 2:17).

Want wij zijn niet als de velen die het woord van God vervalsen; maar als uit oprechtheid, maar als uit God, spreken wij voor Gods aangezicht in Christus. (2Ko 2:17)

Alles mag een verschrikking voor Jeremia zijn en iedereen mag tegen hem zijn, als de HEERE het maar niet is (vers 17; vgl. Jb 6:4). Het zou een verschrikking voor hem zijn

Want de pijlen van de Almachtige zijn in mij, mijn geest drinkt het vergif ervan; de verschrikkingen van God staan tegen mij opgesteld.
(Jb 6:4)

als de HEERE hem verliet of Zich voor hem verborg. Dat zou onverdraaglijk zijn. De HEERE is immers zijn toevlucht op een dag van onheil. Hij vraagt dat zijn vervolgers zal overkomen wat hij niet voor zichzelf wenst: beschaming en ontsteltenis (vers 18). Zijn vervolgers houden geen rekening met de HEERE, hij wel. Daarom vraagt hij om Gods ingrijpen, dat Hij hen oordeelt. Dat past bij de tijd waarin Jeremia

leeft. De dubbele verbreking waar Jeremia om vraagt, betekent zoveel als vragen of de HEERE de vijanden met wortel en tak uitroeit en dat het vooruitzicht daarvan hen nu al in verwarring brengt en krachteloos maakt.

Het houden van de sabbat | verzen 19-27

19 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ga in de Volkspoort staan, waardoor de koningen van Juda binnenkomen en waardoor zij naar buiten gaan, ja, in alle poorten van Jeruzalem, 20 en zeg tegen hen: Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda, heel Juda en alle inwoners van Jeruzalem, die door deze poorten binnenkomen. 21 Zo zegt de HEERE: Wacht u er omwille van uw leven voor om op de sabbatdag een last te dragen en [die] door de poorten van Jeruzalem binnen te brengen. 22 Ook mag u op de sabbatdag geen last uit uw huizen naar buiten brengen en geen enkel werk mag u doen. U moet de sabbatdag heiligen, zoals Ik uw vaders geboden heb. 23 Zij hebben echter niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar zij waren halsstarrig door niet te luisteren en geen vermaning te aanvaarden. 24 Het zal echter gebeuren, als u daadwerkelijk naar Mij zult luisteren, spreekt de HEERE, door op de sabbatdag geen last door de poorten van deze stad naar binnen te brengen, en door de sabbatdag te heiligen [en] daarop geen enkel werk te doen, 25 dat dan koningen en vorsten, die op de troon van David zitten, door de poorten van deze stad naar binnen zullen komen, rijdend op wagens en op paarden, zij en hun vorsten, de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem. Dan zal deze stad voor eeuwig bewoond blijven. 26 Zij zullen uit de steden van Juda komen, en uit de omstreken van Jeruzalem, uit het land van Benjamin, uit het Laagland, uit het Bergland en uit het Zuiderland, terwijl zij brandoffers, slachtoffers, graanoffers en wierook brengen, en terwijl zij lofoffers zullen brengen [in] het huis van de HEERE. 27 Maar als u niet naar Mij luistert door de sabbatdag te heiligen en door daarop geen last te dragen als u op de sabbatdag door de poorten van Jeruzalem binnenkomt, dan zal Ik een vuur aansteken in zijn poorten; dat zal de paleizen van Jeruzalem verteren, en het zal niet geblust worden.

De HEERE luistert naar onze klachten, maar wil ook dat wij voor Hem blijven werken. Daarvoor geeft Hij ook de nodige kracht. Jeremia krijgt als antwoord op zijn klachten een nieuwe opdracht waarin het sabbatgebod centraal staat. Hij moet naar de Volkspoort gaan – waardoor de koningen binnenkomen en naar buiten gaan – en ook naar de andere poorten (*vers 19*). Jeremia heeft onder vijf koningen geprofeteerd en mogelijk heeft hij elke keer als er een andere koning kwam, zijn boodschap daar doorgegeven.

Het kan op het eerste gezicht lijken dat de verzen van dit gedeelte een heel ander onderwerp hebben dan wat ons hiervoor heeft beziggehouden. Maar dat is niet zo. Het houden van de sabbat, het vierde gebod van de tien geboden van de wet, heeft een speciale betekenis. Het houden van de sabbat betekent de wekelijkse erkenning van de HEERE als Schepper en Verlosser en is daarmee een getuigenis tegen de afgoden. Het garandeert Gods volk rust, die de afgoden niet kunnen geven. Het is ook een van de bijzondere kenmerken van de godsdienst van Israël, omdat het de speciale verbondsrelatie toont die er is tussen de HEERE en hen.

De houding van het volk ten opzichte van de sabbat weerspiegelt de houding van het volk ten opzichte van de HEERE. Als voor hen het houden van de sabbat een vreugde was, was dat het bewijs dat hun harten trouw aan de HEERE waren. Als ze op die dag doen waar ze zelf zin in hebben, maakt dat hun verlaten van de HEERE duidelijk. De sabbat is de grote toetssteen die God het volk voorhoudt, waardoor ze kunnen laten zien dat ze gehoorzaam aan Zijn Woord zijn (*zie Ex 20:8-11; 31:13; Ez 20:12*).

Het woord dat Jeremia moet prediken, is niet alleen voor de koningen, maar ook voor het hele volk (*vers 20*). Hij moet tegen allen zeggen: “*Hoor het woord van de HEERE.*” In dit woord wordt het volk gewaarschuwd met betrekking tot hun gedrag op de sabbat, want daarmee is hun leven gemoeid (*vers 21*). Hun wordt voorgehouden dat ze op de sabbat geen last zullen dragen om die in Jeruzalem te brengen. Ze mogen ook geen last uit hun huis halen. Ze mogen zelfs geen enkel werk doen (*vers 22*). De constante druk van het materialisme op hun leven maakt het houden van dit gebod tot een echte test.

Als men ondanks de verboden toch handelt of werkt, kan dat niet anders dan alleen gebeuren uit eigen belang, uit hebzucht. Het is om handel te drijven en winst te maken (Ne 13:19; zie ook Am 8:5). De HEERE heeft al aan hun vaderen het gebod gegeven om de sabbatdag te heiligen (zie Dt 5:12-15). Hij wil al vanaf de vroegste tijd van hun volksbestaan dat die dag apart gezet wordt van alle andere dagen als een dag om niet zichzelf, maar Hem te dienen. Het gaat hier niet om het uiterlijk houden van het gebod, maar om het zichtbaar maken van een innerlijke gezindheid tegenover de HEERE.

Het gebeurde, toen de poorten van Jeruzalem hun schaduwen afwierpen, vóór de sabbat, dat ik zei dat de deuren gesloten moesten worden, en ik zei dat zij ze niet mochten openen tot na de sabbat. Ik plaatste [een aantal] van mijn knechten bij de poorten, [zodat er] geen last zou binnenkomen op de sabbatdag. (Ne 13:19)

Het is helaas duidelijk hoe ze tegenover de HEERE stonden. In vers 23 laat de HEERE horen hoe afkerig ze zich hebben gedragen:

- *“Zij hebben echter niet geluisterd*
- *en hun oor niet geneigd,*
- *maar zij waren halsstarrig*
- *door niet te luisteren*
- *en geen vermaning te aanvaarden.”*

Bij deze constatering blijft het niet. De HEERE voegt er in Zijn grote genade de uitnodiging tot bekering aan toe (vers 24). Het volk krijgt weer een kans om het oordeel, de vloek, af te wenden als ze “daadwerkelijk” naar Hem luisteren. Het woord ‘daadwerkelijk’ laat zien dat de HEERE niet op lippentaal zit te wachten, op mooie woorden alleen. Hij zoekt naar waarheid in het binnenste gevolgd door daden. In dit geval kan het volk laten zien dat ze naar Hem luisteren en doen wat Hij met betrekking tot de sabbat heeft gezegd.

De zegen die op gehoorzaamheid aan het sabbatgebod volgt, wordt breed uitgemeten (vers 25). De troon van David zal niet leeg zijn. Er zal altijd iemand uit het geslacht van David regeren. En “deze stad [Jeruzalem] zal voor eeuwig bewoond blijven”, dus niet ontvolkt worden. In plaats van ontvolkt te worden zullen van alle kanten mensen naar de stad stromen (vers 26). Al deze mensen zullen daar hun diverse offers in “het huis van de HEERE” brengen. Dat is Gods bedoeling als Hij een stad bevolkt. Dat is ook Gods bedoeling met het samenkomen van de

plaatselijke gemeente. Hij wil dat daar, op de plaats waar de Heer Jezus nu woont, offers van lof en dank worden gebracht, geestelijke offers.

Op deze belofte van zegen bij gehoorzaamheid volgt de duistere keerzijde (*vers 27*). Als ze de sabbat niet heiligen, maar die voor zichzelf gebruiken, zal de HEERE het vuur van het oordeel in de poorten van Jeruzalem aansteken. Op de plaats waar de overtreding het meest zichtbaar plaatsvond en waar Gods Woord daartegen krachtig heeft geklonken, zal het woord van waarschuwing in vervulling gaan. Dat vuur zal hun prachtige woningen in de as leggen, zonder enige kans om het vuur te blussen. Dit is ook daadwerkelijk gebeurd door de legers van Babel (*zie Jr 52:13*).

Jeremia 18

De hoofdstukken 18-20 horen bij elkaar. In deze hoofdstukken hebben we beeldend onderwijs over een pottenbakker en zijn werkstuk, een pot. Deze beeldspraak wordt vaker in de Schrift gebruikt.

De boodschap van de pottenbakker | verzen 1-12

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Sta op en daal af naar het huis van de pottenbakker. Daar zal Ik u Mijn woorden doen horen. 3 Zo daalde ik af naar het huis van de pottenbakker. En zie, hij was op de draaischijven een werkstuk aan het maken. 4 Mislukte de pot die hij aan het maken was met de klei in de hand van de pottenbakker, dan maakte hij daarvan weer een andere pot, zoals het in de ogen van de pottenbakker goed was om te maken.

5 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 6 Zou Ik met u niet kunnen doen zoals deze pottenbakker, huis van Israël? spreekt de HEERE. Zie, zoals de klei in de hand van de pottenbakker, zo bent u in Mijn hand, huis van Israël. 7 Het [ene] ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het weg zal rukken, af zal breken en zal doen ondergaan. 8 Bekeert zich dat volk waarover Ik die uitspraak heb gedaan echter van zijn kwaad, dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik het dacht aan te doen. 9 Het [andere] ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het zal bouwen en planten. 10 Doet het echter wat kwaad is in Mijn ogen door niet te luisteren naar Mijn stem, dan zal Ik berouw hebben over het goede waarmee Ik zei het goed te doen.

11 Nu dan, zeg toch tegen de mannen van Juda en tegen de inwoners van Jeruzalem: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik bereid onheil tegen u, bedenk een plan tegen u. Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg. Maak uw wegen en uw daden goed. 12 Zij zeggen echter: Daar is geen hoop op, wij volgen immers onze [eigen] plannen. We doen ieder [overeenkomstig] zijn verharde, boosaardige hart.

Jeremia krijgt een opdracht van de HEERE door het woord dat tot hem komt (vers 1). Hij wordt naar het huis van de pottenbakker gestuurd. Dat huis ligt in de laagte, want hij moet daarheen afdalen. Het is niet het

huis van *een* pottenbakker, maar van *de* pottenbakker. Het is een bepaald, bij Jeremia bekend, huis. Er waren pottenbakkers die in dienst van de koning waren en zijn bescherming genoten. In het huis waar het gezag van de koning is en zijn bescherming genoten wordt, worden potten gemaakt (1Kr 4:22-23). Pottenbakkers waren in die tijd in hoog aanzien.

Verder Jokim, en de mannen van Chozeba, en Joas en Saraf (die over de Moabieten geheerst hebben) en Jasubi-Lehem. Dit [alles] is echter lang geleden. Zij waren pottenbakkers en woonden in Netaïm en Gadera. Zij verbleven daar bij de koning, in zijn dienst. (1Kr 4:22-23)

In het huis van de pottenbakker zal de HEERE Jeremia Zijn woorden doen horen (*vers 2*). Jeremia gehoorzaamt en gaat naar het huis van de pottenbakker. Als hij daar is, beschrijft hij wat hij ziet (*vers 3*). Voordat hij de woorden van de HEERE te horen krijgt, neemt hij eerst goed in zich op wat hij ziet. Het is waarschijnlijk dat Jeremia wel wist hoe een pottenbakker werkte. Toch moet hij van dichtbij het werk zien gebeuren en zijn geest ermee vullen, opdat hij vanuit een hernieuwde kennisgeving ermee zijn boodschap kan brengen. Zo moeten wij ook steeds fris zijn in de toepassing van de dagelijkse dingen als we de boodschap van Gods Woord brengen.

Hij ziet de pottenbakker bezig met het maken van een werkstuk op de draaischijven. Dat zijn twee schijven die door een spil met elkaar verbonden zijn. Ze worden in beweging gezet door met de voet de onderste draaischijf in beweging te zetten. Op de bovenste draaischijf, die gelijk meedraait, wordt een klomp klei bewerkt.

Jeremia ziet de pottenbakker aan het werk. Hij ziet dat de pottenbakker een werkstuk aan het maken is. Dan beschrijft hij wat de pottenbakker doet met een pot die mislukt (*vers 4*). De hand van de pottenbakker heeft de klei bewerkt, maar het resultaat is niet goed in zijn ogen. Hij gooit de klei niet weg, maar maakt van hetzelfde stuk klei een andere pot, die wel goed is in zijn ogen.

De pottenbakker werkt volgens een plan. Hem staat iets voor ogen om te maken wat beantwoordt aan het doel dat hij zich heeft gesteld. Als de pot daaraan niet beantwoordt, maakt hij van dezelfde klomp klei een andere pot. Dat is zijn vrijmacht als pottenbakker. Hij kan doen met de klei wat hij wil. Het gaat er niet om dat de pot niet mooi zou zijn, maar dat hij niet beantwoordt aan het doel.

De draaitafels kunnen we zien als de omstandigheden van ons leven. Daarmee vormt God, de grote Pottenbakker, ons. Wij zijn als het klei in Zijn hand. We kunnen vreugde of verdriet hebben, rijkdom of armoede, voorspoed of verlies. Het zijn allemaal aanrakingen van Zijn hand waardoor wij worden gevormd. Verdriet is de druk van Zijn hand, zodat Hij met ons tot Zijn doel komt (vgl. 2Ko 4:7-8, waar het aarden vat wordt gevormd).

Maar wij hebben deze schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid van de kracht van God is, en niet uit ons: in alles verdrukt, maar niet benauwd; geen uitweg ziende, maar niet geheel zonder uitweg; ... (2Ko 4:7-8)

Als Jeremia de pottenbakker bezig heeft gezien en heeft opgemerkt wat hij met de klei doet als de pot is mislukt, komt het woord van de HEERE tot hem (vers 5). De HEERE spreekt door Jeremia Israël rechtstreeks aan. In wat Hij zegt, blijkt Zijn onbetwistbaar recht op en Zijn onweerstaanbare macht over volken en koninkrijken (vgl. Jb 12:23; zie en vgl. Js 40:15). Hij wijst erop dat Hij als de soevereine Formeerder met hen kan doen wat de pottenbakker met de pot heeft gedaan (vers 6; Js 64:8; zie ook Js 29:16; 45:9; Rm 9:20-23). Israël is in Zijn hand zoals de klei is in de hand van de pottenbakker (vgl. Jb 10:9).

Hij maakt volken groot, en doet ze ondergaan; Hij spreidt volken uit, en leidt ze. (Jb 12:23)

Maar nu, HEERE, U bent onze Vader! Wij zijn het leem en U bent onze Pottenbakker: wij zijn allen het werk van Uw handen. (Js 64:8)

Denk er toch aan dat U mij als leem gemaakt hebt, en mij tot stof zult laten terugkeren. (Jb 10:9)

De hoofdgedachte is dat de pottenbakker volkomen macht over de klei heeft. Ook zien we hier zowel de soevereiniteit van God als de verantwoordelijkheid van de mens. Wij, mensen, kunnen die twee niet combineren, God wel.

We dwalen als we menen dat alles in Gods plan onwrikbaar vastligt. Hij kan op een voornemen terugkomen als Hem daartoe aanleiding wordt gegeven. Zo zegt Hij de zondaar dat Zijn toorn op hem rust. Maar als de zondaar zich bekeert, wendt Hij Zijn toorn van hem af. Hij is ook een God Die Zich laat verbidden en daardoor tot een verandering van Zijn oorspronkelijk voornemen komt. We dwalen echter ook als we menen dat er niets vastligt bij God en dat Hij Zich door de actuele situatie laat leiden. Hij heeft over alles controle en niets loopt Hem uit de hand. We moeten God laten zijn Wie Hij is: God, en wij moeten ons

bewust blijven wie wij zijn: nietige scheidings-tjes die God niet ter verantwoording kunnen roepen (*Rm 9:19-21*).

Het voorbeeld van de pottenbakker betekent niet dat de HEERE niet kundig te werk is gegaan. Israël is niet een mislukte pot omdat de HEERE een onbekwame pottenbakker is. De klei is ondeugdelijk geworden. De pot is goed uit Zijn hand voortgekomen, maar is in opstand tegen zijn Maker gekomen. We moeten het beeld niet doortrekken en zeggen dat het volk net als de klei passief is. Door bekering kan een mens een nieuwe pot worden.

Daarom moet de HEERE over dat volk en dat koninkrijk (dat is Israël) de uitspraak doen dat Hij het zal wegrukken en afbreken en doen ondergaan (*vers 7*). Israël is afgeweken van de HEERE en beantwoordt niet meer aan Zijn doel. Er is echter een weg terug, er is een manier om weer een pot te worden die aan Zijn doel beantwoordt en dat is de weg van bekering (*vers 8; zie en vgl. 2Kr 7:14*).

Als het volk zich bekeert, zal de HEERE afzien van het kwaad dat Hij het dacht aan te doen. Dan zal de Maker van gedachten veranderen en dat volk en koninkrijk bouwen en planten (*vers 9*). Dan maakt Hij van datzelfde stuk klei een pot tot Zijn eer. Zo heeft Hij Ninevé gespaard toen de stad zich bekeerde, nadat Hij haar het oordeel had laten aankondigen. Maar doet het volk wat kwaad is in Zijn ogen door niet te luisteren naar Zijn stem, dan zal dat goede niet komen (*vers 10*).

Het huis van de pottenbakker is voor Jeremia een huis van troost. Hij ziet daar in beeld wat de HEERE met Israël zal doen. Hij is ontmoedigd door wat hij heeft moeten aankondigen over Israël, maar nu krijgt hij te horen dat de HEERE van het mislukte Israël een andere pot kan maken die wel aan Zijn doel beantwoordt.

In *vers 11* komt de opdracht voor Jeremia in verbinding met wat hij heeft gezien en wat de HEERE daarover in verbinding met Israël heeft gezegd. Hij moet met een boodschap van de HEERE naar Juda en Jeruzalem en hun vertellen van het onheil dat de HEERE tegen hen bereidt en het plan dat Hij tegen hen bedenkt. Het woord "bereid" is in

U zult nu tot mij zeggen: Wat heeft Hij <dan> nog aan te merken? Want wie heeft zijn wil weerstaan? Ja maar, mens, wie bent u, dat u tegen God het woord opneemt? Zal het maaksel tot zijn maker zeggen: Waarom hebt u mij zo gemaakt? Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem om uit dezelfde klomp te maken het ene vat tot eer en het andere tot oneer? (Rm 9:19-21)

het Hebreeuws *jasar*. Daarvan is het woord *joser*, dat is pottenbakker, afgeleid. De beeldspraak wordt in deze woorden dus voortgezet.

Op de aankondiging van het onheil moet Jeremia de oproep tot beke-
ring laten volgen. Het volk moet zich van zijn slechte weg bekeren, daar
niet verder op doorgaan, maar zich omdraaien naar God toe. Ze moeten
hun bekeering ook bewijzen door hun wegen en daden goed te maken,
dat wil zeggen in hun wandel en handel doen wat de HEERE van hen
vraagt. Gods wil over Jeruzalem is een wil ten goede, tot heil. Hij wil
niets liever dan dat zij zich bekeren, opdat Hij Zijn besluit van ramp-
spoed en ellende niet hoeft uit te voeren. We horen hier waar het hart
van God naar uitgaat.

De reactie van het volk is verbijsterend (*vers 12*). Er is niet alleen onver-
schilligheid, maar een bewuste keus voor het kwaad (*vgl. Jr 2:25; 6:16*). Ze
wijzen Jeremia erop dat hij er niet op moet rekenen dat zij zich bekeren.
Elke hoop daarop verklaren ze als zinloos. Ze hebben hun eigen plan-
nen. De plannen van God interesseren hen niet. Het volk leeft voor
zichzelf en overeenkomstig hun eigen verharde, boosaardige hart.
Voor een volk met een dergelijke houding is inderdaad geen hoop.

De wispelturigheid van Juda | *verzen 13-17*

- 13 *Daarom, zo zegt de HEERE:*
Vraag toch onder de heidenvolken:
Wie heeft zo iets gehoord?
Iets zeer afschuwelijks heeft zij gedaan,
de maagd Israël.
- 14 *Verdwijnt de sneeuw van Libanon*
[ooit] van een rots in het veld?
Droogt het vreemde, koele, stromende
water [ooit] uit?
- 15 *Toch heeft Mijn volk Mij vergeten.*
Zij brengen reukoffers aan nutteloze [afgoden].
Die hebben hen laten struikelen op hun wegen,
[op] de aloude paden,
door [op] de paden te gaan
van een ongebaande weg,
- 16 *zodat zij hun land tot een verschrikking maken,*
tot een eeuwige aanfluiting.

*Ieder die er voorbij trekt, zal zich ontzetten
en met zijn hoofd schudden.*

17 *Als een oostenwind zal Ik hen verspreiden
vóór de vijand uit.*

*De nek, niet het gezicht, zal Ik hun laten zien
op de dag van hun ondergang.*

De HEERE spreekt er Zijn verbazing over uit hoe een volk zo kan reageren (*vers 13*). Hij wil dat ze onder de heidenvolken zullen vragen of ze daar wel eens zo iets afschuwelijks hebben gehoord wat Juda heeft gedaan. De heidenen zijn in elk geval consequent in hun afgoden en veranderen niet gedurig van afgod. Het is dan ook ongehoord, zelfs onder de heidenen, wat Israël heeft gedaan. Israël wordt hier “*de maagd Israël*” genoemd. Zo had de HEERE haar bedoeld, maar ze heeft over-spelig hoererij bedreven met de afgoden en die haar liefde verklaard.

Ook de natuur, die onder Gods bevel staat, is consequent in haar gedrag, in dit geval in het geven van verkwikking (*vers 14*). Is de sneeuw van Libanon ooit opgehouden met het leveren van koud, stromend water? Met andere woorden, was Zijn genadige voorziening voor hun verfrissing mislukt, dat zij Hem hebben vergeten en reukoffers aan een nietigheid hebben geofferd?

Ondanks al Gods zorg voor hen heeft Zijn volk Hem vergeten (*vers 15*). Deze ‘vergeetachtigheid’ is een schuldig verlaten van de HEERE. Op deze zonde volgt direct een tweede zonde, die van de afgodendienst. Hun godsdienst is verworpen tot afgodendienst. Aan die nutteloze afgoden hebben ze hun reukoffers gebracht, de offers die lekker ruiken.

Door deze handelwijze zijn ze gestruikeld op hun wegen. Hun wandel is niet standvastig, ook al gaan ze op aloude paden, dat zijn de paden van het verbond van de wet. Oude godsdienst is waardeloos als het niet meer dan traditie is en het hart er buiten staat. De oude paden bevallen dan ook niet meer. Dan gaat het volk op paden die ongebaand zijn, die God niet heeft aangewezen, paden die niet naar Zijn Woord zijn.

Een “*ongebaande weg*” is een weg die aantrekkelijk lijkt, maar onbekend is. Het is een weg vol gevaren om te struikelen en er zelfs op om te komen. Het is de weg van een eigenwillige godsdienst, een godsdienst

die is versierd met allerlei leuke dingen. We moeten op de gebaande wegen van het Woord zijn.

Door de oude paden van Gods wet te verlaten en eigen wegen te gaan is het land tot een verschrikking geworden (*vers 16*). Er is ook geen enkel heil te verwachten en geen enkele aantrekkelijkheid voor anderen. Niemand wil er wonen. Dat hebben zij van Gods land gemaakt. Hierover moet God Zijn tucht brengen.

Hij zal de vijand als een oostenwind sturen (*vers 17; vgl. Jr 4:11-12; 13,24*). De oostenwind jaagt het zand op en verstrooit het. Zo zal de vijand Zijn volk opjagen en verstrooien. Ze zullen voor hem moeten vluchten. De HEERE zal hun Zijn nek laten zien. Zij hebben hun nek tegen Hem verhard, nu keert Hij hun Zijn nek toe, dat wil zeggen Zijn vaste voornemen om hen te straffen voor hun opstandige en afvallige gedrag. Dat zal de dag van hun ondergang zijn.

De samenzwering tegen Jeremia | *vers 18*

18 Toen zeiden zij: Kom, laten we plannen tegen Jeremia bedenken. Want [het onderwijs in] de wet verdwijnt niet met de priester, evenmin [het geven van] raad met de wijze of het woord met de profeet. Kom, laten we hem treffen met de tong en laten we geen acht slaan op welke van zijn woorden dan ook.

Dit is de reactie van het volk (*vers 18*). Ze keren zich tegen de man die hun Gods woorden brengt om hen ertoe te bewegen terug te keren tot de bron van zegen. Dat willen ze echter niet. Ze willen hem kwijt, de doemprediker (*vgl. Jr 11:18-19*). Voor hem een heleboel anderen. Met hem sterft echt niet de laatste profeet, wijze of profeet. Er zijn genoeg priesters die de wet onderwijzen en wijzen die raad geven en profeten die het woord spreken. Dit zijn allemaal priesters, wijzen en profeten die ze graag horen.

Ze zullen zo tegen hem ingaan, dat hij niet meer aan het woord komt. En als hij toch nog wat zegt, zullen ze er geen acht op slaan, wat hij ook zegt. Het kan ook zijn dat hiermee wordt bedoeld dat zij wat Jeremia zegt, willen gebruiken om een beschuldiging tegen hem op te stellen om hem daarmee de mond te snoeren. Hierin lijkt hij op de Heer Jezus,

Wiens vijanden Hem ook op Zijn woorden willen vangen (Mt 26:59; Mk 12:13).

De overpriesters nu en de hele Raad zochten een vals getuigenis tegen Jezus, opdat zij Hem konden doden. (Mt 26:59)

Zo wordt er ook vandaag toe opgeroepen om de man die Gods Woord brengt mond-dood te maken. Er zijn immers genoeg geclassificeerde theologen, mannen van naam, die het weten en die vertellen wat

En zij zonden tot Hem enigen van de farizeeën en de herodianen, opdat zij Hem op een woord zouden vangen. (Mk 12:13)

de mensen graag horen. Mensen die oproepen tot bekering, moeten hun mond houden. Mensen die aangename dingen zeggen, mogen hun mond opendoen.

Het pleidooi van Jeremia | verzen 19-23

- 19 *Sla acht op mij, HEERE,
luister naar de stem van wie mij aanklagen.*
- 20 *Zou dan kwaad met goed vergolden worden?
Zij hebben immers een kuil gegraven voor mijn ziel!
Bedenk dat ik in Uw dienst sta,
om het goede voor hen te spreken,
om Uw grimmigheid van hen af te wenden.*
- 21 *Geef daarom hun kinderen over aan de honger,
doe hen neerstorten door de macht van het zwaard.
Laten hun vrouwen
van kinderen beroofd en weduwen worden.
Laten hun mannen gesneuvelden worden.
Laten hun jongemannen in de strijd met het zwaard verslagen worden.*
- 22 *Laat uit hun huizen geschreeuw gehoord worden,
wanneer U plotseling een [rovers]bende over hen brengt,
omdat zij een kuil hebben gegraven om mij gevangen te nemen,
en strikken hebben verborgen voor mijn voeten.*
- 23 *Maar U, HEERE, U kent
heel hun plan tegen mij om [mij] te doden.
Doe geen verzoening over hun ongerechtigheid,
delg hun zonde van voor Uw aangezicht niet uit.
Doe hen struikelen voor Uw aangezicht.
Doe [zo] met hen in de tijd van Uw toorn.*

De mensen van Juda roepen elkaar ertoe op geen acht te slaan op de woorden van Jeremia (*zie vers 18*). Nu vraagt Jeremia de HEERE om acht te slaan op hem door te luisteren naar de stem van wie hem aanklagen (*vers 19*). Hij legt zijn zaak aan de HEERE voor. Het kwaad dat tegen hem wordt beraamd, kan de HEERE toch niet met goed vergelden (*vers 20*)?

Dat zijn tegenstanders zijn kwaad zoeken, blijkt wel uit het feit dat zij een kuil hebben gegraven voor zijn ziel. Dat wil zeggen, dat ze hem geestelijk kapot willen maken, zodat hij zijn dienst opgeeft. Maar hij staat toch in dienst van de HEERE en zijn dienst is toch dat hij het goede voor hen spreekt en het goede voor hen zoekt door Zijn grimmigheid van hen af te wenden?

Als de zaak er zo voorstaat en zij in zijn persoon het goede van zich werpen, moet hij tegen het volk pleiten. Ze verdienen het niet dat ze als volk groeien (*vers 21*). Kinderen moeten omkomen van honger of door het zwaard. De vrouwen moeten hun kostbaarste bezit kwijtraken. Ze moeten ook weduwen worden, want hun mannen moeten sneuvelen. Ook de jongemannen, de hoop van de natie, moeten door het zwaard vallen.

De veilige woonomgeving, de huizen, moeten plaatsnemen van angst en verschrikking worden door het plotseling binnendringen van een roversbende (*vers 22*). Die roversbende moet door de HEERE worden gestuurd. Het moet allemaal over hen komen omdat ze eropuit zijn Jeremia in een kuil en strikken te vangen, om hem zijn vrijheid om te prediken te ontnemen

Bewaar mij voor de knellende strik [die] zij mij gezet hebben, voor de valstrikken van wie onrecht bedrijven. Laat de goddelozen in hun [eigen] netten vallen, allemaal, totdat ik voorbij ben gegaan. (Ps 141:9-10)

(Ps 141:9-10; zie en vgl. Mt 5:44; Rm 12:20).

Jeremia weet dat de HEERE al de beraadslagingen van zijn vijanden kent om hem te doden (*vers 23*). Hij hoeft niet zelf zijn recht te zoeken, maar kan het in de hand van de HEERE leggen. Hij stelt Hem ook de eis van het recht voor, omdat hij Zijn recht kent. Het gaat er niet om dat hij wraak zoekt voor wat hemzelf is aangedaan. Het gaat om de oneer die de HEERE is aangedaan.

Wat hij vraagt, is in overeenstemming met de tijd waarin hij leeft. Als er een dergelijke hardnekkige weerstand tegen het Woord van God is, kan er geen verzoening van de ongerechtigheid plaatsvinden en kan

de zonde niet worden uitgedelgd van voor Gods aangezicht. Zulke mensen kunnen voor Gods aangezicht niet blijven staan. Jeremia vraagt de HEERE zo met hen te doen *“in de tijd van Uw toorn”*, waarmee hij de tijd van de uitoefening van het oordeel aan Hem overlaat.

Als Jeremia ons te hard overkomt in zijn oordeel over het kwaad, komt dat misschien wel omdat wij niet hard genoeg over het kwaad oordelen dat ons vandaag omgeeft. Dankzij de media zien wij vandaag de dag zoveel kwaad en zonde, zonder dat er iets aan gedaan wordt, dat we geneigd zijn het als een normaal deel van het leven te zien. Steeds vaker en op steeds meer terreinen wordt het kwaad goed genoemd. We wennen er zo aan, dat we geen gevoelens van afschuw meer hebben of die alleen hebben over de allergrofste vormen ervan. We mogen wel ernstig bidden dat de Heer ons ervoor bewaart aan het kwaad te wennen.

Jeremia 19

In hoofdstuk 18 laat de HEERE aan Jeremia zien dat het in soevereine genade mogelijk is om van een pot die mislukt is een pot te maken die bruikbaar is (Jr 18:4). In hoofdstuk 19 is de kneedbare klei verhard en kan niet worden hervormd tot een andere kruik. Er blijft niets anders over dan verbreking. Jeremia moet tegen de oudsten zeggen dat hun generatie onherstelbaar verbroken zal worden als een stukgeslagen kruik en dat de stukken ervan naar Babel zullen worden gevoerd. Die generatie zal niet in het land hersteld worden (Jr 19:10-13).

De aarden kruik | verzen 1-5

1 Zo zegt de HEERE: Ga een aarden pottenbakkerskruik kopen, en [neem enkele] van de oudsten van het volk en van de oudsten van de priesters [mee]. 2 Ga uit naar het dal Ben-Hinnom, dat [bij] de ingang van de Schervenpoort ligt, en predik daar de woorden die Ik tot u spreek, 3 en zeg: Hoor het woord van de HEERE, koningen van Juda en inwoners van Jeruzalem. Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga onheil brengen over deze plaats, zodat bij ieder die het hoort, zijn oren zullen tuiten, 4 omdat zij Mij verlaten hebben, deze plaats [van Mij] veroreemd hebben, en reukoffers gebracht hebben aan andere goden, die zij niet gekend hebben, zij, hun vaders en de koningen van Juda. Zij hebben deze plaats gevuld met bloed van onschuldigen. 5 Zij hebben de hoogten van de Baäl gebouwd om hun kinderen met vuur te verbranden [als] brandoffers voor de Baäl, wat Ik niet geboden en niet gesproken heb, en in Mijn hart niet is opgekomen.

De HEERE beantwoordt het gebed van Jeremia, waarmee het vorige hoofdstuk eindigde, door het geven van een nieuwe opdracht. Jeremia moet het oordeel aan de HEERE overlaten en doorgaan met zijn werk ondanks alle persoonlijke nood en leed. Hij moet een kruik gaan kopen. Dat moet hij niet alleen doen, maar hij moet enkele oudsten van het volk en oudsten van de priesters meenemen, dus de mannen met de meeste verantwoordelijkheid (vers 1). Deze oudsten zijn de directe oorzaak van de ellende waarin Gods volk zich bevindt. Zij gaan het volk voor op een weg van zonde. Anders dan met de klei van de pot kan

gebeuren, kan van een kruik die kapot is geen andere kruik worden gemaakt.

De volgende opdracht voor Jeremia is om naar het dal Ben-Hinnom te gaan, met de nadere aanduiding dat dit dal bij *“de ingang van de Schervenpoort ligt”* (vers 2). Het dal Ben-Hinnom is de vuilnisbelt van Jeruzalem ten zuiden van de stad. Daar werd de vuilnis verbrand en werden kinderen aan de Moloch geofferd (*Jr 7:31-32; 32:35*). Tegen die achtergrond moest Jeremia zijn waarschuwendende woorden spreken. Het is de levendige en tevens lugubere illustratie van het resultaat als ze niet naar zijn woorden zouden luisteren. Dan zou de stad aan dit dal gelijk worden gemaakt.

Vandaag de dag zien we dat kinderen als het ware aan de dood worden prijsgeven als gevolg van het overspelige gedrag van de ouders. Vader en moeder die op elkaar zijn uitgekeken, worden aangemoedigd hun leven te ‘verrijken’ met het bezoeken datingsites die het vreemd gaan propageren. Bij zulke mensen ontbreekt elk besef van verantwoordelijkheid voor hun kinderen. Natuurlijk ontkennen ze dat zelf ten stelligste. Het is werkelijk verbijsterend hoezeer mensen hun nog enigszins aanwezige natuurlijke gevoelens kunnen doden en daarmee hun kinderen.

Een nadere aanduiding van wat Jeruzalem bij hardnekkige ongehoorzaamheid te wachten staat, is de naam *“Schervenpoort”*. Die naam is een aanwijzing van wat er met de kruik gebeurt. De kruik zal worden stukgeslagen, in scherven, en onbruikbaar en ook onherstelbaar zijn (*zie vers 11*). Het is geen klei meer waar nog een andere kruik van kan worden gemaakt. Op die plaats, die aan de verbreking van Israël doet denken, moet Jeremia de woorden spreken die de HEERE tot hem zegt.

Jeremia moet beginnen met de dringende oproep: *“Hoor het woord van de HEERE”* (vers 3). Dat woord willen de leiders van het volk aan het volk onthouden, ze verzetten zich ertegen. Ondanks dat moet het woord worden gericht aan de koningen van Juda en de inwoners van Jeruzalem, dus aan iedereen, van hoog tot laag. Ze moeten allemaal luisteren naar het oordeel dat God over hen gaat brengen. De HEERE spreekt als *“de HEERE van de legermachten, de God van Israël”*, wat nog extra aangeeft dat Hij verheven is boven alle machten en dat Hij hun God is. Laten ze dus goed luisteren naar zo Iemand en Zijn woorden gehoorzamen! Wat

Hij te zeggen heeft, zal bij ieder die het hoort de oren laten tuiten (*zie en vgl. 1Sm 3:11; 2Kn 21:12*).

De reden van het oordeel wordt ook gegeven (*vers 4*). Het is een meer-voudige reden. Ze hebben de HEERE verlaten en de stad met hun afgoderij en bloedschuld vervuld en daardoor van Hem vervreemd. Jeruzalem, de stad van God, is verworden tot een stad waar de HEERE als een vreemde is. Hij kent Zijn stad niet meer! Er is niets over van Zijn bedoelingen ermee. De HEERE is ingeruild voor de Baäl voor wie ze hoogten hebben gebouwd om hun kinderen daaraan op te offeren (*vers 5*). Het is iets wat nooit door Hem is geboden, wat nooit door Hem is uitgesproken, wat nooit zelfs ook maar in Zijn hart is opgekomen.

De onafwendbare ramp | *verzen 6-9*

6 Daarom, zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat deze plaats niet meer genoemd zal worden Tofet en het dal Ben-Hinnom, maar Moorddal. 7 Ik zal de plannen van Juda en Jeruzalem in deze plaats verijdelen. Ik zal hen doen vallen door het zwaard vóór hun vijanden en door de hand van hen die hen naar het leven staan. Ik zal hun dode lichamen als voedsel geven aan de vogels in de lucht en aan de dieren op de aarde. 8 Ik zal deze stad maken tot een verschrikking en tot een aanfluiting. Ieder die er voorbij trekt, zal zich ontzetten en [van afschuw] sissen over al haar wonden. 9 Ik zal hun het vlees van hun zonen en het vlees van hun dochters te eten geven. Zij zullen ieder het vlees eten van zijn naaste tijdens de belegering en in de nood waarin hun vijanden en zij die hen naar het leven staan, hen doen verkeren.

Door de mond van Jeremia wijst de HEERE de oudsten erop dat Hij de namen voor de vuilnisbelt van Jeruzalem, "Tofet" en "Ben-Hinnom", zal veranderen en "deze plaats", dat is Jeruzalem, de naam "Moorddal" zal geven (*vers 6*). Die naamsverandering heeft te maken met de vele gedoden die in Jeruzalem zullen vallen. Hij zegt dat Hij de plannen van Zijn afvallige volk zal verijdelen, wat erop wijst dat Hij die plannen kent (*vers 7*). Hij zal die verijdelen door hen prijs te geven aan het zwaard van hun vijanden. Hun lijken zal Hij aan de grootste smaad prijsgeven door ze aan het gedierte tot voedsel geven.

Van de stad zal hij een voorwerp van verschrikking en aanfluiting maken (*vers 8*). In plaats van een aantrekkelijke stad te zijn zal de stad een ontzetting worden voor ieder die er voorbijgaat. In plaats van hun kinderen op te offeren aan de afgoden (*zie vers 5*) zullen ze vanwege de enorme nood als gevolg van een belegering het vlees van hun kinderen en naasten eten (*vers 9; Lv 26:27-29; zie ook Dt 28:53; 2Kn 6:26-29; Kl 2:40; 4:10*). Alle gevoel en besef van natuurlijke liefde zijn verdwenen. Dat komt door de afgoderij.

Als u dan hierom [nog] niet naar Mij luistert en u tegen Mij blijft ingaan, dan zal Ik met grimmigheid tegen u ingaan en zal Ik Zelf u vanwege uw zonden ook zeven [keer] erger straffen. U zult dan het vlees van uw [eigen] zonen eten, en het vlees van uw [eigen] dochters zult u eten. (Lv 26:27-29)

De verwoesting van Juda | *verzen 10-13*

10 Dan moet u de kruik stukbreken voor de ogen van de mannen die met u waren meegegaan, 11 en tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten: Zo zal Ik dit volk en deze stad stukbreken, zoals men een pot van een pottenbakker stukbreekt, zodat die niet meer hersteld kan worden. Men zal hen in Tofet begraven, omdat er geen [andere] plaats om te begraven is. 12 Zo zal Ik doen met deze plaats, spreekt de HEERE, en met zijn inwoners, om deze stad te maken als een Tofet. 13 De huizen van Jeruzalem en de huizen van de koningen van Juda zullen [even] onrein worden als de plaats van Tofet, met alle huizen waar zij op de daken ervan reukoffers hebben gebracht aan heel het leger aan de hemel en plengoffers hebben uitgedoten voor andere goden.

Na de woorden van oordeel die Jeremia heeft uitgesproken voor de oren van de oudsten die met hem waren meegegaan, moet hij nu voor hun ogen de kruik stukbreken (*vers 10*). Hij moet daarvan direct de betekenis meedelen namens “de HEERE van de legermachten” (*vers 11*). De betekenis is, dat wat Jeremia met de kruik heeft gedaan, de HEERE met het volk en de stad zal doen (*zie en vgl. Ps 2:9; Op 2:27, waar staat wat de Heer Jezus zal doen met de heidenvolken*).

De verbreking zal onherstelbaar zijn (*vers 12*). Dat betreft dan de goddeloze massa. Iets dergelijks zien we in de vervloeking door de Heer Jezus van de vijgenboom, waaraan tot in eeuwigheid geen vrucht meer zal komen (*Mt 21:19*). De vijgenboom

En toen Hij één vijgenboom langs de weg zag, ging Hij er naar toe en vond niets daaraan dan alleen bladeren. En Hij zei tot hem: Laat van u in eeuwigheid geen vrucht meer komen! En de vijgenboom verdorde onmiddellijk. (Mt 21:19)

is een beeld van de goddeloze massa van het volk. Tot hun schande zullen de lijken worden begraven in Tofet, de plaats waar zij hun kinderoffers hadden gebracht. De HEERE bevestigt op de ernstigste wijze dat Hij Zijn voornemen in oordeel ten aanzien van plaats en inwoners zal uitvoeren door erop te wijzen dat Hij die plaats als een Tofet zal maken.

Alle huizen van Jeruzalem (een stad bestaat uit huizen), ook die van de koningen van Juda, worden door de vele lijken even onrein als Tofet (*vers 13*). De stad wordt één groot Tofet, één grote vuilnisbelt. Dat is omdat ze van hun huizen afgodsaltaren hebben gemaakt. Op de daken ervan zijn namelijk reukoffers gebracht aan hemellichamen en plengoffers aan andere goden (*Zf 1:4-5a; zie Jr 32:29*). Hun huizen waren zo hoogten voor de Baäl geworden, waardoor de stad vervuld was geraakt van gruwelijkheden, een afschuwelijke zaak voor de HEERE.

*Ik zal Mijn hand uitstrekken tegen Juda
en tegen alle inwoners van Jeruzalem.
Ik zal van deze plaats uitroeien het overblijfsel van de Baäl,
de naam van de afgodspriesters, met de priesters,
en hen die zich neerbuigen op de daken
voor het leger aan de hemel, ... (Zf 1:4-5a)*

De boodschap van Tofet ook in de voorhof | *verzen 14-15*

14 Toen Jeremia van Tofet kwam, waarheen de HEERE hem had gezonden om te profeteren, ging hij in de voorhof van het huis van de HEERE staan en zei tegen heel het volk: 15 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zie, Ik ga over deze stad, en over al haar steden, al het onheil dat Ik tegen haar uitgesproken heb, brengen, omdat zij halsstarrig waren door niet te luisteren naar Mijn woorden.

Nadat Jeremia de woorden van de HEERE ten aanhoren van de oudsten in Tofet heeft gesproken, gaat hij in de voorhof van het huis van de HEERE staan om het daar aanwezige volk toe te spreken (*vers 14*). Hij spreekt daar dezelfde woorden van oordeel als hij in Tofet heeft gesproken. Hij spreekt nu namens “de HEERE van de legermachten, de God van Israël” (*vers 15; zie vers 11*). De inhoud van het oordeel is wat de HEERE heeft uitgesproken. De reden van het oordeel is hun halsstarrigheid om niet te luisteren naar Zijn woorden (*vgl. Hd 7:51*).

Hardnekkigen en onbesnedenen van harten en oren, u weerstaat altijd de Heilige Geest, zoals uw vaders, zo ook u. (Hd 7:51)

Jeremia 20

Tegenstand van Pashur | verzen 1-6

1 Toen Pashur, de zoon van de priester Immer – hij was tevens hoofdopzichter in het huis van de HEERE – Jeremia deze woorden hoorde profeteren, 2 liet Pashur de profeet Jeremia slaan en zette hem in het blok dat in de bovenste Benjaminpoort aan het huis van de HEERE was. 3 Het gebeurde echter de volgende dag, toen Pashur Jeremia uit het blok liet gaan, dat Jeremia tegen hem zei: De HEERE geeft u niet de naam Pashur, maar Magor-Missabib. 4 Want zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga u tot [een bron van] angst voor uzelf maken en voor allen die u liefhebben. Zij zullen vallen door het zwaard van hun vijanden, en uw ogen zullen [dat] zien. Heel Juda geef Ik in de hand van de koning van Babel, en hij zal hen in ballingschap voeren naar Babel en hen met het zwaard doden. 5 Heel de rijkdom van deze stad, al haar arbeid, al haar kostbaarheden zal Ik geven, en alle schatten van de koningen van Juda, Ik zal [ze] geven in de hand van hun vijanden. Die zullen ze roven, ze meenemen en ze naar Babel brengen. 6 En u, Pashur, en alle inwoners van uw huis, u zult in gevangenschap gaan. U zult in Babel komen, en daar zult u sterven en daar begraven worden, u en al uw vrienden, tegen wie u leugen hebt geprofeteerd.

Pashur is de zoon van de priester Immer (*vers 1*). Immer is een afstameling van Eleazar. Hij behoort tot de zestiende afdeling van hen die aangewezen zijn om priesterdienst te doen (*zie 1Kr 24:14*). Pashur is dus een zeer bevoorrecht en tegelijk ook zeer verantwoordelijk man. Daarbij is hij ook nog hoofdopzichter in het huis van de HEERE. Hij is een geestverwant van de hoofdman van de tempel over wie we lezen in het boek *Handelingen*, die erbij was om Petrus en Johannes gevangen te zetten, ook vanwege woorden die de godsdienstige leiders niet beviel (*zie Hd 4:1-3*).

Pashur hoort de woorden van Jeremia. Die woorden bevallen hem niet, omdat ze alleen maar onrust onder het volk veroorzaken en dat kan hij niet gebruiken. Gods woorden maken zijn boze gezindheid openbaar. De oorzaak ervan is dat hij niet wil buigen voor de oproep om zich te bekeren. Hij vindt zichzelf belangrijk. Ook de gedachte dat Jeruzalem

en de tempel zullen worden prijsgegeven aan de vijand, is voor hem verwerpelijk. Hij vat dat op als een prediking tegen de stad van de grote Koning en tegen het huis van de HEERE, die volgens zijn opvatting nooit door de HEERE uit handen zullen worden gegeven. Jeremia wordt beschuldigd van hetzelfde als waarvan de Heer Jezus is beschuldigd en ook Stéfanus (*Mt 26:59-61; Hd 6:13-14*).

In plaats van naast Jeremia te gaan staan en diens woorden te ondersteunen, openbaart hij zich als een tegenstander (*vers 2; zie en vgl. Am 7:10-17*). Hij laat “de profeet Jeremia slaan”, wat de boosheid van de houding van Pashur onderstreept. Pashur bewijst een vijand van de woorden van God te zijn die door de profeet zijn gesproken. Die woorden waren voor hem onverdraaglijk. Hij zet Jeremia gevangen in een cel die aan het huis van de HEERE is gebouwd. Dit is de eerste gevangenschap van Jeremia. Het blok waarin hij wordt gezet, is niet alleen om hem te boeien, maar ook om hem te pijnigen (*vgl. 2Kr 16:10a; zie ook Jb 13:27; Jr 29:27*). Het Hebreeuwse woord voor blok (*mahpeketh*) betekent ‘pijniging veroorzaken’.

Het is de oude waarheid dat de profeten van God worden vervolgd, het heftigst door de leiders van Gods volk. Jeremia is hier weer een beeld van de Heer Jezus, de volmaakte Profeet, Die ook geslagen werd toen Hij voor de godsdienstige leiders Zijn getuigenis gaf (*Mt 26:67-68a; zie ook Mi 4:14; zie en vgl. Hd 23:2*). De bovenste Benjaminpoort is mogelijk de rechtszaal; in de poort wordt rechtgesproken (*zie Dt 16:18; 17:8*). Op deze plaats van het recht en zo dicht bij het huis van de HEERE, in Zijn tegenwoordigheid, voor Zijn aangezicht, vindt groot onrecht plaats. Zo is het ook met de Heer Jezus gegaan. Waar bescherming van de Godvrezende profeet zou moeten zijn, wordt hem groot onrecht aangedaan.

De overpriesters nu en de hele Raad zochten een vals getuigenis tegen Jezus, opdat zij Hem konden doden. En zij vonden er geen, hoewel vele valse getuigen waren opgekomen. Ten slotte echter kwamen er twee op, die zeiden: Deze heeft gezegd: Ik kan het tempelhuis van God afbreken en <het> na drie dagen opbouwen. (Mt 26:59-61)

En zij brachten valse getuigen voor, die zeiden: Deze mens houdt niet op woorden te spreken tegen <deze> heilige plaats en de wet; want wij hebben hem horen zeggen dat deze Jezus de Nazoreër deze plaats zal afbreken en de zeden veranderen die Mozes ons heeft overgeleverd. (Hd 6:13-14)

Toen werd Asa zo toornig op de ziener, dat hij hem in de gevangenis [lett. het huis van het blok] zette, want hij was hierover woedend op hem. (2Kr 16:10a)

Toen spuwend zij Hem in het gezicht en sloegen Hem met vuisten, en zij gaven Hem kaakslagen ... (Mt 26:67-68a)

De volgende dag laat Pashur Jeremia vrij. Mogelijk heeft hij gedacht dat Jeremia zijn les wel heeft geleerd en dus zal ophouden met de prediking van zijn zwartgallige boodschap. Maar dan vergist hij zich zeer. Jeremia richt het woord tot hem (*vers 3*). Het is een woord van oordeel. De naam die hij Pashur geeft, "Magor-Missabib", betekent 'angst van rondom'. Jeremia legt uit wat de betekenis van deze naam is (*vers 4*). Pashur zal overal angst hebben, innerlijk en uiterlijk. De man zal door angst omgeven worden. Allen die hem liefhebben, zullen door angst bevangen worden. Allen die een man als Pashur liefhebben, delen in zijn lot. Ze zijn als hij. Familieleden zullen gedood en anderen gevangengenomen en weggevoerd worden naar Babel en daar worden gedood.

Ook al de rijkdom van Jeruzalem en al haar arbeid, alle kostbaarheden en schatten, waar Pashur mogelijk het nodige van bezat, zullen in de hand van de vijand worden gegeven (*vers 5*). De vijand zal ze roven en naar Babel brengen. Hier wordt Babel voor het eerst met name genoemd.

Dan richt Jeremia zich tot Pashur persoonlijk. Pashur zal met alle inwoners van zijn huis, dus zijn familieleden, ook in gevangenschap naar Babel gaan en daar sterven (*vers 6*). In dat lot zullen ook al zijn vrienden delen tegen wie hij leugen heeft geprofeteerd en die dat hebben geloofd. Hoe groot is de verantwoordelijkheid van een prediker!

Jeremia's onontkoombare roeping | *verzen 7-10*

- 7 *U hebt mij overgehaald, HEERE, en ik heb mij laten overhalen.
U bent mij te sterk geworden en U hebt overwonnen.
[Maar] ik ben de hele dag belachelijk geworden,
ieder van hen bespot mij.*
- 8 *Want zo dikwijls als ik spreek, schreeuw ik het uit,
roep ik: Geweld en verwoesting!
Want het woord van de HEERE is mij
tot smaad en tot schimp, de hele dag.*
- 9 *Zei ik: Ik zal niet aan Hem denken,
ik zal niet meer spreken in Zijn Naam,
dan werd het in mijn hart als brandend vuur,
opgesloten in mijn beenderen.*

- Wel deed ik moeite om [het] in te houden,
maar ik kon [het] niet.*
- 10 *Want ik heb het kwaad gerucht van velen gehoord:
Magor-Missabib!
Maak het [ons] bekend, dan zullen wij het bekendmaken.
Alle stervelingen met wie ik vrede had,
loeren op een struikeling van mij:
Misschien laat hij zich [door anderen] overhalen, dan kunnen we
hem overwinnen,
en kunnen we onze wraak op hem nemen.*

De moedige, onbevreesde man voor mensen, die net nog krachtig tegenover Pashur heeft getuigd, worstelt en strijdt met God in Diens tegenwoordigheid. Hij stort nu zijn klacht uit voor de HEERE. Iets dergelijks zien we bij Elia (zie 1Kn 18-19). Jeremia klaagt dat hij nooit aan zijn dienst had moeten beginnen, maar dat de HEERE hem overgehaald heeft, ja, hem ertoe gedwongen heeft (*vers 7; Jr 1:4-10,17-19*). Dat moet iedere dienaar in zekere mate kunnen zeggen. Heel enthousiast in de dienst voor de Heer stappen zonder angst en kostenberekening, is niet de start die getuigt van roeping (*vgl. Mt 8:19-20*).

En een schriftgeleerde kwam en zei tot Hem: Meester, ik zal U volgen, waar U ook heengaat. En Jezus zei tot hem: De vossen hebben holen en de vogels van de hemel nesten; maar de Zoon des mensen heeft geen [plaats] waar Hij zijn hoofd kan neerleggen. (Mt 8:19-20)

Jeremia klaagt hoe er op zijn dienst wordt gereageerd. Iedereen lacht hem uit en spot met hem. Dat is meer dan hij kan verdragen. Zijn boodschap is ook niet aangenaam. Hij brengt die ook niet graag. Wat hij moet zeggen, staat hem zelfs tegen. Het is een hele strijd voor de gevoelige Jeremia om een boodschap van geweld en verwoesting uit te schreeuwen (*vers 8*). Dat woord van de HEERE, dat Hij heeft gesproken in Zijn wet, moet hij brengen, want het volk overtreedt op schandelijke wijze. Maar op dat woord, dat in hem is, reageren de mensen met smaad en schimp. Hij krijgt hun verwijten te verduren.

Jeremia heeft momenten gekend dat hij de HEERE vaarwel wilde zeggen (*vers 9*) en het bijltje erbij neer wilde gooien. Toch was hem dat onmogelijk want het woord brandde als een vuur in hem (*vgl. 1Ko 9:16; zie Am 3:8b*). Het was opge-

Want als ik het evangelie verkondig, strekt het mij niet tot roem, want [de] noodzaak is mij opgelegd; want wee mij, als ik het evangelie niet verkondig! (1Ko 9:16)

sloten in zijn beenderen, wat wil zeggen dat het heel diep en intens door hem werd gevoeld (zie Jb 30:17; 33:19). Zelfs als hij zijn best ervoor deed om zijn woorden in te houden, lukte hem dat niet.

De valse profeten kenden een dergelijke innerlijke worsteling niet. Zij rekenden niet met God, maar alleen met hun eigen gevoel en de wil van het volk. Die praatten ze naar de mond en lieten hun geweten buiten schot. Dan zul je geen tegenstand tegen je boodschap ondervinden.

Ons kan ook het gevoel overvallen dat we niet meer verder willen gaan met onze dienst, dat we niet meer aan de HEERE willen denken. Het heeft immers allemaal geen zin. Maar dan zullen we, net als Jeremia, toch niet anders kunnen dan doorgaan, omdat we innerlijk overtuigd zijn van de waarheid. Het hart is brandend, ook al zijn we teleurgesteld over de resultaten van onze dienst. Als we de toestand van verderf zien en het oordeel dat dreigt, kunnen we niet anders dan Gods woorden spreken.

De aanleiding voor Jeremia om zijn dienst neer te leggen is het kwade gerucht dat hij van velen heeft gehoord (vers 10). Dat geeft het woord "want" aan het begin van dit vers aan. Hij is zich bewust dat zijn volksgenoten, met wie hij in vrede had geleefd, op zijn ondergang uit zijn (vgl. Mk 3:2; zie ook Mt 22:15,23,35; Lk 14:1). De naam die

En zij letten op Hem of Hij hem op de sabbat zou genezen, om Hem te kunnen aanklagen. (Mk 3:2)

hij Pashur had gegeven, geven zij nu hem (Ps 31:14). Ze willen met hem doen, wat hij over Pashur heeft geprofeeteerd en willen hem door

Want ik hoor de laster van velen; angst van rondom,

omdat zij tegen mij samenspannen.

Zij bedenken plannen om mij het leven te benemen. (Ps 31:14)

angst van rondom omgeven. Ze willen hem schrik aanjagen, zodat hij met zijn doemprediking ophoudt.

De geruchten gonzen om hem heen. Hij wordt bespioneerd. Als hij maar iets verkeerd zegt of doet, als er maar enige struikeling in woord of daad is, grijpen ze hem. Hij hoeft zich maar te verspreken en hij zal als landverrader of godslasteraar veroordeeld worden. In de ogen van zijn volksgenoten ziet hij haat. Ze grijpen hem nog niet, maar hun voortdurende praten over hem als een ongewenst persoon met een ongewenste boodschap doet zijn werk om hem uit te schakelen. Het is

onverdraaglijk als er zonder ophouden om je heen over je wordt gepraat. Je merkt het aan de blikken die ze op je werpen en aan het isolement waarin je geplaatst wordt.

Het gaat over jou en is gericht tegen jou. Je voelt hoe ze allemaal jouw kant opkijken, terwijl je jezelf niet kunt verdedigen. Dit wordt wel karaktermoord genoemd. Dan kan het je wel eens teveel worden en roep je het uit dat het leven geen zin meer heeft, ja, dat je zelfs wenst nooit geboren te zijn. Dat zal Jeremia, na een opflikkering van geloof in de *verzen 11-13*, dan ook doen in de verzen die daarop volgen.

Jeremia klemt zich aan de HEERE vast | *verzen 11-13*

- 11 *De HEERE is echter met mij als een machtige Held,
daarom zullen mijn vervolgers struikelen, ze zijn [tot] niets in staat.
Zij zullen zeer beschaamd worden, want zij zullen niet verstandig handelen.
Het zal een eeuwige smaad zijn, die niet vergeten zal worden.*
- 12 *HEERE van de legermachten, Die de rechtvaardige beproeft,
Die de nieren en het hart ziet,
laat mij Uw wraak op hen zien,
want ik heb mijn rechtszaak aan U bekendgemaakt.*
- 13 *Zing voor de HEERE,
prijs de HEERE,
want Hij heeft de ziel van de arme gered
uit de hand van de kwaaddoeners.*

Plotseling werpt Jeremia zich op de HEERE (*vers 11*). Ineens ziet hij Hem als “*een machtige Held*” Die met hem is. In de krachtige taal van het geloof meet hij de kracht van zijn tegenstanders niet af aan zijn eigen kracht maar aan die van de HEERE. Zij zullen struikelen en niet in hun voornemen slagen, machteloos als ze zijn tegenover de machtige Held. Ze zullen ook beschaamd worden, want hun handelwijze is niet verstandig omdat die zonder de HEERE is, ja, zelfs tegen Hem ingaat. Hun lot is in eeuwige smaad die ze nooit zullen vergeten, die ze zich dus altijd bewust zullen zijn.

Jeremia kent de HEERE als “*de HEERE van de legermachten*”, als Degene Die boven alle aardse en hemelse machten staat (*vers 12*). Hij weet dat de

HEERE hem als een rechtvaardige kent en zijn hele innerlijk ziet. Daarom bidt hij met vrijmoedigheid of de HEERE hem Zijn wraak op zijn tegenstanders zal laten zien. Hij heeft toch zijn rechtszaak aan Hem bekendgemaakt en is niet als eigen rechter opgetreden.

Die gedachte brengt zelfs de oproep tot een lofzang in hem naar boven (*vers 13*). Hij ziet in geloof de redding van zijn ziel uit de hand van de kwaaddoeners als het resultaat van zijn gebed. Hij laat anderen delen in de blijdschap over deze uitredding en roept hen op voor de HEERE te zingen en Hem te prijzen.

Jeremia vervloekt zijn geboortedag | *verzen 14-18*

- 14 *Vervloekt is de dag
waarop ik geboren ben.
De dag waarop mijn moeder mij gebaarde heeft,
laat die niet gezegend zijn.*
- 15 *Vervloekt is de man
die mijn vader de boodschap bracht:
U hebt een kind gekregen, een jongetje,
[en] hem zeer blij maakte.*
- 16 *Ja, laat die man zijn als de steden
die de HEERE ondersteboven heeft gekeerd terwijl het Hem niet
berouwde.
Laat hij in de morgen hulpgeroep horen,
geschreeuw in het middaguur,*
- 17 *omdat Hij mij niet al in de baarmoeder gedood heeft.
Dan was mijn moeder mijn graf geworden
en haar baarmoeder eeuwig zwanger geweest.*
- 18 *Waarom toch ben ik uit de baarmoeder naar buiten gekomen,
om moeite en verdriet te zien
en opdat mijn dagen zouden eindigen in schande?*

In de verzen hiervoor (*verzen 11-13*) staat de HEERE voor het oog van het geloof van de profeet. In de verzen die nu volgen (*verzen 14-18*), ziet Hij de HEERE niet meer. Hij ziet alleen de omstandigheden en zichzelf. Het resultaat is dat hij in een plotselinge depressie wegzinkt. Wat hij uitsprekt, doet denken aan wat Job uitsprak bij alle ellende die hem had getroffen: “Daarna opende Job zijn mond en vervloekte zijn [geboortedag]” (*Jb 3:1*). We krijgen de indruk dat Jeremia heel vertrouwd is

geweest met het boek waarin we de wegen van de HEERE zien die Hij met Job gaat. Als we *Job* 3 vergelijken met deze vijf verzen van *Jeremia*, zien we hoeveel de klachten van deze toegewijde mannen op elkaar lijken.

Na de opflikkering van vertrouwen in de voorgaande verzen wordt Jeremia weer door een gevoel van hopeloze ellende overvallen (*vers 14*). Van de hoogte van het geloofsvertrouwen valt Jeremia in een diepe vertwijfeling. Die vertwijfeling is zo sterk, dat hij zijn geboortedag vervloekt. De dag waarop zijn moeder hem baarde, ontzegt hij de zegen. De zegen van de geboorte van een kind vindt hij misplaatst wat zijn eigen geboorte betreft.

Zelfs de bringer van het goede nieuws van zijn geboorte aan zijn vader wordt door hem vervloekt (*vers 15*). De geboorte van een zoon is het beste nieuws dat een man kon krijgen. Dat betekende voortzetting van de familienaam. Maar Jeremia zegt dat zijn geboorte geen reden is voor blijdschap. Hij zou een dienst krijgen die niet bestond uit het brengen van goed nieuws, maar van slecht nieuws. De man die het bericht van zijn geboorte bekendmaakte, moet het lot van Sodom en Gomorra ondergaan (*vers 16; Gn 19:25*). Die man moet in zo grote nood worden gebracht dat hij het de hele dag uitschreeuwt van ellende in plaats van in een jubelstemming over zijn geboorte te zijn.

Hij keerde deze steden en heel de vlakte ondersteboven, met alle inwoners van de steden en het gewas op het land. (Gn 19:25)

Eigenlijk is het de schuld van de HEERE, want Hij heeft hem geboren laten worden. Hij had hem immers in de baarmoeder kunnen doden (*vers 17*). Dan had hij het nu heerlijk rustig, want dan was hij dood in de schoot van zijn moeder. Zijn moeder was zijn graf en daar zou hij dan altijd geweest zijn. Maar het is anders gegaan. Hij is uit de baarmoeder naar buiten gekomen (*vers 18*). Maar waarom? Is het echt om alleen maar moeite en verdriet te zien en zijn dagen te eindigen in schande? Wat een leven en wat een lot!

Het is de laatste 'waaromvraag'. Er komt geen antwoord op deze vraag. De HEERE geeft Zijn dienaar de tijd om er zelf over na te denken en tot een antwoord te komen. Wat we wel kunnen zeggen, is dat God de gelovige vasthoudt, ook al voelt deze zich alleen en losgelaten.

Jeremia 21

Hier begint een nieuw deel van het boek. We zijn hier in de regering van Zedekia, de laatste koning van Juda. Na *hoofdstuk 1:1* wordt hij hier weer voor het eerst genoemd. In de volgende hoofdstukken horen we regelmatig van hem. Hij was een goddeloos man, maar ook iemand die toch een boodschap van de HEERE wilde. Het is de tijd dat de koning van Babel de stad al heeft belegerd.

Het gezantschap van Zedekia | *verzen 1-7*

1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia, toen koning Zedekia Pashur, de zoon van Malchia, en de priester Zefanja, de zoon van Maäseja, naar hem toe gestuurd had om te zeggen: 2 Raadpleeg toch de HEERE voor ons, want Nebukadrezar, de koning van Babel, strijdt tegen ons. Misschien zal de HEERE met ons doen overeenkomstig al Zijn wonderen, zodat hij van ons wegtrekt. 3 Toen zei Jeremia tegen hen: Dit moet u tegen Zedekia zeggen: 4 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Zie, Ik ga de wapenrusting omdraaien die in uw hand is, waarmee u tegen hen strijdt, tegen de koning van Babel en tegen de Chaldeeën, die u buiten de muur belegeren, en Ik zal hen verzamelen midden in deze stad. 5 Ík zal tegen u strijden met een uitgestrekte hand en met een sterke arm, ja, met toorn, met grimmigheid en met grote verbolgenheid. 6 Ik zal de inwoners van deze stad treffen, zowel mens als dier: door een grote pestziekte zullen zij sterven. 7 Daarna, spreekt de HEERE, zal Ik Zedekia, de koning van Juda, zijn dienaren, het volk, en hen die in deze stad overgebleven zijn van de pest, het zwaard en de honger, in de hand geven van Nebukadrezar, de koning van Babel, in de hand van hun vijanden en in de hand van hen die hen naar het leven staan. Hij zal hen slaan met de scherpte van het zwaard: Hij zal hen niet sparen, geen medelijden hebben, en zich [over hen] niet ontfermen.

Jeremia krijgt bezoek van twee priesters, Pashur en Zefanja (*vers 1*). Zedekia heeft hen naar hem gestuurd. Mogelijk is dat een bemoediging voor Jeremia geweest die zo diep in de put zat, dat hij toch in elk geval voor Zedekia een echte profeet van de HEERE is. Zedekia wil dat Jeremia de HEERE voor hem raadpleegt, dus voor hem bidt (*vers 2*). Hij

is in het nauw gebracht door Nebukadnezar en wil nu van de HEERE uitkomst. De naam van Nebukadnezar (of Nebukadrezar) wordt hier voor de eerste keer vermeld.

Zedekia wil dat de HEERE een wonder voor hem doet, dat wil zeggen hem op wonderlijke wijze bevrijdt. Hij weet dat de HEERE al veel wonderen in het verleden heeft gedaan, zoals bij zijn voorvader Hizkia die ook met een belegering te maken heeft gehad. Hizkia had toen ook een gezantschap naar een profeet gestuurd en was toen door de HEERE van zijn vijanden bevrijd (zie 2Kr 32:20-21; Js 37:1-4,36-37). Zou Hij het “*misschien*” nu ook willen doen en ten gunste van hen ervoor willen zorgen dat Nebukadnezar wegtrekt?

Hier hebben we een gebed van een goddeloze dat voor God een gruwel is en waar Hij niet naar luistert (*Sp* 28:9). Het is het soort bidden dat de farao

Van hem die zijn oor afkeert van het luisteren naar de wet, is zelfs zijn gebed een gruwel. (Sp 28:9)

van Mozes verlangt als hij hem vraagt om te bidden dat hij van de plagen verlost wordt waarmee de HEERE zijn land slaat (zie *Ex* 10:17). De kennis van Gods wonderen die Zedekia bezit, is een verstandelijke kennis en gaat niet samen met geloof in de God van de wonderen.

Jeremia zendt de beide mannen terug naar Zedekia met drie antwoorden, een voor Zedekia, een voor het volk en een voor het huis van David. Hij vertelt de twee mannen wat ze moeten zeggen (*vers* 3). Het antwoord door de mond van Jeremia komt van “*de HEERE, de God van Israël*” (*vers* 4). Het is niet het antwoord waarop ze hebben gehoopt, maar een herhaling van wat Zedekia al weet.

In dit antwoord horen we de HEERE vaak zeggen: “*Ik zal.*” Hij zal de wapens die ze tegen de vijand gebruiken, maken tot wapens die zich tegen hen keren. Hij zal hen krachteloos maken tegen de vijand die nu nog buiten de muur van de stad ligt en Hij zal de vijand in het midden van de stad brengen. Ze zullen ervaren dat Hij Zelf tegen hen zal strijden (*vers* 5). Nebukadnezar is niet de werkelijke vijand, maar de HEERE! Het moet een enorme schok voor Zedekia zijn dat te horen.

De HEERE strijdt tegen hem met toorn en grote verbolgenheid vanwege zijn afvalligheid en die van het volk. De “*sterke hand*” en de “*uitgestrekte arm*” die het volk eens hebben verlost (zie *Dt* 4:34; 5:15; 26:8), geven het volk nu over aan ellende, onderworpenheid en ballingschap. De

HEERE heeft Zich in Zijn grimmigheid volkomen tegen Zijn volk gekeerd. In plaats van een wonder van uitredding ontaardt zich de toorn van God. Deze boodschap staat in schril contrast met wat de valse profeten altijd hebben gezegd, die God altijd als de Helper van Israël hebben voorgesteld. Nu blijkt Hij hun tegenstander te zijn.

De inwoners van de stad zullen niet alleen door het zwaard van de vijand sterven, maar ook door een pestziekte die Hij zal sturen (*vers 6*). Mens en dier zullen erdoor worden getroffen. Wie na de voorgaande rampen nog in leven zijn, waaronder Zedekia en zijn dienaren, moeten niet menen dat ze aan Gods oordeel ontkomen zijn (*vers 7*). De hand van Nebukadnezar is de hand van de vijand en is de hand van hen die hen naar het leven staan. Hij zal hen niet sparen, maar zonder medelijden door het zwaard doden. Ze hoeven geen ontferming te verwachten.

De keus | *verzen 8-10*

8 En tegen dit volk moet u zeggen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik houd u de weg naar het leven en de weg naar de dood voor. 9 Wie in deze stad blijft, zal sterven door het zwaard, door de honger of door de pest. Maar wie vertrekt en overloopt naar de Chaldeeën, die u belegeren, die zal in leven blijven en zijn leven zal hem tot buit zijn. 10 Want Ik heb Mijn aangezicht tegen deze stad gericht ten kwade en niet ten goede, spreekt de HEERE. Zij zal overgegeven worden in de hand van de koning van Babel, en hij zal haar met vuur verbranden.

Jeremia geeft ook een boodschap van de HEERE voor het volk mee (*vers 8*). Onder hen zijn er die nog trouw willen zijn, terwijl de koning dat niet is. Het is een boodschap van hoop. Die boodschap is als het ware het evangelie en verbonden met een keus. Die keus is de weg naar het leven of de weg naar de dood (*vers 9; zie Dt 11:26-28; 30:15-20*). Eerst wordt de weg naar de dood voorgehouden. Daarvoor hoeven ze niets te doen. Het woord "wie" geeft aan dat het een persoonlijke keus is en dat niet wordt verwacht dat de hele stad zich zal buigen voor Gods oordeel. Ieder is persoonlijk verantwoordelijk voor de keus die hij maakt. Wie in de stad blijft, zal sterven.

Wie kiest voor de weg naar het leven, moet wel iets doen. Hij moet de plaats verlaten waarop Gods toorn rust en waarover Gods toorn bin-

nenkort zal losbarsten en naar de vijand overlopen. Wie dat doet, zal in leven blijven en zijn leven tot buit hebben. Overlopen naar de vijand betekent buigen voor Gods oordeel en dat is altijd de weg naar het leven.

Het oordeel komt onherroepelijk (*vers 10*). De stad is voor het aangezicht van de HEERE niet ten goede, maar ten kwade. Zij zal in de hand van de koning van Babel worden overgegeven en die zal haar met vuur verbranden. Het is duidelijk. De keus kan worden gemaakt.

Vermaning aan het huis van David | *verzen 11-14*

- 11 *Over het koningshuis van Juda.
Hoor het woord van de HEERE,*
- 12 *huis van David. Zo zegt de HEERE:
Verschaf 's morgens recht,
en red wie beroofd is uit de hand van wie onderdrukt,
anders laat Mijn grimmigheid op als een vuur
en brandt [die] zo, dat niemand blussen kan,
vanwege uw slechte daden.*
- 13 *Zie, Ik zál u, u die zetelt in het dal,
rots in de vlakte, spreekt de HEERE,
u die zegt: Wie zal naar ons afdalen
of wie zal onze schuilplaatsen binnenkomen?*
- 14 *Ik zal u overeenkomstig de vrucht van uw daden straffen, spreekt
de HEERE,
Ik zal een vuur aansteken in zijn woud;
dat alles rondom zich zal verteren.*

Dan is er nog een woord van de HEERE “over het koningshuis van Juda” (*vers 11*). Het wordt opgeroepen om naar de HEERE te luisteren. Tot dat huis, dat vervolgens als “huis van David” wordt aangesproken, wordt gezegd dat het ‘s morgens recht moet verschaffen (*vers 12; vgl. Ps 101:8; zie ook 2Sm 15:2*). De oproep komt tot een vervallen huis, een huis waar corruptie en onrecht hoogtij vieren.

*Elke morgen zal ik
alle goddelozen in het land ombrengen,
door allen die onrecht bedrijven,
uit de stad van de HEERE uit te roeien.
(Ps 101:8)*

De beroofde, dat zijn de weduwe, wees en vreemdeling, moet recht worden verschaft. Zij zijn zonder steun, zonder bezit en zonder vrij-

heid. Zulke sociaal kwetsbaren vallen gemakkelijk in de hand van een meedogenloos mens. Daarom moet het huis van David recht verschaffen. Geen recht verschaffen is een zaak die de grimmigheid van de HEERE als een vuur doet oplaaien. Als er geen recht wordt verschaft, zal de toorn van de HEERE over die slechte daden onuitblusbaar losbranden.

In hun hoogmoed denken zij die in de laagte wonen dat niemand hen ziet en dat niemand tot hen zal komen om met hen af te rekenen (*vers 13*). De rots waarin ze verblijven, is volgens hen onvindbaar en ook nog eens onneembaar. Maar ze rekenen niet met de HEERE. Hij zal komen om hen te oordelen en daarbij volkomen rechtvaardig met hen afrekenen (*vers 14*). Ze zullen worden gestraft naar de vrucht van hun daden. Alles waar ze zich mee hebben omgeven als met een woud, zal door het vuur van Zijn oordeel worden verteerd.

Jeremia 22

In de hoofdstukken 22-23 geeft Jeremia ons een aantal profetieën die door hun inhoud aan elkaar verbonden zijn. *Hoofdstuk 22* gaat over de politieke leiders van het volk; *hoofdstuk 23* gaat over de Messias in contrast met de valse geestelijke leiders. Zowel de politieke leiders (de koningen) als de geestelijke leiders (de profeten, met uitzondering van Jeremia en nog enkele andere) zijn verantwoordelijk voor de nationale ramp.

Vermaning tot gerechtigheid | verzen 1-9

1 Zo zegt de HEERE: Daal af naar het huis van de koning van Juda en spreek daar dit woord 2 en zeg: Hoor het woord van de HEERE, koning van Juda, die zit op de troon van David, u, uw dienaren en uw volk, die door deze poorten binnenkomen, 3 zo zegt de HEERE: Doe recht en gerechtigheid. Red wie beroofd is uit de hand van wie onderdrukt. Buit een vreemdeling, een wees en een weduwe niet uit. Doe niemand geweld aan en vergiet geen onschuldig bloed in deze plaats. 4 Want als u dit woord metterdaad zult doen, dan zullen door de poorten van dit huis koningen binnengaan die in Davids plaats zitten op zijn troon, rijdend op wagens en op paarden, hij, zijn dienaren en zijn volk. 5 Maar als u naar deze woorden niet luistert, heb Ik bij Mijzelf gezworen, spreekt de HEERE, dat dit huis tot een puinhoop zal worden. 6 Want zo zegt de HEERE over het huis van de koning van Juda:

*Een Gilead bent u voor Mij,
de top van de Libanon –
voorwaar, Ik maak van u een woestijn,
onbewoonbare steden.*

*7 Ik zal verdelers inzetten [om] tegen u [te strijden],
ieder met zijn [eigen] gereedschap.
Zij zullen uw mooiste ceders omhakken
en in het vuur werpen.*

8 Dan zullen vele heidenvolken langs deze stad voorbijtrekken. Zij zullen tegen elkaar zeggen: Waarom heeft de HEERE zo gehandeld met deze grote stad? 9 En zij zullen zeggen: Omdat zij het verbond

van de HEERE, hun God, hebben verlaten, zich voor andere goden hebben neerbogen en die zijn gaan dienen.

Jeremia krijgt de opdracht om af te dalen naar het huis van de koning (*vers 1*). Het is in tweeërlei opzicht een opmerkelijke opdracht. Het betekent dat het huis van de koning in een vervallen toestand is, in de laagte. Het betekent ook dat Jeremia zich onverschrokken in het hol van de leeuw moet begeven. Dat doet denken aan de houding van Elia tegenover Achab en die van Johannes de dooper tegenover Herodes (*zie 1Kn 17:1; Mk 6:18*). Hij moet gaan zonder door de koning ontboden te zijn, maar omdat de HEERE het zegt.

Hij moet het woord richten tot Zedekia en hem aanspreken in de volle verantwoordelijkheid van zijn positie als *"koning van Juda"* en als degene *"die zit op de troon van David"* (*vers 2*). Ook allen die hem dienen en hem in die positie ondersteunen en zijn volk waarover hij regeert, moeten het woord van de HEERE horen. In korte, krachtige woorden wordt aan Zedekia en de zijnen voorgehouden wat de HEERE van hen verwacht (*vers 3*). Het gaat erom dat zij recht doen en barmhartig zijn voor de sociaal zwakken en dat ze geweld en bloedvergieten nalaten.

Als de koning het volk zal voorgaan in bekering tot God zoals hij het volk is voorgaan in de opstand tegen Hem, zullen ze verhoogd worden en zal het koningschap bestendig zijn (*vers 4*). Immers, *"gerechtigheid verhoogt een volk"* (*Sp 14:34*). Maar als ze niet naar deze woorden van de HEERE luisteren, wordt het koningshuis een puinhoop (*vers 5*). Om de zekerheid van Zijn woorden te onderstrepen en kracht bij te zetten, zodat zij ervan onder de indruk zullen komen, zweert de HEERE bij Zichzelf (*zie en vgl. Jr 49:13; 51:14; Gn 22:16; Js 45:23; Am 6:8; Hb 6:13-18*). Er kan geen sterkere bekrachtiging van een verklaring van God zijn.

De HEERE vertelt wat het koningshuis voor Hem betekent (*vers 6*). Het is voor Hem *"een Gilead"*, wat herinnert aan het verbond tussen Jakob en Laban (*zie Gn 31:44-48*). Het is een plaats van getuigenis. Dat was het koningshuis voor Hem. Het zou Zijn getuige moeten zijn. Dat behoren ook wij vandaag te zijn. Het koningshuis is voor Hem ook als *"de top van de Libanon"*, schitterend en groot, indrukwekkend.

De HEERE moet echter zeggen wat Hij van hen gaat maken vanwege hun ontrouw. Hij zal hen tot een woestijn maken en hun steden onbewoonbaar. Daarvoor zal Hij verdersers tegen hen inzetten (*vers 7*). Die

zullen met hun eigen methoden alles wat Zijn volk mooi vindt en het land aanzien geeft, omhakken en verbranden, zodat er slechts as van overblijft. Hun paleizen en huizen, die ze hadden gebouwd met prachtige ceders, zullen worden neergehaald en in brand gestoken.

De aanblik zal bij de heidenvolken, als ze er voorbijtrekken, in plaats van de vroegere bewondering ontzetting bewerken (*vers 8*). Ze schrijven de verwoesting van de stad toe aan de HEERE. Ze zullen vragen waarom Hij zo heeft gehandeld met de grote stad Jeruzalem, de stad van grote belangrijkheid, waar grote koningen hebben geregeerd. Het antwoord klinkt dat het is vanwege de ontrouw van het volk (*vers 9; zie Dt 29:25-28; 1Kn 9:8-9*). Die ontrouw is tweeledig. Ze hebben enerzijds het verbond van de HEERE, hun God, verlaten en anderzijds zich voor andere goden neergebogen die ze zijn gaan dienen.

Het lot van Sallum (Joahaz) | verzen 10-12

*10 Ween niet over de dode, beklaag hem niet,
ween liever over wie weggegaan is,
want hij zal niet meer terugkeren
en zijn geboorteland zien.*

11 Want zo zegt de HEERE over Sallum, de zoon van Josia, de koning van Juda, die in de plaats van zijn vader Josia koning is geworden, die uit deze plaats is vertrokken: Hij zal daar niet meer terugkeren. 12 Want in de plaats waarheen zij hem in ballingschap hebben gevoerd, daar zal hij sterven, en dit land zal hij niet meer zien.

In de volgende verzen spreekt Jeremia het oordeel uit over iedere zoon of kleinzoon van Josia die heeft geregeerd. Sallum (of Joahaz) is de eerste zoon over wie hij het oordeel uitspreekt; hij heeft slechts enkele maanden geregeerd (*verzen 10-12*). Daarna volgt het oordeel over Eljakim (of Jojakim) (*verzen 13-19*), die door de farao koning werd gemaakt en tien jaar heeft geregeerd. Na Jojakim werd zijn zoon Chonia (of Jojachin), dus een kleinzoon van Josia, koning; hij werd al na enkele maanden naar Babel weggevoerd. Ten slotte volgt het oordeel over de derde zoon van Josia, Mattanja of Zedekia, de laatste koning van Juda.

Jeremia zegt tot het volk als geheel, dat ze niet hoeven te wenen over een dode en dat ze hem niet hoeven te beklagen (*vers 10*). Hierbij kunnen

we denken aan de dood van de Godvrezende koning Josia, die in 609 v. Chr. bij Karchemis gedood was (zie 2Kn 23:29-35; 2Kr 35:25; Zc 12:11). Die was in elk geval in het land begraven, in afwachting van de komst van de Messias. Ze kunnen beter wenen over hem die “weggegaan is”, dat is Sallum. Sallum is door farao Necho achttien jaar eerder weggevoerd naar Egypte, vanwaar hij niet zal terugkeren om zijn geboorteland te zien (zie 2Kn 23:31-34). Sallum is de vierde zoon van Josia (zie 1Kr 3:15). Het volk had hem tot koning gekozen (zie 2Kn 23:30b; 2Kr 36:1). Hij is een volle broer van Zedekia. Hun moeder is Hamutal.

De HEERE legt grote nadruk op de afkomst en positie van Sallum (vers 11). Hij is de zoon van de Godvrezende Josia, maar heeft geen deel aan diens Godvrezendheid. Hij is ook “de koning van Juda”, wat hem een grote verantwoordelijkheid geeft om Gods volk naar Gods wetten te regeren. Hij houdt echter geen rekening met God, maar doet “wat slecht is in de ogen van de HEERE” (2Kn 23:32). Dat maakt zijn ontrouw tegenover Hem zo groot, al heeft hij slechts drie maanden geregeerd en dat maakt het oordeel van de HEERE zo rechtvaardig. Sallum is uit deze plaats vertrokken, afgevallen van zijn voorrechten. Hij zal daar niet naar terugkeren, want het oordeel over hem is definitief.

Nog eens onderstreept de HEERE het definitieve karakter van het oordeel (vers 12). Sallum zal in het land van zijn ballingschap sterven en Gods land niet meer zien. Mogelijk hebben sommigen gehoopt dat deze zoon van de Godvrezende Josia zou terugkeren om hen te bevrijden, maar een dergelijke hoop is zonder enige grond.

De veroordeling van Jojakim | verzen 13-23

- 13 *Wee hem die zijn huis bouwt met ongerechtigheid,
en zijn bovenvertrekken met onrecht,
die zijn naaste zonder te betalen laat werken
en hem zijn loon niet geeft.*
- 14 *Die zegt: Ik zal voor mij een huis van grote afmetingen bouwen,
met ruime bovenvertrekken.
Hij hakt er voor zich vensters uit, overdekt het met ceder[hout]
en schildert het met rode kleuren.*
- 15 *Wilt u koning zijn
door te wedijveren in ceder[hout]?*

- Heeft niet uw vader gegeten en gedronken,
 en recht en gerechtigheid gedaan?
 Hem ging het toen goed!*
- 16 *Hij behartigde de rechtszaak van de ellendige en de arme.
 Toen ging het goed!
 Is dat niet: Mij kennen?
 spreekt de HEERE.*
- 17 *Maar uw ogen en uw hart zijn op niets
 dan op uw winstbejag [uit],
 op het vergieten van onschuldig bloed,
 op onderdrukking en op uitbuiting, om [dat] te doen.*
- 18 *Daarom, zo zegt de HEERE over Jojakim, de zoon van Josia, de
 koning van Juda:*
- Zij zullen over hem geen rouw bedrijven:
 Ach mijn broer, of: Ach, zuster!
 Zij zullen over hem geen rouw bedrijven:
 Ach heer, of: Ach majesteit!*
- 19 *Met een ezelsbegrafenis zal hij begraven worden:
 men zal [hem] wegslepen en wegwerpen,
 ver weg van de poorten van Jeruzalem.*
- 20 *Klim op de Libanon, roep om hulp,
 laat op de Basan uw stem klinken,
 roep om hulp van Abarim af,
 want al uw minnaars zijn gebroken!*
- 21 *Ik sprak in uw zorgeloze rust tot u,
 [maar] u zei: Ik wil niet luisteren.
 Dit is uw weg van uw jeugd af,
 dat u niet naar Mijn stem geluisterd hebt.*
- 22 *De wind zal al uw herders weiden,
 uw minnaars zullen in gevangenschap gaan.
 Ja, dan zult u beschaamd worden en te schande worden
 vanwege al uw kwaad.*
- 23 *U die zetelt op de Libanon,
 genesteld in de ceders,
 hoe zult u zuchten als weeën u overkomen,
 smart als van een barende [vrouw].*

Jeremia spreekt het wee uit over iemand vanwege de ongebreidelde zucht naar luxe die deze persoon aan de dag legt en dat in een tijd van de grootste rampspoed (*vers 13*). Verderop lezen we dat het Jojakim is (*zie vers 18*). Het volk is verarmd (*zie 2Kn 23:35*) en weinig in getal. Toch wil deze koning in weelde leven. Daarvoor pleegt hij onrecht en eist van zijn onderdanen wat hij nodig heeft voor zijn genotzuchtige leven.

Zijn onderdanen worden hier veelzeggend "zijn naaste" genoemd. Voor God zijn koning en onderdaan gelijk. Beiden zijn ze onderworpen aan Zijn wil en wet. Maar Jojakim denkt daar anders over. Hij laat zijn onderdanen voor zich werken, zonder dat hij hun daarvoor het verdiende loon betaalt. Door een dergelijke handelwijze roept hij het oordeel van de HEERE over zich af (*Dt 24:14-15; zie ook Lv 19:13; Jk 5:1-6*).

U mag de arme en behoeftige dagloner, iemand van uw broeders of van de vreemdelingen die in uw land binnen uw poorten is, niet onderdrukken. Op dezelfde dag moet u [hem] zijn loon geven; de zon mag er niet over ondergaan, want hij is arm en hij verlangt ernaar. Laat hij niet vanwege u de HEERE hoeven aanroepen, [want] dan zal er zonde in u zijn. (Dt 24:14-15)

In zijn grootheidswaanzin zegt hij dat hij een huis voor zichzelf zal bouwen van grote afmetingen en met ruime bovenvertrekken (*vers 14*). Alles moet hem dienen en hem aanzien geven. Het materiaal moet onverwoestbaar zijn en de kleuren moeten de aandacht trekken. Jeremia wijst hem er ironisch op hoe hij zijn koningschap uitoefent (*vers 15*). Hij wil zeker koning zijn in het omgaan met cederhout en laten zien dat hij daar de beste in is?

Dan wijst hij hem op zijn Godvrezende vader Josia, maar zonder diens naam te noemen. Die had geen gebrek aan eten en drinken, want hij deed "recht en gerechtigheid". Dit is wat God van de koning verwacht die over Zijn volk regeert. Als een herder moet zo iemand de kudde weiden en niet uitbuiten voor het voldoen aan zijn eigen begeerten. En kijk eens hoe het met Josia ging: "Hem ging het toen goed!" Jojakim zou er goed aan doen dat voorbeeld te volgen.

Josia had zorg voor de sociaal zwakken en kwam voor hun rechten op (*vers 16*). Zijn handelwijze betekende niet alleen zegen voor hem zelf, maar ook voor het hele volk. Daarom klinkt het nog eens, maar nu in algemene zin, dus met betrekking tot het hele volk: "Toen ging het goed!" De waardering van de HEERE volgt onmiddellijk als Hij vragenderwijze stelt dat wie zo handelt als Josia deed, er blij van geeft Hem te

kennen. Het gaat niet om een loutere lippenbelijdenis, maar om een handelen naar Zijn wil.

Het vergt van een eenvoudige priester als Jeremia meer dan gewone moed om een hoogmoedige koning als Jojakim strak in de ogen te kijken en te verklaren: *“Maar uw ogen en uw hart zijn op niets dan op winstbejag [uit]”* (vers 17). De man die in een positie van macht is, jaagt met zijn ogen en zijn hart alleen op winst. Zijn ogen volgen zijn hart.

Om het begeerde te bezitten schuwt hij het gebruik van geweld niet. Jeremia werpt hem ook zijn moorden, onderdrukken en uitbuiten voor de voeten. Deze koning gaat over lijken om te kunnen voldoen aan zijn teugellose genotzucht. *“Om [dat] te doen”* is de korte verklaring van zijn egoïstische bezigheden. Regeren betekent voor hem overheersen en uitbuiten. Hij regeert als een tiran.

Zonder op iets van een antwoord van de koning te wachten deelt de HEERE Jojakim zijn einde mee (vers 18). Evenals Sallum (zie vers 11) wordt hij nog eens (zie vers 15) nadrukkelijk verbonden aan zijn Godvrezende vader en zijn bevoorrechte en tevens verantwoordelijke positie van koning van Juda. Dat maakt het kwaad dat bij bedrijft zo groot en het oordeel zo rechtvaardig. Niet alleen Gods oordeel treft hem, ook het oordeel van zijn volk over hem is hard. Niemand zal een traan om hem laten.

Zijn dood zal een verademing zijn, want zijn regering was een schrikbewind. Niemand zal hem beklagen. Er worden twee categorieën genoemd van wie wordt gezegd dat zij geen rouw over hem zullen bedrijven. De eerste categorie is zijn familie. Niemand van zijn familie zal klagend over hem zeggen: *“Ach mijn broer.”* Ook voor zijn vrouw is geen medelijden. Niemand van de familieleden zal kermend tegen haar zeggen, uit medelijden dat haar man dood is: *“Ach zuster!”* Zijn onderdanen zijn de tweede categorie. Niemand van hen zal zeggen: *“Ach mijn heer, of: Ach majesteit.”*

Er rolt geen enkele traan van verdriet, noch bij zijn familie, noch bij zijn onderdanen. Bij de dood van Zedekia, die toch ook een goddeloze koning was, zal men in elk geval nog *“ach heer”* roepen (zie Jr 34:5), maar voor deze man bestaat geen enkel respect.

Hij zal niet alleen geen eervolle begrafenis krijgen, maar *“een ezelsbegrafenis”*, dat wil zeggen dat hij helemaal geen begrafenis zal krijgen (vers

19). Dit is een enorme schande. Als een ezel in de stad stierf, werd het dier weggesleept en buiten de poort geworpen. Met dezelfde verachting zal men het lijk van Jojakim handelen. Geen begrafenis hebben betekent niet verbonden zijn met de komst van de Messias. “*Ver weg van de poorten van Jeruzalem*” wil zeggen ver weg van het centrum van zegen voor de hele aarde.

Jojakim wordt door de HEERE opgeroepen, uitgedaagd, om de hoogten te beklimmen en om hulp te roepen (*vers 20*). De Libanon en de Basan zijn hoge bergen. Als hij daar is, zal hij zien dat zij van wie hij zijn hulp verwacht, zijn gebroken. Alle verbonden met andere volken op wie hij steunde, baten niets. Volken die hij met liefde benaderde en die hem voor loon hielpen, zijn omgekomen.

De HEERE heeft wel tot hem gesproken (*vers 21*). Dat deed Hij toen Jojakim zich in zorgeloze rust bevond. Hier zien we hoe gevaarlijk een dergelijke rust is. Hij ging erin op en had geen behoefte aan de HEERE, maar wees Hem af. Heel bewust heeft hij tegen de HEERE gezegd dat hij niet wil luisteren. De HEERE kent hem en weet dat hij zo is van zijn jeugd af. Nooit luisterde hij naar Zijn stem. Hoe dramatisch hopeloos is de situatie van zo iemand.

Het oordeel komt ook over de valse herders van Jojakim (*vers 22*). In plaats van voor het volk te zorgen onderdrukten zij net als Jojakim het volk. Ze zullen zelf door wind geweid worden, dat is door een stormwind opgejaagd worden. Hierdoor zullen ze ervaren waar hun optreden als herder toe voert. En de minnaars, de volken waarop Jojakim vertrouwde voor bescherming, zullen in gevangenschap gaan, zodat hun steun zal wegvallen. Ja, dan zal hij niets meer hebben dan alleen schaamte en schande. Dat is het resultaat van het door hem bedreven kwaad.

Met welhaast bijtende ironie houdt Jeremia Jojakim voor dat deze zich wel op de Libanon kan wanen, omdat hij in een huis woont dat gemaakt is van de ceders van de Libanon (*vers 23*). Hij heeft zich daar genesteld als een adelaar, in de waan onaan-tastbaar te zijn (*vgl. Hk 2:9*). Maar dat zal dramatisch veranderen. De valse gerustheid en hoogmoedige trots zullen gebroken worden als

*Wee hem die op winstbejag uit is
voor zijn huis,
om zijn nest in de hoogte te bouwen,
om zich te redden uit de greep van het kwaad!
(Hk 2:9)*

de belegering en verwoesting werkelijkheid zullen worden. Dan zal de man die zichzelf een hoge en luxueuze plaats heeft toebedeeld, ineenkrimpen vanwege de rampen die over hem zullen komen. Het contrast tussen zijn leven in luxe en welvaart en zijn leven onder de rampen die hem treffen, is beeldend. Niets van zijn weelde zal hem enige verlichting geven. Zo zal hij aan zijn einde komen.

De verwerping van Chonia (Jojachin) | verzen 24-30

24 [Zo waar] Ik leef, spreekt de HEERE, zelfs al was Chonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, een zegelring aan Mijn rechterhand, toch zou Ik u daarvan afrukken, 25 en u geven in de hand van hen die u naar het leven staan, en in de hand van hen voor wie u met schrik bevangen bent, namelijk in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, en in de hand van de Chaldeeën. 26 Ik zal u en uw moeder, die u gebaard heeft, wegwerpen naar een ander land waar u niet geboren bent, en daar zult u sterven. 27 Naar het land waarnaar zij smachten om daar terug te keren, daarheen zullen zij niet terugkeren.

28 Is deze man, Chonia, een afgedankte, stukgeslagen kruik?

Of is hij een pot waaraan niemand waarde hecht?

Waarom zijn hij en zijn nageslacht weggeslingerd, ja, weggegooid

naar een land dat zij niet kenden?

29 Land, land, land,

hoor het woord van de HEERE!

30 Zo zegt de HEERE:

Schrijf deze man in [als] kinderloos,

een man [die] niet voorspoedig zal zijn in zijn dagen.

Niemand van zijn nageslacht zal immers voorspoedig zijn,

zitten op de troon van David en weer heersen in Juda.

Chonia, de zoon Jojakim (vers 24) en kleinzoon van Josia, is net zo slecht als zijn voorgangers. De HEERE kan hem niet handhaven op de troon van David. Al zou hij een zegelring aan de rechterhand van de HEERE zijn (zie en vgl. Hg 2:24), vanwege zijn gedrag zou Hij hem afrukken. Een zegelring is ten nauwste aan de persoon verbonden en drukt gezag uit. Met een zegelring werden brieven verzegeld. De rechterhand stelt kracht voor en de plaats aan de rechterhand is de plaats van eer.

Het oordeel over hem staat vast (*vers 25*). De HEERE zal hem niet meer beschermen. Hij trekt Zijn handen van hem af en geeft hem in de hand van Nebukadnezar en zijn volk. Zijn moeder, die hem zal hebben gesteund in zijn goddeloze regering, zal hetzelfde lot ondergaan (*vers 26*). Jeremia noemt deze deportatie hier voor de tweede keer (*Jr 13:18-19*). Van een terugkeer naar het beloofde land is geen sprake, hoezeer ze daarnaar ook zullen smachten (*vers 27*).

De HEERE stelt enkele vragen over Chonia (*vers 28*). Die vragen zijn bedoeld om tot nadenken te brengen. Wat voor man is Chonia? Is hij onbruikbaar of waardeloos? Hoe komt het dat hij en zijn nageslacht met kracht zijn verwijderd uit hun land en terechtgekomen zijn in een vreemd land? Wie het antwoord op deze vragen geeft, zal erdoor worden gewaarschuwd om dicht bij de HEERE te blijven en Hem niet ontrouw te worden, want anders zal hij delen in het lot van Chonia. Dwars tegen dit oordeel van de HEERE in hechten sommigen in hun dwaasheid wel waarde aan Chonia (*Jr 28:1-4*).

Na de indringende vragen roept de HEERE het hele land op om naar Zijn woord te luisteren (*vers 29*). De HEERE roept drie keer de naam van hen die Hij aanspreekt. Als een naam twee keer wordt genoemd, is dat al indringend. Hier gebeurt het drie keer. Dan is het wel heel indringend.

Het woord van de HEERE voor het land gaat erover hoe “*deze man*” (de HEERE noemt niet eens meer zijn naam) herinnerd moet worden (*vers 30*). Het is een man die als kinderloos in de geschiedenisboeken moet worden ingeschreven en die ook niet voorspoedig is in zijn dagen. Zijn gedachtenis is een afschrikwekkend voorbeeld voor allen die over hem lezen. Hij had wel kinderen (*zie 1Kr 3:17*), maar voor zijn nageslacht is geen hoop op voorspoed en geen hoop op regering. Er is geen verbinding met de troon van David.

Hoe kan het dan zijn dat deze Chonia of Jechonia toch voorkomt in het geslachtsregister van de Heer Jezus dat in *Mattheüs 1* wordt gegeven (*Mt 1:11*)? Omdat ..., en Josia verwekte Jechonia en zijn broers ten tijde van de wegvoering naar Babel. (*Mt 1:11*) in *Mattheüs 1* het wettelijk recht op de troon wordt gegeven. Als we dit geslachtsregister volgen, zien we dat na Chonia niemand uit de lijn van David via Salomo op de troon heeft gezeten. Zerubbabel, de kleinzoon van

Jechonia (*Mt 1:12*), kwam met het overblijfsel terug uit Babel en werd gouverneur over Juda (*zie Ea 3:2; Hg 1:1*), maar was nooit koning. Juda en Israël hebben nooit meer

En na de wegvoering naar Babel verwekte Jechonia Seálthiël; en Seálthiël verwekte Zerubbabel, ... (Mt 1:12)

een koning gehad sinds Zedekia, de laatste koning van Juda, als gevangene naar Babel is gevoerd. Met Chonia eindigt de koninklijke lijn van nakomelingen van David via Salomo die op de troon van de HEERE hebben gezeten.

Er is echter een ander geslachtsregister dat loopt van David via Nathan. Daarom hebben we twee geslachtsregisters van de Heer Jezus in het Nieuwe Testament. *Mattheüs* geeft het geslachtsregister van de Heer via Davids zoon Salomo (*zie Mt 1:1-15*) en *Lukas* geeft het geslachtsregister van de Heer via Davids zoon Nathan (*zie Lk 3:23-38*). Het geslachtsregister van *Mattheüs* eindigt met "Jozef, de man van Maria, uit wie Jezus is geboren, die Christus wordt genoemd" (*Mt 1:16*), waardoor overduidelijk blijkt dat de Heer Jezus geen lichamelijke nakomeling van Chonia is.

De Heer Jezus heeft recht op de troon en zal regeren over een boetvaardig volk. Hij is echter niet geboren uit de lijn van Chonia, dat is de lijn van David die via Salomo loopt, maar Hij is geboren uit Maria, die stamt uit de lijn van David die via Nathan loopt (*zie Lk 3:23-38*). Hij is niet verwekt door Jozef. Zoals al gezegd, stamt Jozef wel uit de lijn van David, maar dan via Salomo en vervolgens ook via Chonia (*zie Mt 1:7,12,16*). Jozef is niet de lijfelijke vader van de Heer Jezus. De Heer Jezus is verwekt door de Heilige Geest en daardoor als Mens de Zoon van God (*Lk 1:35*). Dit onderstreept het belang van de maagdelijke geboorte.

En de engel antwoordde en zei tot haar: [De] Heilige Geest zal over u komen en [de] kracht van [de] Allerhoogste zal u overschaduwen; daarom ook zal dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd. (Lk 1:35)

Hierdoor zijn de beloften van de HEERE aan David en Salomo volledig vervuld. Aan David werd beloofd dat zijn huis en zijn troon voor eeuwig zouden blijven (*2Sm 7:15-16*). Aan die beloften zijn geen voorwaarden verbonden. Aan Salomo werd beloofd dat zijn troon voor eeuwig zou zijn, met daaraan verbonden de voorwaarde dat hij trouw moest blijven

Maar Mijn goedertierenheid zal van hem niet wijken, zoals Ik die deed wijken van Saul, die Ik voor uw [ogen] weggenomen heb. Uw huis en uw koningschap zullen voor uw [ogen] voor eeuwig vaststaan, uw troon zal voor eeuwig zeker zijn. (2Sm 7:15-16)

(2Sm 7:13-14). Dat is hij niet gebleven en daardoor heeft hij het koningschap verspeeld. Beide woorden van de HEERE zijn in vervulling gegaan.

In geestelijk opzicht is er nog een ernstige les te leren uit het oordeel over Chonia dat hij als kinderloos te boek zal staan. Ieder die gered is door het bloed van Christus, behoort ernaar te verlangen mensen voor Hem te winnen. Wie Christus kent, heeft een schat die hij mag doorgeven aan mensen die Hem niet kennen, opdat ze gered worden van een eeuwigheid zonder Christus. Wie zich aan die opdracht onttrekt, zal ook als 'kinderloos' te boek komen te staan. Hij zal niet op geestelijk nageslacht kunnen wijzen en dat zal een groot gemis zijn, zowel voor hemzelf als voor Christus.

*Die zal voor Mijn Naam een huis bouwen, en Ik zal de troon van zijn koningschap voor eeuwig bevestigen. Ik zal hem tot een Vader zijn, en hij zal Mij tot een zoon zijn, wat [wil zeggen]: als hij zich misdraagt, zal Ik hem terechtwijzen met een stok [als] van mensen en met slagen [als] van mensenkinderen.
(2Sm 7:13-14)*

Jeremia 23

De valse herders | verzen 1-4

1 Wee de herders die de schapen van Mijn weide ombrengen en [overal] verspreiden, spreekt de HEERE. 2 Daarom, zo zegt de HEERE, de God van Israël, van de herders die Mijn volk weiden: Ú hebt Mijn schapen [overal] verspreid en verdreven, en u hebt niet naar ze omgezien. Zie, Ik ga u uw slechte daden vergelden, spreekt de HEERE. 3 Ik echter, Ik zal het overblijfsel van Mijn schapen bijeenbrengen uit al de landen waarheen Ik hen verdreven heb. Ik zal hen terugbrengen naar hun schaapskooien, en zij zullen vruchtbaar zijn en talrijk worden. 4 Ik zal over hen herders doen opstaan die hen weiden zullen. Zij zullen niet meer bevreesd zijn, ontsteld zijn of gemist worden, spreekt de HEERE.

De HEERE richt het woord tot de valse herders, de huurlingen die de schapen van Zijn weide ombrengen en verspreiden (*vers 1*). Dat zijn niet alleen de vier slechte koningen uit de vorige hoofdstukken, maar al de leiders van Juda. De taak van een herder is om schapen te voeden en te beschermen en de kudde bij elkaar te houden (*zie Jh 10:11-13*). Hij, “de HEERE, de God van Israël”, veroordeelt deze herders om wat zij met Zijn volk doen (*vers 2*). Hij zal ze hun slechte daden vergelden.

Het raakt Hem diep dat deze herders Zijn volk zo verspreiden. Hij vergelijkt Zijn volk met een kudde schapen die in Zijn weide (het land van Israël) weiden (*zie Ps 74:1; 79:13; 95:7; 100:3*). Schapen hebben elkaar en een herder nodig. Een schaap alleen en zonder herder is hopeloos verloren. In plaats van de schapen bij elkaar te houden verspreiden deze herders hen. Door de ontrouw van de herders zijn de schapen door de Assyriërs in verstrooiing weggevoerd. In plaats van hun veiligheid te bieden verdrijven ze hen. In plaats van de schapen te verzorgen zien ze niet naar hen om. Het zijn waardeloze herders (*zie Ez 34:1-10*).

De HEERE zal Zelf de zorg voor Zijn schapen op Zich nemen (*vers 3*). Hij zal hen bijeenbrengen uit de landen van de verstrooiing waar ze terechtgekomen zijn. Hij zal dat doen door Zijn rechtvaardige SPRUIT (*zie verzen 5-8*). Een kleine voorvervulling van de terugkeer naar het land zien we in de terugkeer uit Babel onder Jozua en Zerubbabel.

Opmerkelijk is dat eerst van de herders gezegd wordt dat zij de schapen verspreiden en verdrijven, maar dat de HEERE hier zegt dat Hij hen verdreven heeft. Het is allebei waar. Het gedrag en de toestand van de leiders van het volk hebben de HEERE geen andere keus gelaten dan de schapen te verstrooien. Maar de verantwoordelijkheid daarvoor legt Hij bij deze leiders.

Hij is ook machtig om hen terug te brengen naar hun schaapskooien, plaatsen van veiligheid en verzorging. Door Zijn zorg zullen ze vruchtbaar zijn en talrijk worden. Het bijeenbrengen in schaapskooien kunnen we toepassen op het bijeenbrengen van verstrooide kinderen van God in plaatselijke gemeenten, om daar vruchtbaar te zijn en talrijk te worden. Dat wil de Heer ook vandaag nog doen.

Hij zal Zijn zorg voor hen in de handen van trouwe herders leggen (vers 4). Zij zullen de onderherders zijn van de ware Herder Die God over Zijn volk zal aanstellen (Ez 34:23-24). De schapen zullen vredig neerliggen, zonder bevreesd te zijn voor wat kan gebeuren of ontsteld te worden door een vijand die opduikt. Geen macht zal er één kunnen roven. Niemand kan er één rukken uit de hand van de Vader en de Zoon (Jh 10:28-29).

Ik zal over hen één Herder doen opstaan en Die zal ze weiden: Mijn Knecht David. Hij zal ze weiden en Hij zal een Herder voor ze zijn. En Ik, de HEERE, zal een God voor ze zijn, en Mijn Knecht David zal Vorst zijn in hun midden. Ik, de HEERE, heb gesproken.
(Ez 34:23-24)

En Ik geef hun eeuwig leven, en zij zullen geenszins verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze rukken uit mijn hand. Mijn Vader die [ze] Mij heeft gegeven, is groter dan allen, en niemand kan [ze] rukken uit de hand van mijn Vader.
(Jh 10:28-29)

De rechtvaardige SPRUIT | verzen 5-8

- 5 *Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE,
dat Ik voor David een rechtvaardige SPRUIT zal doen opstaan.
Hij zal als Koning regeren en verstandig handelen,
Hij zal recht en gerechtigheid doen op de aarde.*
- 6 *In Zijn dagen zal Juda verlost worden
en Israël onbezorgd wonen.
Dit zal Zijn Naam zijn waarmee men Hem noemen zal:
de HEERE ONZE GERECHTIGHEID.*

7 Daarom zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat men niet meer zal zeggen: [Zo waar] de HEERE leeft, Die de Israëlieten geleid heeft uit het land Egypte, 8 maar: [Zo waar] de HEERE leeft, Die het

nageslacht van het huis van Israël geleid heeft en Die het gebracht heeft uit het land in het noorden en uit al de landen waarheen Ik hen verdreven had: zij zullen wonen in hun [eigen] land.

De dagen die komen (*vers 5*), zijn de dagen van de regering van de Heer Jezus in het vrederijk. In die dagen wordt de belofte van de HEERE in de vorige verzen waargemaakt. Hij zal dat Zelf doen door “voor David een rechtvaardige SPRUIT” te laten opstaan. Hij bewerkt dat een nakomeling van David, de Heer Jezus, de grote Zoon van David, op de troon van David zal plaatsnemen. Dan ligt de regering in handen van een onfeilbare Koning, Die rechtvaardig regeert en verstandig handelt. Deze rechtvaardige Spruit is dus de Messias.

De naam Spruit komt in verschillende samenstellingen voor en laat ons telkens een andere heerlijkheid van de Heer Jezus zien die we kunnen verbinden met de evangeliën. Hij wordt genoemd:

- “de SPRUIT van de HEERE” (*Js 4:2*). Dit is de Naam die doet denken aan het *evangelie naar Johannes*. Deze Naam spreekt van Zijn Godheid Die op schitterende wijze door Johannes in zijn evangelie wordt beschreven.
- “een rechtvaardige SPRUIT” (*Jr 23:5; zie ook Jr 33:15*). Dat staat in verbinding met Hem als de rechtvaardige Koning. Zo zien we Hem in het *evangelie naar Mattheüs*.
- “Mijn Knecht, de SPRUIT” (*Zc 3:8*). In het *evangelie naar Markus* zien we Hem als Knecht.
- “een Man – Zijn Naam is SPRUIT” (*Zc 6:12*). Dat brengt ons bij het *evangelie naar Lukas*, want daarin wordt Hij voorgesteld als Mens.

Er zal geen onrecht meer gebeuren, want “Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde”, zoals Zijn vader David dat heeft gedaan (*2Sm 8:15*). Als de ware Zoon van David, de ware Salomo, zal Hij over Zijn volk “rechtspreken met gerechtigheid en ... met recht” (*Ps 72:2*). Dat zal een verademing zijn na een lange periode waarin het kwaad en het onrecht de overhand hadden, waarin verdrukking en ellende het deel waren van de getrouwen.

Zo regeerde David over heel Israël, en David deed recht en gerechtigheid aan heel zijn volk. (2Sm 8:15)

“In Zijn dagen” (*vers 6*) zijn de dagen van Zijn regering, wanneer Hij, Die nu al alle macht in handen heeft, openbaar over hemel en aarde regeert.

In die dagen zal Zijn volk daarvan de zegen ervaren. Juda zal verlost worden en het hele volk Israëel, de twaalf stammen, zal onbezorgd wonen (zie Ez 37:15-28).

In de Naam waarmee zij Hem noemen, “de HEERE ONZE GERECHTIGHEID”, zullen ze Hem erkennen als hun gerechtigheid. Op geen enkele andere manier zullen ze meer proberen hun eigen gerechtigheid te handhaven. Deze Naam van de HEERE staat in contrast met die van Zedekia. Zedekia betekent ‘De HEERE is mijn gerechtigheid’, een naam die door zijn leven tot een leugen werd gemaakt.

Direct en onafscheidelijk verbonden aan de messiaanse hoop is het nationaal herstel van Israëel. Wat de HEERE dan zal doen voor Zijn volk, de bevrijding die Hij dan zal bewerken, zal de verlossing uit Egypte in de schaduw stellen (vers 7). De laatste bevrijding van Zijn volk, het bijeenbrengen ervan vanuit alle landen waarheen zij waren verstrooid, gaat de bevrijding uit Egypte ver te boven (vers 8). Ze zullen in hun eigen land wonen en daar nooit meer uit verdreven worden.

Veroordeling van de valse profeten | verzen 9-12

9 *Over de profeten.*

*Mijn hart wordt in mijn binnenste gebroken,
al mijn beenderen bewegen zich.*

*Ik ben geworden als een dronkeman,
als een man wie de wijn naar het hoofd is gestegen,
vanwege de HEERE,
en vanwege Zijn heilige woorden.*

10 *Want het land*

*is vol overspelers,
ja, vanwege de veroloking treurt het land,
verdorren de weiden van de woestijn.*

*Wat zij najagen is slecht,
hun kracht [gebruiken zij] niet juist.*

11 *Want zowel profeet als priester pleegt heiligschennis,
zelfs in Mijn huis heb Ik hun slechtheid gevonden,
spreekt de HEERE.*

12 *Daarom zal hun weg voor hen worden
als spiegelgladde plaatsen in het donker.*

*Zij zullen voortgeduwd worden
en daarin vallen,
want Ik zal over hen onheil brengen
in het jaar van hun vergelding,
spreekt de HEERE.*

Met *vers 9* begint een ander onderwerp, dat toch aansluit op het vorige. Het vorige gedeelte handelt hoofdzakelijk over ontrouwe koningen, maar eindigt met de aankondiging van de Messias, de trouwe Koning. Jeremia is de trouwe profeet die zowel het oordeel als de uiteindelijke zegen voor het volk aankondigt. Het gedeelte dat nu volgt, gaat over de valse profeten.

Jeremia spreekt meer dan enige andere profeet over hen. Als hij aan hen denkt, voelt hij van binnen een enorme pijn. Hij wordt er ziek en misselijk van en voelt zich als een dronkeman, iemand die heen en weer slingert en niet meer helder kan denken. Dit gevoel wordt veroorzaakt door wat hij waarneemt en dat ziet in het licht van de HEERE en Zijn heilige woorden. Het verschil tussen die beide is enorm. Het is niet slechts een feitelijke constatering, maar een situatie die hem verslaat. De overtredingen van de valse profeten zijn veel en groot. Na de goddeloze koningen zijn het vooral de profeten die verantwoordelijk zijn voor de verwoesting van de natie.

Wie de Heer en Zijn Woord liefheeft, zal dat ook ervaren. Alles wat tegen Hem en Zijn Woord ingaat, veroorzaakt pijn en verdriet. Het betreft dan hen die zich aanmatigen in de Naam van de Heer Zijn woorden te spreken. Dit is voor de Godvrezende ziel niet te verdragen. Als je het opmerkt, word je er diep door geraakt en ben je soms zo van slag dat je enige tijd niet in staat bent om nog iets voor de Heer te doen.

De resultaten van wat valse profeten spreken, liegen er niet om: *"Het land is vol overspelers"* (*vers 10*). Het eerste waarin een leugengeest herkend wordt, is ontrouw in het huwelijk. Leugenprofeten brengen een vloek over het land, waardoor de weiden van de woestijn verdorren en er geen voedsel voor de schapen is. Deze profeten jagen niet het goede na, maar het slechte. Ze zetten hun kracht niet in voor Gods volk, maar voor zichzelf. Energie die niet juist gebruikt wordt, is verspilde energie.

Niet alleen Gods volk moet het ontgelden, ook de HEERE ontkomt niet aan hun goddeloze gedrag. De profeet heeft in de priester een compag-

non in het kwaad. Zowel profeet als priester pleegt heiligschennis, waarbij ze ook Gods huis niet ontzien (*vers 11*). Niets is heilig voor deze lieden. Maar de HEERE ziet het en confronteert hen ermee.

Ze denken een weg van voorspoed en geluk te gaan, maar die weg zal donker worden, met glibberige, spiegelgladde plaatsen (*vers 12*). Het is al moeilijk om op spiegelglad ijs te lopen, laat staan als het dan ook nog eens donker is. Van terugkeren is geen sprake. Ze zullen door hun begeerte worden voortgeduwd en op die spiegelgladde plaatsen uitglijden, ten val komen en te pletter storten. Dit oordeel staat hen te wachten “*in het jaar van hun vergelding*”. De HEERE zegt het, dus zal het gebeuren.

Valse profetie in Samaria en Jeruzalem | *verzen 13-15*

13 *Bij de profeten van Samaria*

*heb Ik wel ongerijmde dingen gezien:
zij profeteerden namens de Baäl
en misleidden Mijn volk Israël.*

14 *Maar bij de profeten van Jeruzalem*

*heb Ik iets afschuwelijks gezien:
zij plegen overspel, met leugen gaan zij [hun weg]
zij bemoedigen de kwaaddoeners,
zodat niemand zich bekeert
van zijn slechtheid.*

*Zij allen zijn voor Mij als Sodom,
en zijn inwoners als Gomorra.*

15 *Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten over deze profeten:*

*Zie, Ik ga hun alsem te eten geven
en galwater te drinken,
omdat van de profeten van Jeruzalem
heiligschennis is uitgegaan over heel het land.*

Bij de profeten van Samaria, de hoofdstad van het tienstammenrijk, heeft de HEERE “*ongerijmde dingen*” gezien, dingen die niet passen bij een profeet (*vers 13*). Er zijn daar profeten die namens de Baäl profeteren en zo Gods volk misleiden. De HEERE noemt Israël hier nog “*Mijn volk*”. Te beginnen met Jerobeam is het tienstammenrijk steeds verder

van de HEERE afgedwaald en heeft het zich aan de afgoden overgegeven, aan de zelfbedachte godsdienst van Jerobeam (zie 1Kn 12:25-33).

Wat Samaria deed, was slecht, maar wat Jeruzalem deed, was nog veel slechter (vers 14). Daar heeft de HEERE niet 'slechts' ongerijmde dingen gezien zoals in Samaria, maar Hij zag daar "iets afschuwelijks". Israël pleegde openlijk afgoderij, maar Juda profeteerde in de Naam van de HEERE, terwijl ze de meest verwerpelijke zonden begingen.

Het eerste kwaad dat genoemd wordt, is weer overspel, met in het kielzog daarvan de leugen. Wie overspel pleegt, leeft in de leugen. Het is een grove leugen om zonden goed te praten in de Naam van de HEERE. Dat gebeurt in onze dagen als wordt gezegd dat liefde uit God is en dat een homoseksuele relatie 'dus' in overeenstemming met Gods wil is en zelfs kerkelijk kan worden ingezegend. In plaats van op te roepen om het kwaad te veroordelen en zich te bekeren, zijn ze zo volkomen verdorven dat ze anderen aanmoedigen voort te gaan in het kwaaddoen. Het gevolg is verharding en niet bekering van slechtheid. De HEERE kan hen niet anders oordelen dan Hij Sodom en Gomorra heeft gedaan, want ze doen als Sodom en Gomorra.

De HEERE is heel boos op die profeten (vers 15). In Zijn almacht als "de HEERE van de legerscharen" zegt Hij wat Hij met deze profeten zal doen. Hij zal hun bitterheid te eten en te drinken geven. Ze hebben zelf het volk bitter en vergiftigd voedsel en drinken gegeven. Daarom krijgen ze het nu zelf te eten en te drinken. De smaak zal afschuwelijk zijn. Dit zullen ze moeten innemen, omdat "van de profeten van Jeruzalem heiligschennis is uitgegaan over heel het land". Hun verdorven invloed heeft het hele land doordrenkt van heiligschennis, zodat niets meer heilig is. De zonde is overal in doorgedrongen.

Dit is de situatie ook vandaag in de christenheid. Niets is meer heilig, alles wat van en voor God en Zijn eer is, wordt met voeten getreden en dat met gebruikmaking van Zijn Woord. Hoe groot is de heiligschennis die gepleegd wordt onder de dekmantel van Gods Woord! We kunnen hierbij denken aan het jaarlijkse Christus ontterende en Godslasterlijke spektakelstuk 'The Passion', waarbij het verhaal van het lijden van Christus op eigentijdse manier door 'bekende Nederlanders' wordt gespeeld.

De woorden van de leugenprofeten | verzen 16-22

- 16 Zo zegt de HEERE van de legermachten:
Luister niet naar de woorden van die profeten die tot u profeteren.
Zij geven u ijdele hoop.
Zij spreken een visioen [uit] hun [eigen] hart,
niet uit de mond van de HEERE.
- 17 Steeds zeggen zij tegen wie Mij verwerpen: De HEERE heeft gesproken:
U zult vrede hebben;
en [tegen] ieder die in zijn verharde hart voortgaat:
Geen onheil zal over u komen.
- 18 Want wie heeft in de raad van de HEERE gestaan, en Zijn woord gezien en gehoord,
wie heeft op Zijn woord acht geslagen en [ernaar] geluisterd?
- 19 Zie, een storm van de HEERE, grimmigheid is uitgegaan,
een wervelende storm:
op het hoofd van de goddelozen stort hij neer.
- 20 De toorn van de HEERE zal zich niet afwenden,
tot Hij gedaan en tot Hij tot stand gebracht heeft
de gedachten van Zijn hart.
In later tijd
zult u dat duidelijk begrijpen.
- 21 Ik heb die profeten niet gezonden,
toch zijn zij zelf gaan lopen.
Ik heb niet tot hen gesproken,
toch zijn zij zelf gaan profeteren.
- 22 Hadden zij in Mijn raad gestaan,
dan hadden zij Mijn volk Mijn woorden doen horen,
en hadden zij hen doen terugkeren van hun slechte weg
en van hun slechte daden.

De HEERE laat nu een duidelijke waarschuwing horen om niet naar die profeten te luisteren (*vers 16*). Hij zegt met grote nadruk: "Luister niet", omdat het volk zo heel graag naar die profeten luisterde. Hun praatjes zijn mooi en vroom, maar ze zijn lucht. Ze vertellen een optimistisch verhaal over de toekomst. Dat hoort het volk graag. Maar het maakt hen tegelijk blind voor het naderende onheil.

De hoop die zij krijgen, is dan ook *“ijdele hoop”*. Het is een hoop die voortkomt uit de fantasie van de valse profeten, uit de inbeeldingen van hun eigen hart en niet uit de mond van de HEERE. Zulke hoop is drijfzand, er is geen enkele vastigheid in. Hun inbeeldingen missen elk werkelijk gezag. Ze kunnen de toets van Gods Woord niet doorstaan. Het is een prediking ‘naar de mens’ en niet een prediking die aandringt op zelfonderzoek, schuldbelijdenis en bekering.

Alles wat we horen, moeten we aan Gods Woord toetsen. We moeten dingen niet aannemen omdat ze geloofwaardig klinken, of met veel overtuiging worden gebracht. Er zijn veel misleidende profeten uitgegaan (zie 1Jh 4:1). De duivel heeft velen in zijn macht.

De duivel weet ook dat herhaling de beste reclame is. De valse profeten zeggen *“steeds”* maar weer, ze herhalen het telkens: *“De HEERE heeft gesproken”* (vers 17). En wat de HEERE gesproken heeft, is natuurlijk heel aangenaam om te horen. Ze vinden een luisterend oor bij hen die de HEERE verwerpen. Natuurlijk klinkt er geen vermaning om zich te bekeren. Nee, ze mogen echt rekenen op vrede. Ze kunnen gewoon lekker doorgaan op de weg van zonde, want *“geen onheil zal u overkomen”*. Dit is wat het verharde hart graag hoort.

Deze profeten staan ver van de raad van de HEERE (vers 18). Ze kennen Zijn raad niet, ze hebben er nooit in gestaan. Ze hebben Zijn woord niet gezien en gehoord, wat nodig is om een echte profeet te kunnen zijn. Een echte profeet is bij dat woord betrokken, hij slaat er acht op en luistert ernaar, dat wil zeggen, laat het in zijn leven zien. Maar deze profeten leven zelf in de leugen. Hoe kunnen ze dan doorgeven wat de HEERE heeft gesproken?!

Het telkens weer oproepen tot goddeloosheid veroorzaakt *“een storm van de HEERE”* (vers 19). Grimmigheid gaat van Hem uit als een wervende storm die zal neerstorten *“op het hoofd van de goddeloze”*. Dit oordeel zal razend over hen komen en de storm zal pas uitgeraasd zijn als de HEERE alles heeft gedaan en tot stand heeft gebracht wat Hij in Zijn hart heeft gedacht (vers 20). We zien deze oordelen in het boek *Openbaring*. Ze komen over Zijn volk Israël en ook over de christenheid en ook over de wereld.

Jeremia en Gods volk konden dat nog niet begrijpen (vgl. 1Pt 1:10). Maar *“in later tijd”*,

Over deze behoudenis hebben profeten onderzocht en nagevoorst die van de voor u [bestemde] genade geprofeteerd hebben, ... (1Pt 1:10)

dat is in de eindtijd, zullen ze het “*duidelijk begrijpen*”. Wij mogen nu wel al alles begrijpen, want wij hebben de Geest Die God ons heeft gegeven (Jh 16:12-14).

De valse profeten zijn niet door de HEERE gezonden, maar zijn toch met een boodschap namens Hem op weg gegaan (vers 21). Vol ijver gaan ze rond met hun geluks-

voorspellingen. De HEERE heeft hun niets gezegd wat ze zouden moeten zeggen, maar toch zijn ze gaan profeteren in Zijn Naam. Dit is een grote aanmatiging die we ook vandaag veelvuldig in de christenheid zien, waar vrijzinnige predikanten het wagen om in de Naam van de Heer te spreken.

Het bewijs dat deze valse profeten niet in de raad van de HEERE staan, is dat zij niemand hebben doen terugkeren van hun slechte weg en van hun slechte daden (vers 22). Ze hebben Gods volk niet Gods woorden doen horen en niet aangedrongen op berouw en bekering. De vrucht van hun ‘profetische dienst’ is slechts verharding.

De valse profeten staan in groot contrast met wat profeten doen die wél door God gezonden worden en spreken wat Hij zegt. Zulke profeten staan in Gods raad. Zij kennen Zijn gedachten en delen die aan Zijn volk mee. Die woorden doen dwalende mensen van hun slechte weg terugkeren en bewerken dat ze ophouden met hun slechte daden. Dat zijn de kenmerken van de ware profeten. Het gaat er niet om of hun prediking succes heeft of niet, maar of ze spreken wat de HEERE wil. Jeremia is een ware profeet van de HEERE, maar zijn prediking heeft menselijkerwijs niets opgeleverd.

Gods oordeel over de leugenprofeten | verzen 23-32

23 *Ben Ik een God van nabij,
spreekt de HEERE,*

en niet een God van verre?

24 *Zou iemand zich op verborgen plaatsen kunnen verbergen
en zou Ík hem niet zien? spreekt de HEERE.*

*Vervul Ik niet de hemel en de aarde?
spreekt de HEERE.*

Nog veel heb Ik u te zeggen, maar u kunt het nu niet dragen. Maar wanneer Hij is gekomen, de Geest van de waarheid, zal Hij u in de hele waarheid leiden; want Hij zal vanuit Zichzelf niet spreken, maar alles wat Hij zal horen, zal Hij spreken en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal uit het mijne nemen en het u verkondigen. (Jh 16:12-14)

25 Ik heb gehoord wat de profeten zeggen die in Mijn Naam leugen profeteren door te zeggen: Ik heb gedroomd, ik heb gedroomd! 26 Hoelang [nog]? Is er dan [een droom] in het hart van de profeten die leugen profeteren? Ja, profeten zijn ze van het bedrog uit hun [eigen] hart. 27 Zij denken Mijn volk Mijn Naam te doen vergeten door hun dromen, die zij elkaar vertellen, zoals hun vadersen Mijn Naam vergeten hebben door de Baäl. 28 Laat de profeet bij wie een droom is, een droom vertellen. Laat [ieder] bij wie Mijn woord is, Mijn woord naar waarheid spreken.

*Wat heeft het stro [gemeenschappelijk] met het koren?
spreekt de HEERE.*

29 *Is niet Mijn woord zó, als het vuur, spreekt de HEERE,
of als een hamer [die] een rots verplettert?*

30 *Daarom zie, Ik zál die profeten! spreekt de HEERE, die Mijn woorden van elkaar stelen.* 31 *Zie, Ik zál die profeten! spreekt de HEERE, die hun tong gebruiken en spreken: Hij spreekt.* 32 *Zie, Ik zál die profeten van bedrieglijke dromen! spreekt de HEERE. Zij vertellen die, zij misleiden Mijn volk met hun leugens en met hun gezwets. Ík heb hen niet gezonden. Ik heb hun geen opdracht gegeven. Zij zijn voor dit volk van geen enkel nut, spreekt de HEERE.*

De drie vragen van de verzen 23-24 zijn praktisch dezelfde vragen. Het zijn vragen die tegelijk het antwoord geven. God is geen lokale God, maar is overal; Hij is geen God Die alleen het waarneembare ziet, want niets is voor Hem verborgen (Ps 139:7-10; zie ook Am 9:2-4). Hij vervult de hemel en de aarde met Zijn heilige tegenwoordigheid, zodat er geen plek is die buiten Zijn gezag ligt, waar Hij niet aanwezig is en waar iemand zich dus zou kunnen bevinden zonder dat Hij daar is.

*Waar kan ik Uw Geest ontgaan,
waar Uw aangezicht ontvoluchten?
Al steeg ik op naar de hemel, U bent daar;
of legde ik mij neer in de hel, zie, U bent [daar].
Nam ik vleugels van de dageraad,
woonde ik aan het einde van de zee,
ook daar zou Uw hand mij leiden
en Uw rechterhand mij vasthouden.
(Ps 139:7-10)*

Hij is alomtegenwoordig en niets ontgaat Hem. Het is voor de gelovige een grote bemoediging dat hij zich altijd, overal en in alle omstandigheden bewust mag zijn van Gods tegenwoordigheid. Het is voor de

ongelovige een ernstige oproep te breken met zijn zonden. We mogen wel bidden dat we nooit het gevoel van Zijn aanwezigheid verliezen.

Deze valse profeten stellen nadrukkelijk: *“Ik heb gedroomd”* en herhalen dat nog eens, om maar indruk te maken (*vers 25*). Het gaat om hun eigen ‘ik’. Ze willen de aandacht op zichzelf vestigen. Wat ze dan vertellen, zijn leugens waarbij ze ook nog eens de Naam van de HEERE gebruiken. Maar Hij heeft het gehoord!

God heeft zeker wel gesproken door dromen, zoals we weten uit de geschiedenis van Jozef bij de farao en Daniël bij Nebukadnezar (*zie Gn 37; 41; Nm 12:6; 1Sm 28:6; Dn 2:7; Jl 2:28; Zc 1:7-6:8*). Het kunnen eigen dromen betreffen of dromen van anderen.

Hoelang zullen de dromende valse profeten het volhouden om hun luchtkastelen te prediken en hoelang zal het volk daarnaar luisteren (*vers 26*)? Wat deze profeten vertellen, komt uit hun verdorven hart, het is leugen en bedrog. Hun doel is Gods volk Zijn Naam te doen vergeten met hun dromen. Ze staan elkaar hun dromen te vertellen en het volk luistert ernaar en vindt het prachtig (*vers 27*). Wat zij doen, is hetzelfde als wat hun vaders hebben gedaan door de Baäl aan te hangen. Het komt uit dezelfde verdorven bron en heeft hetzelfde gevolg.

Laat de valse profeet zijn droom maar vertellen (*vers 28*). Laat hem zijn gang maar gaan. Wat God wil, is dat ieder bij wie Zijn woord is, Zijn woord ook naar waarheid spreekt. De leugen wordt altijd door de waarheid ontmaskerd. Waarheid en leugen hebben niets met elkaar te doen, net zomin als het waardeloze stro waarin geen voedsel zit, iets te doen heeft met het voedzame koren. Het stro is de waardeloze profetie van de leugenprofeten en het koren de echte verkondiging van Gods Woord.

Behalve voedsel is het woord van de HEERE ook te vergelijken met een vuur en met een hamer (*vers 29*). Dat zal iedereen ervaren die zich met de leugen inlaat, hetzij om die te verspreiden, hetzij om de prediker ervan te omarmen. De leugen is altijd aangenaam, terwijl het woord van de waarheid de leugen en de leugenprofeten als een vuur verteert en werkt als een hamer die een rots verplettert. Van de leugen blijft niets over.

De HEERE *“zál die profeten”*, dat wil zeggen dat Hij met de kracht van de zojuist genoemde hamer zal optreden tegen hen die Zijn woorden

“van elkaar stelen” (vers 30). Ze matigen zich aan dat zij de enigen zijn die Gods Woord kunnen uitleggen en dat doen ze dan op een verderfelijke manier. Daarbij stelen ze van elkaar wat de ander als uitleg heeft bedacht.

We kunnen dit ook toepassen op het doorgeven van Gods Woord vandaag. We kunnen een uitleg lezen die goed is. Maar als we die doorgeven om daardoor te laten zien hoeveel wij van het Woord weten, is dat stelen van de woorden van de ander. Het is niet ons eigendom en komt niet uit ons hart, maar uit ons hoofd. We kunnen dankbaar gebruikmaken van wat anderen hebben gezegd en geschreven over Gods Woord. Het is echter pas ons eigendom als we God hebben gedankt voor wat Hij ons door die ander heeft laten zien van de waarheid van Zijn Woord.

De HEERE zal ook met kracht optreden tegen profeten die hun tong gebruiken en dan de euvele moed hebben om te zeggen dat Hij, de HEERE, spreekt (vers 31). Dat is een afschuwelijke zaak. Daarom stelt de HEERE voor de derde keer dat Hij met kracht zal optreden tegen die profeten van bedrieglijke dromen (vers 32).

Het is opmerkelijk hoe vaak in deze verzen staat: “De HEERE spreekt” (verzen 29,30,31,32). We zien hier de verhevenheid van Zijn spreken tegenover het leugenachtige spreken van deze leugenprofeten.

Deze lieden misleiden Zijn volk met hun leugens die niets anders zijn dan gezwets. Krachtig getuigt de HEERE van hen dat Hij hen niet heeft gezonden, hun geen opdracht heeft gegeven en dat ze voor Zijn volk van geen enkel nut zijn. Hij vaagt hen weg. Welke dwaas zal dan nog maar een woord van deze leugenprofeten willen aanhoren, laat staan er enige waarde aan hechten?

Het gaat in de verzen 30-32 dus om drie klassen van valse profeten. Met elk van die klassen zal de HEERE handelen. De eerste groep (vers 30) pleegt plagiaat. Zij zijn niet origineel ze stelen de woorden van de echte profeten en doen alsof het hun eigen woorden zijn. De tweede groep (vers 31) gebuikt hun tong zonder enige rem om te misleiden. Door hun woorden te introduceren met: ‘Zo spreekt de HEERE’ doen ze alsof hun woorden Goddelijk gezag hebben. De derde groep (vers 32) speelt in op de nationale gevoelens. Deze groep richt zich tot het hele volk. Zij

willen hen moed inspreken met hun leugens, om zich niets aan te trekken van de bedreigingen van de ware profeet.

De last van de HEERE | verzen 33-40

33 Wanneer dit volk of een profeet of een priester u zal vragen: Wat is de last van de HEERE? dan moet u tegen hen zeggen: Wat last? Ik zal u verlaten, spreekt de HEERE. 34 En de profeet of de priester of het volk dat zeggen zal: Een last van de HEERE! Ik zal die man en zijn huis straffen. 35 Dit moet u, ieder tegen zijn naaste en ieder tegen zijn broeder zeggen: Wat heeft de HEERE geantwoord? En: Wat heeft de HEERE gesproken? 36 Maar aan een last van de HEERE mag u niet meer denken, want voor ieder zal zijn [eigen] woord een last zijn, want u verdraait de woorden van de levende God, de HEERE van de legermachten, onze God. 37 Dit moet u zeggen tegen de profeet: Wat heeft de HEERE u geantwoord? En: Wat heeft de HEERE gesproken? 38 Maar als u zegt: Last van de HEERE – daarom, zo zegt de HEERE: Omdat u dit woord zegt: De last van de HEERE, terwijl Ik u [de boodschap] had gezonden: U mag niet zeggen: De last van de HEERE, 39 daarom, zie, Ik zal u helemaal vergeten, en u, en de stad die Ik u en uw vaderen gegeven heb, van voor Mijn aangezicht verlaten. 40 Ik zal op u eeuwige smaad leggen, eeuwige schande, die niet zal worden vergeten.

Jeremia krijgt van de HEERE te horen dat de mogelijkheid bestaat dat dit volk of een profeet of een priester naar hem toe komt om hem naar de last van de HEERE te vragen (*vers 33*). Een last die een profeet moest dragen, was de boodschap die de HEERE op zijn hart had gelegd (*zie en vgl. Js 13:1; 14:28; Na 1:1; Hk 1:1*). Ze willen weten wat de HEERE van hen wil, welke last Hij hun oplegt. Maar het is een huichelachtige vraag. De HEERE kent hun harten, dat ze helemaal niet Zijn wil willen doen.

Daarom moet Jeremia met verontwaardiging in zijn stem zeggen: “Wat last?” Daarmee laat hij hun weten dat hij hun vraag verwerpt. Vervolgens moet hij zeggen dat de HEERE hen zal verlaten. Daarmee geeft hij aan dat zij zelf een last voor de HEERE waren, een last die Hij zal afwerpen.

Met dat antwoord zullen de vraagstellers niet tevreden zijn. Ze gooien het over een andere boeg en nemen dan zelf de woorden in de mond

dat zij “*een last van de HEERE*” hebben gekregen (vers 34; Kl 2:14). Daarmee beweren ze dat ze een opdracht van Hem hebben. De HEERE zal Zich tegen hen keren en hen straffen.

Uw profeten hebben voor u gezien valse [visioenen] en dwaasheid; uw ongerechtigheid hebben zij niet bekendgemaakt om uw gevangenschap om te keren, maar zij hebben lasten voor u gezien van valsheid en misleidingen. (Kl 2:14)

Wat ze moeten doen, is elkaar vragen wat de HEERE heeft geantwoord of gesproken (vers 35). Zo moeten ook wij elkaar ernaar vragen wat er in Gods Woord staat en niet wat broeder X of broeder Y heeft gezegd, waarbij trouwe broeders die inzicht in Gods Woord hebben, wel kan worden gevraagd naar hun verklaring van een bepaald vers.

Wat ze niet meer moeten doen, is denken dat anderen hun kunnen vertellen wat de last van de HEERE is (vers 36). Het gaat om een eigen relatie met Hem. De leugenaars zullen hun eigen last dragen. Ze hebben een eigen verantwoordelijkheid en zullen de straf ontvangen voor hun verdraaien van “*de woorden van de levende God, de HEERE van de legerschappen, onze God*”. Deze indrukwekkende voorstelling van God laat wel zien hoe zwaar Hij tilt aan wat mensen die zeggen namens Hem te spreken, met Zijn Woord doen.

Het is wel een van de ergste dingen die iemand kan overkomen als zijn woorden worden verdraaid. Het is een van de grootste verantwoordelijkheden van iemand die een verklaring van Gods Woord geeft, om niet op de geringste wijze de woorden van de levende God te verdraaien (vgl. 2Pt 3:16).

...; evenals ook in alle brieven, waarin hij over deze dingen spreekt, waarin sommige dingen moeilijk te begrijpen zijn, die de onwetenden en onstandvastigen verdraaien, zoals ook de overige Schriften, tot hun eigen verderf. (2Pt 3:16b)

Weer krijgt Jeremia te horen wat hij tegen de valse profeet moet zeggen om hem in het licht van God te plaatsen (vers 37). De valse profeet zal door de vragen van Gods profeet door de mand vallen. Jeremia heeft geen behoefte te weten wat de man heeft gedroomd, maar hij wil weten wat de HEERE die profeet heeft geantwoord en wat de HEERE tegen hem heeft gezegd.

Als die profeet dan toch met de woorden: “*Last van de HEERE*” komt, is dat het bewijs dat hij een ongehoorzame profeet is (vers 38). De HEERE heeft namelijk duidelijk de boodschap gegeven om dat niet te zeggen. Daarom komt het oordeel dat Hij hen helemaal zal vergeten (vers 39). Hij

zal de stad verlaten die Hij hun vaders had gegeven. Op henzelf zal Hij een eeuwige smaad en schande leggen die niet vergeten zal worden (*vers 40*). Mensen zullen hen altijd herinneren als valse profeten. Dat is het enige gepaste oordeel, omdat zij eropuit zijn het volk de HEERE te laten vergeten. Zo zwaar is het oordeel over hen die Gods woorden verdraaien en ongehoorzaam zijn aan wat Hij zegt.

Jeremia 24

We hebben in dit hoofdstuk een verklaring van de beide wegen die in *hoofdstuk 21* zijn voorgesteld: de weg naar het leven en de weg naar de dood (*Jr 21:8-9*). De verklaring wordt voorgesteld in het beeld van twee manden met vijgen, een mand met goede vijgen en een mand met slechte vijgen. Men mag elke zegen van God verwachten als men zich eerst vernedert. Eerst erkennen dat we het oordeel verdienen, dan krijgen we de zegen. De Rechter Die veroordeelt, wordt dan de Gever van zegen.

Het visioen van de manden met vijgen | *verzen 1-3*

1 De HEERE liet mij zien, en zie, twee manden met vijgen waren neergezet voor de tempel van de HEERE, nadat Nebukadrezar, de koning van Babel, Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda en de vorsten van Juda, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem in ballingschap gevoerd had, en hen naar Babel gebracht had. 2 [In] de ene mand zaten zeer goede vijgen, zoals de eerste vroege vijgen zijn. [In] de andere mand zaten zeer slechte vijgen, die vanwege [hun] slechte [kwaliteit] niet te eten waren. 3 Toen zei de HEERE tegen mij: Wat ziet u, Jeremia? Ik zei: Vijgen. De goede vijgen zijn zeer goed, maar de slechte zeer slecht, die vanwege [hun] slechte [kwaliteit] niet te eten zijn.

De HEERE vestigt de aandacht van Jeremia op twee manden met vijgen die voor de tempel van de HEERE zijn neergezet (*vers 1*). Dat ze voor de tempel worden neergezet, maakt dat deze manden herinneren aan de mand van de eerstelingen. Die mand werd door de priester voor het altaar neergezet (*zie Dt 26:1-4*). Daarvan is hier geen sprake.

Het is de tijd dat de eerste wegvoering heeft plaatsgevonden (*zie 2Kn 24:8-16; 2Kr 36:9-10*). Nebukadnezar heeft de leiders weggevoerd, zodat het volk zonder leiding is. Hij heeft ook de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem weggevoerd en naar Babel gebracht, zodat het volk ook geen mensen heeft die hen van verdedigingsmiddelen en wapens kunnen voorzien.

De inhoud van beide manden met vijgen wordt ons meegedeeld. In de ene mand zitten “*zeer goede vijgen*” (*vers 2*). Deze goede vijgen zijn “*zoals*

de eerste vroege vijgen”, dat zijn vijgen die als eerstelingen aan de HEERE moeten worden geofferd (zie Dt 14:22). Ze zijn goed om te eten (zie Js 28:4b; Hs 9:10). De HEERE zegt daarvan: “Mijn ziel verlangt [naar] vroege vijgen” (Mi 7:1c). In de andere mand zitten zeer slechte vijgen, die zo slecht zijn dat ze niet te eten zijn. De slechte kwaliteit wordt wel heel nadrukkelijk vermeld.

Dan stelt de HEERE Jeremia de vraag wat hij ziet (vers 3; vgl. Jr 1:11,13). Jeremia moet goed weergeven wat hij ziet, opdat de HEERE hem ook de betekenis duidelijk kan maken. Zijn antwoord is dat hij vijgen ziet en ook dat er een groot verschil is tussen de vijgen. Hij beschrijft ze precies zoals ze in het vorige vers beschreven zijn. Hij ziet ze dus zoals de HEERE ze ziet.

Verklaring van de goede vijgen | verzen 4-7

4 Toen kwam het woord van de HEERE tot mij: 5 Zo zegt de HEERE, de God van Israël: Zoals die goede vijgen, zo zal Ik de ballingen van Juda, die Ik uit deze plaats heb weggestuurd naar het land van de Chaldeeën, kennen ten goede. 6 Ik zal Mijn oog op hen gericht houden ten goede en Ik zal hen naar dit land doen terugkeren. Ik zal hen bouwen en niet afbreken. Ik zal hen planten en niet wegrukken 7 Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de HEERE ben, en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn; want zij zullen zich tot Mij bekeren met heel hun hart.

Dan gaat de HEERE de betekenis ervan geven (vers 4). Als “de HEERE, de God van Israël”, de God van Zijn volk, Die Zijn volk door en door kent, vertelt Hij Jeremia wat de vijgen voorstellen. Hij begint met de goede vijgen (vers 5). De goede vijgen zijn zij die door Hem in ballingschap zijn gestuurd. Zij zijn wel weg uit Zijn land, maar niet uit Zijn hart. Hij kent hen ten goede, omdat zij Zijn tucht hebben aanvaard. Wat dat goede is, verklaart Hij vervolgens. We horen wat Hij zal doen, waaruit blijkt dat Hij een volheid van zegen voor hen in gedachten heeft.

Ze zijn wel onder Zijn tucht, maar Zijn oog blijft op hen gericht ten goede (vers 6). Als wij dat ook beseffen ondanks al onze ontrouw, is dat al een grote zegen. Zijn goedheid laat Hij zien door hen naar dit land te doen terugkeren. De ballingschap is niet definitief, maar tijdelijk. Hij

zal hen bouwen en niet, zoals het nu lijkt, afbreken. Hij zal hen planten en niet, zoals het nu lijkt, wegrukken. Het herstel zal volledig zijn. Dit volledige herstel is niet gekomen nadat na zeventig jaar ballingschap een overblijfsel uit Babel terugkeerde naar het land. Dat was een gedeeltelijk en ook tijdelijk herstel. Het volle herstel zal plaatsvinden in de eindtijd.

De goede vijgen zijn in zichzelf niet beter dan de andere vijgen. Ze zijn goed omdat ze zich buigen onder Gods oordeel. Daarom zal de HEERE hen *“kennen ten goede”* (vers 5) en Zijn oog *“op hen gericht houden ten goede”* (vers 6). Alle nadruk valt op het feit dat Hij de ballingen ten goede zal aanzien. Dat gaat regelrecht in tegen de opvatting van de achtergeblevenen, die met minachting op de weggevoerden neerzagen, terwijl ze zichzelf als de getrouwen zagen.

De HEERE zal de weggevoerden ook een hart geven om Hem te kennen (vers 7). Dan zullen ze in een nauwe relatie met Hem staan. Ze zullen Hem als de HEERE kennen, de God van het verbond, Die al Zijn beloften vervult. Zij zullen Zijn volk zijn en Hij hun God. Dat zal zo zijn, omdat zij zich tot Hem bekeren *“met heel hun hart”*. Dan is er volkomen harmonie tussen de HEERE en Zijn volk, omdat Zijn volk helemaal in overeenstemming is met Zijn plan.

Betekenis van de slechte vijgen | verzen 8-10

8 Maar zoals de slechte vijgen, die vanwege hun slechte [kwaliteit] niet te eten zijn – want zo zegt de HEERE – zo zal Ik Zedekia maken, de koning van Juda, zijn vorsten, het overblijfsel van Jeruzalem, die in dit land zijn overgebleven en die in het land Egypte wonen. 9 Ik zal hen voor alle koninkrijken van de aarde tot een schrikbeeld stellen hoe slecht [het kan aflopen], tot smaad en tot een spreekwoord, tot een voorwerp van spot en tot een vloek in alle plaatsen waarheen Ik hen zal verdrijven. 10 Ik zal onder hen zenden het zwaard, de honger en de pest, totdat zij omgekomen zullen zijn uit het land dat Ik hun en hun vaderen heb gegeven.

Het oordeel over de slechte vijgen, dat zijn de achtergeblevenen in Jeruzalem, is vernietigend. Ook de mand met slechte vijgen staat voor de tempel (vers 8; zie vers 1). Deze slechte vijgen zijn overrijpe, rotte vijgen die niet te eten zijn. Het zijn de offers die God verafschuwt (zie en vgl. *Ml*

1:7-8). Deze offers worden gebracht door mensen die wel godsdienstig zijn, maar er een eigenwillige godsdienst op na houden. Ze vragen zich niet af wat God wil, maar vullen zelf in waarmee God tevreden moet zijn, terwijl ze zichzelf vleien met de gedachte dat ze God dan toch maar offers brengen.

De slechte vijgen stellen Zedekia en allen die in Jeruzalem zijn achtergebleven voor en ook hen die menen aan de ballingschap ontkomen te zijn door naar Egypte te vluchten. Zij hebben zich niet onder de tucht van God gebogen. Aan Gods tucht is echter niet te ontkomen. Hij zal een zwaardere tucht over hen brengen (*vers 9*). Wat hen zal overkomen van de hand van de HEERE, zal voor alle koninkrijken van de aarde een voorbeeld zijn waarvan ze zullen schrikken. De smaad zal groot zijn. Ze zullen tot een spreekwoord worden en een voorwerp van spot en vloek. Dat zullen ze zijn in alle plaatsen waarheen de HEERE hen alsnog zal verdrijven.

Allen die in het land zijn achtergebleven in de mening dat de vijand hen niet zou kunnen overwinnen, zullen daar door geweld, gebrek of ziekte omkomen (*vers 10*). Daardoor zullen ze worden weggedaan uit het land dat de HEERE hun en hun vaders heeft gegeven, maar waarop zij een claim legden.

Jeremia 25

Israël verwerpt de profetische dienst | verzen 1-7

1 Het woord dat tot Jeremia is gekomen over heel het volk van Juda, in het vierde jaar van Jojakim, de zoon van Josia, koning van Juda – dit was het eerste jaar van Nebukadrezar, koning van Babel – 2 dat de profeet Jeremia gesproken heeft tot heel het volk van Juda en tot al de inwoners van Jeruzalem: 3 Vanaf het dertiende jaar van Josia, de zoon van Amon, de koning van Juda tot op deze dag – dit is het drieëntwintigste jaar – is het woord van de HEERE tot mij gekomen. Ik sprak vroeg en laat tot u, maar u hebt niet geluisterd. 4 Ook heeft de HEERE tot u al Zijn dienaren, de profeten, vroeg en laat gezonden, maar u hebt niet geluisterd en uw oor niet geneigd om te luisteren. 5 [Ze] zeiden: Bekeer u toch, ieder van zijn slechte weg en van uw slechte daden. Dan zult u eeuw uit en eeuw in blijven wonen in het land dat de HEERE u en uw vaderen gegeven heeft. 6 Ga niet achter andere goden aan om die te dienen en u voor hen neer te buigen. Verwek Mij niet tot toorn door het werk van uw handen, dan zal Ik u geen kwaad doen. 7 Maar u hebt naar Mij niet geluisterd, spreekt de HEERE, zodat u Mij tot toorn verwekte met het werk van uw handen, uzelf ten kwade.

In dit hoofdstuk gaan we terug naar de regering van Jojakim (*vers 1*), want het vorige hoofdstuk gaat over de tijd van Zedekia. De profetieën van *Jeremia 1-12* vinden plaats tijdens de regering van Josia. Daarna wordt er niet een speciale tijd genoemd en moeten we zien of het de tijd van Jojakim, Zedekia of Gedalia betreft. Hier zijn we in het vierde jaar van Jojakim dat tegelijk het eerste jaar van Nebukadnezar is (*zie en vgl. Jr 36:1; 45:1; 46:2*). Met het eerste jaar van Nebukadnezar beginnen “*de tijden van de volken*” (*Lk 21:24*). Hij krijgt de wereldheerschappij. Hierna volgen nog drie andere rijken met wereldheerschappij (*zie Dn 2,7*).

Sinds de tijd dat Jeremia begon te profeteren is de politieke situatie sterk veranderd. Toen hij begon, was Ninevé (de hoofdstad van het Assyrische rijk) verwoest door de aanvallen van Babel. Babel nam toe in macht, maar Egypte had nog de heerschappij over Israël. Dat duurde niet lang meer. In de slag bij Karchemis heeft Babel Egypte verslagen (*zie Jr 46:2*) en de wereldmacht overgenomen en daarmee ook de macht

over Israël. Dit is de strijd waarin Josia zich heeft gemengd, een strijd die hem niet aanging en waarbij hij het leven verloor (zie 2Kr 35:20-24).

Jeremia kon zich nog steeds vrij onder het volk bewegen en heeft opgeroepen tot onderwerping aan de koning van Babel (vers 2). Dat wilde het volk echter niet. Zijn boodschap bracht hij, omdat de HEERE tot hem sprak (vers 3). Vanaf het dertiende jaar van Josia tot nu heeft zijn boodschap geklonken. Dat is een periode van drieëntwintig jaar: negentien jaar onder Josia en vier jaar onder Jojakim. Hij is hier ongeveer op of net over de helft van de tijd van zijn dienst als profeet. Behalve Jeremia had de HEERE ook andere profeten gezonden (o.a. Zefanja, zie Zf 1:1), maar het volk heeft niet geluisterd. Ze waren zelfs afkerig en hebben geen enkel gehoor gegeven aan de oproepen van de profeten, ze hebben hen genegeerd (vers 4).

De boodschap was duidelijk. Ze moesten zich bekeren, ieder persoonlijk, van hun slechte weg en slechte daden (vers 5). De beloften waren ook duidelijk. Ze zouden altijd door in het land blijven wonen dat de HEERE hun en hun vaders had gegeven. We zien hier het geduld van God. God houdt er niet van om te straffen. Hij zal alles doen om een mens tot bekering te brengen. Hij is "vroeg en laat" bezig om hen te bereiken, dat wil zeggen niet traag en niet mondjesmaat, maar van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, zolang een mens maar te bereiken is. Zo zet Hij Zich in om het heil van een mens – en in dit geval van Zijn volk – te zoeken. Pas als blijkt dat een mens – of Zijn volk – absoluut niet wil, brengt Hij het oordeel, omdat Hij niet anders kan.

De oproep heeft constant geklonken om geen andere goden achterna te gaan om die te dienen en zich ervoor neer te buigen (vers 6). Hij heeft hun laten weten dat ze Hem tot toorn verwekken als ze zich buigen voor het werk van hun handen. Hij zou hun geen kwaad doen, als ze dat zouden nalaten. De conclusie moet helaas zijn dat ze niet naar Hem hebben geluisterd en Hem wel tot toorn hebben verwekt door het werk van hun handen (vers 7). Daarmee hebben ze zichzelf kwaad gedaan.

Voorzegging van de ballingschap | verzen 8-11

8 Daarom, zo zegt de HEERE van de legermachten: Omdat u niet naar Mijn woorden hebt geluisterd, 9 zie, Ik ga [een boodschap] zenden en Ik zal alle geslachten uit het noorden halen, spreekt de

HEERE, en [ook een boodschap zenden] naar Nebukadrezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Ik zal hen over dit land brengen, over zijn inwoners en over al deze volken rondom. Ik zal hen slaan met de ban en hen stellen tot een verschrikking, tot een aanfluiting, en tot eeuwige puinhopen. 10 Ik zal uit hun [midden] doen verdwijnen de stem van de vreugde, de stem van de blijdschap, de stem van de bruidegom en de stem van de bruid, het geluid van de molenstenen en het licht van de lamp. 11 Dan zal heel dit land worden tot een puinhoop, tot een verschrikking. Deze volken zullen de koning van Babel zeventig jaar dienen.

De HEERE kan niet anders dan hen het oordeel aanzeggen. Het is omdat zij niet naar Zijn woorden hebben geluisterd (*vers 8*). Door Zijn dienaar Nebukadnezar zal Hij het oordeel voltrekken (*vers 9*). Hij noemt Nebukadnezar “Mijn dienaar” (zie ook Jr 27:6; 43:10; zie en vgl. Js 44:28; 45:11), omdat die zal doen wat Hij Zich heeft voorgenomen over Zijn volk te brengen en ook over de omringende volken. Het was een schande voor Israël – dat de dienaar van de HEERE had moeten zijn – dat Hij deze naam aan een heidense vorst geeft en dat Hij hem moet gebruiken om Zijn eigen volk te tuchtigen.

Door Nebukadnezar zal de HEERE alles van Zijn volk wegnemen wat een mens vreugde geeft (*vers 10*). Er zullen geen vreugdevolle gebeurtenissen meer plaatsvinden en geen uitingen van vreugde meer gehoord worden; er zal niets meer van het land komen wat gemalen kan worden om brood van te maken; er zal geen olie meer zijn om licht te geven. In geestelijke zin betekent het dat liefde en blijdschap zullen verdwijnen en dat geestelijk voedsel en het licht van de Geest zullen ontbreken. Gods volk zal in hongersnood en geestelijke duisternis terechtkomen. Het is altijd een trieste ervaring als we zien dat huizen of gezinnen waar vroeger blijdschap was, verwoest zijn door de zonde die ingang heeft gekregen bij een of meer leden van dat gezin.

Het oordeel zal zeventig jaar lang duren (*vers 11*). Dan zal het land zijn sabbatten krijgen, die het volk uit hebzucht het land zo lange tijd niet heeft gegeven. Daardoor is het volk ongehoorzaam geworden aan het woord van de HEERE hierover (*Lv 25:3-*

Zes jaar mag u uw akker bezaaien, zes jaar mag u uw wijngaard snoeien en de opbrengst ervan inzamelen. Maar in het zevende jaar moet het voor het land sabbat zijn, een periode van volledige rust, een sabbat voor de HEERE. Uw akker mag u niet bezaaien en uw wijngaard mag u niet snoeien. (Lv 25:3-4)

4; 26:33-35; zie ook 2Kr 36:20-21). Gedurende die tijd zal het volk in ballingschap zijn, weggevoerd naar Babel. Het is de eerste aankondiging over de duur van de periode van de ballingschap. Zeventig jaar is de periode van een mensenleven (zie Ps 90:10a; Js 23:15).

Ik zal u dan onder de heidenvolken verstrooien en Ik zal achter u een zwaard trekken. Uw land zal een woestijn worden en uw steden een puinhoop. Dan zal het land behagen scheppen in zijn sabbats[jaren], alle dagen dat het verwoest ligt en u in het land van uw vijanden bent. Dan zal het land rusten en zal het behagen scheppen in zijn sabbats[jaren]. Alle dagen dat het verwoest ligt, zal het rusten, omdat het niet rustte gedurende uw sabbatten, toen u het bewoonde. (Lv 26:33-35)

Oordeel over Babylon | verzen 12-14

12 Maar het zal gebeuren wanneer de zeventig jaar voorbij zijn, dat Ik de koning van Babel en dat volk – spreekt de HEERE – hun ongerechtigheid zal vergelden, en [ook] het land van de Chaldeeën en Ik zal dat maken tot eeuwige woestenijen. 13 Ik zal over dat land al de woorden brengen die Ik daarover gesproken heb, al wat in dit boek geschreven is, wat Jeremia geprofeeterd heeft over al deze volken. 14 Want vele volken en grote koningen zullen zich door hen laten dienen. Zo zal Ik hun naar hun daden en naar het werk van hun handen vergelden.

Het oordeel is beperkt tot zeventig jaar. Na die zeventig jaar is ook de tijd gekomen dat God Zijn tuchtroede, Babel, zal oordelen (vers 12). Hij zal dat doen, omdat Nebukadnezar in het uitvoeren van zijn opdracht verder is gegaan dan de HEERE wilde. De HEERE gebruikte Babel niet vanwege enige voortreffelijkheid van dat volk, maar vanwege de zonden van Zijn eigen volk. Ook de volken zaaien wat ze oogsten. Dat is een algemeen geldende regel voor ieder mens en elk volk (Gl 6:7).

Dwaalt niet, God laat zich niet bespotten. Want wat een mens zaait, dat zal hij ook oogsten. (Gl 6:7)

God zal Zijn oordeel over Babel – en ook over andere volken – brengen overeenkomstig alles wat in dit boek van Jeremia staat en wat Jeremia heeft gesproken (vers 13). Jeremia was ook tot profeet voor al de volken aangesteld (Jr 1:10). God heeft Zich ook tegenover de volken niet onbetuigd gelaten. Hij zal alle daden en al het werk van de handen van de mens vergelden (vers 14).

De beker van Gods toorn | verzen 15-29

15 Want zo heeft de HEERE, de God van Israël, tegen mij gezegd: *Neem deze beker van de wijn van de grimmigheid uit Mijn hand, en*

geef die te drinken aan al de volken tot wie Ik u zend, 16 zodat zij drinken en waggelen en zich als een waanzinnige gedragen vanwege het zwaard dat Ik onder hen zend. 17 Toen nam ik deze beker uit de hand van de HEERE en gaf die te drinken aan al de volken tot wie de HEERE mij gezonden had:

18 aan Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten, om die te maken tot een puinhoop, tot een verschrikking, tot een aanfluiting en tot een vloek, zoals het heden ten dage is,

19 aan de farao, de koning van Egypte, zijn dienaren, zijn vorsten en heel zijn volk,

20 aan alle mensen van allerlei herkomst en al de koningen van het land Uz, aan al de koningen van het land van de Filistijnen, aan Askelon, Gaza, Ekron en het overblijfsel van Asdod,

21 aan Edom, Moab en de Ammonieten,

22 aan al de koningen van Tyrus, al de koningen van Sidon, en de koningen van de kustlanden die liggen aan de overkant van de zee,

23 aan Dedan, Tema, Buz, en allen die kaalgeschoren zijn aan [hun] slapen,

24 aan al de koningen van Arabië en al de koningen van de gemengde bevolking die in de woestijn woont,

25 aan al de koningen van Zimri, al de koningen van Elam en al de koningen van Medië,

26 aan al de koningen van het noorden, die dichtbij en veraf zijn, de een na de ander; ja, aan al de koninkrijken van de aarde, die op de aardbodem zijn. Na hen zal de koning van Sesach drinken.

27 Dan moet u tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Drink, word dronken, spuw uit, val neer zodat u niet [weer] opstaat, vanwege het zwaard dat Ik onder u zend. 28 Mocht het gebeuren dat zij weigeren de beker uit uw hand te nemen om te drinken, dan zult u tegen hen zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten: Drinken zult u! 29 Want zie, in de stad waarover Mijn Naam is uitgeroepen, begin Ik met onheil aan te richten en zou u [dan] in enig opzicht voor onschuldig worden gehouden? U zult niet voor onschuldig worden gehouden, want Ik roep het zwaard op tegen alle bewoners van de aarde, spreekt de HEERE van de legermachten.

Ook de volken om Israël heen zullen niet aan Gods toorn ontkomen. Jeremia moet “*deze beker van de wijn van de grimmigheid*” uit Gods hand ook aan die volken te drinken geven (*vers 15*). De beker is een bekend beeld in de Schrift om de toorn van God mee aan te duiden (*zie Jr 49:12; 51:7; Jb 21:20; Ps 60:3; Js 51:17, 22; Ez 23:31; Mk 10:39; 14:36; Jh 18:11; Op 14:8, 10; 16:19; 18:6*). Ook tegen de volken zal God Zijn dienaar, de koning van Babel, zenden. Nebukadnezar is Zijn zwaard dat Hij onder hen zendt (*vers 16*). Dat zal hen zo slaan, dat ze de controle over hun weg en over hun verstand verliezen.

Als trouwe profeet doet Jeremia wat de HEERE tegen hem zegt. Het is geen aangename opdracht, maar hij neemt de beker uit de hand van de HEERE en geeft die aan al de volken te drinken tot wie de HEERE hem gezonden had (*vers 17*). De rampen die over de volken komen, worden door de satan uitgevoerd, want boze heersers veroveren en verdelgen de volken. Zij laten zich niet leiden door God, maar door de satan. Toch is ook de satan uiteindelijk niet meer dan een middel in Gods hand om de volken tot de erkenning te brengen dat Hij, de HEERE, God is.

Bij dit oordeel over de volken (*verzen 18-26*) begint de HEERE met het oordeel over Jeruzalem en de steden van Juda, haar koningen en haar vorsten (*vers 18; zie vers 29*). Jeruzalem en Juda hebben niets geleerd van Gods oordeel over de tien stammen, die op dit moment al zijn weggevoerd. Dan volgen de oordelen over de andere volken. De oordelen over veel volken die hier worden genoemd, zal Jeremia later in dit boek uitvoeriger beschrijven (*zie Jr 46-51*).

Met Sesach (*vers 26*) wordt, zo wordt door meerdere uitleggers aangenomen, Babel bedoeld, wat na de opsomming van de voorgaande rijken wel aannemelijk is. Na de oordelen die Babel als de tuchtroede van de HEERE over de diverse volken heeft uitgevoerd, zal dat volk zelf de beker van Gods toorn moeten drinken. Zij verdienen dat oordeel omdat ook zij zich aan vele misdragingen hebben schuldig gemaakt. Ze hebben niets geleerd van de oordelen die ze hebben uitgevoerd, maar dit in hoogmoed gedaan.

Wij zullen er verstandig aan doen om het kleine beetje kennis dat we bezitten met wijsheid te gebruiken. Wijsheid kunnen we opdoen door ervaring, door levenslessen uit ons eigen leven, maar ook door wat we

zien in het leven van anderen. Wat we bij anderen zien, moeten we ter harte nemen. Dat zal ons voor veel persoonlijk leed bewaren.

Jeremia moet tegen de volken spreken namens “de HEERE van de legermachten, de God van Israël” (vers 27). Namens Hem moet hij zeggen dat God door Babel Zijn zwaard onder hen zendt, zodat ze zich zullen bekeren tot Hem. Doen ze dat niet, dan zullen ze niet weer opstaan. Weigering om Gods tucht te ondergaan roept om een nog krachtiger uitoefening ervan (vers 28). De HEERE wijst erop dat Hij Zijn eigen stad niet spaart, maar juist daar begint met Zijn oordeel (vers 29; vgl. 1Pt 4:17; Ez 9:6). Dan moeten de volken niet denken dat zij zullen ontkomen aan een even rechtvaardig oordeel dat over hen zal komen vanwege hun vele en hardnekkige zonden (Sp 11:31).

Want het is nu <de> tijd dat het oordeel begint bij het huis van God; als het echter eerst bij ons [begint], wat zal het einde zijn van hen die het evangelie van God niet gehoorzamen? (1Pt 4:17)

Dood ouderen, jongemannen en meisjes, kleine kinderen en vrouwen, om hen te gronde te richten. Raak echter niemand aan op wie het merkteken is. Begin vanuit Mijn heiligdom. Toen begonnen zij bij de oudere mannen die zich vóór het huis bevonden. (Ez 9:6)

Zie, een rechtvaardige krijgt vergelding op aarde, hoeveel te meer de goddeloze en de zondaar! (Sp 11:31)

De hele wereld geoordeeld | verzen 30-38

30 *En ú moet tegen hen al deze woorden profeteren, en tegen hen zeggen:*

De HEERE zal brullen [als een leeuw] vanuit de hoogte, vanuit Zijn heilige woning Zijn stem laten klinken.

Hij zal geweldig brullen tegen Zijn woonplaats,

Hij zal een vreugderoep als van [druiven]tredders aanheffen tegen alle bewoners van de aarde.

31 *[Vreselijk] gedruis zal komen tot aan het einde der aarde, want de HEERE heeft een rechtszaak met de volken;*

Hij zal een rechtszaak voeren met alle vlees.

De goddelozen heeft Hij overgegeven aan het zwaard, spreekt de HEERE.

32 *Zo zegt de HEERE van de legermachten:*

Zie, onheil gaat uit

van volk tot volk.

Een zware storm wordt opgewekt

van de uithoeken van de aarde.

- 33 *De door de HEERE dodelijk gewonden zullen op die dag van het [ene] einde der aarde tot aan het [andere] einde der aarde liggen. Er zal over hen geen rouw bedreven worden, zij zullen niet verzameld en niet begraven worden: tot mest op de aardbodem zullen zij zijn.*
- 34 *Weeklaag, herders, en schreeuw het uit!
Wentel u in de as, gebieders van de kudde!
Want uw dagen zijn aangebroken, dat men afslachten zal,
en uw verstrooiing, zodat u zult vallen als kostbaar vaatwerk.*
- 35 *De [mogelijkheid tot] ontvluchten voor de herders gaat verloren,
de [mogelijkheid tot] ontkoming voor de gebieders van de kudde.*
- 36 *Hoor het geschreeuw van de herders,
en het gejammer van de gebieders van de kudde,
omdat de HEERE hun weide verwoest.*
- 37 *De vredige weiden worden vernield
vanwege de brandende toorn van de HEERE.*
- 38 *Als een jonge leeuw heeft Hij Zijn schuilplaats verlaten,
want hun land is geworden tot een woestenij
vanwege de brandende [toorn] van de onderdrukker,
ja, vanwege Zijn brandende toorn.*

Jeremia wordt aangespoord zijn boodschap te brengen (vers 30). Hij moet al de voorgaande woorden profeteren en daarbij wijzen, niet op Babel, maar op de HEERE. De HEERE brult “vanuit de hoogte, vanuit Zijn heilige woning”, dat is vanuit de hemel. Zijn brullen is “tegen Zijn woonplaats” op aarde, vanwege alle ongerechtigheid die daar plaatsvindt. Het is ook tegen de vijanden. Zijn brullen is tegelijk een vreugderoep, want het oordeel over alle bewoners van de aarde betekent tegelijk de uitredding van het gelovig overblijfsel.

Het oordeel, het zwaard, dat Hij over de volken, de goddelozen, alle vlees, brengt, zal gebeuren in de vorm van een rechtszaak (vers 31). Hij zal de rechtmatigheid van het oordeel onomstotelijk aantonen. Het zwaard dat Hij brengt, is het onheil dat van volk tot volk uitgaat (vers 32). De volken brengen elkaar om. Hij laat de volken in hun eigen zwaard vallen. De legermacht van Babel is de zware storm die over de aarde trekt, de volken onderwerpt en velen doodt.

Tegelijk zijn het “de door de HEERE dodelijk gewonden” (vers 33). Hij doet het door de hand van Babel. De aarde ligt vol lijken. Dat is het directe

gevolg van de heerszucht en onderwerping van volken. Dit kunnen we toepassen op heerszucht in persoonlijke verhoudingen en ook in de gemeente. Dat veroorzaakt ook veel slachtoffers.

Een grote oorzaak van de ellende in de wereld is het gedrag van hen die zorg zouden moeten besteden, de herders (*vers 34*). Herders zijn "gebieders", heersers, geworden. Ze hebben zichzelf geweid in plaats van de kudde. Maar hun dagen zijn geteld. Niet de schapen zullen afgeslacht worden, maar zij. Anderen zullen verstrooid worden. Er zal geen mogelijkheid voor hen zijn om te ontvluchten of te ontkomen (*vers 35*). Zedekia heeft dat aan den lijve ondervonden.

Ze zullen schreeuwen en jammeren omdat hun winstbronnen door de HEERE verwoest zijn (*vers 36*). Op plaatsen waar zij eerst in vrede meenden te zijn, heeft de brandende toorn van de HEERE vernieling aangericht (*vers 37*). De HEERE oefent het oordeel uit. Hij heeft Zich lange tijd verborgen gehouden, alsof Hij in een schuilplaats was (*vers 38*). Maar de tijd komt dat Hij als een jonge leeuw in grote kracht tevoorschijn komt en zal oordelen. Het land zal tot een woestenij worden. Dat zal op korte termijn gebeuren door de verdrukker Nebukadnezar als instrument van de brandende toorn van de HEERE.

Jeremia 26

De tempeltoespraak in de *verzen 1-6* is te zien als een samenvatting van de tempeltoespraak in *hoofdstuk 7*. Daar gaat het om de inhoud van de boodschap van Jeremia, terwijl het in dit hoofdstuk vooral gaat om de reactie van alle toehoorders, die we vanaf *vers 7* zien.

De tempeltoespraak | *verzen 1-6*

1 In het begin van het koningschap van Jojakim, de zoon van Josia, koning van Juda, kwam dit woord van de HEERE: 2 Zo zegt de HEERE: Ga in de voorhof van het huis van de HEERE staan en spreek tot alle steden van Juda die komen om zich neer te buigen [in] het huis van de HEERE, alle woorden die Ik u geboden heb tot hen te spreken. Doe er geen woord van af. 3 Misschien zullen zij luisteren en zich bekeren, allen van hun slechte weg. Dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik hun denk aan te doen vanwege hun slechte daden. 4 Zeg dan tegen hen: Zo zegt de HEERE: Als u niet naar Mij wilt luisteren door te wandelen volgens Mijn wet, die Ik u heb voorgehouden, 5 door te luisteren naar de woorden van Mijn dienaren, de profeten, die Ik vroeg en laat tot u zend, en u niet hebt willen luisteren, 6 dan zal Ik dit huis maken als Silo, en deze stad zal Ik maken tot een vloek voor alle volken van de aarde.

De gebeurtenissen in dit hoofdstuk vinden plaats “*in het begin van het koningschap van Jojakim*” (*vers 1*). Die in het vorige hoofdstuk vinden plaats in het vierde jaar van Jojakim (*Jr 25:1*). We gaan dus terug in de tijd. Jeremia moet nu naar de tempel gaan en in de voorhof prediken tot het volk dat daar komt om zich daar neer te buigen voor de HEERE (*vers 2*). De voorhof is een verzamelplaats van mensen. Daar heeft Jeremia dus een groot gehoor.

Hij moet tot hen alle woorden spreken die de HEERE hem heeft geboden om te spreken. Hij mag er niets van afdoen. Dat zegt de HEERE omdat de boodschap hard is en Jeremia geneigd kan zijn die te verzachten door iets weg te laten. Die neiging heeft elke dienaar van het Woord. Het is ook vaak gebeurd dat de boodschap van Gods Woord is aangepast aan de natuurlijke mens. Dat mag niet gebeuren. We moeten de hele raad van God verkondigen en niets achterhouden (*zie en vgl. Hd 20:27*).

Gods doel met de prediking van Jeremia is de bekering van Zijn volk (*vers 3*). “Misschien” zullen ze luisteren. De HEERE veronderstelt dat ze toch nog luisteren. Als ze luisteren en zich bekeren, zal Hij berouw krijgen over het kwaad dat Hij van plan is over hen te brengen. We zien hier het voornemen van God om boosdoeners te straffen. We zien hier ook dat Hij gelegenheid geeft aan die straf te ontkomen. De voorwaarde is ook duidelijk: bekering.

Wat God gaat doen als zij zich niet bekeren, wordt net zo duidelijk door Jeremia voorgesteld. Hij moet tegen hen zeggen wat er gebeurt als zij niet naar de HEERE luisteren (*vers 4*). Luisteren is niet alleen horen, maar ook gehoorzamen, wat zal blijken uit een wandelen volgens de wet van de HEERE die Hij hun heeft voorgehouden. De HEERE heeft Zich ingespannen om Zijn volk de wet voor te houden, want Hij heeft Zijn dienaren, de profeten, voortdurend tot hen gezonden (*vers 5*). Hij moet echter vaststellen dat ze niet hebben willen luisteren.

Blijft dit zo, dan zal Hij het huis waar ze gekomen zijn om zich neer te buigen (*zie vers 1*), – dat is de tempel –, maken als Silo (*vers 6; Jr 7:14*). Jeruzalem zal in plaats van een zegen (*zie en vgl. Gn 12:3*) een vloek worden voor alle volken van de aarde.

Arrestatie en veroordeling van Jeremia | *verzen 7-11*

7 De priesters, de profeten en heel het volk hoorden Jeremia deze woorden spreken in het huis van de HEERE. 8 Het gebeurde zodra Jeremia geëindigd had uit te spreken alles wat de HEERE geboden had tot heel het volk te spreken, dat de priesters, de profeten en heel het volk hem grepen en zeiden: U zult zeker sterven! 9 Waarom hebt u in de Naam van de HEERE geprofeteerd: Dit huis zal worden als Silo en deze stad zal verwoest worden, zodat er geen inwoner [meer] is? En heel het volk liep te hoop tegen Jeremia in het huis van de HEERE. 10 Toen nu de vorsten van Juda deze woorden hoorden, kwamen zij uit het huis van de koning [naar] het huis van de HEERE, en gingen bij de ingang van de nieuwe poort [van het huis] van de HEERE, zitten. 11 Toen zeiden de priesters en de profeten tegen de vorsten en tegen heel het volk: Deze man heeft de doodstraf [verdiend], want hij heeft geprofeteerd tegen deze stad, zoals u met eigen oren gehoord hebt.

Het gezelschap van luisteraars dat zich in de voorhof van de tempel bevindt, hoort Jeremia spreken (*vers 7*). We zouden denken dat een dergelijk gezelschap van aanbidder openstaat voor het woord van de HEERE. Het tegendeel is echter het geval. Ze zijn ten diepste beledigd. Ze laten Jeremia uitspreken, maar dan grijpen ze hem, terwijl ze roepen dat hij zeker zal sterven (*vers 8*). Nog voordat het proces is gevoerd, staat de veroordeling al vast. De priesters en profeten staan hierbij vooraan. Zij die het volk moeten voorgaan in het dienen van de HEERE, gaan het volk voor in het verwerpen van Zijn profeet. Voor hen allen is Jeremia een valse profeet en ze willen hem als zodanig berechten (*vgl. Dt 18:20*). Zo is het ook met de Heer Jezus gegaan.

Maar de profeet die overmoedig handelt door een woord in Mijn Naam te spreken dat Ik hem niet geboden heb te spreken, of die in de naam van andere goden spreekt, die profeet zal sterven. (Dt 18:20)

De aanklacht wordt direct geuit door de priesters en profeten. Ze vinden het ontoelaatbaar dat Jeremia de teloorgang van de tempel en de stad, hun nationale trots, heeft aangekondigd (*vers 9*). Hij heeft het zelfs gewaagd dit in de Naam van de HEERE te doen. Zoiets kan nooit van de HEERE zijn, zo beweren ze. Over de oproep van Jeremia om zich te bekeren reppen ze met geen woord.

Dan lezen we voor de eerste (maar niet de laatste) keer dat het leven van Jeremia wordt bedreigd. De hele woedende menigte komt op hem af, wat een angstaanjagende ervaring voor hem moet zijn. Ook Paulus en Stéfanus en bovenal de Heer Jezus hebben te midden van woede menigten gestaan die hen in hun godsdienstig fanatisme wilden vermoorden. Bij Stéfanus waren zijn woorden over de tempel voor de leiders van het volk doorslaggevend in het besluit hem ter dood te brengen (*zie Hd 6:13*).

En terwijl zij hem trachtten te doden, werd aan de overste van de legerafdeling gemeld dat heel Jeruzalem in verwarring was; deze nam onmiddellijk soldaten en hoofdliepen met zich mee en liep snel op hen af. Toen zij nu de overste en de soldaten zagen, hielden zij op Paulus te slaan. (Hd 21:31-32)

De politieke leiders van het volk horen het rumoer en komen uit het huis van de koning naar de tempel (*vers 10; vgl. Hd 21:31-32*). Ze nemen plaats in de nieuwe poort van de tempel om recht te spreken (*vgl. Dt 21:18-19; zie ook Ru 4:1-11*). De priesters en profeten richten zich tot de rechters en het hele volk

Wanneer iemand een opstandige, ongehoorzame zoon heeft die niet naar de stem van zijn vader en naar de stem van zijn moeder luistert, en hij, [ook] als zij hem gestraft hebben, niet naar hen luistert, moeten zijn vader en zijn moeder hem grijpen en naar buiten brengen, naar de oudsten van zijn stad, naar de poort van zijn [woon]plaats. (Dt 21:18-19)

en eisen dat Jeremia gedood wordt, want hij heeft hun nationale trots gekrenkt (*vers 11*). Dat vraagt toch niet om nadere uitleg, want de vorsten hebben het toch zelf gehoord?

Verdediging van Jeremia | *verzen 12-15*

12 Maar Jeremia zei tegen al de vorsten en tegen heel het volk: De HEERE heeft mij gezonden om tegen dit huis en tegen deze stad te profeteren alle woorden die u gehoord hebt. 13 Nu dan, maak uw wegen en uw daden goed en luister naar de stem van de HEERE, uw God. Dan zal het de HEERE berouwen over het kwaad dat Hij over u uitgesproken heeft. 14 Ik echter, zie, ik ben in uw hand. Doe met mij zoals goed en recht is in uw ogen. 15 Alleen moet u goed weten: als u mij doodt, brengt u onschuldig bloed over uzelf, over deze stad en over de inwoners ervan, want in waarheid, de HEERE heeft mij naar u toe gezonden om al deze woorden ten aanhoren van u uit te spreken.

Jeremia verdedigt zich tegen de aanklacht van de priesters en profeten, waarbij hij zich richt tot al de vorsten en heel het volk (*vers 12*). Hij spreekt zonder aarzeling, moedig en ernstig, zonder de vraag om hem genadig te zijn. Hij beroept zich op zijn roeping door de HEERE. Zijn eerste verweer is dat hij door niemand anders dan door de HEERE gezonden is. Hij heeft Diens woorden gesproken. Daar heeft hij zelf ook rust in en daarom kan hij onbevreesd verder getuigen. Onverschrokken herhaalt hij, dat de HEERE het kwaad niet zal laten komen als ze luisteren naar Zijn stem (*vers 13*). Ze konden zich nog bekeren.

Wat hemzelf betreft, hij weet dat zijn leven in de hand van de HEERE is. Daarom kan hij zeggen dat hij in hun hand is en dat ze met hem mogen doen naar wat recht is in hun ogen (*vers 14*), want met de wil van de HEERE rekenen ze toch niet. Hij probeert niet zich aan hun macht te onttrekken en pleit niet voor zijn leven. Hij kijkt de dood moedig in de ogen.

Hij laat hun echter wel weten dat als ze hem doden, ze onschuldig bloed vergieten en dat bloed daarom over zichzelf, de stad en de inwoners brengen (*vers 15*). Dat is ook zo gebeurd met het vermoorden van de Heer Jezus (*zie Mt 27:25*). Jeremia blijft zonder vrees belijden dat hij de waarheid

heeft gezegd. De HEERE heeft hem gezonden met de woorden die hij heeft gesproken. Hem vermoorden verandert daar niets aan.

Vrijlating van Jeremia | *verzen 16-19*

16 Toen zeiden de vorsten en heel het volk tegen de priesters en tegen de profeten: Deze man heeft niet de doodstraf [verdiend], want hij heeft in de Naam van de HEERE, onze God, tot ons gesproken. 17 Ook stonden er mannen op uit de oudsten van het land. Zij zeiden tegen heel het verzamelde volk: 18 Micha uit Moreset heeft in de dagen van Hizkia, koning van Juda, geprofeteerd. Hij zei tegen heel het volk van Juda: Zo zegt de HEERE van de legermachten:

*Sion zal [als] een akker omgeploegd worden,
Jeruzalem zal [tot] puinhopen worden
en de berg van dit huis tot hoogten in het woud.*

19 Hebben Hizkia, de koning van Juda, en heel Juda hem ooit ter dood laten brengen? Vreesde hij niet de HEERE? Trachtte hij niet het aangezicht van de HEERE gunstig te stemmen, zodat het de HEERE berouwde over het kwaad dat Hij over hen uitgesproken had? Wij zijn bezig onszelf een groot kwaad aan te doen!

De rechters en heel het volk zijn overtuigd van de onschuld van Jeremia (*vers 16*). Hier is het volk het weer met de rechters eens. De volksmassa verandert zo gemakkelijk van mening (*vgl. vers 9*). Dat zien we ook bij hun beoordeling van de Heer Jezus, maar dan omgekeerd. Eerst roepen ze: “Hosanna! Gezegend Hij Die komt in de Naam van de Heer” (*Jh 12:13*) en vijf dagen later: “Weg met [Hem]! Weg met [Hem]! Kruisig Hem!” (*Jh 19:15*).

De rechters richten zich tot de aanklagers, de priesters en profeten. Ze spreken Jeremia tegenover hen vrij van de aanklacht en bevestigen de waarheid van wat hij heeft gezegd. Ze erkennen hem als een man die in de Naam van de HEERE tot hen heeft gesproken. Dat is anders dan het bij de Heer Jezus is gegaan. Hoewel Pilatus meerdere keren van Hem zei dat Hij niets had gedaan wat de dood verdiende, eiste het volk, onder aanvoering van de priesters, dat Hij zou worden gedood. Die eis heeft Pilatus ingewilligd.

De vorsten worden in hun beoordeling van Jeremia bijgevallen door mannen uit de oudsten van het land (*vers 17*). Die wijzen op een soortgelijk geval uit de geschiedenis van Gods volk toen ook tegen de tempel

werd gepredikt. Wij zouden zeggen: ze kennen hun Bijbel en weten daaruit het juiste te citeren op het juiste moment. Ze herinneren aan de profeet Micha uit Moreset (zie *Mi 1:1*), die in de dagen van Hizkia heeft geprofeteerd met woorden die veel lijken op wat Jeremia heeft gezegd (*vers 18*). Ze citeren daarbij de woorden van Micha (zie *Mi 3:12*). Net als de oudsten moeten ook wij een trouwe prediker van het Woord niet afwijzen, maar ontvangen, ook al bevalt de boodschap ons niet direct.

De oudsten wijzen op de reactie van Hizkia op de prediking van Micha. Ze doen dat in de vorm van enkele vragen waarop slechts één antwoord mogelijk is. Door dat op deze wijze te doen worden de hoorders gedwongen zelf dat antwoord te geven. Hizkia en heel Juda hebben Micha niet ter dood gebracht, want hij vreesde de HEERE (*vers 19*). Hij heeft de boodschap ook ter harte genomen, want hij zocht de gunst van de HEERE om het kwaad af te wenden.

De laatste woorden van de oudsten zijn een waarschuwing. Ze erkennen dat ze bezig zijn zichzelf een groot kwaad aan te doen door hun verwerping van Jeremia. Maar de vraag is of er ook een echt werk in het geweten is. Het citeren van Gods Woord is goed. Het bewaart voor het begaan van een misdaad. Maar gebeurt dit om zelf niet in problemen te raken of gebeurt het uit een overtuigd geweten voor God? Ze zijn bezig zichzelf een groot kwaad aan te doen. Maar waar is het bewustzijn dat ze bezig zijn God grote oneer aan te doen door niet naar Hem te luisteren?

De moord op Uria | *verzen 20-24*

20 Er was nog een man die in de Naam van de HEERE profeteerde: Uria, de zoon van Semaja, uit Kirjath-Jearim. Hij profeteerde tegen deze stad en tegen dit land overeenkomstig al de woorden van Jeremia. 21 Toen koning Jojakim met al zijn dappere helden en al de vorsten zijn woorden hoorden, wilde de koning hem ter dood brengen. Toen Uria [dat] hoorde, werd hij bevoeesd. Hij vluchtte en kwam in Egypte, 22 maar koning Jojakim stuurde mannen [naar] Egypte: Elnathan, de zoon van Achbor, en [andere] mannen met hem, naar Egypte. 23 Die haalden Uria uit Egypte en brachten hem naar koning Jojakim. Toen sloeg hij hem met het zwaard en wierp zijn dode lichaam op de begraafplaats van het gewone volk. 24 Maar

de hand van Ahikam, de zoon van Safan, was met Jeremia, zodat men hem niet overgaf in de hand van het volk om hem ter dood te brengen.

Er wordt op nog een profeet gewezen en wel op Uria (*vers 20*). Net als Micha uit het vorige gedeelte, had ook hij een boodschap gelijk aan die van Jeremia. Net als Jeremia maakte ook Uria zich niet geliefd. Als Jojakim de woorden van Uria hoort, wil hij hem doden (*vers 21*). Dat maakt het contrast duidelijk met Hizkia, die boog voor de woorden die Micha sprak. Micha hoefde niet te vluchten. Zijn woorden vielen in goede aarde. Uria werd wel genoodzaakt om te vluchten, want zijn woorden stuitten op groot verzet. Soms moeten dienaren vluchten.

Uria vluchtte naar Egypte. Daar was hij echter niet veilig, want Jojakim was zo kwaad op hem, dat hij een groep mannen onder aanvoering van Elnathan achter hem aan stuurde (*vers 22*). Zij brengen Uria bij Jojakim die hem met het zwaard doodt en zijn dode lichaam met minachting behandelt (*vers 23*). Hij werpt zijn dode lichaam op de begraafplaats voor het gewone volk. Hij wordt dus niet begraven in zijn familiegraf.

Jeremia blijft echter gespaard (*vers 24*). Om hem uit de hand van zijn beschuldigers te redden gebruikt de HEERE Ahikam, de zoon van Safan.

Safan en (enkele van) zijn zonen en kleinzonen hebben in de laatste jaren van Juda een belangrijke rol gespeeld. Safan was de schrijver van koning Josia, die Josia de vondst van het wetboek meldde (*zie 2Kn 22:3-13*). Van vier zonen wordt ons in de Schrift iets meegedeeld:

- Ahikam. Deze zoon werd door Josia naar de profetes Hulda gestuurd om naar de betekenis van het gevonden wetboek te vragen (*zie 2Kn 22:12-20*). Hij voorkomt dat Jeremia wordt gedood.
- Gemarja. Deze zoon drong er bij Jojakim op aan de boekrol van Jeremia niet te vernietigen (*zie Jr 36:12,25*).
- Elasa. Deze zoon nam de brief van Jeremia mee naar de ballingen (*Jr 29:1-3*).
- Jaāzanja. Deze zoon nam deel aan de afgodendienst in de tempel (*zie Ez 8:11-12*).

Ook van twee kleinzonen van Safan wordt ons iets meegedeeld:

- Gedalja, de zoon van Ahikam. Deze kleinzoon werd door Nebukadnezar aangesteld tot gouverneur van Juda (*zie Jr 39:14; 40:5*).
- Michaja, de zoon van Gemarja. Deze kleinzoon deelde aan de vorsten mee dat de boekrol van Jeremia door Baruch werd voorgelezen (*zie Jr 36:11-25*).

Ahikam heeft nog onder Josia gediend (*zie 2Kn 22:12*). Hij is de vader van Gedalja, die door Nebukadnezar tot gouverneur over Juda is aangesteld (*zie Jr 39:14; 40:13-41:3; zie ook 2Kn 25:22*). Ahikam stelt zich aan de zijde van Jeremia en voorkomt daarmee dat deze in de hand van het volk gegeven wordt om hem te doden.

Wij kunnen niet nagaan waarom Uria wordt gedood en Jeremia gespaard blijft. Het is ermee als met Jakobus die door Herodes met het zwaard wordt gedood, terwijl de Heer Petrus uit de gevangenis bevrijdt en zo voorkomt dat Herodes ook hem met het zwaard doodt (*zie Hd 12:1-10*).

Jeremia 27

De boodschap voor de gezanten | *verzen 1-11*

1 In het begin van het koningschap van Jojakim, de zoon van Josia, de koning van Juda, kwam dit woord van de HEERE tot Jeremia: 2 Zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Maak u banden en jukken en leg die op uw nek, 3 en stuur ze naar de koning van Edom, naar de koning van Moab, naar de koning van de Ammonieten, naar de koning van Tyrus en naar de koning van Sidon, door de hand van de gezanten die naar Jeruzalem komen naar Zedekia, de koning van Juda. 4 U moet hun gebieden tegen hun heren te zeggen: Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Zo moet u zeggen tegen uw heren: 5 Ik heb de aarde gemaakt, de mens en het vee die op het aardoppervlak zijn, door Mijn grote kracht en door Mijn uitgestrekte arm, en Ik geef haar aan wie het in Mijn ogen goed is. 6 Welnu, Ik heb al deze landen gegeven in de hand van Nebukadnezar, de koning van Babel, Mijn dienaar. Zelfs ook de dieren van het veld heb Ik hem gegeven om hem te dienen. 7 Alle volken zullen hem, zijn zoon, en zijn kleinzoon dienen, totdat ook voor zijn land de tijd komt dat machtige volken en grote koningen zich door hem laten dienen. 8 En het zal gebeuren [dat] het volk of het koninkrijk dat hem, Nebukadnezar, de koning van Babel, niet wil dienen, en dat niet zijn nek wil geven onder het juk van de koning van Babel, dat volk – spreekt de HEERE – zal Ik straffen met het zwaard, met de honger en met de pest, totdat Ik hen omgebracht zal hebben door zijn hand. 9 U dan, luister niet naar uw profeten, naar uw waarzeggers, naar uw dromers, naar uw wolkenduiders en naar uw tovenaars, die tegen u zeggen: U mag de koning van Babel niet dienen. 10 Want zij profeteren u leugen, om u ver uit uw land te brengen, zodat Ik u verdrijven u omkomt. 11 Maar het volk dat zijn nek zal voegen onder het juk van de koning van Babel en hem zal dienen, dat zal Ik in zijn [eigen] land laten, spreekt de HEERE, en het zal dat bewerken en daarin wonen.

Het woord van de HEERE komt tot Jeremia in het begin van het koningschap van Jojakim (*vers 1*). [Hier moet hoogstwaarschijnlijk Zedekia in plaats van Jojakim gelezen worden (*zie verzen 3,12; Jr 28:1*).] Jeremia

vertelt wat de HEERE hem heeft opgedragen (*vers 2*). Hij moet iets uitbeelden, waardoor de boodschap des te duidelijker overkomt. Wat wordt uitgebeeld, verlevendigt de boodschap. Jeremia moet met banden en jukken op zijn nek gaan rondlopen. Het juk en de banden zijn symbolen van onderwerping, slavernij en ballingschap.

Hierdoor laat hij de toestand van ellendige slavernij zien die zeker zal komen als zijn boodschap verworpen wordt. Hij moet zijn boodschap niet alleen aan Gods volk brengen, maar ook aan vijf andere volken (*vers 3*). Hij is ook de profeet van de volken (*Jr 1:10*). Dat deze boodschap ook naar de volken gaat, is een bewijs van Gods genade.

Het lijkt erop dat deze volken een verbond met Juda wilden sluiten. Dat deze volken zich tot voor kort nog vijandig tegen Israël hadden gedragen, schijnt vergeten te zijn, omdat ze nu dezelfde vijand hebben als Israël. Ze zoeken de steun van Israël om zich samen sterk te maken tegen de koning van Babel en zich zo aan Gods tucht te onttrekken. Daarvoor hadden ze gezanten naar Zedekia gestuurd. Maar dit, waarschijnlijk geheime, overleg is voor de HEERE niet verborgen. Hij heeft een woord voor al deze gezanten dat Hij openlijk door Zijn dienaar laat verkondigen.

Jeremia moet tegen die gezanten de woorden van de HEERE van de legermachten, de God van Israël, spreken (*vers 4*). God is de almachtige God en in het bijzonder de God van Israël, maar Hij is ook de God van de volken (*zie Rm 3:29*). Hij stelt Zich aan de volken voor als de Schepper van de aarde, de mens en het vee (*vers 5*). Ook wijst Hij op Zijn grote kracht waarmee Hij elk volk en ieder mens daarop een plaats geeft zoals het goed is in Zijn ogen.

Hij, Die groot in kracht is, heeft de heerschappij over de aarde, mens en dier, in de hand van Nebukadnezar gegeven, die Hij "Mijn dienaar" noemt (*vers 6*). De dieren worden genoemd

om aan te geven hoe verstrekkend het gezag van Nebukadnezar is (*Jr 28:14; Dn 2:38*). De HEERE heeft ook de tijdsduur van de heerschappij van Nebukadnezar bepaald (*vers 7*). Hij zal nog worden opgevolgd door

zijn zoon Evil Medorach (*zie Jr 52:31*) en zijn kleinzoon Belsazar (*Dn 5:2*). Zijn heerschappij zal dus niet kortdurend zijn. Maar ook voor hem

Overal waar de mensenkinderen wonen, heeft Hij de dieren van het veld en de vogels in de lucht in uw hand gegeven. Hij heeft u aangesteld tot heerser over dit alles. U bent dat gouden hoofd. (Dn 2:38)

komt de tijd dat zijn heerschappij hem wordt ontnomen (Dn 5:30) en hij zelf andere volken zal dienen. Het bewijst dat God alle volken in Zijn hand heeft. Hij geeft ze in de hand van Nebukadnezar, maar maakt ook een eind aan het rijk van Nebukadnezar.

In diezelfde nacht werd Belsazar, de koning van de Chaldeeën, gedood. (Dn 5:30)

Als wij naar de geschiedenis van de volken kijken, lijkt het alsof God Zich niet met hen bemoeit. Maar hier zien wij dat de volken net zo goed onder Zijn bestuur staan als Zijn eigen volk. God regeert, niet de heersers van de wereld. We moeten in Gods heiligdom zijn, het heiligdom van Zijn Woord, om dat te zien.

God laat ongehoorzaamheid aan Zijn bevel niet ongestraft (vers 8). Wie zich niet aan Nebukadnezar onderwerpt, verzet zich tegen Zijn wil. De straf daarvoor is dat Hij dat volk of koninkrijk zal overgeven aan zwaard, honger en pest. Daardoor zal Hij zijn kracht breken en zal Hij het door zijn hand ombrengen. Wie het juk van Babel van zijn hals werpt, zal zich nog grotere ellende op de hals halen.

Jeremia waarschuwt de gezanten om niet te luisteren naar al die mensen die hen oproepen om de koning van Babel niet te dienen (vers 9). Het zijn geen dienaren van God, maar "uw profeten, ... uw waarzeggers" enz., allemaal mensen van deze vijf koninkrijken die onder demonische invloed staan. Dat maakt het verschil. De valse profeten zijn een internationaal kwaad. In tijden van crisis dienen allerlei toekomstvoorspellers zich aan die wel even zullen zeggen hoe het zal gaan. Ze vinden een goede aftrek voor hun boodschap, want mensen willen wel geïnformeerd worden over de toekomst, als het maar niet door de waarheid is.

Deze mensen spreken allemaal leugens uit waardoor ze ver uit hun land zullen worden gebracht, waaruit de HEERE hen verdrijft en zij omkomen (vers 10). Wie echter luistert naar de HEERE en zich aan de koning van Babel overgeeft, zal in zijn land worden gelaten (vers 11). Hij zal daarin wonen en dat bewerken voor zijn levensonderhoud, zodat hij daar in leven blijft.

Toespraak tot Zedekia | verzen 12-15

12 Daarop sprak ik tot Zedekia, de koning van Juda, overeenkomstig al deze woorden: Breng uw nekken onder het juk van de koning van

Babel, dien hem en zijn volk, en u zult leven. 13 Waarom zouden u en uw volk sterven door het zwaard, door de honger en door de pest, zoals de HEERE gesproken heeft van het volk dat niet de koning van Babel wil dienen? 14 Luister dan niet naar de woorden van de profeten die tegen u zeggen: U mag de koning van Babel niet dienen, want zij profeteren u leugen. 15 Want Ik heb hen niet gezonden, spreekt de HEERE, zij profeteren in Mijn Naam leugen, zodat Ik u zal verdrijven en u zult omkomen, u en de profeten die tegen u profeteren.

Na zijn woorden tot de vijf volken richt Jeremia nu het woord tot Zedekia en roept hem op zich over te geven aan de koning van Babel (vers 12). Hij doet een beroep op zijn nuchtere verstand (vers 13). Waarom zouden ze sterven? Niemand wil toch dood? Maar dat is wel wat hem en zijn volk te wachten staat als ze in ongehoorzaamheid aan wat God heeft gezegd de koning van Babel niet willen dienen. Hij moet niet luisteren naar de leugenprofeten die het tegendeel beweren door te zeggen dat ze de koning van Babel niet moeten dienen (vers 14). Jeremia zegt er duidelijk bij dat die profeten niet door de HEERE gezonden zijn en dat zij in Zijn Naam leugen profeteren (vers 15). Het gevolg is dat Zedekia met zijn profeten zal omkomen.

Het is hetzelfde als vandaag. De mensen geloven iedereen liever dan een echte profeet van de HEERE. De reden daarvan is duidelijk. Een echte profeet roept op tot bekering, tot een breken met de zonde. Dat wil een mens niet. Hij wil zijn eigen leven blijven leven. Tot dat laatste sporen de valse profeten aan met hun valse beloften van vrede.

Waarschuwing voor priesters en volk | *verzen 16-22*

16 Ook tot de priesters en heel dit volk sprak ik: Zo zegt de HEERE: Luister niet naar de woorden van uw profeten, die tegen u profeteren: Zie, de voorwerpen van het huis van de HEERE worden nu snel uit Babel teruggebracht, want zij profeteren u leugen. 17 Luister niet naar hen. Dien de koning van Babel, en u zult leven. Waarom zou deze stad [tot] een puinhoop worden? 18 Maar als zij profeten zijn en als het woord van de HEERE bij hen is, laten zij toch bij de HEERE van de legermachten erop aandringen dat de voorwerpen die in het huis van de HEERE, in het huis van de koning van Juda en in Jeruzalem zijn overgebleven, niet in Babel terechtkomen. 19

Want zo zegt de HEERE van de legermachten over de pilaren, over de zee, en over de onderstellen en over de rest van de voorwerpen die in deze stad zijn overgebleven, 20 die Nebukadnezar, de koning van Babel, niet heeft meegenomen, toen hij Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, van Jeruzalem naar Babel in ballingschap voerde, met al de edelen van Juda en Jeruzalem – 21 ja, zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, over de voorwerpen die [in] het huis van de HEERE, het huis van de koning van Juda en [in] Jeruzalem zijn overgebleven: 22 Naar Babel zullen zij gebracht worden en daar zullen ze zijn tot de dag dat Ik ernaar zal omzien, spreekt de HEERE. Dan zal Ik ze weghalen en naar deze plaats terugbrengen.

Jeremia heeft na zijn woorden voor de vijf volken en voor koning Zedekia ook een woord voor de priesters en voor het volk (*vers 16*). Hij spreekt tot hen over de voorwerpen van het huis van de HEERE. Het gaat over hun dienst aan God. De voorwerpen die nodig zijn om God te dienen, zullen binnenkort worden teruggebracht uit Babel, zo profeteren althans de valse profeten. Valse profeten vertellen politieke en godsdienstige leugens. Politiek en godsdienst worden handig met elkaar verbonden. Leugenprofeten gaan altijd in tegen Gods Woord, zowel in het dienen van de overheid als in het dienen van God. Ze geven niet aan de keizer wat van de keizer is en ook geven ze niet aan God wat van God is (*zie Lk 20:22-26*).

Jeremia weerspreekt de leugenprofeten zonder omhaal van woorden. De priesters en het volk moeten niet naar hen luisteren (*vers 17*). Als ze naar de HEERE luisteren en de koning van Babel dienen, zullen ze leven. Laat ze dat toch inzien! Waarom zou de stad tot een puinhoop worden? Als die profeten echte profeten zijn, kunnen ze dat bewijzen door er bij de HEERE op aan te dringen dat het restant aan voorwerpen van de tempel niet in Babel terechtkomt (*vers 18*). Echte profeten zijn bidders. Gebed is gemeenschap met God hebben. Het is beter om te bidden voor wat er nog is, dan om te denken aan wat verloren is gegaan.

Als wij ons buigen voor Gods tucht, zullen we er bij God op aandringen dat niet alles naar Babel wordt weggevoerd. De voorwerpen die ons nog zijn overgebleven, zullen door ons gebruikt kunnen worden in de aanbidding. Wij hebben niet meer alles wat de eerste gemeente had, maar wat we hebben, moeten we vasthouden en de Heer mee verheer-

lijken. Hij zal dan ook nog bepaalde aspecten die verloren zijn gegaan, terugbrengen, zoals ook in de dagen van de terugkeer uit Babel is gebeurd. Toen is het tempelgerei weer mee teruggekomen (zie *Ea 1*).

Wat nog in de tempel was overgebleven, waren enkele grote voorwerpen en nog enkele andere voorwerpen (*vers 19*). Die had Nebukadnezar bij zijn tweede wegvoering, toen hij Jechonia en al de edelen in ballingschap voerde, niet meegenomen (*vers 20*). De HEERE heeft over die achtergebleven voorwerpen wel een woord (*vers 21*). Ze zijn voor Zijn aandacht, net zoals ze voor de aandacht van de valse profeten waren. Maar terwijl de valse profeten niet van het wegvoeren ervan willen horen, integendeel zeggen dat de weggevoerde voorwerpen weer snel terugkomen, zegt de HEERE dat die voorwerpen ook naar Babel zullen worden gebracht.

Er komt echter een dag dat de HEERE ernaar zal omzien. Dat is een geweldig woord van troost voor allen die Hem trouw willen zijn. De HEERE zal de weggevoerde voorwerpen terugbrengen naar Jeruzalem. Hij zal dat Persoonlijk doen, uiteraard door de teruggekeerde ballingen.

Jeremia 28

Hananja spreekt Jeremia tegen | verzen 1-4

1 Het gebeurde in hetzelfde jaar, aan het begin van het koningschap van Zedekia, de koning van Juda, in het vierde jaar, in de vijfde maand, [dat] de profeet Hananja, de zoon van Azzur, die uit Gibeon [kwam], voor de ogen van de priesters en van heel het volk in het huis van de HEERE tegen mij zei: 2 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik zal het juk van de koning van Babel breken! 3 Binnen twee volle jaren breng Ik alle voorwerpen van het huis van de HEERE naar deze plaats terug, die Nebukadnezar, de koning van Babel, uit deze plaats heeft meegenomen en naar Babel heeft gebracht. 4 Ook breng Ik Jechonia, de zoon van Jojakim, de koning van Juda, en alle ballingen van Juda die in Babel zijn gekomen, naar deze plaats terug, spreekt de HEERE, want Ik breek het juk van de koning van Babel.

Uit vers 1 blijkt dat het eerste vers van het vorige hoofdstuk ook het koningschap van Zedekia betreft. In het vierde jaar van Zedekia treedt er een valse profeet op, Hananja. Deze man komt uit Gibeon, een plaats met een godsdienstige historie. Daar heeft de tabernakel gestaan in de laatste dagen van David en de eerste dagen van Salomo. Deze plaats heeft traditie.

Hananja waagt het in de Naam van de HEERE van de legermachten de valse profetie uit te spreken dat de HEERE het juk van de koning van Babel binnenkort zal breken (vers 2). Hij doet dat "voor de ogen van de priesters en van heel het volk". Met zijn valse profetie beïnvloedt hij zowel de godsdienstige leiders als het gewone volk. Hij laadt daarmee een grote verantwoordelijkheid op zich.

Wat hij zegt, druist volledig in tegen wat Jeremia, de profeet uit Anathoth, in de Naam van de HEERE heeft gesproken. Hierdoor wordt het volk met twee tegengestelde boodschappen geconfronteerd die allebei in de Naam van de HEERE zijn uitgesproken. Wat moeten ze geloven? Ze geloven niet de woorden van de HEERE, maar de boodschap die hen het meeste bevalt, de boodschap van een spoedig herstel. Mogelijk is de aanleiding daartoe het verbond dat Zedekia met andere naties heeft gesloten om zich gezamenlijk tegen Babel te verweren (zie

Jr 27:3). Menselijke inspanningen om zich te bevrijden van een juk spreken hen meer aan dan zich voor de HEERE te verootmoedigen.

Hananja is zelfs zo vermetel te zeggen dat binnen twee volle jaren de HEERE alle voorwerpen van de tempel uit Babel terugbrengt naar Jeruzalem (*vers 3*). Hij benadrukt het tijdselement door dat als eerste te noemen. Ook voorspelt hij de terugkeer van Jechonia en alle ballingen (*vers 4*). Ook dat doet hij in de Naam van de HEERE. Hieruit blijkt dat zijn voorkeur en ook die van het volk uitgaat naar Jechonia boven Zedekia. Nog eens spreekt hij het uit dat de HEERE het juk van de koning van Babel zal breken.

Jeremia's beroep op het verleden | *verzen 5-9*

5 Toen zei de profeet Jeremia tegen de profeet Hananja voor de ogen van de priesters en voor de ogen van heel het volk, die in het huis van de HEERE stonden, 6 – toen zei de profeet Jeremia: Amen, zo doe de HEERE! Moge de HEERE de woorden die u geprofeteerd hebt, bevestigen door de voorwerpen van het huis van de HEERE en door alle ballingen uit Babel terug te brengen naar deze plaats. 7 Maar luister toch naar dit woord, dat ik spreek ten aanhoren van u en ten aanhoren van heel het volk: 8 De profeten die vóór mij en vóór u vanouds geweest zijn, die hebben tegen vele landen en tegen grote koninkrijken geprofeteerd van oorlog, van onheil en van pest. 9 [Maar] van de profeet die profeteert van vrede, als het woord van die profeet uitkomt, van die profeet zal erkend worden dat de HEERE hem in waarheid heeft gezonden.

Jeremia richt zich tot de profeet Hananja, terwijl de priesters en het volk staan toe te kijken (*vers 5*). Hier staat profeet tegenover profeet. Hananja staat ogenschijnlijk sterk. Hij heeft een krachtige, aangename boodschap, die er bij het volk goed ingaat. Jeremia heeft een zwak voorkomen. Hij staat met een juk op zijn nek en heeft een heel onaangename boodschap. Maar we zien in Jeremia hoe Gods kracht in zwakheid werkt.

Jeremia spreekt niet voor hun oren, maar voor hun "ogen". Zij staan erbij en kijken ernaar. Met een 'amen' stemt Jeremia in met wat Hananja heeft gezegd (*vers 6*). Hij bedoelt daarmee dat hij wel zou willen dat Hananja gelijk had. Hij weet echter dat het niet zo is. De ballingschap

zal niet twee jaar, maar zeventig jaar duren. Dat heeft de HEERE gesproken. De tijd zal leren dat de profetie van Hananja een leugenprofetie is (zie Dt 13:1-5).

Dan richt hij zich tot de oren van Hananja en tot de oren van het volk (vers 7). Hij wijst erop dat Hananja en hij niet de eerste profeten zijn (vers 8). Er zijn al heel wat profeten voor hen geweest. We kunnen daarbij denken aan Jesaja, Amos, Micha. Tot wie en wat hebben zij geprofeteerd? Ze profeteerden tegen vele landen en grote koninkrijken “van oorlog, van onheil en van pest”. Ze hebben geen aangename boodschap gebracht. Dat dit echte profeten waren, kunnen ze allemaal weten. Ze hebben immers gezien dat hun profetieën zijn uitgekomen.

Van de profeet die van vrede profeteert, dat is Hananja, moet dat nog blijken. Als de voorspelde vrede uitkomt, zal van die profeet erkend worden dat de HEERE hem in waarheid heeft gezonden (vers 9; zie Dt 18:20-22). Jeremia kan zo spreken, omdat hij weet dat Hananja een leugenprofeet is. Het kenmerk van een leugenprofeet is dat hij altijd voorspoed voorspelt zonder er enige voorwaarde aan te verbinden en zonder de noodzaak van bekering.

Het antwoord van Hananja | verzen 10-11

10 Toen nam de profeet Hananja het juk van de nek van de profeet Jeremia af en brak het. 11 En Hananja zei voor de ogen van heel het volk: Zo zegt de HEERE: Zo zal ik binnen twee volle jaren het juk van Nebukadnezar, de koning van Babel, van de nek van alle volken breken. En de profeet Jeremia ging zijns weegs.

Hananja had gewillig moeten zijn om op de HEERE te wachten of zijn profetie ook zou uitkomen. Hij weet echter dat hij zijn profetie verzint. Wat Jeremia zegt, maakt hem bang. Hij is te trots om toe te geven dat hij leugen profeteert. Zijn reactie bestaat uit een daad en een verklaring daarvan. Om indruk te maken op het volk onderstreept hij zijn woorden met een gewelddadige actie. Hij neemt het juk van de nek van de profeet Jeremia en breekt het (vers 10). Hij kon het niet langer aanzien. Dit juk, dit symbool van onderwerping en onderdrukking, was een doorn in zijn oog. Dat moest stuk. Alsof daarmee de betekenis ervan ook tenietgedaan zou zijn.

Het volk staat erbij en kijkt ernaar (*vers 11*). Hananja voegt aan zijn daad de verklaring toe die het volk aangenaam in de oren zal hebben geklonken. Als hij de betekenis van zijn daad uitlegt, begint hij zijn woorden weer met de formule die echte profeten gebruiken. Weer misbruikt hij de Naam van de HEERE.

We horen geen reactie van de priesters of het volk. Zij zullen instemmend hebben geknikt bij de woorden die Hananja sprak. Dit was tenminste taal van hoop, vonden ze. Verlossing op korte termijn. Ook Jeremia reageert niet, maar gaat zijns weegs. Hij gaat geen woordenstrijd aan. Soms is het beter te zwijgen en weg te gaan, dan nog langer tegen een leugenprofeet in te gaan. Hij wist dat hij de HEERE aan zijn zijde had.

Hierin is Jeremia een voorbeeld voor elke dienaar van de Heer. Hij heeft krachtig getuigd tegen het kwaad voor koningen en vorsten, voor priesters en volk. Hier doet hij dat niet meer. Hij is uitgepraat met Hananja en begint geen woordenstrijd *“die tot niets dient dan tot ondergang van de hoorders”* (2Tm 2:14). Het is goed om op zeker moment niet meer in te gaan op de beweringen van de tegenstanders van God en Zijn Woord. Jeremia laat het aan de HEERE over om tussen een profeet en een profeet te oordelen.

Jeremia's krachtiger verklaring | *verzen 12-14*

12 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia, nadat de profeet Hananja het juk van de nek van de profeet Jeremia had gebroken: 13 Ga tegen Hananja zeggen: Zo zegt de HEERE: Jukken van hout hebt u gebroken, nu zult u in plaats daarvan jukken van ijzer maken. 14 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Ik heb een juk van ijzer gelegd op de nek van al deze volken, om Nebukadnezar, de koning van Babel te dienen, en zij zullen hem dienen, ja, Ik heb hem ook de dieren van het veld gegeven.

De HEERE spreekt tot Jeremia, nadat *“de profeet Hananja”* het juk van de nek van *“de profeet Jeremia”* had gebroken (*vers 12*). Zowel Jeremia als Hananja wordt in hun confrontatie telkens weer profeet genoemd. Het is een grote beproeving te worden tegengestaan door mensen die dezelfde positie in Gods volk hebben. Jeremia had de zaak in de handen

van de HEERE gegeven. Van Hem krijgt hij nu de opdracht tegen Hananja te profeteren (*vers 13*).

Hij moet tegen hem zeggen dat de houten jukken die hij heeft gebroken, vervangen zullen worden door ijzeren jukken (*Dt 28:48*). Het houten juk is het zachte juk van de wil van God. Het ijzeren juk is het harde juk van de zonde. Die jukken zal hij zelf

..., zult u uw vijanden, die de HEERE op u af zal sturen, dienen met honger en dorst, met naaktheid en gebrek aan alles. Hij zal u een ijzeren juk op de hals leggen, totdat Hij u wegvaagt. (Dt 28:48)

maken, dat wil zeggen die komen op hem door zijn eigen schuld. Het aanzetten tot opstand, die niets zal baten, heeft Hananja alleen maar een nog zwaardere overheersing opgeleverd. De HEERE zal dat doen door Nebukadnezar aan wie Hij de macht over al de volken gegeven heeft, waarbij Hij ook de dieren van het veld in zijn hand heeft gegeven (*vers 14*).

Dood van de profeet Hananja | *verzen 15-17*

15 Toen zei de profeet Jeremia tegen de profeet Hananja: Luister toch, Hananja, de HEERE heeft u niet gezonden. Ú echter hebt dit volk op leugen doen vertrouwen. 16 Daarom, zo zegt de HEERE, zie, Ik ga u wegwerpen van de aardbodem. Dit jaar sterft u, omdat u hebt opgeroepen afvallig te worden van de HEERE. 17 En de profeet Hananja stierf in datzelfde jaar, in de zevende maand.

Jeremia heeft nog een woord voor Hananja persoonlijk (*vers 15*). Het is een bewogen woord, een oproep om toch te luisteren en zijn zonde in te zien dat hij niet gezonden is door de HEERE en het volk op leugen heeft doen vertrouwen. Misschien is het een oproep zoals Jozua die eens aan Achan deed (*zie Jz 7:19*). Het oordeel staat evenwel vast. De HEERE gaat hem verwerpen van de aardbodem (*vers 16*). Hananja heeft opgeroepen afvallig te worden, niet van Babel, maar van de HEERE. Dat is de zonde van de antichrist, van wie Hananja een beeld is (*zie en vgl. Js 22:15-19*).

In het Hebreeuws is er een woordspeling in de *verzen 15 en 16*. Omdat de HEERE Hananja “niet gezonden” (*lo-selahaka*) heeft, zegt Hij dat Hij hem weg “zal zenden” (*mesallehaka*) van de aardbodem, dat wil zeggen dat hij zal sterven. Anders gezegd: Hananja is niet als profeet door de

HEERE tot Zijn volk gezonden, maar wordt nu wel door de HEERE uit het leven weggezonden.

Jeremia noemt ook een termijn. Het is de termijn waarbinnen Hananja zal sterven, dat is binnen zeven maanden. Halverwege dat jaar, twee maanden na de aankondiging (*zie vers 1*), sterft Hananja door het oordeel van God (*vers 17; zie en vgl. Ez 11:13*).

Het zijn twee maanden die de HEERE aan zijn leven toevoegt, waarin hij nog gebruik zou hebben kunnen maken van de genade. Of hij dat heeft gedaan, weten we niet. Met zijn dood is het gezag van de ware profeet bevestigd. Deze gebeurtenissen onderstrepen de dienst van Jeremia.

Jeremia 29

De historische situatie van dit hoofdstuk is dat in 597 v. Chr. zo'n drieduizend Joden waren verbannen met Jojachin, waaronder een aantal priesters en valse profeten, samen met de koninklijke huishouding. In Jeruzalem hoorde Jeremia dat sommige verbannen valse profeten een spoedige val van Babel en een snel herstel van de bannelingen voorspelden. Jeremia schrijft daarom enkele brieven aan de ballingen. Daarin waarschuwt hij hen tegen deze misleiding en spoort hen aan geduldig op Gods tijd te wachten. De eerste brief lezen we in de *verzen* 1-23, de tweede in de *verzen* 24-28 (gericht aan Semaja, een valse profeet in Babel), de derde in de *verzen* 31-32.

De brief van Jeremia | *verzen* 1-3

1 Dit zijn de woorden van de brief die de profeet Jeremia uit Jeruzalem gestuurd heeft aan de rest van de oudsten van de ballingen, aan de priesters, aan de profeten en aan heel het volk dat Nebukadnezar van Jeruzalem in ballingschap had gevoerd naar Babel 2 – nadat koning Jechonia, de koningin-moeder, de hovelingen, de vorsten van Juda en Jeruzalem, de ambachtslieden en de smeden uit Jeruzalem vertrokken waren – 3 door de hand van Elasa, de zoon van Safan, en Gemarja, de zoon van Hilkia, die Zedekia, de koning van Juda, naar Babel gestuurd heeft, naar Nebukadnezar, de koning van Babel:

Jeremia heeft tot nu toe steeds gesproken tot hen die in het land gebleven waren. Nu zien we hier dat de HEERE ook begaan is met hen die zijn weggevoerd naar Babel. Jeremia deelt in Zijn gevoelens en schrijft hun een brief (*vers* 1). De brief is niet alleen aan de oudsten gericht, maar aan alle ballingen.

Onder hen die naar Babel zijn vertrokken, zijn de politieke leiders en ook "*de ambachtslieden en de smeden*" (*vers* 2). Deze laatsten zijn de uitvoerders van wat de politiek bedenkt. Door hen allen weg te voeren is zowel de regering als de uitvoerende macht gebroken en is er niets meer van Israël te vrezin. De koningin-moeder is Nehusta (*Jr* 13:18; *2Kn* 24:8).

Jojachin was achttien jaar oud toen hij koning werd, en hij regeerde drie maanden in Jeruzalem. De naam van zijn moeder was Nehusta, de dochter van Elnathan, uit Jeruzalem. (2Kn 24:8)

Zedekia laat de brief door twee mannen in Babel bezorgen (*vers 3*). Het kan zijn dat deze mannen een gezantschap zijn dat naar Babel gaat om de belasting af te dragen aan Nebukadnezar en hem te verzekeren van de trouw van Zedekia. Babel stond waarschijnlijk communicatie toe tussen hen die achtergebleven zijn in Juda en de ballingen. De ballingen zijn net zo blootgesteld aan de boodschap van de valse profeten als het volk in Jeruzalem dat is. De hoop op een snel einde aan de ballingschap wordt ook in Babel door de valse profeten verkondigd.

Voorschriften voor het leven in Babel | *verzen 4-9*

4 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, tegen alle ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel in ballingschap heb gevoerd: 5 Bouw huizen en woon [erin], leg tuinen aan en eet de vrucht ervan, 6 neem vrouwen en verwek zonen en dochters, neem vrouwen voor uw zonen en geef uw dochters aan mannen, zodat zij zonen en dochters baren. Word daar talrijk en verminder niet [in aantal]. 7 Zoek de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb gevoerd. Bid ervoor tot de HEERE, want in haar vrede zult u vrede hebben. 8 Want zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Laten uw profeten die in uw midden zijn, en uw waarzeggers u niet bedriegen. Luister niet naar uw dromers die u laat dromen, 9 want met leugen profeteren zij tegen u in Mijn Naam. Ik heb hen niet gezonden, spreekt de HEERE.

Jeremia spreekt in zijn brief namens “de HEERE van de legermachten, de God van Israël” (*vers 4*). God blijft de God van Zijn volk, ook al is het in Babel. Jeremia roept in zijn brief op om zich in Babel te vestigen en zich te onderwerpen aan het gezag van de koning van Babel. Dat betekent erkenning van Gods oordeel. Gehoorzaamheid is de basis voor de beloofde zegen.

Ze moeten er alles doen wat bij het normale leven hoort. Ze moeten huizen bouwen om in te wonen en tuinen om van te leven (*vers 5*). Ook moeten ze er gezinnen stichten (*vers 6*). Door zich er te vestigen als families zullen er kinderen geboren worden die straks terug zullen kunnen gaan naar het beloofde land. In de stad waar ze verblijven, moeten ze niet uit zijn op omverwerping van het gezag van hun heidense overheersers, die hun zeker niet welgezend zijn, maar ze moeten de vrede voor hen zoeken (*vers 7*). Ze krijgen zelfs de opdracht

om voor hen te bidden (vgl. Ea 6:10; zie en vgl. ook Ps 122:6; Mt 5:43-44; 1Pt 2:18). Het resultaat zal zijn dat ze dan zelf ook vrede zullen hebben.

Zo kunnen ze aangenaam [reukwerk] offeren aan de God van de hemel, en bidden voor het leven van de koning en zijn zonen. (Ea 6:10)

Jeremia spoort hen aan om zo te leven omdat hun valse profeten die daar bij hen waren, zeiden dat de tijd van het verblijf in Babel maar kort zou duren (vers 8). Daarom was het, zo verklaarden zij, niet nodig zich er te vestigen. De ballingen moeten echter niet naar hen luisteren, want die profeten profeteren leugen in de Naam van de HEERE (vers 9). Hij had hen ook niet gezonden. Ware hoop is gegrond op wat God in Zijn Woord zegt en niet op de dromen van fantasten. Jeremia bevestigt in zijn brief de duur van de ballingschap. Dat is tegelijk ook een bemoeiding, want hij spreekt ook van het einde ervan.

Zeventigjarige ballingschap | verzen 10-14

10 Want zo zegt de HEERE: Voorzeker, pas wanneer zeventig jaren in Babel voorbij zijn, zal Ik naar u omzien en over u Mijn goede woord gestand doen, door u terug te brengen naar deze plaats. 11 Ik immers, Ik ken de gedachten die Ik over u koester, spreekt de HEERE. Het zijn gedachten van vrede en niet van kwaad, [namelijk] om u toekomst en hoop te geven. 12 Dan zult u Mij aanroepen en [heen]gaan, u zult tot Mij bidden en Ik zal naar u luisteren. 13 U zult Mij zoeken en vinden, wanneer u naar Mij zult vragen met heel uw hart. 14 Ik zal door u gevonden worden, spreekt de HEERE, Ik zal een omkeer brengen in uw gevangenschap en u bijebrengen uit alle volken en uit alle plaatsen waarheen Ik u verdreven heb, spreekt de HEERE, en Ik zal u terugbrengen naar de plaats vanwaar Ik u in ballingschap heb gevoerd.

De HEERE heeft de tijdsduur van de ballingschap voor Zijn volk bepaald (vers 10; Jr 25:11-12). Die periode zal niet overschreden worden. Na zeventig jaar zal Hij naar hen omzien. Dan zal Hij Zijn goede woord gestand doen en hen terugbrengen naar Jeruzalem. Hij kent Zijn gedachten over Zijn volk. Het zijn goede gedachten, gedachten van vrede en niet van kwaad.

Zijn gedachten die Hij meedeelt, gaan over de toekomst van Zijn volk waarmee Hij hun hoop wil geven (vers 11). Hij kent die gedachten, het

houdt Hem bezig en Hij voert ze uit. Kennen wij Zijn goede gedachten over ons ook? Vertrouwen wij ons eraan toe? Er is voor ons een hoopvolle toekomst “door [de] opstanding van Jezus Christus uit [de] doden” (1Pt 1:3).

Vertrouwen op de goedheid van de HEERE zal blijken uit het aanroepen van en bidden tot Hem (vers 12). Hij zal daarnaar luisteren. Hij laat Zich vinden door wie Hem zoekt en naar Hem vraagt met zijn hele hart (vers 13). De tempeldienst is niet bemiddelend nodig om tot Hem te naderen en de valse profeten zijn daarvoor al helemaal niet nodig.

Wanneer iemand met een oprecht hart tot Hem nadert, zal Hij luisteren en verhoren. Ze mogen zich verlaten voelen, maar Hij zal zich laten vinden als ze Hem in geest en in waarheid zoeken (zie en vgl. Jh 4:23-24). De HEERE verbindt de bevrijding uit de ballingschap hier aan het gebed van Zijn volk, dat ver verwijderd van de tempel tot Hem wordt gebeden (vers 14; zie 1Kn 8:46-51). Hoe dit werkt, zien we in wat Daniel deed (Dn 9:2-3).

..., in het eerste jaar van zijn regering, merkte ik, Daniël, in de boeken het aantal jaren op waarover het woord van de HEERE tot de profeet Jeremia gekomen was: zeventig jaar zouden na de verwoesting van Jeruzalem voorbij moeten gaan. Ik richtte mijn gezicht tot de Heere God, [om Hem] te zoeken [in] gebed en [met] smeekbeden, met vasten, en [in] zak en as. (Dn 9:2-3)

Het merendeel van het volk zal de bevrijding niet meemaken, alleen de jongeren onder hen. Toch worden ook de ouderen ertoe opgeroepen om ervoor te bidden. Daardoor kunnen ze laten zien dat ze de HEERE vertrouwen dat Hij Zijn Woord zal waarmaken en zullen ze de jongeren stimuleren om ook te bidden en te vertrouwen op Zijn toezeggingen voor de toekomst.

Zij die in Jeruzalem gebleven zijn | verzen 15-19

15 Omdat u gezegd hebt: De HEERE heeft ons profeten in Babel doen opstaan, 16 daarom zo zegt de HEERE van de koning die zit op de troon van David, en van heel het volk dat woont in deze stad, uw broeders die niet met u in ballingschap zijn vertrokken, 17 zo zegt de HEERE van de legermachten: Zie, Ik ga onder hen het zwaard, de honger en de pest zenden. Ik wil hen maken als de afschuwelijke vijgen die niet te eten zijn vanwege [hun] slechte [kwaliteit]. 18 Ik zal hen achtervolgen met het zwaard, met de honger en met de pest. Ik zal hen tot een schrikbeeld stellen voor alle

koninkrijken van de aarde, tot een vervloeking en tot een verschriking, tot een aanfluiting en tot smaad onder alle volken waarheen Ik hen verdreven heb, 19 omdat ze naar Mijn woorden niet geluisterd hebben, spreekt de HEERE, toen Ik Mijn dienaren, de profeten, vroeg en laat tot hen heb gezonden. Maar u hebt niet geluisterd, spreekt de HEERE.

Ook in Babel zijn leugenprofeten van wie het volk zegt dat de HEERE hen heeft doen opstaan (*vers 15*). Maar het is toch duidelijk dat het woord van Jeremia is uitgekomen, waarmee de valsheid van hun profetieën is vastgesteld? Ondanks dat dit zo is, weigeren ze nog steeds zich te buigen onder Gods oordeel. Nu krijgen ze van de HEERE te horen wat er zal gebeuren met hen die in Jeruzalem zijn achtergebleven, die niet met hen in ballingschap vertrokken zijn (*vers 16*). Zedekia wordt niet met name genoemd, maar over hem wordt gesproken als *“de koning die zit op de troon van David”*, wat nadruk legt op zijn grote verantwoordelijkheid.

Zij die in Jeruzalem zijn achtergebleven, moeten niet menen dat ze zich aan Gods oordeel kunnen onttrekken. De HEERE zal het zwaard, de honger en de pest onder hen zenden (*vers 17*). Daardoor zullen ze als afschuwelijke vijgen worden die niet te eten zijn, zo slecht zijn ze (*vgl. Jr 24:2-3*).

De HEERE zal hen weten te vinden, als Hij achter hen aan zal trekken met het zwaard, de honger en de pest (*vers 18*). Behalve dat ze er zelf ellendig aan toe zullen zijn, zullen ze door de HEERE tot een schrikbeeld voor alle koninkrijken worden gesteld. Niemand zal achting voor hen hebben. Ze zullen een aanfluiting en smaad zijn onder alle volken waarheen ze door de HEERE verdreven zullen zijn. De reden daarvan is dat ze niet naar Zijn woorden hebben geluisterd (*vers 19*). Dit is de oorzaak van alle ellende in de wereld, voor Gods volk en ieder mens, gelovig of ongelovig.

Aanklacht van twee valse profeten | *verzen 20-23*

20 En u, alle ballingen die Ik uit Jeruzalem heb weggezonden naar Babel, hoor het woord van de HEERE. 21 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, van Achab, zoon van Kolaja, en van Zedekia, zoon van Maäseja, die in Mijn Naam leugen tegen u

profeteren: Zie, Ik ga hen overgeven in de hand van Nebukadrezar, de koning van Babel, en hij zal hen voor uw ogen doodslaan. 22 Aan hen zal een vloek ontleend worden bij alle ballingen van Juda die in Babel zijn: Moge de HEERE u maken als Zedekia en als Achab, die de koning van Babel heeft geroosterd in het vuur! – 23 omdat zij een dwaasheid in Israël hebben gedaan: zij hebben overspel gepleegd met de vrouwen van hun naasten en spraken in Mijn Naam een leugenwoord, dat Ik hun niet geboden had. Ik ben het Die dat weet en ben [er] Getuige [van], spreekt de HEERE.

Tot de ballingen komt nog een woord van de HEERE (vers 20). Nog eens herinnert Hij hen eraan dat Hij Zelf hen heeft weggezonden naar Babel. Hij doet dat heel nadrukkelijk door de oproep: “Hoor het woord van de HEERE.” Daarin beluisteren we een diepe bewogenheid dat ze naar Hem zullen luisteren, opdat ze niet, zelfs in ballingschap, worden bedrogen door de valse profeten.

Hij wijst hen op twee leugenprofeten, Achab en Zedekia (vers 21). Omdat zij leugen hebben geprofeteerd, zal Hij hen overgeven in de hand van Nebukadnezar die hen voor de ogen van de ballingen zal doodslaan. Nebukadnezar zal dat doen omdat deze twee mannen hebben opgeroepen om zich niet aan hem te onderwerpen. Ze zullen met eigen ogen het lot aanschouwen van hen die de Naam van de HEERE misbruiken en in Zijn Naam leugen profeteren.

Hun namen zullen zij in gedachtenis houden (vers 22). Die zullen steeds genoemd worden als een spreekwoordelijke vloek. Zo zullen ze de waarschuwing doorgeven om zich niet tegen de koning van Babel en meer nog tegen de HEERE te verzetten. Doen ze dat wel, dan zullen ze net als zij in het vuur geroosterd worden. Het lijkt erop dat de verbranding een algemene doodstraf in Babel was. We zien dat ook bij de vrienden van Daniël (zie Dn 3).

De HEERE deelt mee waarom Hij hen aan dit oordeel prijsgeeft (vers 23). Ze hebben zedeloos geleefd door zonder respect voor de naaste overspel met de vrouwen van hun naasten te plegen. Daarnaast hebben ze ook leugen geprofeteerd. Deze twee gaan altijd samen. Wie in zedeloosheid leeft, leeft in de leugen en verspreidt de leugen. Gods oordeel daarover sluimert niet.

Veroordeling van Semaja | verzen 24-32

24 Tegen Semaja, de Nechelamiet, moet u zeggen: 25 Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël: Omdat ú brieven in uw [eigen] naam verstuurd hebt naar heel het volk dat in Jeruzalem is, en naar Zefanja, de zoon van Maäseja, de priester, en naar al de priesters: 26 De HEERE heeft u tot priester aangesteld in plaats van de priester Jojada om opzichters te zijn [in] het huis van de HEERE over iedereen die krankzinnig is en zich voor profeet uitgeeft, opdat u die vastzet in een blok en met een ketting aan de hals: 27 Nu dan, waarom hebt u Jeremia uit Anathoth, die zich bij u uitgeeft voor profeet, niet bestraft? 28 Want daarom heeft hij tot ons [naar] Babel [de boodschap] gestuurd: Het gaat lang duren. Bouw huizen en woon [erin], leg tuinen aan en eet de vrucht ervan. 29 De priester Zefanja las deze brief voor ten aanhoren van de profeet Jeremia.

30 Toen kwam het woord van de HEERE tot Jeremia: 31 Stuur aan alle ballingen [deze boodschap]: Zo zegt de HEERE van Semaja, de Nechelamiet: Omdat Semaja u geprofeteerd heeft, terwijl Ik hem niet heb gezonden, en heeft gemaakt dat u op leugen vertrouwt, 32 daarom, zo zegt de HEERE: Zie, Ik ga Semaja, de Nechelamiet, en zijn nageslacht straffen. Hij zal niemand hebben die woont in het midden van dit volk. Hij zal niet het goede zien dat Ik doen zal aan Mijn volk, spreekt de HEERE, want hij heeft opgeroepen afoallig te worden van de HEERE.

Er is ook een woord voor Semaja, de Nechelamiet (vers 24). Deze man heeft brieven geschreven in zijn eigen naam en vanuit Babel naar Jeruzalem gestuurd. In die brieven richt hij zich tot het volk en de priesters (vers 25). Vooral de priester Zefanja spreekt hij aan om zijn taak als opzichter in het huis van de HEERE waar te nemen, een taak die deze heeft gekregen in plaats van de priester Jojada (vers 26). Hij wijst de priesters erop dat zij, vanwege hun verantwoordelijkheid, verplicht zijn om iedereen die de krankzinnige gedachte heeft een profeet te zijn (vgl. Hs 9:7b) in de gevangenis te gooien en zo te ketenen dat hij onmogelijk nog tot het volk kan spreken.

*De profeet is dwaas,
de man met de geest is krankzinnig.
(Hs 9:7b)*

Als dit dan zo is, waarom laten ze dan die krankzinnige Jeremia vrij rondlopen (*vers 27*)? Die man geeft zich uit voor een profeet die het nota bene gewaagd heeft een brief naar hen in Babel te sturen met daarin de boodschap dat ze daar lang zullen blijven en er huizen moeten bouwen en tuinen moeten aanleggen om de vrucht ervan te eten (*vers 28*). Zo'n man moet toch de mond worden gesnoerd, zodat hij zijn leugenpraat niet verder kan verspreiden? De priester Zefanja leest Jeremia de brief voor (*vers 29*). Waarom hij dat doet, is niet duidelijk. Is het om hem te intimideren of om hem te waarschuwen?

Na dit woord van een mens komt het woord van de HEERE tot Jeremia (*vers 30*). Jeremia moet namens Hem alle ballingen een nieuwe boodschap sturen, dit keer over Semaja (*vers 31*). Daarin verklaart de HEERE hoe het werkelijk is. Semaja heeft geprofeteerd, maar heeft dat op eigen initiatief gedaan. De inhoud van zijn profetie is leugen en de uitwerking ervan is dat het volk op leugen vertrouwt en niet op het woord van de HEERE.

De HEERE verklaart dat Hij Semaja en ook zijn nageslacht zal straffen (*vers 32*). De straf is zwaar. Hij zal niemand hebben die tot Gods volk behoort en er deel van uitmaakt. Zelf zal hij "*niet het goede zien*" dat de HEERE aan Zijn volk zal doen. Dit "*goede*" wordt in de volgende hoofdstukken (*zie Jr 30-33*) nader verklaard. Semaja staat er zelf helemaal buiten, maar ook zijn nageslacht. De weg van God af ga je nooit alleen. Zijn nageslacht deelt in dat lot omdat zij zelf ervoor hebben gekozen gehoor te geven aan de oproep van hun vader om afvallig te worden van de HEERE.